

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

34 099

/ 1

CC0155 0

126. -

Geheime

Zbirka
avstrijskih zakonov

v
slovenskem jeziku.

I. zvezek.
Kazenski zakon.

V Ljubljani 1889.

Izdalo društvo „Pravnik“ v Ljubljani. Natisnila in založila
Národná Tiskárna.

Kazenski zakon

o

hudodelstvih, pregreških in prestopkih

z dne 27. maja 1852 št. 117 drž. zakonika

z dodanim

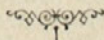
tiskovnim zakonom

z dne 17. decembra 1862 št. 6 d. z. ex 1863

in

drugimi novejšimi zakoni kazensko-
pravnega obsega.

I. natis.

V Ljubljani 1889.

Izdalo društvo „Pravnik“ v Ljubljani. Natisnila in založila
Národna Tiskarna.

VII A, 34.099 g

g. / dr. Amundinger

26. 10. 38

03001h261

Vvodne besede.

Ysled častnega poziva izdajateljv slovenske zbirke avstrijskih zakonov in prevrjen, da bode nameravana izdaja zakonov v slovenskem jeziku ugajala občni potrebi, lotil sem se z veseljem prevzetega dela, da uradim kazenski zakon s tiskovnim zakonom in drugimi poznejšimi za oni kazenskega prava.

Tako zvanega „orožnega patenta“ nisem sprejel celega v ta zvezek; pridejal sem pa k §. 372 kaz. zak. one določbe tega patenta, ki so važne za sodno prakso.

Pač pa sem za vsakdanjo rabo zelo potrebne zakone o kužnih živalskih boleznih in obširne, a ne manj važne izvršitvene ukaze k njim, sprejel v polnem obsegu v ta zvezek.

Iz obširnih zakonov v dodatku pod XVI., XVIII., XIX. in XX., katerih vsebina po večjem ni kazensko-pravna, sprejel sem le one kazenske določbe, ki so važne za kazenska sodišča.

Pri uredovanju tega zvezka ravnal sem se po splošnem načrtu nameravane zbirke, kateremu pa glede kazenskega zakona sledeče pristavim Ker imamo „uradno“ priročno izdajo „kazenske postave“ v slovenskem prevodu in ker ne gre v jezikovnem oziru prenarajati uradnega teksta, ostal je jezik uradne izdaje iz leta 1853 bistveno in do malega nespremenjen, posebno v njegovem zlogu; le očitvidno zastarele slovnične oblike sem nadomestil s sedaj v slovenski pisavi sploh priznanimi novejšimi oblikami.

Dalje sem nekatere izraze, katerih v sedanji pisavi pač nikdo več ne rabi, n. pr.: tiskopis, zapopad, zapopadek, vredovavec, vredovavstvo, kaznovavnica, prikladnost, nadgled, obračanje (Anwendung), rodivci, iz-

rejnik, poklicavec, poklicanec i. t. d. zamenil z izrazi: tiskovina, vsebina, pojem, urednik, uredništvo — uredovanje, kaznilnica, sposobnost, nadzor — nadzorovanje, uporaba, roditelji, vzgojitelj, pozivalec, pozvanec i. t. d. in upam, da se nad tem ne bode mogel nikdo spodtikati, ker ostane uradno besedilo bistveno isto.

Dosledno pa sem nadomestil izraza: „postava“, „postaven“ z izrazi: „zakon“, „zakonit“; znam, da se nekateri ustavljajo splošni rabi teh izrazov, à pomisliti je, da pišemo in govorimo že od nekedaj za „Gesetzblatt“ „zakonik“, ne pa „postavnik“, ali „postavni list“, da je toraj le dosledno, če se poprimemo tudi za „Gesetz“ in „gesetzlich“ izbornih izrazov: zakon, zakonit.

Izraze pa, kateri so še sedaj v rabi in o katerih se ne more reči, da so očitno nepravilni, sem pustil, kakor jih ima uradni tekst; vendar sem sklenil, sem pa tje posameznim paragrafom v oklepu pristaviti terminologično opombo, v kateri se nahajajo izrazi, ki so po mojem mnenju pravilnejši in boljši ter pomenu izvirnega nemškega teksta prikladnejši; upam, da tudi to ne bode nikogar motilo; če se kdo ne strinja s temi izrazi, naj prezira dotične opombe

V jezikovnem oziru mi je konečno še to opomniti, da sem mesto: „Od hudodelstev“ (Von den Verbrechen), „od kaznovanja hudodelstev sploh“ (Von der Bestrafung der Verbrechen überhaupt), „od zljajšav“ (Von den Milderungsumständen) i. t. d. rabil dosledno: O hudodelstvih, o kaznovanju hudodelstev sploh, o zljajšavah itd.

Tiskovnega zakona, dalje zakonov pod II., III., IV., V., XIV., XV. in XXI. v dodatku nisem mogel dobiti v slovenskem prevodu, katerega menda sploh ni; te zakone sem toraj poslovenil sam, verno se držec izvirnega nemškega teksta. Drugi zakoni so ponatisnjeni iz državnega zakonika. Opomnim pa tukaj, da sem naletel na nekatera mesta, ki se ne strinjajo z izvirnikom in imajo ves drug pomen; tako se glasi §. 3 zakona z dne 25. maja 1883 št. 78 d. z. (v dodatku pod X.) po prevodu v državnem zakoniku s početka takele: „Kdor razen v §. 1 v misel vzetih stvari, katere so“, vsakdo vidi na prvi pogled, da nemški tekst: „Wer, ausser dem im §. 1 vorgesehenen Falle, Sachen, welche“ pomenja vse kaj drugega in glasiti se mora

toraj ta paragraf tako: „Kdor, razen slučaja, v §. 1 v misel vzetega, stvari, katere . . .“.

Kjer sem zaledil kako tako ali enako nepravilnost, sem jo seveda popravil v zmislu izvornikovem.

Da se pri zakonih, ponatisnenih in državnega zakonika, glede jezika po raznih letnikih nahajajo tudi marsikateri razlike in da se pogreša stroga doslednost v izrazih, ni moja krivda; á v tem oziru se nisem štel poklicanega in upravičenega, da bi kaj popravljaj.

Znano in priznано je sploh, kako imenitnega pomena so za kazensko pravosodje razsodbe kasacijskega dvora; nepopolna bi bila slovenska izdaja kazenskega zakona, ako bi se ne ozirala posebno na tiste razsodbe kasacijskega dvora, katere zadevajo dvomljiva in načelna vprašanja.

Vvrstil sem toraj za posameznimi paragrafi enake načelne razsodbe v podobi tesnega izreka o načelnem pomenu, katerega daje kasacijski dvor dotičnim zakonitim določbam; kupičiti jih pa nisem hotel preveč, da se ne moti pregled in oziral sem se le na najvažnejše razsodbe, v katerih se izraža v istini kako važno načelo o dvomljivih kazenskopravnih pojmi.

Tako upam, da bo de ta zvezek — če tudi ni v vsem dovršen in urejen, kakor je želeti — vendar ustrezal vsakdanji potrebi in pospeševal razvoj slovenskega pravosodja.

V Ljubljani meseca julija 1889.

Dr. Kavčič.

KAZALO.

Stran

Razglasni patent (členi 1—IX) 1

Kazenski zakon o hudodelstvih, pregreških in prestopkih.

Prvi del.

O hudodelstvih §§. 1—232).

1. poglavje. O hudodelstvih sploh (§§. 1—11)	7
2. poglavje. O kaznovanju hudodelstev sploh (§§. 12—42)	13
3. poglavje. O obtežavah (§§. 43—45)	21
4. poglavje. O zlajšavah (§§. 46—47)	22
5. poglavje. O uporabi obtežav in zlajšav pri odločevanju kazni (§§. 48—55)	24
6. poglavje. O raznih vrstah hudodelstev (§§. 56—57)	26
7. poglavje. O hudodelstvih velike izdaje, razžalitve Veličanstva in udov cesarskega roda, in motenja javnega pokoja (§§. 58—67)	28
8. poglavje. O vstaji in puntu (§§. 68—75)	34
9. poglavje. O javni posilnosti (§§. 76—100)	36
10. poglavje. O krivi rabi uradske oblasti (§§. 101—105)	47
11. poglavje. O ponareji in prenoreji javnih upnih listov (§§. 106—117)	50
12. poglavje. O ponareji in prenoreji kovanih denarjev (§§. 118—121)	53
13. poglavje. O motenju vere (§§. 122—124)	54
14. poglavje. O posilni nečistosti, oskrumbi in drugih velikih nesramnostih (§§. 125—133)	56
15. poglavje. O umoru in uboju (§§. 134—143)	58
16. poglavje. O pregnanju telesnega ploda ali spočetka (§§. 144—148)	62
17. poglavje. O izpoloženju otroka (§§. 149—151)	63
18. poglavje. O hudodelstvu težke telesne poškodbe (§§. 152—157)	64

	Stran
19. poglavje. O dvoboju (§§ 158—165)	67
20. poglavje. O zažigu (§§. 166—170)	69
21. poglavje. O tatvini in nezvestobi (§§. 171—189)	71
22. poglavje. O razboju ali ropu (§§. 190—196)	79
23. poglavje. O goljušiji (§§. 197—205)	81
24. poglavje. O dvojnem zakonu (§§. 206—208)	86
25. poglavje. O obrekovanju (§§. 209—210)	86
26. poglavje. O podpomoči, hudodelnikom dani (§§. 211—222)	87
27. poglavje. O ugašanju hudodelstev in kazni (§§. 223—232)	91

Drugi del.

O pregreških in prestopkih (§§ 233—532).

1. poglavje. O pregreških in prestopkih sploh, in o njih kaznovanju (§§. 233—239)	94
2. poglavje. O kazni pregreškov in prestopkov sploh (§§. 240—268)	96
3. poglavje. O kaznovanju nedorodnih (§§. 269—273)	105
4. poglavje. O raznih vrstah pregreškov in prestopkov (§§. 274—277)	106
5. poglavje. O pregreških in prestopkih zoper javni pokoj in red (§§. 278—310)	107
6. poglavje. O prestopkih zoper javne pravice in naredbe, namenjene za občno varnost (§§. 311—330)	119
7. poglavje. O prestopkih proti dolžnostim javnega urada (§§ 331—334)	128
8. poglavje. O pregreških in prestopkih zoper varnost življenja (§§ 335—392)	129
9. poglavje. O pregreških in prestopkih zoper zdravje (§§. 393—408)	147
10. poglavje. O družih prestopkih, kateri telesno varnost kratijo ali ji pretijo (§§. 409—433)	152
11. poglavje. O pregreških in prestopkih zoper varnost lastnine (§§. 434—486)	160
12. poglavje. O pregreških in prestopkih zoper varnost poštenja ali časti (§§. 487—499)	176
13. poglavje. O pregreških in prestopkih zoper javno mravnost ali lepo vedenje (§§. 500—525)	181
14. poglavje. O ugašanju pregreškov in prestopkov in njih kazni (§§. 526—532)	187

Dodatek.

	Stran
I. Tiskovni zakon z dne 17. decembra 1862 št. 6 d. z. ex 1863	191
II. Zakon z dne 17. decembra 1862 št. 8 d. z. ex 1863, zadevajoč nekatere dopolnitve občnega in vojnega kazenskega zakona	210
III. Zakon z dne 15. novembra 1867 št. 131 d. z.	214
IV. Zakon z dne 27. oktobra 1862 št. 87 d. z. v varstvo osebne prostosti	220
V. Zakon z dne 27. oktobra 1862 št. 88 d. z. v varstvo hišne pravice	223
VI. Zakon z dne 6. aprila 1870 št. 42 d. z. v varstvo listovne in pisemske skrivnosti	225
VII. Zakon z dne 7. aprila 1870 št. 43 d. z.	227
VIII. Zakoni zoper vlačugarje :	
1. Zakon z dne 10. maja 1873 št. 108 d. z.	228
2. Zakon z dne 24. maja 1885 št. 89 d. z.	232
3. Zakon z dne 24. maja 1885 št. 90 d. z.	235
IX. Zakon zoper nepošteno postopke v kreditnih opravilih z dne 28. maja 1881 št. 47 d. z.	242
X. Zakon zoper obrezuspešenje prisilnih zvršil z dne 25. maja 1883 št. 78 d. z.	247
XI. Zakon dajoč ukazila o občnonevarni rabi raznesilnih tvarin z dne 27. maja 1885 št. 134 d. z.	249
XII. Zakon z dne 1. aprila 1872 št. 43 d. z. o izvrševanju kaznij na prostosti v samotnem zaporu in o komisijah v izvrševanje kaznij, katere se postavijo	255
XIII. Zakoni zoper živalske kužne bolezni :	
1. Zakon z dne 29. februarja 1880 št. 35 d. z. o odvrčanju in zatiranju kužnih bolezni pri živalih	259
2. Zakon z dne 29. februarja 1880 št. 37 d. z. kako odvrčati in zatirati govejo kugo	338
3. Zakon z dne 14. avgusta 1886 št. 171 d. z.	389

	Stran
XIV. Zakon z dne 15. novembra 1867 št. 134 d. z. o društvenem pravu	390
XV. Zakon z dne 15. novembra 1867 št. 135 d. z. o shodnem (zbornem) pravu	398
XVI. Kazenske določbe iz zakona z dne 11. aprila 1889 št. 41 drž. zak., s katerim se vvaja nov vojni zakon	401
XVII. Zakon z dne 30. marcija 1888 št. 41 d. z., s katerim se ukrepajo kazensko-pravna določila v obrambo podmorskih kablov	405
XVIII. Kazenske določbe iz zakona z dne 21. maja 1887 št. 51 d. z. o podaljšbi privilegije avstro-ogerske banke	410
XIX. Kazenske določbe iz zakona z dne 17. junija 1883 št. 117 d. z., zadevajočega nastavo obrtnih nadzornikov	411
XX. Kazenske določbe iz zakona z dne 9. aprila 1873 št. 70 d. z. o pridobitnih in gospodarstvenih zadrugah	412
XXI. Zakon z dne 5. maja 1869 št. 66 drž. zak. o izjemnih naredbah	413

Cesarski patent z dne 27. maja 1852,

s katerim se nova, s poznejšimi zakoni dopolnjena izdava kazenskega zakonika čez hudodelstva in težke policijske prestopke 3. septembra 1803 z zraven vzetimi več novimi odločbami kakor edini kazenski zakon zoper hudodelstva, pregreške in prestopke za celo cesarstvo razun vojaške krajine razglasi in od 1. septembra 1852 v moč postavi.

(V XXXVI. d. derž. zak. št. 117.)

Mi Franc Jožef Pervi,

po Božji milosti cesar Avstrijanski;

kralj Ogrski in Česki, kralj Lombardski in Beneški, Dalmatinski, Hrvaški, Slavonski, Gališki, Vladimirski in Ilirski, kralj Jeruzalemski i. t. d., nadvojvoda Avstrijanski, veliki vojvoda Toskanski in Krakovski; vojvoda Lotarinški, Solnograški, Štajerski, Koroški, Kranjski in Bukovinski; veliki knez Erdeljski; mejni grof Moravski; vojvoda Gornje- in Dolnje-Siležki, Modenski, Parmezanski, Piačenski in Kvastalski, Osvetinski in Zatorski, Tešinski, Friulški, Dobrovaški in Zadrski i. t. d.; grof Habsburški, Tirolski, Kiburški, Goriški in Gradiškanski, knez Tridentinski in Briksanski i. t. d.; mejni grof Gornje- in Dolnje-Lužiški in Istrijanski; grof Hohenembski, Feldkirchski, Bregenski, Sonnenberški i. t. d. gospod mesta Tržaškega, Kotora, Slovenske meje, veliki vojvoda vojvodine Srbske i. t. d. i. t. d.

Da bi se tistim kronovinam Našega cesarstva, v katerih ima doslej moč kazenski zakon zoper hudodelstva in težke policijske prestopke 3. septembra 1803 z razlagami, premembami in pristavki,

ki so jih poznejši zakoni dodali, lahek in gotov pregled veljavnega kazenskega prava; vsem drugim kronovinam pa, kjer zastran kazenskega prava deloma samo dvomljive pravne navade in neodločni zakoni obstoje, in kjer je v bran javnih, kakor tudi osebnih ali privatnih pravic v mnogih zadevah novih kazenskih pravil potreba, dobrot obširne brambe po zakonu, kakor tudi trdnega in gotovega kazenskega prava naklonila, smo dali novo izdavo gori omenjenega kazenskega zakonika 3. septembra 1803 napraviti, in va-njo vse s poznejšimi zakoni zavkazane premembe in več novih odločb uvrstiti.

Ker smo že v vodilih, ki smo jih v Naših sklepih 31. decembra 1851 vstanovili za organsko zakonodajo cesarstva, bili zavkazali, da naj se kazenskemu zakonu moč v celem Našem cesarstvu da, zapovemo zaslišavši Naše ministre in Naše državno svetovalstvo, kakor sledi :

Člen I. Od 1. septembra (kimovca) 1852 naprej, naj kakor v tistih kronovinah, v katerih je doslej kazenski zakonik 3. septembra 1833 pravno veljal, tako tudi v kraljestvih Ogrskem, Hrvaškem, Slavonskem s hrvaškim primorjem, v velki knežiji Erdeljski, v vojvodini Serbski, Temeškem Banatu in v velikem vojvodstvu Krakovskem sledeči kazenski zakon zoper hudodelstva, pregreške in prestopke, kakor edini predpis za kaznovanje v njej zaznamovanih dejanj moč zadobi, in s tim se vsem zakonom, ukazom in navadam, ki so kjer si koli bodi v Našem cesarstvu glede na reči tega kazenskega zakona doslej obstali, izvzemši edino posebne za c. k. vojaštvo in za zemljo vojaške krajine obsto-

ječe kazenske zakone, od ravno tega dneva naprej veljava odvzame.

Člen II. Počenši od ravno tega dne naj nazoči kazenski zakon gledé na kaznjiva dejanja, ki so v njem za hudodelstva, pregreške ali prestopke izrečena, tudi takrat velja za vodilo, kadar so se ta dejanja po tiskovinah doprinesla. Vrh tega imajo kazenske sodnije dolžnost pri njim odkazanem presojevanju kaznjivih dejanj, ki se po tiskovinah doprinašajo, gledati na določbe zakona za tisk, ki smo ga izdali. Od imenovanega dne naprej torej s kaznjivimi dejanji, ki so bila po zapopadu kake tiskovine storjena, ni več tako ravnati, kakor s posebnimi tiskovnimi pregreški, in v tistih kronovinah, v katerih je doslej zakon zoper krivo rabo tiska 13. marca 1849 veljal, naj vse to zadevajoče kazenske odločbe tega zakona precej ob svojo moč pridejo.

Kjer se nazoči kazenski zakon poslužuje besedi „tiskovine“ ali „natisnjena dela“, gre razumeti ne le dela tiska, temuč tudi vsa dela duha in podobarske umetnije (slovstvena in umetnijska dela), katera so se z natiskanjem po kamnu, metalu ali lesu, z vtiskovanjem, izobrazovanjem ali s kakoršnimi bodi mehaničnimi ali kemijskimi pomočki množevala.

Člen III. V tistih kronovinah, v katerih je že do sih dob kazenski zakonik 3. septembra 1803 veljal, začasni red kazenske pravde 17. januarja 1850 pa še vpeljan ni bil, in tudi v Našem velikem vojvodstvu Krakovskem gre sodno oblast z stran kaznjivih dejanj, ki so v tem zakonu za hu-

dodelstva in pogreške izrečena, tistim kazenskim sodnijam, katere imajo sedaj sodno oblast čez hudodelstva, in sicer, dokler se nov red za kazensko pravdo ne vpelje, po predpisih za kriminalno ravnanje v teh kronovinah veljavnih, čez prestopke pa tistim oblastnijam opravljati, katerim pristoji sedaj sodna oblast čez težke policijske prestopke, in sicer za sedaj po predpisih, ki za kazensko ravnanje zastran le-tih obstoje.

Zraven se še odloči, da je treba vsak sklep zastran popuščanja daljne ravnave pri uvodnih preiskavah zastran hudodelstev v §§. 58—66 zaznamovanih, preden se izda, apelacijski sodnji predložiti, da ga potrdi, ali tako prenaredi, kakor se ji primerno zdi, in da naj se po predpisu §§. 433, 434 in 442 I. dela kazenskega zakonika 3. septembra 1803, vsled katerega se morajo sodbe kazenskih sodnij prve stopinje v več primerlejih tudi zavolj važnosti kaznjivega dejanja, preden se nazznanijo vikši sodnji, in v nekaterih primerlejih od té naj vikši sodnji predložiti, v prvi zadevi pri vseh v §§. 58—66, 68—73, 76—82, 85 črka c) 87, 101—104, 106—121, 134—142, 158—170, 190—196, 279—300 in 302—305, in glede na daljno predlaganje do narvikše sodnije, pri vsih v §§. 58—66, 101—103 in 106—117 kazenskega zakona zaznamovanih hudodelstvih in pregreških ravná.

Za tiste kronovine pak, v katerih ravno imenovani red kazenske pravde že velja, in za vse druge kronovine, v katerih ni doslej ne kazenski zakonik 3. septembra 1803, ne red kazenske pravde 17. ja-

nuarja 1850 veljal, se pristojnost v kazenskih zadevah, primerno temu zakonu odločuje v posebnih zavkazih, ki so temu zakonu pridjani.

Člen IV. Po tem kazenskem zakonu se zamore od dneva naprej, katerega se njega moč prične, samo tisto kakor hudodelstvo, pregrešek ali prestopok obravnavati in kaznovati, kar je v njem izrečeno za hudodelstvo, pregrešek ali prestopok izrečeno.

Člen V. Obravnavanje in kaznovanje družih prestopov zakona, na katere se ne nanašajo ne nazoči kazenski zakon, ne gori (Člen II.) omenjeni posebni kazenski zakoni, je prepuščeno za-nje odločenim oblastnijam po posebnih, zastran tega obstoječih predpisih.

Člen VI. Ravno tako naj za zdaj veljavni ostanejo kazenski zakoni, ki so v raznih kronovinah dani proti odrtiji. S tem dejanjem je ravnati kakor s pregreškom, in tiste oblastnije, katerim je odkazano ravnanje proti pregreškom, naj ga preiskujejo po zakonitih predpisih, za to ravnanje danih.

Člen VII. Vse zneske v denarjih, ki jih ta zakon v misel jemlje, gre razumeti v konvencijnem (dobrem) denarju po 20 goldinarskem merilu, in torej je treba vsakatero poizvedbo vrednosti, ki se nanaša na kako odločbo tega kazenskega zakona, po tej veljavi računati.

Člen VIII. Vse določbe časa, ki se v temu zakonu najdejo, je računati po koledarskem letu.

Člen IX. Ta zakon ima tudi veljavnost za že tekoče preiskave in za vse pred gori zaznamovanim dnem storjena kaznjiva dejanja, ako ta zakon ne zavkazuje ostrejšega ravnanja, kakor je po prejšnem pravu bilo.

Dano v Našem cesarskem glavnem in stolnem mestu na Dunaju, 27. maja 1852.

Franc Jožef.

Gr. Buol-Schauenstein s. r. Kraus s. r.

Po najvišjem zaukazu:

Ransonnet s. r.

Kazenski zakon

o

hudodelstvih, pregreških in prestopkih.

Prvi del.

O hudodelstvih.

Prvo poglavje.

O hudodelstvih sploh.

Hudobni naklep.

§. 1. K hudodelstvu je treba hudobnega naklepa. Hudoben naklep se pa ne šteje samo takrat v krivico, kadar se je pred, ali pri začetju ali opuščanju zlo, ki je s hudodelstvom združeno, naravnost premislilo in sklenilo; ampak tudi, kadar se je iz drugega hudobnega namena kaj začelo ali opustilo, iz česar zlo, ki je zavoljo tega nastopilo, večidel prihaja, ali vsaj lahko priti more.

(*Term. opomba*: „Fällt zur Schuld“ — „se šteje v krivico“; pravilneje „se šteje v krivdo“, kajti krivica pomeni „Unrecht“; začetje, začetni za „Unternehmung“ „unternehmen“, bolje se glasi: „početje“ „početi“, kar se tudi rabi v §. 58. 62.)

Razsodbe kas. dvora: Da je storilec nasledke svojega dejanja moral naprej videti, ni bistven znak tako imenovanega „dolus indirectus“, katerega ima v mislih drugi odstavek § 1; to sledi že iz tega, da se tukaj ne govori o tem, je-li storilec nasledke vsaj kot mogoče moral naprej videti, ali ne; ne glede toraj

na storilca zadostuje, da iz tega, kar on iz kakega drugega hudobnega namena počne, samo na sebi in navadno taki nasledki nastanejo, ali pa nastati morejo (z dne 10. novembra 1879 št. 6557 in z dne 1. oktobra 1886 št. 7878).

Vzroki, ki izključujejo hudobni naklep.

§. 2. Zatorej se dejanje ali opuščenje ne pripisuje za hudodelstvo:

- a) kadar je storilec popolnoma brez uma;
- b) ako je delo pri prenehovalni norosti (blaznosti) o času norenja, ali
- c) v polni pijanosti, katero si je kdo brez namena na hudodelstvo naklonil (§§. 236 in 523), ali v drugi kaki zmotenosti misli, v kateri se storilec ni zavedel svojega dejanja, doprineseno bilo;
- d) ako storilec še štirinajstega leta ni dopolnil (§§. 237 in 269);
- e) ako se je taka zmota pritaknila, katera ni dala v dejanju spoznati hudodelstva;
- f) ako je zlo prišlo iz naključbe, nemarnosti ali iz nevednosti, kake nasledke da dejanje ima;
- g) kadar se je delo zgodilo po nepremagljivi sili ali v pravični silobrani.

Silobran naj se pa samo takrat za pravično ima, kadar se da iz kakšnosti oseb, časa, kraja, napada ali iz družih okoliščin za trdno soditi, da se je storilec samo potrebne brambe poslužil, da bi odgnal od sebe ali družih krivičen napad na življenje, slobodo ali premoženje; — ali da je samo iz prepasti, bojazni ali strahu meje takošnega branjenja prestopil. — Takošen prestop se pa zamore po okoliščinah kakor kaznjivo dejanje iz nemarnosti po določbah družega dela tega kazenskega zakona pokoriti (§§. 335 in 431).

(*Term. opomba: wenn die That . . . begangen worden: „ako je delo . . . doprineseno bilo“;*

bolje: „ako je bil č in . . . storjen“, kajti ako se hoče za „Handlung“ „dejanje“, za „That“ pa drug poseben izraz rabiti, potem se izraža „That“ najbolje s „činom“, „Uebelthat“ pa z „zločinom“; sicer pa se rabi „dejanje“ za „That“ in „Handlung“.)

Razsodbe kas. dvora: §. 2 lit. d. Kadar je storilec spolnil 14. leto, nima kaz. sodnik več presoјati, je-li v posebnem slučaju storilec zaradi mladosti imel v istini tisto po zakonu domnevano spoznanje, ki je potrebno, da se prišteva dejanje za hudodelstvo (z dne 18. decembra 1886 št. 9888).

§. 2 lit. g: Ako oče svojemu še mlademu otroku kaj kaznjivega storiti zapove, tiči v tem po okolnostih tudi „nepremagljiva sila“, katera izključuje kaznjivost dejanja; to velja ne le pri hudodelstvih, ampak tudi pri prestopkih in pregreških (z dne 4. junija 1883 št. 3467).

Tudi pretenje z besedo se lahko znači za napad, ako se je po razmerah vzrok bati, da se bode zapretno zlo takoj izvršilo (z dne 8. junija 1883 št. 3385).

Ako je napad tako neposreden in odločen, da napadenemu ni časa preišljevati, kako se vbrantiti, tedaj ni izključena silobran, če bi se bil napadeni tudi lahko rešil z begom (z dne 14. svečana 1879 št. 12755 ex 1878).

Proti že končanemu napadu ni dopuščena silobran; grdo ravnanje, kakor je označeno v §. 496 k. z. ne daje pravice za silobran (z dne 26. svečana 1887 št. 15356 ex 1886).

Ako je napadeni z izzivanjem sam provzročil napad, se napadovalec vendar samo zaradi tega ne more opravičevati in trditi, da njegov napad ni bil krivičen (z dne 30. aprila 1887 št. 3232).

Neutemeljeni vzroki izgovora.

§. 3. Nikdo se ne more s tem izgovarjati, da mu nazoči zakon zoper hudodelstva ni znan.

Razsodba kas. dvora: Tudi glede določb vojnega kaz. zakona se osebe civilnega stanu ne morejo opravičevati z izgovorom, da jim niso znane (z dne 18. okt. 1877 št. 6154).

§. 4. Hudodelstvo izhaja iz hudobije storilca, ne iz lastnosti tistega, nad katerim se doprinese. Zatorej se hudodelstva doprinašajo tudi na hudodelnikih, brezumnih, otrocih, spijočih, tudi na taci osebah, ki svojo škodo same zahtevajo, ali va-njo privolijo.

Sokrivci in deležniki hudodelstev.

§. 5. Ne samo neposrednji storilec je hudodelstva kriv, temuč tudi vsakateri, kdor je z velevanjem,

nasvetovanjem, podukom, pohvalo, hudobno delo napeljal, nalašč priliko k njemu dal, k njega izpeljanju premišljema sredstva pripravil, zadržke odstranil, ali kakor si koli bodi na roko šel, pripomogel, za njega gotovo izpolnjenje si prizadjal; tudi tisti, kdor se je le poprej s storilcem zmenil zastran pomoči in podpore, ki mu jo ima po doprinesenem delu dati, ali zastran deleža na dobičku in koristi.

Izgovorne okoliščine, katere kacemu hudodelstvu glede na storilca ali na enega izmed sokrivcev ali deležnikov samo zavoljo njegovih osebnih razmer kaznjivost odvzamejo, naj se na ostale sokrivce in deležnike ne raztegujejo.

Razsodbe kas. dvora: Pri hudodelstvih, katera merijo posebno na dejansko in materijelno oškodovanje, razdeli se lahko sodelovanje med več oseb, katere se vzajemno dopolnjujejo; pri tem se zahteva le vedoče, z enakim hudobnim namenom narekovano sodelovanje oseb, ki se udeleže dejanja (z dne 4. nov. 1876 št. 5257).

Sostorilci odgovarjajo za vse iz njihovega skupnega dejanja nastale posledice, ker je sodelovanje vsacega njih z nasledki v kazalni zvezi in ker je vsak sostorilec skriv tudi posameznih, na skupni čin merečih dejanj svojih tovarišev (z dne 13. okt. 1876 št. 5526 in z dne 3. svečana 1880 št. 13612 ex 1879).

Da se more kdo za pomočnika ali vdeleženca v smislu §. 5 na odgovor pozvati, mora biti gotovo, da si je bil svest, da se vdelezuje kaznjivega dejanja kakega drugega (z dne 27. nov. 1876 št. 5442).

Ako je kdo napeljal, da je sin svojega rodnega očeta premišljema na telesu lahko poškodoval, zakrivil je s tem hudodelstvo v smislu §. 5 in 153 k. z. ne pa prestopok v smislu §. 5 in 411 k. z. (z dne 18. septb. 1874 št. 8141).

Ako je storilec prostovoljno odnehal od poskusa kakega hudodelstva, ne oprosti to kazni niti sostorilcev, niti napeljevalca ali pomočnika (z dne 24. maja 1886 št. 2099).

Pripomaganje po zvršenem hudodelstvu.

§. 6. Kdor brez naprejnega dogovora, še le po storjenem hudodelstvu storilcu s pomočjo in podporo na roko gre, ali od hudodelstva, za katero je zvedel, dobiček in korist potegne, ne postane

kriv ravno tistega, temuč posebnega hudodelstva, kakor se bode to v tem zakoniku pozneje določilo.

Posebne določbe o pripisovanji hudodelstev storjenih po tiskovinah.

§. 7. Ako se je hudodelstvo storilo po vsebini kake tiskovine, so pisalec, prestavljalec, izdajnik, založnik ali oskrbovalec prodaje, knjigar, tiskar, pri periodičnih tiskovinah tudi odgovorni vrednik, kakor sploh vsi tisti, ki so pri natiskanju ali razširjanju kaznjive tiskovine delali, taistega hudodelstva krivi, če se dajo na-nje uporabiti občne določbe §§. 1, 5, 6, 8, 9, 10 in 11.

Glej določbe tiskovnega zakona §§. 28 in sledeči v dodatku pod I.

Poskus hudodelstva.

§. 8. K hudodelstvu ni potreba, da se delo zares izpelje. Že poskus hudega dejanja je hudodelstvo, da se je le hudobnež lotil kacega dejanja, katero k pravemu doprinesenju pelje; hudodelstvo pa se zgolj zavoljo nezmožnosti, ali ker je tuj zadržek vmes prišel, ali iz naključbe ni dognalo.

Zatorej je treba vselej, kadar zakon posebnih izjem ne zavkazuje, vsakatero za kako hudodelstvo sploh dano določbo uporabljati tudi na poskušeno hudodelstvo, in poskus hudega dela, držaje se §. 47, črk. a) s tisto kaznijo pokoriti, ki je izrečena za dognano hudodelstvo.

(Term. opomba: „dass die That wirklich ausgeführt werde“ — „da se delo zares izpelje“ — pravilneje se glasi: „da se čin (ali dejanje) zares izvrši“, kajti delo je: „Werk“, „Arbeit“, „Uebelthat“ — „hudo delo“, bolje: „zločin“ ali „hudobni čin“.)

Razsodbe kas. dvora: Poskus je nemogoč pri dejanjih izviraajočih iz nemarnosti (culpa), ali pa iz indirektnega hudobnega namena (dolus indirectus), (z dne 3. svečana 1882 št. 19518 ex 1881).

Dokler se kaznjivi namen v kakem zunanjem dejanju ni pokazal, ne more se govoriti o kaznjivem poskusu; kadar se je pa namen, ki meri na kak zločin, v dejanju in postopanju storilčevem zunanje že jasno pokazal, kadar se je toraj hudobni namen v zunanjem početju že vtelesil, tedaj se pričena kaznjiv poskus, čepravno se zločin ni izvršil (z dne 29. septb. 1882 št. 3103; 6. nov. 1882 št. 7559).

V drugem odstavku §. 8. izraža se misel, da se storilec ogne kazni, ako prostovoljno odneha od daljnega dejanja, katero je dospelo že do kaznjivega poskusa (z dne 26. septb. 1874 št. 8162).

Krivi in neresnične izpovedbe priče pred sodiščem ustanove do zaključbe zaslišanja poskus hudodelstva v smislu §. 199 k. z., in storilec se ogne kazni, ako prekliče še pred končanim zaslišanjem svojo krivo izpovedbo; po okolnostih posameznega slučaja je preudariti, kodaj je zaslišanje priče končano (z dne 1. aprila 1887 št. 685).

Poskus zločina ni kaznjiv, ako se je rabilo orodje ali sredstvo ki je za zvršenje popolnoma (in abstracto) nesposobno; kaznjivost pa ni izključena tedaj, kadar so uporabljena sredstva le v kakem gotovem slučaju (in concreto) izkazala se kot nesposobna (z dne 18. septb. 1886 št. 6906). (Glej tudi jako zanimivi spis „Lamm-sch-ew“ v Ger. Zeitg. 1889 št. 2, kateri dokazuje kaznjivost poskusa tudi v prvem slučaju.)

§. 9. Kdor koga k hudodelstvu nagovarja spodbada ali zapeljati skuša, je takrat, kadar je njegovo nagibanje brez uspeha ostalo, kriv poskušenege zapeljevanja k temu hudodelstvu, in naj se v tisto kazen obsojuje, ki bi jo bilo izreči za poskus tega hudodelstva.

Razsodba kas. dvora: Poskušano zapeljevanje k pripomoči je kaznjivo, če se tudi ni storilo glavno dejanje, h katerega zvršenju naj bi se pripomoglo (z dne 13. prosinca 1888 št. 12866 ex 1887).

§. 10. Pri hudodelstvih, ki se store po tiskovinah, se prične kaznjivost za pisalca, prestavljalca, izdajnika, vrednika in založnika (§. 7) takrat, kadar se delo, ki se ima pomnožiti, v natis izroči; za ostale krivce pa takrat, kadar oni delati začno.

§. 11. Zavoljo misli ali notranjega namena, ako se ni nobeno zunanje hudobno dejanje započelo, ali ne kaj tacega, kar zakoni zapovedujejo, opustilo, se ne more od nikogar odgovor tirjati.

Drugo poglavje.

O kaznovanju hudodelstev sploh.

Poglavitne vrste kazni.

§. 12. Kazen hudodelstev je smrt hudodelnika, ali njega držanje v ječi.

Način smrtne kazni.

§. 13. Smrtna kazen se izvršuje z obešanjem.

Stopinje kazni ječe : a) po ostrosti.

§. 14. Kazen ječe je po razločku ostrosti v dve stopinji razdeljena. Prva stopinja se zaznamuje z besedo „ječa“ brez pristavka, druga z besedo „težka ječa“.

Prva stopinja.

§. 15. Pri kazni ječe prve stopinje se kaznjenec brez železja, vendar tesno zaprt ima in tako preživljuje, kakor nanese uredba takošnim kaznjencem namenjenih kaznilnic po posebnih predpisih, ki so zastran tega dani, ali ki se bodo še dali.

Ni mu dopuščeno, se z nikomur shajati, če ni ječarja v pričo, ne pogovarjati se v jeziku, kate-rega le-ta ne razume.

Druga stopinja.

§. 16. K kazni ječe druge stopinje obsojeni se vklepa v železje na nogah. Pogovor z ljudmi, katerim ni neposrednje njega varovanje izročeno, se mu le v celo posebnih in važnih primerljajih dopusti.

Glej zakon z dne 15. novembra 1867 št. 131 d. z. v dodatku pod III.

Stopinje kazni ječe: b) po trpežu.

§. 17. V ječo se obsojuje hudodelnik ali za vse dni življenja ali za kak določen čas. Najkrajši trpež poslednjega je praviloma (§§. 54 in 55) šest mesecev, najdalji dvajset let. Čas kazni in vsak drug pravni nasledek kazenske sodbe se pričinja, ako se v sodbi kaj družega ne ustanovi, od tiste dobe, ko se je razglasila sodba, zoper katero ni več nobenega pravnega pomočka.

Ker različnost okoliščin, katere hudodelstvo povikšujejo ali zmanjšujejo, tega ne dopusti, da bi se za vsak primerlej posebej mera kazni odločno v zakonu samem izrekla; se bode v naslednjih poglavjih pri vsakem hudodelstvu samo prostor od najkrajše do najdalje dobe ustanovil, med katerim se ima praviloma trpež kazni po velikosti hudodelstva odmerjati.

Glej zakon z dne 1. aprila 1872 št. 43 d. z. v dodatku pod VII.

Razsodba kas. dvora: Preiskovalni zapor je po §. 400 k. p. r. obligatorično vselej tedaj uračuniti v kazni, kadar je imel priglašeni pravni lek (pomoček) kaj uspeha, če tudi le v kakih posameznih točki (z dne 16. avgusta 1878 št. 6048).

Združenje dela kazni ječe primernega.

§. 18. S kaznijo ječe je vsikdar združeno moranje k delu. Vsakteri kaznjenelec mora torej to delati, kar uredba kaznilnice nanese.

Pri odkazovanju teh del naj se, kolikor je moč, gleda na stopinjo kazni ječe, na opravilo, s čemur so se kaznjenci doslej pečali, in na stopinjo njih omike.

(*Terminopomba*: „Anhaltung zur Arbeit“ — „moranje k delu“, — bolje: „priganjanje, silenje k delu“.)

Poostrenje kazni ječe.

§. 19. Kazen ječe se zamore poostriti:

a) s postenjem;

- b) z odkazovanjem trdega ležišča ;
- c) z držanjem samši zaprtega ;
- d) s samotnim zaklenjenjem v temnici ;
- e) s tepenjem s palico ali šibo ;
- f) z izgnanjem iz dežele po prestani kazni.

Glej zakon z dne 15. novembra 1867 št. 131 d. z. v dodatku pod. III.

(*Term. opomba*: „*durch Anhaltung in Einzelhaft*“ „z držanjem samši zaprtega“ bolje: z držanjem v samotnem zaporu“.)

Postenje.

§. 20. Prva in druga stopinja ječe se zamore s postenjem poostriti tako, da se kaznjeneo o nekaterih dnevih samo ob vodi in kruhu drži. Vendar se to ne sme čez trikrat v tedni in ne zapored dan za dnevom zgoditi.

Trdo ležišče.

§. 21. Poostrenje s trdim ležiščem v tem obstoji, da mora kaznjeneo na golih deskah ležati, kar se pa ne sme zaporedoma dan za dnem in ne več kakor trikrat na teden zgoditi.

Posamsko zaprtje.

§. 22. Posamič ali samši se kaznjeneo ne sme neprenehoma dalj kakor en mesec zaprt imeti, in po tem ne pred vnovič v posamsko ječo djati, dokler en mesec vmes ne preteče. Zraven tega pa naj kaznjencea tudi med tem, ko je posamič zaprt, vsaki dan najmanj dvakrat kdo izmed čuvajev kaznilnice obišče; tudi mu je primerno delo dati.

Glej zakon z dne 1. aprila 1872 št. 43 d. z. v dodatku pod VII.

Samotno zaprtje v temnici.

§. 23. Samotno zaklenjenje v temnici ne sme neprenehoma dalj kakor tri dni trpeti, po tem ne

popred zopet nastopiti, dokler en teden vmes ne preteče in zamore skupej k večjemu trideset dni v enem letu trpeti.

§. 24. (Ta §., kateri govori o telesnem tepenju, je vsled zakona z dne 15. novembra 1867 št. 131 d. z. v dodatku pod III razveljavljen.)

Izgnánje iz dežele.

§. 25. Izgnanje iz dežele se zamore samo zoper take hudodelnike izreči, ki so zunanjiki (tujci), in se mora vselej na vse kronovine avstrijskega cesarstva razprostrti.

(*Term. opomba:* „*Ausländer*“ — „*zunanjiki*“ (tujci), pač bolje: „*inostranci, inozemci, tuji državljani*“.)

Razsodba kas. dvora: Izgnanje iz vseh v državnem zboru zastopanih kraljevin in dežel (§. 249 odst. 2 k. z.), kakor tudi izgnanje iz dežele (§. 25 k. z.) izreči je za vedno ali vselej; sodnik ni opravičen, omejiti ga za določen čas (z dne 3. junija 1887 št. 4094).

Zakoniti nasledki vsakateri obsodbe zavoljo hudodelstev.

§. 26. Z vsako obsodbo zavoljo kacega hudodelstva so po zakonu združeni sledeči nasledki:

- a) obsojencu se odvzamejo vsi redi domači in zunajnih držav, civilna in vojaška častna znamenja;
- b) on zgubi vse javne naslove, akademijske stopinje in dostojnosti, ter pride ob pravico, takošne brez izrečnega cesarjevega dovoljenja na novo ali zopet zadobiti;
- c) obsojeni ne sme prevzeti odgovornega vredovanja periodičnih tiskovin;
- d) on zgubi vsakateri javni urad ali službo, tudi učiteljski urad, in jih ne more, brez izrečnega cesarjevega dovoljenja na novo ali zopet zadobiti;

- e) duhovni se odstavijo od duhovnije (prebende) in postanejo nezmožni, brez izrecnega cesarjevega dovoljenja takošno kdaj zopet doseči;
- f) obsojenec zgubi sposobnost za urad sodnika, advokaturo in notarstvo, javne agencije, in vsakatero namestovanje strank pred javnimi oblastnijami;
- g) obsojencu se odvzamejo vse na penzijske predpise oprte penzije, provizije, prineski za izrejo, ali drugi kaki prejemki, kakor tudi vse miloščinje.

Povrh tega veljajo tudi za naprej tiste določbe državljanskih, političnih in cerkvenih predpisov, katere z obsodbo zavoljo kacega hudodelstva še druge škodljive nasledke združujejo. >

Posebni ukazi bodo uravnali predpise zastran tega, kako naj se devajo pokaznjeni hudodelniki pod policijski nadzor, ter bodo določili, kolika moč je zastran tega sodnijam dana.

Glej zakon z dne 15. novembra 1867 št. 131 d. z. v dodatku pod III, kateri ima posebne sem spadajoče določbe.

(*Ter m. o p o m b a*: „*akademische Würde*“ — „*dostojnost*“, *bolje*: „*dostojanstvo*“.)

Zakoniti nasledki kazni smrti in težke ječe.

§. 27. Razun teh so pa sosebnost s kazenskimi sodbami, po katerih se hudodelnik obsodi k smrti ali v težko ječo, po zakonu še sledeči nasledki združeni:

- a) ako je hudodelnik žlahtnega (plemenitega) rodu, se mora kazenski sodbi pristaviti, da žlahtnost (plemenstvo) zgubi. Toda zguba ta samo njega zadene, torej ne njegove zakonske žene, ne pred kazensko sodbo zarojenih otrok;

- b) hudodelnik ne more, dokler njegova kazen trpi, ne med živimi skleniti opravila, ki bi njega vezalo, ne poslednje volje napraviti. Njegova poprejšna dejanja ali naredbe pa ne zgube zavoljo kazni svoje veljavnosti.

Glej zakon z dne 15. novembra 1867 št. 131 d. z.

(*Ter m. o p o m b a*: „*Ist der Verbrecher von Adel*“ — „*ako je hudodelnik žlahtnega r o d u*“, bolje: *ako je hudodelnik plemenitega s t a n ũ*“, dalje „*Adel*“ — „*žlahtnost*“ „*plemenstvo*“ bolje: „*plemstvo*“.)

Posebne določbe za hudodelstva po tiskovinah storjena.

§§. 28 in 29. (Ta dva §§. sta razveljavljena po §. 34. tiskovnega zakona v dodatku pod I.)

Določbe zastran zgube obrtnije, ladijnega patenta in pravice imeti barko za obrežno vožnjo.

§. 30. Zguba obrtnije ni že po zakonu s hudodelstvom združen nasledek, se tedaj ne more s kazensko sodbo izreči. Vendar pa mora kazenska sodnija, kadar ima zavoljo hudodelstva obsojeni kako obrtnijo, po razglášeni sodbi spise tisti oblastniji poslati, katera pravico takošne obrtnije podeljuje. Kadar bi se tej oblastniji zdelo nevarno, hudodelniku po prestani kazni dopustiti, da bi svojo obrtnijo opravljal, naj mu, ravnaje po veljavnih predpisih, obrtnijo vzame.

Ravno tako je tudi ravnati takrat, kadar je obsojenec imel kak ladjarski patent ali pa pravico, držati barko za obrežno vožnjo. V tem primerleju gre razsodba o zgubi takošne pravice osrednji pomorski oblastniji.

Kazen zadeva samo hudodelnika.

§. 31. Kakor kaznjivost, tako ne more tudi prava kazen nikogar razun hudodelnika zadeti.

Utesnitev sodnikove volje pri odmerjanju kazni.

§. 32. Kazen se mora natanko po zakonu odločevati, in se ne sme ne ostreje ne rahleje odmerjati, kakor zakon po najdeni kakovosti hudodelstva, in storilca zapoveduje.

(*Term. opomba*: „*weder schärfer noch gelinder*“ — „*ne ostreje ne rahleje*“, *bolje*: „*ne ostreje, ne mileje*“.)

§. 33. Tudi se praviloma ne more (§§. 52, 54 in 55) nobena druga vrsta kazni hudodelniku naložiti, kakor katera je v pričijočem zakonu ustanovljena. Ravno tako ne more poravnava med hudodelnikom in poškodovanim zaslužene kazni odvzeti (§§. 187 in 188).

Če se več hudodelstev skupaj nameri:

§. 34. Ako je hudodelnik storil več hudodelstev, ki so predmet ene preiskave in obsodbe, naj se po tistem, za katero je ostrejša kazen postavljena, vendar gledaje na ostala hudodelstva, kaznuje.

ali hudodelstva s pregreški ali prestopki.

§. 35. Ta predpis se mora tudi takrat splošnovati, kadar se hudodelstva s pregreški ali prestopki skup namerijo.

V §§. 28 in 29 ustanovljene posebne določbe gre pa v primerleju, ko se več hudodelstev, ali ko se hudodelstva s pregreški ali prestopki skupej namerijo, zraven druge zakonite kazni tudi takrat zvrševati, če je bilo tudi samo eno izmed kaznivih dejanj, ki se skupej namerijo, po vsebini kake tiskovine doprineseno. — Ravno tako je treba takrat, kadar je tudi samo na eno izmed kaznivih dejanj, ki se skup namerijo, v tem ali v kakem drugem

zakonu kazen v denarjih ali kaka v §. 240 črk. b) in c), odločenih kazni postavljena, zraven druge zakonite vsakakor tudi to posebno kazen krivecu nalagati.

Po ukazih pravosodnega ministerstva z dne 24. januarja in 16. avgusta 1855 št. 25523 in 16537 ozira se §. 35 k. z. samo na take prestopke, kateri so ali v obénem kaz. zakonu navedeni, ali pa tudi v drugih posebnih zakonih, samo da niso izrecno odkazani področju drugih oblastnij.

O hudodelstvih podložnikov na tujem.

§. 36. Zavoljo hudodelstev, ki jih je podložnik avstrijskega cesarstva v zunanji državi doprinesel, se ne sme, ako ga v domači državi vjamejo, nikdar zunanji državi izročiti; ž njim je, ne glede na zakone tiste dežele, kjer je bilo hudodelstvo storjeno, po tem kazenskem zakonu ravnati.

Če je pa vendar zavoljo tega dejanja že v zunanji deželi kaznjen bil, naj se prestana kazen všteva v kazen, ki mu jo gre po tem kazenskem zakonu naložiti.

Nikdar se v domači državi ne zvršujejo sodbe tujih kazenskih oblastnij.

O hudodelstvih tujcev: a) v domači državi;

§. 37. Tudi tujca, kateri v avstrijski državi hudodelstvo doprinese, gre le po pričijočem zakonu soditi (§. 41).

b) v zunanji deželi.

§. 38. Ako je tujec na tujem storil hudodelstvo velike izdaje, katero zadeva avstrijsko državo, ali nemško zvezo (§. 58), ali pa hudodelstvo ponareje ali prenareje avstrijskih javnih upopisov ali denarjev (§§. 106 — 121), je ž njim kakor z rojakom po tem zakonu ravnati.

Določba o nemški zvezi ne velja več (člen IV. mirovne pogodbe med Avstrijo in Prusijo z dne 23. avgusta 1866 št. 103 d. z. in ukaz pravosodnega ministra z dne 7. dec. 1870 št. 14158.)

(*Ter m. o p o m b a*: „*Creditpapier*“ — „*upopis*“, je pač boljše „*upni list*“, kakor se v 11. poglavji glasi.)

§. 39. Če je pa tujec na tujem kako drugo v poprejšnem paragrafu neomenjeno hudodelstvo storil, ga je, kadar koli se v domači državi zasledi, sicer tudi zapreti; treba se je pa precej s tisto državo, kjer je hudodelstvo storil, zastran njega izročitve zmeniti.

§. 40. Če bi se zunanja država branila, ga prevzeti; gre proti tujemu hudodelniku praviloma po predpisu pričujočega kazenskega zakona ravnati. Če bi pa po kazenskem zakonu kraja, kjer je delo doprinesel, kaznovanje manj ostro bilo, naj se ž njim ravna po tem lahkejšem zakonu. Kazenski sodbi se mora še izgnanje po dostani kazni pristaviti.

§. 41. Ako zastran vzajemnega izročevanja hudodelnikov z zunanjimi državami posebne pogodbe obstoje, se je treba po njih ravnati.

Pravica do odškodovanja proti hudodelniku.

§. 42. Kazen hudodelnika nikakor ne premeni pravice tistih, kateri so bili s hudodelstvom razžaljeni, ali poškodovani, in katerim za to zadostenje, ali odškodovanje od hudodelnika, njegovih dedičev, ali iz premoženja njegovega gre.

Tretje poglavje.

O o b t e ž a v a h.

Občno merilo obteževalnih okoliščin.

§. 43. Sploh je hudodelstvo toliko večje, kolikor bolj je bilo prevdarjeno, kolikor bolj premi-

šljeno je pripravljanje, s katerim se hudodelstvo započne, kolikor večja je ž njim storjena škoda, ali združena nevarnost, kolikor manj se ga je varovati moč, ali kolikor več dolžnosti se po njem prelomi.

Posebne obteževalne okoliščine.

§. 44. Posebne obtežave so:

- a) če se je več hudodelstev razne vrste doprineslo;
- b) če se je ravno tisto hudodelstvo ponovilo;
- c) če je hudodelnik že zavoljo enacega hudodelstva kaznjen bil;
- d) ako je druge k hudodelstvu zapeljal;
- e) če je začetnik, šuntar, vodja bil hudodelstva, katero je več oseb storilo.

(*Term. opomba: „Anstifter“ — „šuntar“, bolje „napeljevalec“.*)

§. 45. Tudi je obtežava, če obdolženec skuša v preiskavi sodnika z izmišljevanjem lažnjivih okoliščin prekaniti.

Četrto poglavje.

O z l a j š a v a h.

Zlajšavajoči vzroki: a) iz kakovosti storilca.

§. 46. Zlajšave, ki se tičejo storilčeve osebe, so:

- a) če storilec ni dvajset let star, če je slabega razuma, ali če je bila njegova izreja zelo zanemarjena;
- b) če se je pred hudodelstvom brez madeža vedel;
- c) če je po nagonu koga družega, iz strahu ali pokorščine hudodelstvo doprinesel;

- d) kadar ga je silno ganjenje srca, ki je iz navadnega človeškega čuta vstalo, na hudodelstvo zaneslo;
- e) če ga je k hudodelstvu privabila bolj priložnost, ki se mu je iz tuje nemarnosti namerila, kakor da bi se bil s poprej storjenim naklepom k njemu napravil;
- f) če se je pritiskan od ubožtva k hudodelstvu zapeljati dal;
- g) ako se je z djavnim pridom prizadeval, storjeno škodo popraviti, ali daljše hude nasledke ovreti;
- h) če se je, da si bi bil lahko utekel, ali skrit ostal, sam ovadil in hudodelstvo izpovedal (obstal);
- i) če je druge, skrite hudodelnike razodel, in k njih polovljenju priložnost in pomočke podal;
- k) če je zavoljo preiskave, ki se je brez njegovega zadolženja podaljšala, dalj časa zaprt bil.

(*Term. opomba:* „heftige Gemüthsbevegung“ — „silno ganjenje srca“, bolje se glasi: „silno duševno razburjenje“; „zum Verbrechen hinreissen“ — „na hudodelstvo zanesti“, pač bolje: „k hudodelstvu nagniti, zapeljati“; „mit thätigen Eifer“ — „z djavnim pridom“, bolje: „z dejanskim (pridom) trudom“; „Verbrechen bekennt“ — „hudodelstvo izpovedal (obstal)“; v novjšem času se zelo rabi: „priznal“.)

b) iz kakovosti dejanja.

- §. 47. Zlajšave gledé na kakovost dejanja so:
- a) če je pri poskusu ostalo, po meri, kolikor dalje je bil poskus še od dopolnjenega hudodelstva;
- b) če se je storilec, hudodelstvo doprinašaje, prostovoljno zdržal večjega oškodovanja, za katero je priložnost bila;
- c) če je škoda, ki je iz hudodelstva nastala, majhna, ali če poškodovani popolnoma povračilo ali zadostenje dobi.

Peto poglavje.

O uporabi obtežav in zljajšav pri odločevanju kazni.

Občni predpis za cenjenje obteževalnih in zljajševalnih okoliščin.

§. 48. Na obteževalne okoliščine gre le toliko gledati, kolikor ni nasproti zljajševalnih, in ravno tako na zljajševalne okoliščine le, kolikor ni nasproti nobenih obteževalnih. Po meri, kakor ene ali druge premagujejo, se mora po njih kazen poostrovati ali pa zmanjševati.

Omejitev pravice poostrenja sploh.

§. 49. Pri poostrovanju se ne more ne vrsta za vsakatero hudodelstvo odločene kazni premenjevati, ne kazen čez zakonito odmerjeno dobo podaljševati.

Zlasti: a) pri kazni smrti in ječe za vse žive dni.

§. 50. Pri kazni smrti in ječe za vse žive dni ni nobenega poostrovanja.

Razsodbe kas. dvora: Ako je obtoženec razun hudodelstva, na katero je stavljena kazen smrti, storil tudi kako drugo kaznjivo dejanje, in naj se znači to samo za prestop, ne sme se obsoditi na smrt, ako je med tem zaradi tega kaznjivega dejanja prestal že kako kazen (z dne 13. svečana 1883 št. 1080).

Ako se je obtožba zaradi kakega hudodelstva, na katero je stavljena kazen smrti, vsled obnovljenega kaz. postopanja razširila tudi na kako drugo kaznjivo dejanje, zastran katerega je obtoženec kazen že prestal, in ako je bil v novi obtoženi tega kaznjivega dejanja oproščen, ne ovira to nikakor, obtožena k smrti obsoditi; kajti faktično prestana kazen ne pride v poštev kot kazen, ker se je vsled obnove kaz. postopanja dotična obsodba razveljavila (z dne 24. sušca 1888 št. 163).

b) pri časni kazni ječe.

§. 51. Časna kazen ječe nasproti naj se zavoljo obtežav po daljšem ali najdaljšem v zakonu odločenem trpežu odmerja, in tudi razmerno poostrojuje

z eno ali več izmed tistih vrst poostrovanja, ki so v §. 19. naštete.

Uporaba zljajševalnih vzrokov: a) pri smrtni kazni..

§. 52. Če se pri hudodelstvih, za katera je smrtna kazen postavljena, namerijo zljajšave, bode sicer sodnik sodbo po zakonu sklenil, dalje pa po predpisih zastran ravnanja danih delal. Če pa vendar hudodelnik takrat, ko je hudodelstvo storil, še ni bil dvajsetega leta dopolnil, naj se mu namesti kazni smrti ali ječe na vse žive dni težka ječa med desetimi in dvajsetimi leti prisojuje.

(*Term. opomba:* „nach den über das Verfahren erlassenen Vorschriften“ — „po predpisih, zastran ravnanja danih“, pač bolje: „po o postopku danih predpisih“.)

b) v družih primerlejih.

§. 53. V vsih družih primerlejih velja to pravilo, da se zavoljo zljajšav ne more ne vrsta kazni, ne zakonita dolgost premeniti, temuč da gre čas kazni le v tisti dobi okrajševati, ki jo zakoni dopuščajo.

Izredna pravica zljajšanja.

§. 54. Pri hudodelstvih, za katera kazen ni čez pet let postavljena, se zamore ne le ječa v lahkejšo stopinjo premeniti, temuč tudi zakoniti trpež celo pod šest mesecev skrajšati, ako se več in sicer takošnih zljajšav skupej nameri, po katerih se poboljšanje hudodelnika za trdno upati sme.

(*Term. opomba:* „Dauer der Strafe“ — „trpež kazni“, glasi se bolje „trajanje, dolgost kazni“.)

Premenjenje kazni.

§. 55. Tudi se je pri hudodelstvih, katerih kazen bi po zakonu čez pet let ne trpela, na ne-

dolžno rodbino ozirati, in ako bi se za njo z daljšo kaznijo v njenem zaslužku znamenita škoda zgodila, se zamore čas kazni celo pod šest mesecev skrajšati, vendar le tako, da se daljši trpež kazni ječe z enim ali več v §. 19 naštetih poostrovanj nadomesti.

Šesto poglavje.

O raznih vrstah hudodelstev.

Razdelitev hudodelstev.

§. 56. Hudodelstva segajo ali zoper občno varnost naravnost v državni vezi, v javnih naredbah, ali v javnem zaupanju, ali pa žalijo varnost posameznih ljudi, na osebi, premoženju, slobodi, ali družih pravicah.

Posebne vrste hudodelstev.

§. 57. Po tej zadevi se tu za posebne vrste hudodelstev izreko:

1. Velika izdaja.
2. Razžalitve veličanstva in udov cesarskega roda.
3. Motenje javnega pokoja.
4. Vstaja.
5. Punt.
6. Javna posilnost s silovitim ravnanjem zoper zbor, ki ga je vlada za pretresovanje javnih reči poklicala, zoper kako sodnijo, ali drugo javno oblastnijo.
7. Javna posilnost, s silovitim ravnanjem zoper zakonito priznane skupščine ali zoper zборе, ki bivajo z vdeleženjem ali pod nadzorom kake javne oblastnije.

8. Javna posilnost s silovitim lotenjem ali nevarnim pretenjem proti gosposkinim osebam v uradskih rečeh.

9. Javna posilnost s silovitim napadom na tuje nepremakljivo blago.

10. Javna posilnost s hudobnim poškodovanjem tuje lastnine.

11. Javna posilnost s hudobnimi dejanji ali opuščenji v posebno nevarnih razmerah.

12. Javna posilnost s hudobnim poškodovanjem ali motenjem na državnem daljnopisniku (telegrafu).

13. Javna posilnost z ljudoropstvom (človeškim ropom).

14. Javna posilnost z brezoblastnim utesnovanjem osebne slobode kacega človeka.

15. Javna posilnost po ravnanju s kakim človekom kakor s sužnim.

16. Javna posilnost z odpeljanjem.

17. Javna posilnost z izsilovanjem.

18. Javna posilnost z nevarnim pretenjem.

19. Kriva raba uradske oblasti.

20. Ponareja in prenareja javnih upnih listov.

21. Ponareja in prenareja (kovanega) denarja.

22. Motenje vere.

23. Posilna nečistost.

24. Oskrumba.

25. Druga hudodelstva nečistosti.

26. Umor.

27. Uboj.

28. Pregnanje telesnega ploda (spočetka).

29. Izpoloženje (zanesenje) otroka.

30. Težke telesne poškodbe.

31. Dvoboj.

- 32. Zažig.
- 33. Tatvina.
- 34. Nezvestoba.
- 35. Razboj (rop).
- 36. Goljufija.
- 37. Dvojni zakon.
- 38. Obrekovanje.
- 39. Hudodelnikom dana podpomoč.

Sedmo poglavje.

O hudodelstvih velike izdaje, razžalitve Veličanstva in udov cesarskega roda, in motenja javnega pokoja.

Velika izdaja.

§. 58. Hudodelstvo velike izdaje stori: kdor kaj počne,

- a) s čimur se ima cesarjeva oseba na telesu, zdravju ali slobodi poškodovati ali v nevarnost pripraviti, ali pa storiti, da bi se zvrševanje njegovih vladarskih pravic ubranilo; — ali
- b) kar bi merilo na to, da bi se oblika vlade posilno premenila; — ali
- c) kak del od enotne državne zveze ali obsežja dežel avstrijanskega cesarstva odtrgal, ali da bi se državi napravila ali povejšala nevarnost od zunaj, ali pa kaka puntarija ali domača vojska znotraj; naj se zgodi le to očitno ali skrivoma, po posameznih osebah ali v tovaršijah, z nasnovo, nagovarjanjem, spodbadanjem, zapeljevanjem z besedo, pisanjem, natisnjenimi deli ali podobami, svetovanjem ali lastnim delom, poprimši se orožja ali ne, z razodetimi, k temu

namenu peljajočimi skrivnostmi ali naklepi, s podšuntovanjem, nabiranjem, ogleduhovanjem, podpiranjem, ali s kakoršnim koli v to namenjenim dejanjem, če bi bilo tudi brez uspeha ostalo.

Ako se ravno omenjena dejanja nastavijo zoper obstanek, celost, varnost ali ustavo nemške zveze, naj se tudi kakor velika izdaja sodijo in kaznujejo.

Glej tudi člen I. zakona z dne 17. decembra 1862 št. 8 d. z. za 1863 v dodatku pod II; dalje opazko zgoraj pri § 38.

(Term. opomba: „Regierungsform“ — „oblika vlade“ bolje in pravilneje: „oblika vladanja“, „vladavstva“, kateri izraz se rabi pozneje v §. 65. za isti pojem; „durch eigene That“ — „z lastnim delom“, bolje: „z lastnim (svojim) činom“ (dejanjem).

Kazen velike izdaje.

§. 59. Zavoljo tega hudodelstva naj se prisouje smrt:

- a) vsakateremu, kdor se je zakrivil s kakim v §. 58, črk. a) zaznamovanih dejanj, če je tudi brez uspeha ostalo;
- b) začetnikom, našuntovalcem, vodjam in vsim tistim, ki so pri kakem začetju velike izdaje v §. 58, črk. b) in c) zaznamovanih vrst neposrednje delali.

Vsi tisti pa, kateri so se takošnega začetja bolj oddaljeno vdeležili, naj se kaznujejo s težko ječo od deset do dvajset let, pri posebni nevarnosti, začetja ali storilca pa s težko ječo na vse žive dni.

Ako se je zadnjič

- c) z govorjenjem na očitnem mestu ali pred več ljudmi, v natisnjenih delih, razširjanih podobah ali pisanjih k kakemu v §. 58 zaznamvanih dejanj nagovarjalo, spodbadalo ali zapeljevalo,

in ako je to nagibanje brez zveze s kakim drugim hudodelskim započetjem in brez uspeha ostalo (§. 9), je treba prisojevati težko ječo med desetimi in dvajsetimi leti.

Za povračilo škode, po hudodelstvu velike izdaje državi ali privatnim osebam napravljene, je vsak krivec z vsim svojim premoženjem odgovoren.

(Term. opomba: „Rädelsführer“ — „vodja“; v praksi in ljudski govorici se rabi „kolovodja“, kar izraža prav dobro nemški izraz; „mitgewirkt haben“ — „ki so . . . delali“; pravilneje: „ki so . . . sodelovali“, za „Unternehmung“ sem že pri §. 1. nasvetoval „početje“ mesto „započetje“.)

Sokrivost velike izdaje: a) ako se taista ne ubrani;

§. 60. Kdor kacega započetja, ki v veliko izdajo sega, in katero je lahko in brez nevarnosti za sebe, za svojce (§. 216), ali tiste osebe, ki so pod njegovo zakonito brambo, v njegovem daljšem napredovanju ovirati zamogel, nalašč ne ovira, je sokriv tega hudodelstva, in naj se kaznuje s težko ječo od pet do deset let.

(Term. opomba: „gesetzlicher Schutz“ — postavna bramba“, pač bolje „zakonito (postavno) varstvo“.)

b) ako se ona ne ovadi.

§. 61. Tudi je sokrivec velike izdaje, kdor kacega započetja velike izdaje, ali človeka, od katerega ve, da je kaj tacega započel, oblastniji nalašč ne ovadi, ako je to ovaditi zamogel, da ni ne sebe, ne svojcev (§. 216), ne tistih ljudi, ki so pod njegovo zakonito brambo, v nikako nevarnost pripravil, in ako se iz okoliščin ne pokaže, da se, če ravno je bila ovada opuščena, škodljivega nasledka več ni bati. Tak sokrivec naj se tudi kaznuje s težko ječo od pet do deset let.

Odpuščenje kazni zavoľjo dejanskega kesa.

§. 62. Kdor se je podal v kako tovaršijo, katera na veliko izdajo meri, pozneje pa skesan, nje soude, njene ustanovila (postave), namene in početja gosposki razodene o času, ko so še skrite bile, in dokler se je še škoda ubraniti zamogla, temu se zagotovi popolno odpuščenje kazni in zamolčanje storjene ovade.

Razžalitev Veličanstva.

§. 63. Kdor cesarju spoštovanje ukraťi, naj se zgodi le - to z osebnim razžaljenjem, z grdenjem, hudim ogovarjanjem, ali zasramovanjem, očitno ali pred več ljudmi izrečenim, po natisnjenih delih, s podanjem ali razširjanjem podob ali pisanj, se zakrivi s hudodelstvom razžalitve Veličanstva, in naj se kaznuje s težko ječo od enega do pet let.

Po odločbi pravosodnega ministerstva z dne 12. decembra 1853 št. 18772 in 18. junija 1855 št. 12420 navajajo se v tem § izrazi „grdenje“ „hudo ogovarjanje“ in „zasramovanje“ le izgledoma; po tem § kaznovati so tudi drugi spoštovanje krateči izrazi, samo da izvirajo iz hudobnega naklepa, za hudodelstvo potrebnega.

Razsodbe kas. dvora: Zakon našteva izgledoma štiri vrste ali načine, kako se spoštovanje krati, da označuje takó meje, v katerih naj se kaznuje za razžalitev Veličanstva vsako kratenje spoštovanja cesarju dolžnega (z dne 10. novembra 1879 št. 8621).

Ako je storilec sicer v zaprti celici, a glasno izustil kako grdenje takó, da se je zunaj lahko slišalo, smatrati je to za očitno ali javno grdenje (z dne 5. aprila 1880 št. 888).

Iz izrazov „s podanjem“ (Mittheilung) ali „razširjanjem“ sledi, da zadostuje že izročitev kacega pisma eni sami osebi za to hudodelstvo, če se tudi ni nameravalo tega dalje razširjati (z dne 11. okt. 1882 št. 6032).

Razžalitse udov cesarskega roda.

§. 64. Ako se takošna dejanja, ali dejanske razžalitve store zoper druge ude cesarskega roda, jih je, če se v njih ne najde hujše kaznovano hudodelstvo, z ječo od enega do pet let kaznovati.

Tudi za razžalitev umrlih udov cesarskega rodu velja ta doľoĉba (odloĉba pravosodn. mín. z dne 10. junija 1854 št. 5887).

Razsodba kas. dvora: S tujimi suvereni poročene nadvojvodinje imajo po § 3. najvišega rodbinskega statuta pravico, da se javno imá in ravná z njimi, kakor s princezinjami cesarske hiše; one so torej v tej lastnosti deležne vseh pravic, časti in prednosti cesarske hiše (z dne 8. aprila 1863 št. 2265).

Motenje javnega pokoja.

§. 65. S hudodelstvom motenja javnega pokoja se zakrivi, kdor očitno ali pred več ljudmi, ali v natisnjenih delih, razširjanih pisanjih ali podobah

- a) k zaničevanju ali sovražtvu zoper cesarjevo osebo, zoper enotno državno zvezo cesarstva, zoper obliko vladarstva ali državno upravo našuntovati skuša, ali
- b) k nepokorščini, k uporu ali zoperstavi zoper zakone, ukaze, rozsodbe ali naredbe sodnij ali družih javnih oblastnij, ali k odrekovanju davkov ali davščin za javne namene zaukazanih nagovarja, spodbada ali zapeljati skuša.

Z enakim hudodelstvom se tudi zakrivi, kdor

- c) takošne tovaršije, ki si za svojo nalogo vzamejo kacega pod črk. a) in b) zaznamovanih kaznjivih namenov, ustanoviti, ali druge k deležnosti tistih zapeljati skuša, ali se jih sam kakor koli bodi vdeleži.

Kazen tega hudodelstva je težka ječa od enega do pet let.

Glej tudi člen II. zakona z dne 17. dec. 1862 št. 8 d. z. za 1863 v dodatku pod II.

(*Term. opomba*: „aufzureizen sucht“ — „našuntovati skuša“; bolje: „ščuvati, ali pa hujskati skuša“; „Verbindung“ — „tovaršija“; znabiti bolje: „družba, združba“; zur Theilnahme . . . zu verleiten sucht“ — k deležnosti . . . zapeljati skuša“; bolje: „k udeležbi . . . zapeljati skuša“.)

§. 66. Kdor kako v §. 58 omenjenih dejanj zoper kako državo nemške zveze ali zoper glavarja

ene ali druge teh držav stori, se tudi, če se v tem dejanju ne najde kako huje kaznovano hudodelstvo, zakrivi s hudodelstvom motenja javnega pokoja, in naj se kaznuje z ječo od enega do pet let, pri obtežavah pa s težko ječo od pet do deset let.

Ravno tega hudodelstva postane kriv, in se ravno tako kaznuje, kdor kako izmed teh dejanj zoper drugo tujo državo ali njenega glavarja doprinese, ako je po njenih zakonih ali pa s posebnimi pogodbami vzajemnost zagotovljena, in v avstrijskem cesarstvu zakonito razglašena.

Glej opazko pri § 38.

Ogleduhovanje (pazunstvo) in drugi dogovori s sovražnikom.

§. 67. Kdor takošne razmere ali reči, ki se nanašajo na vojaško brambo države ali na dela (operacije) armade, ogledovaje pozveduje v ta namen, da bi jih sovražniku kakor si koli bodi vediti dal; ali kdor o miru takošne naredbe ali reči, ki se tičejo vojskine moči države ali njene vojaške brambe, in katerih država ne dela ali ne obravnjuje očitno, v ta namen pozveduje, da bi to tuji državi naznanil, je kriv hudodelstva ogleduhovanja (pazunstva); in vojaške oblastnije ga po posebnih za to danih predpisih preiskavajo in kaznujejo.

Enako je tudi soditi druge dogovore s sovražnikom in druga započetja, katerih namen je, cesarsko-avstrijski armadi ali kaki ž njo v zavezi stoječi vojski škodo, ali pa sovražniku korist nakloniti.

Glej tudi člen I. zakona z dne 17. dec. 1862 št. 8 d. z. za 1863 v dodatku pod II.

(*Term. opomba:* „*Ausspähung*“ — „ogleduhovanje“ bolje „ogleduštro“ (*vohunstvo*).

Osmo poglavje.

O vstaji in puntu.

Vstaja.

§. 68. Hudodelstvo vstaje je, če se več ljudi skupi, da bi se gosposki s silo uprli; namen take zoprstave bodi, kaj izsiliti, se naloženi dolžnosti umakniti, kako napravo ali spolnjenje javnega povelja ovreti, ali kakor si bodi javni pokoj motiti.

Pri tem ni nobenega razločka, naj bo ta sila obrnjena proti kakemu sodniku, gosposkini osebi, uradniku, odposlancu, postavljenecu ali služabniku državne ali občinske oblastnije, proti civilni, finančni ali vojaški straži, ali kakemu žandarju, ali proti gojzdnarskemu uradniku, ki je postavljen za varovanje gojzdov, če je tudi v privatni službi, da ga je le pristojna cesarska oblastnija v prisego vzela, ali proti tako zapriseženemu osebjū gojzdnega nadgledstva, ali proti osebi, ki je za nadgled pri državnih ali privatnih železnih cestah, ali za oskrbovanje vožnje po taistih, ali za varstvo in službo državnega daljnopisnika postavljena, kadar te osebe kak gosposkin zaukaz spolnujejo, ali svoj urad ali svojo službo opravljajo.

(*Term. opomba: „Widerstand“ — „zoperstava“; pač bolje: „upor“ „Aufsicht“ — „nadgledstvo“; bolje „nadzorstvo“; „Telegraph“ — „daljnopisnik“; bolje je ostati pri tujki „telegraf“.*)

Razsodbe kas. dvora: Pod varstvom §. 68 stojé tudi od javnih oblastnij postavljeni cestarji (Strasseneinräumer), (z dne 10. okt. 1881 št. 4243).

Isto tako nočni čuvaji v njihovi lastnosti kot organi lokalne policije (z dne 9. maja 1879 št. 3713); dalje konfederaci v njihovem izvrševanju zdravstvene policije (z dne 11. dec. 1880 št. 11899); potem najemniki cesarskih mitnic in njihovi nastavljeni (z dne 11. dec. 1886 št. 11561).

Zakupniki vžitninskega davka in njihovo za to postavljeno osobje, n. pr. dacarji stoje tudi pod varstvom §. 68; kajti po najvišji odločbi z dne 25. maja 1829 in naredbi z dne 12. maja 1859 št. 77 d. z. stoje zakupi vžitninskega davka gledé pobiranja tega davka pod državno upravo in organi teh zakupov so v tem oziru na istem, kakor organi finančne straže (z dne 22. svečana 1877 št. 12899 ex 1876).

Tudi osobje, ki je dano kakemu javnemu organu za pomoč in podporo pri izvrševanju njegove službe, ali katero je on sam zato poklical, je pod varstvom §. 68 k. z. (z dne 21. febr. 1880 št. 12767 ex 1879).

§. 69. Vsakateri postane kriv vstaje, kdor se skupljanju, bodi si precej iz početka, ali še le po tem pridruži, ko jame napredovati.

Kazen.

§. 70. Tisti, ki pri vstaji zoper gosposkine osebe ali straže, katere pridejo utišat nepokoj, v upornosti ostanejo, zapadejo težki ječi od petih do desetih let, in če so ob enem našuntovalci ali vodje, od desetih do dvajsetih let.

(*Term. opomba:* „die zur Stillung der Unruhe herbeikommenden . . . Personen“ — „osebe, katere pridejo utišat nepokoj“; bolje: „osebe, katere pridejo tešit (miriti) nepokoj“; „Rädelsführer“ — „vodje“, bolje: „kolovodje“.)

§ 71. Razun primerleja poprejšnjega paragrafa naj se našuntovalci in vodje obsojujejo v težko ječo od petih do desetih let, drugi sokrivci pa po meri nevarnosti, škodljivosti in svoje deležnosti od enega do petih let.

§. 72. Če se je nepokoj pri svojem začetku kmalu zopet vlegel, ter se ni nadalje nevarno unel, je treba šuntarjem in vodjem ječo med enim in petimi leti, drugim krivcom pa med šestimi meseci in enim letom prisojevati.

Punt.

§. 73. Kadar se iz kakoršne si bodi prilike ljudje skupijo in pri tem z zoperstavo zoper poprejšnje opominjanje oblastnije in z zedinjenjem zares silovitih pomočkov do tega pride, da se za ustanovljenje pokoja in reda mora izredna moč porabiti, je punt, in vsakateri postane kriv hudodelstva, kdor se takošnega skupljanja vdeleži.

(*Term. opomba*: „*ausserordentliche Gewalt*“ — „izredna moč“; bolje: „izredna sila“.)

Kazen: a) pri nagli sodbi;

§. 74. Ako se mora punt z naglo sodbo ustaviti, je kazen smrt po predpisih v zakonu za postopanje danih.

b) razun nagle sodbe.

§. 75. Zunej nagle sodbe naj se našuntovalci in vodje k težki ječi od desetih do dvajsetih let in pri silo visoki stopinji hudobije in nevarnosti naklepa na vse žive dni obsojujejo.

Drugi sokrivci naj se kaznujejo s težko ječo od enega do petih let, pri višji stopinji hudobije in deležnosti pa od petih do desetih let.

Deveto poglavje.

O javni posilnosti.

Javna posilnost: a) s silovitim ravnanjem zoper kak zbor, ki ga je vlada za pretresovanje javnih zadev sklicala, zoper kako sodnijo, ali drugo javno oblastnijo.

§. 76. Hudodelstvo javne posilnosti se dopri-
naša v sledečih primerlejih:

Prvi primerlej. Ako kdo samši, ali z družimi vred shod, obstanek ali opravila kacega zbora,

ki ga je vlada za pretresovanje javnih zadev poklicala, kake sodnije, ali druge javne oblastnije siloma moti ali opovera, ali jih v sklepanju z nevarnim žuganjem nagibati skuša, kadar se ne pokaže, da je to dejanje kako drugo težejše hudodelstvo.

(*Term. opomba*: „*Oeffentliche Gewaltthätigkeit*“ — „*javna posilnost*“; je pač bolje: „*javno nasilstvo*“.)

Kazen.

§. 77. To hudodelstvo gre kaznovati s težko ječo od enega do pet let, in pri posebnih obtežavah do deset let.

b) s silovitim ravnanjem zoper zakonito priznane skupščine, ali zoper zборе, ki bivajo z udeležbo ali pod nadzorstvom kake javne oblastnije.

§. 78. Drugi primerlej. Ravno s tim hudodelstvom se tudi zakrivi, kdor doprinese v §. 76 zaznamovana dejanja zoper zakonito priznane skupščine (korporacije) ali zборе, ki bivajo z vdeležbo ali pod nadzorom kake javne oblastnije.

Kazen.

§. 79. To hudodelstvo je kaznovati s težko ječo od šest mesecev do enega leta, in pri posebnih obtežavah do pet let.

§. 80. Ako se je k kakemu v §§. 76 in 78 zaznamovanih dejanj z govorjenjem na očitnem mestu ali pred več ljudmi, ali po natisnjenih delih, v razširjanih podobah ali pisanjih nagovarjalo, spodbadalo ali zapeljati skušalo, in če to nagibovanje ni bilo združeno s kakim drugim hudodelskim započetjem, in ni uspeha imelo (§. 9), je treba v slu-

čajih §. 76 prisojevati ječo od enega do petih let, v slučajih §. 78 pa od šestih mescev do enega leta.

e) s silovitim lotenjem ali nevarnim žuganjem proti gosposkinim osebam v uradskih rečeh.

§. 81. Tretji primerlej. Če se kdo sam, ali tudi če se jih več, toda brez skupljanja, kaki izmed oseb v §. 68 imenovanih, kadar ona gosposkin zaukaz spolnuje, ali svoj urad ali službo svojo opravlja, v namenu, to spolnjenje ovreti, z nevarnim pretenjem ali dejanskim silovitim lotenjem, če prav brez orožja in ranjenja, nasproti postavi; ali kako izmed teh dejanj doprinese, da bi uradsko dejanje ali kak službin opravek izsilil.

(*Term. opomba*: „*sich . . . widersetzt*“ — *se . . . nasproti postavi*“; pač *pravilneje in bolje*: „*se . . . upre*“ ali „*se . . . protivi*“; *eine dieser Handlungen begeht* — „*kako izmed teh dejanj doprinese*“; *bolje*: „*kako izmed teh dejanj počne (stori)*“ „*Amtshandlung*“ — „*uradsko dejanje*“, *bolje*: „*uradni čin*“.)

Kazen.

§. 82. Tak hudodelnik naj se kaznuje s težko ječo od šestih mescev do enega leta; če bi se pa bila zoperstava zgodila z orožjem, ali če bi bila s poškodvanjem ali ranjenjem združena, ali pa namenjena, kako uradsko dejanje ali opravilo službe izsiliti, od enega do petih let.

(*Term. opomba*: „*Widerstand*“ — „*zoperstava*“; *bolje*: „*upor*“.)

Razsodbe kas. dvora: Upor mora iti zoper kak uradni čin ali kako službeno opravilo, katero še ni končano (z dne 5. aprila 1880 št. 1257).

Znak nevarnega pretenja v zmislu §. 81 ne zahteva, da je pretenje sposobno, spraviti koga v strah in nemir; zadostuje, da se zapreti kako zlo na življenje, zdravju ali telesu in da je po okolnostih vzrok bati se takojšnjega izvršenja zla, s komur se preti; (z dne 13. jan. 1883 št. 11376 ex 1882).

Terja se dejansko silovito lotenje, ne pa premaganje, ni toraj treba take sile, da je uradni osebi dejansko nemogoče, oprati

viti svoje službeno opravilo; tudi tako silovito lotenje, katero bi uradna oseba z napenjanjem svojih telesnih moči mogla še odvrniti, ustanovi hudodelstvo v zmislu §. 81 (z dne 14. febr. 1879 št. 13150 ex 1878 in 16. febr. 1880 št. 12609 ex 1879).

Zadostuje tudi, če se stvar, zaradi katere gre službeno opravilo, n. pr.: zarubljena stvar, s silo iztrga iz rok uradne osebe, ne da bi se te osebe same s silo dejansko lotilo (z dne 21. februarja 1880 št. 11559 ex 1879).

Ako gojzdni varuh zarubi in odvzame pri tatvini v gojzdu zasačeni osebi kako drugo, kakor v §§. 55, 56 in 63 gojzdnega zakona z dne 3. decembra 1852 d. z. št. 250 omenjenih stvari, ne spada to dejanje med ista službena opravila, katera ima §. 81 v mislih (z dne 14. dec. 1885 št. 10041).

Izraz „orožje“ ne pomeni orožja v ožjem pomenu, in obsega vsako za napad ali branitev namenjeno, ali zato sposobno „orožje“; zadostuje sama palica (z dne 29. aprila 1882 št. 819).

Ako je bilo telesno poškodovanje uradne osebe tako, da je označeno po svojih nasledkih za telesno oškodbo v zmislu §. 155 ali 156 k. z., mora se storilcu prištevati konkurenca dveh hudodelstev (§§. 81, 82, in pa §§. 155 ali 156) (z dne 18. marc. 1875 št. 2634).

Poškodbe pa, ki so označene le v zmislu §. 152 k. z. ne ustanovijo posebnega hudodelstva, timveč smatrajo se za take poškodbe, kakoršne obsega še pojem §. 82 (z dne 11. julija 1887 št. 3654).

Poškodba v zmislu §. 82 je tudi samo kožna praska, ali pa oteklina, storjena pri silovitem lotenju (z dne 20. jan. 1876 št. 10429 ex 1875 in z dne 3. febr. 1880 št. 13459 ex 1879).

d) s silovitim napadom na tuje nepremakljivo blago.

§. 83. Četrti primerlej. Ako kdo, ne obrnivši se na gosposko, mirno posest zemlje, ali na-njo se nanašajočih pravic koga družega, z zbranimi več ljudmi, po silovitem napadu moti; ali če kdo tudi brez pomagalcev pridere v hišo ali stanovališče družega z orožjem obdan, in ondi na njega osebi, ali na njegovih domačih ljudeh, na blagu in premoženju, silo dela; naj stori le-to, da bi se maščeval, ker misli, da se mu je kaka krivica zgodila, — da bi izpeljal pravico, ki se je lasti, — da bi kako obljubo ali dokazilo izsilil, ali kaki drugi sovražnosti ugodil.

(*Term. opomba:* „oder in das Haus . . . bewaffnet eingedrungen“ — „če kdo pridere v hišo . . . z orožjem obdan“; je pač neukretno in odveč, ker zadostuje: če kdo pridere oborožen v hišo . . .“ „Vermögen“ — „premo-

ženje“; kaže sploh se poprijeti boljšega izraza: „imetje“ „imovina“.)

Kazen.

§. 84. Začetnik takošne posilnosti je podvržen kazni težke ječe od enega do petih let. Tisti, ki so se dali za pomagače rabiti, naj se kaznujejo z ječo od šestih mesecev do enega leta.

(*Term. opomba:* „*unterliegt der Strafe*“ — „*je poveržen kazni*“; *bolje se glasi:* „*zapade kazni . . .*“.)

Razsodbe kas. dvora: „Z zbranimi več ljudmi“: ta zakoniti izraz ne zahteva poprejšnega dogovora (z dne 11. marc. 1876 št. 13392 de 1875).

Hudodelstvo v zmislu §. 83 drugi odstavek дано je tudi takrat, kadar pridere več zbranih, akoravno ne oboroženih ljudi v tujo hišo (z dne 5. febr. 1881 št. 11737 ex 1880).

Kot orožje zadostuje palica (z dne 29. aprila 1882 št. 819). Tudi hišni lastnik, kateri samolastno vrže najemnika in njegove stvari iz stanovanja, zakrivi hudodelstvo v zmislu §. 83 k. z., čeravno najemnik že nima več pravice, ostati še naprej v stanovanju (z dne 21. marc. 1881 št. 15152 ex 1880).

Pojem „v hišo pridreti“ zahteva, da se pride v tuj prostor proti volji taistega, kateri tamo biva; sila pa se lahko dela z dejanskim silovitim lotenjem, ali pa tudi samo z nevarnim pretenjem (z dne 27. jun. 1888 št. 6687).

e) s hudobnim poškodovanjem tuje lastnine.

§. 85. Peti primerlej. Druge hudobne poškodbe tuje lastnine se imajo za hudodelstvo javne posilnosti, kadar ali:

- a) škoda, ki je nastopila, ali katero je bil storilec nakanil, pet in dvajset goldinarjev presega; ali če, ne glede na velikost škode,
- b) zamore iz njih nevarnost za življenje, zdravje, telesno varnost ljudi, ali v večji meri za tujo lastnino nastopiti, ali se je
- c) hudobna poškodba na železnicah, naj se po njih vozi s parno močjo ali brez nje, ali k njim spadajočih napravah, vozilih, mašinah, orodju ali drugih za njih vožnjo namenjenih rečeh, ali na parobrodih, parnih mašinah, parnih kotlih, vodnih

napravah, mostih, pripravah v rudnikih ali sploh v posebno nevarnih okolščinah storila.

(*Term. opomba*: „*Maschine*“ — „*mašina*“; *bolje se je poprijeti izraza „stroj“.*)

Razsodbe kas. dvora: Izraz „lastnina“ v §. 85 pomenja samo telesne stvari; ne velja pa za oškodovanje tujih pravic s tem, da lastnik poškoduje svojo lastno stvar (z dne 25. okt. 1878 št. 8698).

„Iz hudobije“ pomenja taisto, kakor „s hudobnim naklepom“, ali „nalašč“, to je v svesti si protipravnosti storjene poškodbe na tuji lastnini (z dne 13. febr. 1880 št. 12892 ex 1879 in z dne 21. maja 1886 št. 14845 ex 1885).

Pri poškodbah stvari, ki so v §. 85 lit. c posebej naštete, ni treba daljnega dokaza „posebne nevarnosti“ (z dne 16. decembra 1882 št. 9134).

Kazen.

§. 86. Kazen tega hudodelstva je v primerleju črk. a) poprejšnega paragrafa težka ječa od šest mesev do enega leta; v primerleju črk. b) in c) pa težka ječa od enega do pet in po velikosti hudobije in nevarnosti tudi do deset let.

Če je pa iz poškodovanja zares nastopila kaka nezgoda za zdravje, telesno varnost, ali v večjem razširu za lastnino drugih ljudi, naj se kaznujejo krivci s težko ječo od deset do dvajset let, pri posebnih obtežavah pa na vse žive dni. Ako je zadnjič vsled takošne poškodbe kak človek smrt storil, kar je storilec naprej viditi zamogel, bodi smrt njegova kazen.

(*Term. opomba*: „*in grösserer Ausdehnung*“ — „v večjem razširu“, je *bolje*: „v večjem obsegu“.)

f) z hudobnimi dejanji ali opuščanji v posebno nevarnih okoliščinah.

§. 87. Šesti primerlej. Ravno s tem hudodelstvom se tudi zakrivi, kdor s kakoršnim si bodi drugim iz hudobije storjenim dejanjem ali z nalaščnim zanemarjenjem dolžnosti, ki jo ima pri železnocestni vožnji ali pri opravljanju v §. 85 črk.

- c) omenjenih stavb ali započeb, kako v §. 85 črk.
 b) zaznamovanih nevarnosti napravi.

(*Ter m. o p o m b a*: „bei dem Betriebe von Eisenbahnen“ — „pri železnocestni vožnji: novejši čas rabimo: „pri železničnem obratu“; „bei dem Betriebe von . . . Werken oder Unternehmungen“ — „pri opravljanju . . . stavb ali započeb“; bolje in pravilneje: „pri obratu na-naprav ali podjetij“.)

Razsodba kas. dvora: Da storilec naravnost namerava napraviti kako v tem §. označeno nevarnost, se ne zahteva; dovolj je, da si je storilec svest, da more nastati iz njegovega hudobnega ravnanja taka nevarnost, da pa kljubu temu takó ravna. Izraz „iz hudobije“ pomeni isto, kakor „nalašč, premišljema“ (z dne 21. maja 1886 št. 14845 ex 1885).

Kazen.

§. 88. Kazen tega hudodelstva je težka ječa od enega do petih let, po velikosti hudobije in nevarnosti tudi do desetih let. — Če se je pa kaka v §. 86 omenjenih družih obtežav pridružila, je treba prisojevati večje kazni, ki so ondi za to določene.

g) s hudobnim poškodovanjem ali motenjem državnega telegrafa.

§. 89. S e d m i p r i m e r l e j. Hudobne poškodbe kakoršnega koli kosa državnega telegrafa, in vsako nalašno motenje njegove službe, kakor tudi vsaka s premislikom storjena kriva raba te državne naprave, naj se kaznujejo, ne glede na znesek škode, kakor hudodelstva javne posilnosti, s težko ječo od šestih mesecev do enega leta, in pri sosebnostno znameniti škodi ali posebni hudobiji, od enega do pet let.

h) z ljudoropstvom.

§. 90. O s m i p r i m e r l e j. Ako se kdo brez poprejšne vеди in privoljenja postavne gosposke kakega človeka z zvijačami ali po sili polasti, da bi ga zoper njegovo voljo zunajni oblasti izročil.

(*Ter m. opomba*: „ljudoropstvo“ za „Menschenraub“ je nekako prisiljen izraz, in je bolje rabiti: „človeški rop“; „ohne Vorwissen . . . der rechtmässigen Obrigkeit“ — „brez poprejšne vedi . . . postavne gosposke“; pravilneje se glasi: „brez vednosti . . . opravičene gosposke“.)

Kazen.

§. 91. Kazen tega hudodelstva je težka ječa od petih do desetih let, katera se pa zamore do dvajset let podaljšati, če je žaljenemu žugala nevarnost za življenje, ali pa nevarnost, da bi slobode nazaj ne dobil.

Kako ravnati z brezoblastnimi nabiralci.

§. 92. Kdor brez posebnega dovoljenja vlade za kako drugo, ne za cesarsko-avstrijansko vojskino službo ljudi nabira, ali kdor o času vojske vojake ali vojaštvu prištete službenike tudi le za to vabi, da bi se v tujih deželah naselili, ali o takem času se z ljudoropstvom zakrivi, da bi drugim, kakor cesarsko-avstrijanskim vojaškim četam novince, ali tuji državi osebe vojaštvu prištete kot naselnike pripeljal, postane kriv hudodelstva brezoblastnega nabiranja, in vojaške sodnije ga po posebnih za to obstoječih predpisih preiskavajo in kaznujejo.

i) z brezoblastnim vtesnovanjem osebne slobode kakega človeka.

§. 93. Deveti primerlej. Če kdo človeka, nad katerim mu po zakonih ne gre nobena oblast, in ko nema za kaj ne za hudodelnika ga spoznati, ne imeti ga po pravici za škodljivega ali nevarnega človeka, samolastno zaprtega drži; ali kakor koli bodi v uživanju njegove osebne slobode opovera; ali tudi, če kdo koga prime, ko je bil k temu vtrjen uzrok viditi, pa on tega brž redni gosposki nalašč ne naznani.

Razsodba kas. dvora: Silovito razgalenje in obtipanje ženske ustanovi hudodelstvo po §. 93 k. z. (z dne 20. marca 1880 št. 13261 ex 1379).

Kazen.

§. 94. Kazen tega hudodelstva je ječa od šestih mescev do enega leta. Ako bi bilo zaprtje čez tri dni trpelo, ali če bi bil vjeti kako škodo, ali zraven odvzete slobode še drugo nepogodo prestal, naj se izreče težka ječa od enega do petih let.

(*Ter m. o p o m b a*: „Ungemach“ — „nepogoda“; *bolje*: „nezgoda“.)

k) po ravnanju s kakim človekom kakor s sužnim.

§. 95. Deseti primerlej. Ker v Avstrijskem cesarstvu sužnost in vživanje kake na-njo se nanašajoče moči dopuščeni niste, in vsakateri sužnik hipoma sloboden postane, kakor na cesarsko-avstrijska tla ali tudi le v kako avstrijsko ladijo stopi, in ker ravno tako tudi na zunanjem svojo slobodo ta hip zadobi, kakor hitro ga kdo pod kakoršnim koli bodi imenom podložniku avstrijskega cesarstva kot sužnika prepusti, stori vsakateri, ki kacega pridobljenega sužnika v rabi njegove osebne slobode opovera, ali v domači ali zunajni deželi zopet naprej kakor sužnika odda, in vsakateri ladijin kapitan, ki tudi samo prevožno enega ali več sužnikov prevzame, ali kacega na avstrijsko ladijo pridšega sužnika v uživanju s tem zadobljene osebne slobode opovera ali dopusti, da ga drugi opoverajo, hudodelstvo javne posilnosti, in se kaznuje s težko ječo od enega do petih let.

Ako bi pa kapitan avstrijske ladije ali drug avstrijski podložnik s sužniki redoma kupčeval, se težka ječa podaljša na deset in pri posebnih obtežavah do dvajset let.

(*Term. opomba: „im Auslande“ — „na zunanjem“; pravilneje: „v inozemstvu“, ali pa „v zunanji (tuji) deželi“, kakor se pozneje v ravno tem paragrafu rabi.*)

l) z odpeljanjem (vnesenjem).

§. 96. Enajsti primerlej. Če kdo žensko zoper nje voljo po sili ali z zvijačami odpelje, namen bodi obrnjen na ženitev ali nečistost; ali, ako omoženo žensko, če ona tudi privoli, zakonskemu možu, dete njegovim roditeljem; varvanca njegovemu varhu ali preskrbniku z zvijačami ali siloma odpelje, naj se je namen tega započetja dosegel, ali ne.

Kazen.

§. 97. Kazen odpeljania, če odpeljana oseba ni privolila, ali še ni štirinajstega leta dopolnila, je težka ječa od petih do desetih let, po meri rabljenih sredstev in nakanjenega ali storjenega zlega. — Ako je pa bila odpeljana oseba že saj štirinajst let stara in je privolila, naj se nalaga težka ječa od šestih mesecev do enega leta.

m) z izsilovanjem.

§. 98. Dvanajsti primerlej. Hudodelstva javne posilnosti z izsilovanjem postane kriv, kdor

a) kakemu človeku zares silo dela, da bi ga primoral, kaj storiti, trpeti ali opustiti, ako se ne pokaže, da je to dejanje kako huje kaznovano hudodelstvo.

Pod tistim pogojem doprinese ravno to hudodelstvo, kdor:

b) bodi posrednje ali neposrednje, s pisanjem ali z besedo, ali kako drugači, naznanivši svoje ime ali ne, komu s poškodovanjem na životu, slobodi, poštenju ali lastnini preti, v namenu,

od njega izžugati, da bi kaj storil, trpel ali opustil, ako je žuganje takošno, da zamore ta, komur se žuga, glede na razmere in osebne lastnosti njegove, ali na znamenitost zažuganega zlega, po pravici v strahu biti; brez razločka, ali merijo omenjena zla proti temu samemu, komur se zažugujejo, proti njegovi rodovini in žlahti, ali proti drugim pod njegovo brambo postavljenim osebam, in ali je žuganje imelo kak uspeh ali ne.

(Term. opomba: mesto „žugati“ za „drohen“, kaže bolj rabiti izraza: „pretiti, groziti“.)

Razsodbe kas. dvora: Kdor dela komu silo, da bi ga primoral k plačilu kakega obstoječega dolga, ni kriv hudodelstva izsilovanja, timveč hudodelstva brezoblastnega utesnovanja osebne slobode v zmislu §. 93 k. z. (z dne 20. maja 1879 št. 2815).

„Storitev“ ali „opustitev“ v zmislu §. 98 k. z. obsega le taka dejanja, katera so združena z oškodovanjem kake pravice posebno kake zasebne pravice taistega, komur se je delala sila (z dne 21. jun. 1880 št. 4367).

Ako ima storilec do tega, kar hoče s silo doseči, pravico, ni kriv hudodelstva izsilovanja (z dne 25. okt. 1880 št. 8340).

Da je pretenje v istini pripravilo koga v opravičen strah, ni neobhodno potrebno; zadostuje, da je bilo za to sposobno (z dne 2. marc. 1877 št. 11786 ex 1876).

n) z nevarnim pretenjem.

§. 99. Trinajsti primerlej. Kdor se žuganja, ki je v §. 98 omenjeno, in ki zamore, kakor je ondi povedano, vtrjene skrbi ali strah delati, samo v ta namen posluži, da bi posamske osebe, občine ali okraje v strah in nepokojnost pripravil, doprinese hudodelstvo javne posilnosti z nevarnim pretenjem.

(Term. opomba: „Unruhe“ — „nepokojnost“; tudi „nemir“ je dober izraz za „Unruhe“, ki se dostikrat rabi.)

Razsodbe kas. dvora: Po §. 99 kaznuje se že taisti, kdor poskuša s pretenjem pripraviti koga v strah in nemir; da je oni, komur je grozil, to pretenje tudi slišal ali zvedel, ni neobhodno potrebno (z dne 20. nov. 1886 št. 11394).

Pač pa mora storilec pretenje izustiti s tem namenom, da taisto zve oni, komur je bilo namenjeno (z dne 19. dec. 1884 št. 11437).

Kazen teh dveh hudodelstev.

§. 100. Kazen teh dveh v §§. 98 in 99 znamenanih hudodelstev je težka ječa od šest mescev do enega leta.

Pri obtežavah, zlasti če je bil žaljeni s storjeno silo ali nevarnim žuganjem dalj časa v mučno stanje dejan; — če se žuga z umorom ali z zažigom; — če zažugana poškodba več kakor tisoč goldinarjev, ali škoda, ki bi izhajala iz izsilovanege opravljenja, trpljenja ali opuščenja, več kakor tri sto goldinarjev znaša; — ali če bi pretenje merilo proti celim občinam ali okrajem, naj se odmerja kazen s težko ječo od enega do petih let.

(*Term. opomba*: „*Leistung, Duldung oder Unterlassung*“ — „opravljenje, trpljenje ali opušenje“; pravilneje se glasi: „storjenje, pripuščenje ali opuščenje“.)

Deseto poglavje.

O krivi rabi uradske oblasti.

Kriva raba uradske oblasti.

§. 101. Vsak državni ali občinski uradnik, ki v uradu, v katerem je zavezan, zaupano mu oblast, da bi komu, bodi si državi, kaki občini ali drugi osebi, škodo storil, kakor koli krivo rabi, doprinese s tako krivo rabo hudodelstvo; naj ga je k temu samopridnost, ali kaka druga strast ali postranska namemba zapeljala.

Za uradnika se čisla tisti, kateri ima, bodi si zaprisežen ali ne, po neposrednjem ali posrednjem javnem naročilu dolžnost, opravila vladarstva oskrbovati.

(*Ter m. o p o m b a*: „Missbrauch“ „missbrauchen“ — „kriva raba“, krivo rabiti“; sedaj se pač pravilneje rabi: „zloraba“ „zlorabiti“; „Nebenabsicht“ — postranska namemba“, je pač bolje: „postranski namen“.)

Razsodbe kas. dvora: Namen, komu škodo storiti, je že dokazan, če se izkaže le namen storilcev, nakloniti si kak protipravni prid (z dne 1. jun. 1883 št. 3958).

Sodni sluga, kateri z namenom, komu škodovati, zapravi kako za vročitev strankam sprejeto rešilo, zakrivi hudodelstvo zlorabe uradne oblasti, ne pa goljufije, če je tudi v vročilni poli kaj neresničnega potrdil (z dne 24. sušca 1888 št. 792).

Posebni slučaji.

§. 102. V tacih okoliščinah stori to hudodelstvo zlasti:

- a) sodnik, državni pravdnik ali drug gosposkin; kakor tudi sicer vsak z dolžnostmi zavezan uradnik, kateri se da od zakonitega spolnovanja dolžnosti svojega urada odvrniti;
- b) vsak uradnik, kateri v uradskih rečeh, torej tudi notar, ki zapisovaje ali izdajaje notarsko pismo kaj spričuje, kar ni res;
- c) kdor sebi zaupano uradsko skrivnost po nevarnem razodene; kdor pismo svoji uradski skrbi izročeno uniči, ali komu proti svoji dolžnosti poda;
- d) advokat ali drug zaprisežen opravnik, ki svoji stranki na škodo pomaga nasprotniku pravne spise sestavljati ali ga sicer s svetom in dejanjem podpira.

Glej tudi zakon z dne 27. oktobra 1862 d. z. št. 87 §. 6 in d. z. št. 88 §. 4 v dodatku pod IV. in V.

Kazen.

§. 103. Kazen tega hudodelstva je težka ječa od enega do petih let. Po velikosti hudobije in škode se zamore tista tudi na deset let podaljšati.

Jemanja darila v uradnih rečeh.

§. 104. Uradnik, kateri oskrbovaje pravico (pravosodje), podeljevaje službe, ali razsojevaje javne zadeve, svoj urad sicer po dolžnosti opravlja, pa za njega opravljanje, neposredoma ali posredoma vzame kako darilo, ali sicer odtod si kak dobiček nakloni, ali obljubiti da; ravno tako, kdor se po le-tem sploh pri oskrbovanju svojih uradskih opravil k kaki pristranosti zapeljati da, naj se kaznuje z ječo med šestimi mesci in enim letom. Tudi mora prejeta darilo, ali njegovo vrednost, v blagajnico za uboge tistega kraja vložiti, kjer je hudodelstvo storil.

Razsodbe kas. dvora: Izraz „oskrbovanje pravice“ ne obsega le razsodb, to je delovanja kazenskih in civilnih sodnikov v ožjem pomenu; taisti obsega marveč vsa uradna dejanja, katera so podlaga izreku in izvršbi takih sodnijskih razsodb; tudi zemljeknižni vodja more toraj v svojem delokrogu biti subjekt tega hudodelstva (z dne 9. nov. 1875 št. 7513).

„Javne zadeve“ v zmislu §. 104 so le taiste, katere neposredno zadevajo ali korist skupne države, ali pa vsaj po javnem pravu varovano korist gotovega kroga državljanov, o čemur ne gre končno razsojati sodiščam; o „razsodbi“ pa je le tam govoriti, kjer gre za izrek, s katerim se ustanovi kak pravni položaj ali kako pravno razmerje (z dne 5. marc. 1883 št. 14678).

Zapeljanje h krivi rabi uradske oblasti.

§. 105. Kdor z darovi civilnega ali kazenskega sodnika, državnega pravdnika, ali kjer gre za podeljevanje službe ali razsojo javnih zadev, kakoršnega si bodi uradnika k pristranosti ali k prelomljenju uradske dolžnosti zapeljati skuša, se zakrivi s hudodelstvom; namen naj meri na njegov lasten, ali na dobiček koga družega, naj se doseže ali ne.

Kazen tacega zapeljanja je ječa med šestimi mesci in enim letom; pri veliki zvičajnosti ali zares storjeni znameniti škodi pa težka ječa od enega do

petih let. Povrh tega je ponudeno ali za res dano darilo v blagajnico ubožnih tistega kraja vložiti.

Razsodba kas. dvora: V §. 105 so taksativno navedeni oni slučajji, v katerih je zapeljanje k jemanju daril v uradnih zadevah (§. 104) kaznovati za hudodelstvo na onem, kdor je dal darilo; kdor hoče z darili samo to doseči, da uradnik ravna po svojej dolžnosti, ni kriv tega hudodelstva (z dne 17. decembra 1886 št. 12352).

Enajsto poglavje.

O ponareji in prenareji javnih upnih listov.

I. Ponareja javnih upnih listov.

§. 106. Hudodelstvo ponareje javnih upnih listov stori, kdor ponareji javne upne liste, ki imajo veljavo denarja, ali po javni blagajnici izdana dolžna pisma, ki plačilo kapitala ali letnega prihodka zagotovljujejo, ali k njim spadajoče kupone ali talone. Pri tem ni nobenega razločka, ali je ponarejeni upni list te države ali pa s kakoršnim si bodi imenom izdan zunanji upni list; ali je takošen, da je moč ž njim koga preslepiti, ali ne, ali se je že izdal in se je kaka škoda zgodila ali ne.

Bankovci ali note in delnice, ki jih privilegirana avstrijska narodna banka izdaja, kakor tudi dolžna pisma, ki jih kaka domača, po oblastniji-potrjena, javna upna naprava izdaja, in k njim spadajoči kuponi in taloni se čislajo za enaka javnim upnim listom.

Sokrivci tega hudodelstva.

§. 107. Sokriv tega hudodelstva je, kdor grbe, pri javnih upnih listih navadne povrezuje, papir, štempelj, matrice, črke, tiskavnice ali kar koli utegne za narejo nepristnih upnih listov služiti, če tudi po en sam kos naredi in v pripomoč za ponarejo vedoma izroči, ali kakor koli k ponareji de-

jansko pripomore, če bi bila tudi njegova pripomoč brez nasledka ostala.

Kazen : a) ponareje kakor denar veljajočih javnih upnih listov :
aa) dognane ponareje ,

§. 108. Če je za denar veljajoč javen upni list zares storjen bil, in se je nareja zgodila z orodjem, katero pomnoževanje teh listov olajšuje, se kaznuje ponarejalec kakor tudi vsak sokrivec s težko ječo na vse žive dni; — če se je pa ponareja opravila s peresom ali z drugim orodjem, in ne s takošnim, kakor je bilo rečeno, s težko ječo od deset do dvajset let.

bb) deležnikov ;

§. 109. Ravno to kazen je nalagati tudi deležniku, kateri je takošne ponarejene javne upne liste po dogovoru s ponarejalcem ali kakim sokrivcem ali drugimi deležniki izdal, naj se je ta dogovor storil pred ali med ponarejo, ali pa po njej.

cc) poskušane ponareje ;

§. 110. Če se je ponareja za denar veljajočih javnih upnih listov sicer poskusila, pa ne dognala, je vsacega, ki je k temu pripomogel, kadar se je poskus (§. 8) zgodil z orodjem, ki pomnoževanje zljajšuje, s težko ječo od petih do desetih let, pri posebni nevarnosti od desetih do dvajsetih let; sicer pa s težko ječo od enega do petih in pri posebnih obtežavah od petih do desetih let kaznovati.

b) ponareje javnih dolžnih pisem :

aa) dognane ponareje.

§. 111. Če je bilo po javni blagajnici izdano dolžno pismo za res narejeno, in se je nareja zgodila z orodjem, ki pomnoževanje takih pisem

olajšuje, naj se ponarejalec, kakor tudi vsak sokrivec s težko ječo od desetih do dvajsetih let kaznuje; če se je pa ponareja opravila s peresom ali z drugim orodjem, in ne z omenjenim, s težko ječo od petih do desetih let.

bb) deležnikov;

§. 112. Enake kazni zadenejo deležnika, kateri je takošne ponarejene javne upne liste, po dogovoru (§. 109) izdal.

cc) poskušane ponareje;

§. 113. Če se je ponareja takošnih javnih upnih listov sicer poskusila, pa ne dognala, je vsakaterega, ki je k temu pripomogel, če se je poskus (§. 8) zgodil z orodjem, ki pomnoževanje olajšuje, s težko ječo od petih do desetih let; — sicer pa s težko ječo od enega do petih let kaznovati.

II. Prenareja javnih upnih listov.

§. 114. Prenareje javnih upnih listov je tisti kriv, ki

- a) takošne (§. 106) pristne liste na višji znesek, kakor za katerega so bili izprva izdani; ali
- b) v tacih listih številke ali druge dele njih zapopada premeni, ali k temu pripomore.

(*Term. opomba:* „Inhalt“ — „zapopad“, boljše „vsebina“.)

Kazen: a) poglavitnih krivcev in sokrivcev;

§. 115. Tak hudodelnik naj se kaznuje s težko ječo od petih do desetih let, in če se je ponareja bila sicer skusila, pa ne dognala, od enega do petih let.

b) deležnikov.

§. 116. Kdor je po dogovoru (§. 109) s prena-rejalcem, kakim sokrivcem ali drugim deležnikom

nepristno premenjene javne upne liste izdal, naj se kaznuje s težko ječo od petih do desetih let.

Posebna obtežava.

§. 117. Kadar se odmerja kazen za ponarejo ali prenarejo javnih dolžnih pisem, ki se glase na izročilca, gre to lastnost javnih dolžnih pisem za obtežavo čislati.

(Term. opomba: „Ueberbringer“ — „izročilec“; novejši čas se rabi „pokaznik“, kar ugaja pravnemu pomenu tega pojma.)

Dvanajsto poglavje.

O ponareji in prenareji kovanega denarja.

Ponareja in prenareja kovanega denarja.

§. 118. Hudodelstvo ponareje in prenareje kovanega denarja stori tisti:

- a) kdor brezoblastno po kakem kjer si bodi navadnem kovu denar kuje, če prav bi jedro in teža pristnemu (pravemu) denarju enaki bili, ali še več v sebi imeli;
- b) kdor po kakem kjer si bodi navadnem kovu ali iz pristne rude (kovine) pičliši ali iz manj vredne rude nepristen denar kuje ali sicer nepristnemu denarju videz pristnega denarja da;
- c) kdor pristen denar kakor si koli bodi v njegovi znotranji vrednosti in teži, po katerih je kovan bil, umanjša, ali mu podobo denarja večje vrednosti dati skuša;
- d) kdor orodje h kovanju nepristnega denarja pri-skrbi, ali sicer kakor si bodi k ponareji pripomaga.

(*Term. opomba:* „Metall“ — „ruda“; „ruda“ pomenja „das Erz“ in za „Metall“ je toraj rabiti „kovina“.)

Kazen.

§. 119. Kazen tega hudodelstva je težka ječa od petih do desetih let; če se pa posebna nevarnost, ali velika škoda pridruži, od desetih do dvajsetih let. Samo takrat, če ponarejo kdor si boji lahko spozna, ali kadar je brezoblastno kovan denar pristnemu v jedru in teži enak; se zamore izmeriti kazen med enim in petimi leti.

Vdeležba ponareje in prenareje kovanega denarja.

§. 120. Kakor deležnik ponareje in prenareje kovanega denarja stori hudodelstvo, kdor je ponarejen ali prenarejen denar po dogovoru (§. 109) s tem, ki ga je ponaredil ali prenaredil, ali ki je k temu pomagal, ali s kakim drugim deležnikom, izdal; ali kdor tiste koščke na se pripravi, za katere so pristni denarji v primeru §. 118, c) umanjšani bili.

(*Term. opomba:* „na-se pripravi“ za „an sich bringt“ je slabo; zadostuje rabiti „pridobi“.)

Kazen.

§. 121. Tako vdeležbo je kaznovati s težko ječo od enega do petih, in pri storjeni veliki škodi, do desetih let.

Trinajsto poglavje.

O motenji vere.

Motenje vere.

§. 122. Hudodelstvo motenja vere stori:

- a) kdor z govorjenjem, dejanjem, v natisnjenih delih ali razširjenih pisanjih Boga preklinja;

- b) kdor bogoslužje kake v državi obstoječe vere moti, ali kdor, grdo ravnáje s posodjem, za božjo službo namenjenim, ali sicer z dejanjem, govorjenjem, v natisnjenih delih ali razširjanih pisanjih, javno veri zaničevanje skazuje;
- c) kdor kristjana k odpadu od kristjanstva zapeljati, ali
- d) kdor neverstvo razširjati, ali kak kristjanski veri nasproten kriv nauk raztrositi skuša.

Določbe §. 122 lit. c in d so razveljavljene po členu 7. zakona z dne 25. maja 1868 št. 49. d. z.

Razsodbe kas. dvora: Ne abstraktni pojem o Bogu, ampak pojem o Bogu, katerega ima kaka v državi pripoznana verska družba, spada pod varstvo kaz. zakona; preklinjanje „Jezusa Kristusa“ ustanovi toraj tudi to hudodelstvo (z dne 15. maja 1874 št. 3613 in 16. nov. 1875 št. 12014).

„Hudobni naklep“ tiči v namenu, najvišje bitje zaničevati; sodišče ima presojeti, jeli storilec ta namen v istini imel, ali ne (z dne 19. jun. 1880 št. 5754).

S surovim grdenjem „hostije“ skazuje se v kraju, kjer so sami katoliki, katoliški veri zaničevanje (z dne 11. dec. 1880 št. 11178).

Kazen.

§. 123. Če se je z motenjem vere očitno pohujšanje dalo, ali kdo zapeljal, ali če je z započetjem bila občna nevarnost združena; naj se to hudodelstvo kaznuje s težko ječo od enega do petih let; pri veliki hudobiji ali nevarnosti pa tudi do desetih let.

§. 124. Če se nobena v poprejšnem paragrafu omenjenih okoliščin ne pripeti, gre motenje vere kaznovati z ječo od šestih mesecev do enega leta.

Štirnajsto poglavje.

O posilni nečistosti, oskrumbi in družih velikih nesramnostih.

Posiljenje ženske.

§. 125. Kdor ženski nevarno preti, res silo dela ali njene počutke zvito omami, tako da se mu zoprstaviti ne more, in se ž njo v takem stanu zunaj zakona telesno združi, stori hudodelstvo posilne nečistosti.

(*Term. opomba: „Nothzucht“ — „posilna nečistost“; bolje se glasi: „spolno nasilstvo“ ali pa „posiljenje“, kateri posledni izraz se je tudi sprejel v §. 126; „ausserehelich“ — „zunaj zakona“; rabi se tudi: „nezakonsko“ telesno združenje.)*

Razsodba kas. dvora: To hudodelstvo je že dognano, če ravno telesno združenje še ni prišlo do tega, da bi bila ženska lahko spočela (z dne 8. maja 1878 št. 12902).

Kazen.

§. 126. Kazen posilne nečistosti ali posiljenja ženske je težka ječa med petimi in desetimi leti. Ako je iz sile nastopila znamenita škoda na zdravju žaljene, ali celo na njenem življenju, naj se kazen podaljša, da bode med desetimi in dvajsetimi leti trpela. Ako je hudodelstvo smrt žaljene uzročilo, se prisoujuje težka ječa na vse žive dni.

§. 127. Zunaj zakona početo telesno združenje z žensko, ki se brez storilčevega prizadejanja v takem stanu nahaja, da se braniti ne more ali pa sama sebe ne zave, ali katera še ni štirnajstega leta spolnila, gre tudi za posilno nečistost imeti in po §. 126 kaznovati.

Razsodbe kas. dvora: „Početo“ telesno združenje pomeni, da se je združenje izvršiti pričenjalo, ne pa že izvršilo (z dne 16. jul. 1875 št. 5511).

„Conjunctio membrorum“ je bistven znak zvršenega telesnega združenja; tukaj pa zadostuje že „početo“ telesno združenje (z dne 10. marc. 1877 št. 11950 ex 1876).

Oskrumba.

§. 128. Kdor dečka ali dekcle spod štirinajstih let, ali osebo, ko se braniti ne more ali pa ne zave, ne tako, kakor §. 127 v misel jemlje, temuč kako drugači spolno zlorabi, da bi svojemu pohotu ugodil, doprinese, kadar to dejanje ni hudodelstvo v §. 129 črk. b) označeno, hudodelstvo oskrumbe, in naj se kaznuje s težko ječo od enega do pet let, pri jako obteževalnih okoliščinah pa do deset, in če nastopi kak v §. 126 omenjenih nasledkov, do dvajset let.

Razsodbe kas. dvora: V tem §. označeno hudodelstvo se razločuje od onega v §. 129 lit. b ne samo po različnosti spola zlorabljenе osebe, timveč tudi po tem, da ta oseba še ni spolnila 14. leta, ali pa da je v stanu nezavednosti ali nezmožnosti se braniti; zatoraj ustanove lahko to hudodelstvo tudi take nečistosti, katere še nimajo znakov nečistosti zoper naravo v zmislu §. 129 lit. b; v duhu zakona je posebno, da se krog kaznivih nečistosti tamo razširi, kjer se zlorabijo nedorastle osebe (z dne 21. aprila 1883 št. 2389).

Potipanje spolnih udov otrok za tó, da se ugaja pohotu, je spolna zloraba v zmislu §. 128 (z dne 12. marc. 1875 št. 983).

Da je storilec svojemu pohotu tudi res ustregel, se ne zahteva; zadostuje da je z dejanjem to doseči nameraval (z dne 12. marc. 1875 št. 983 in 22. nov. 1879 št. 9009).

Hudodelstvo nečistosti: I. zoper naravo.

§. 129. Kakor hudodelstva se kaznujejo tudi sledeče nesramnosti:

I. Nečistost zoper naravo, to je

- a) z živalmi;
- b) z osebami ravno tistega spola.

Kazen.

§. 130. Kazen je težka ječa od enega do petih let.

Če se je pa kdo v slučaju črk. b) poslužil kega v §. 125 omenjenih pomočkov, naj se mu pri-

sojuje kazen od petih do desetih let, in če nastopi kaka izmed okoliščin §. 126, tudi ondi odločena kazen.

II. Krvosramnost.

§. 131. II. Krvosramnost, katera se doprinese med sorodniki v navzgori ali navzdolni vrsti, naj izvira njih sorodnost iz zakonskega, ali nezakonskega rodu. — Kazen je ječa od šest mesecev do enega leta.

Razsodba kas. dvora: To hudodelstvo stori se le s telesnim združenjem (z dne 28. jan. 1887 št. 14159 ex 1886).

III. Zavodba k nečistosti.

§. 132. III. Zavodba, s katero kdo svoji skrbi ali sebi v izrejo ali podučevanje zaupano osebo zapelje, da kako nečisto delo stori ali trpi.

IV. Sovodstvo glede na nedolžno osebo.

IV. Sovodstvo, ako je bila po taistem nedolžna oseba zapeljana, ali če se ž njim zakrivate stariši, varuhi, vzgojitelji ali učitelji proti svojim otrokom, varovancem, ali sebi v izrejo ali za podučevanje izročnim osebam.

Razsodba kas. dvora: Učenec ni samo med šolskimi urami učitelju v podučevanje zaupan (z dne 16. aprila 1886 št. 1987).

Kazen.

§. 133. Kazen je težka ječa od enega do petih let.

Petnajsto poglavje.

O umoru in uboju.

Umor.

§. 134. Kdor zoper človeka, z namenom ga usmrtiti, takó ravna, da je iz tega njegova ali drugega človeka smrt prišla, se zakrivi s hudodelstvom

umora; če je tudi ta izid samo zavoljo osebne lastnosti poškodovanega, ali zgolj zavoljo naključbenih okoliščin, v katerih se je dejanje doprineslo, ali samo zavoljo umesnih vzrokov nastopil, ki so se po naključbi pritaknili, ako je dejanje samo k le tem vzrokom priliko dalo.

(*Term. opomba*: „Erfolg“ — „izid“; *pravilneje* „espeh“; kajti „izid“ pomenja „Ausgang“.)

Razsodbe kas. dvora: Storilec odgovarja tudi za take nasledke, kot po „naključbenih umesnih vzrokih“ nastale, ki so nastopili vsled pomanjkanja zdravniške pomoči (z dne 6. aprila 1878 št. 13554), ali pa vsled napačnega zdravniškega zdravljenja (z dne 10. febr. 1882 št. 12124 ex 1881).

Nasproti pa se ne morejo prištevati storilecu oni nasledki, katere je poškodovani bodisi na kateri koli način nalašč prouzročil (z dne 27. maja 1882 št. 4267).

Vrste umora.

§. 135. Vrste umora so:

1. Zavratni ali skrivni umor, ki se s strupom ali sicer zasedljivo (potuhnjeno) stori.
2. Razbojni umor, ki se doprinese z namenom, se tujega blaga po sili zoper osebo polastiti.
3. Naročeni umor, h kateremu je kdo koga najel ali kako drugači napravil.
4. Prosti umor, ki se nobenemu izmed imenovanih težkih plemen ne prišteva.

Razsodba kas. dvora: „Naročen ali najet“ je umor tudi takrat, kadar je kdo storilec z nasvetovanjem ali nagovarjanjem k temu napeljal (z dne 11. okt. 1883 št. 7000).

Kazen dognanega umora: a) za storilca, naročnika in neposrednje pripomagajoče;

§. 136. Vsak dognan umor naj se kaznuje s smrtjo ne samo na neposrednjem morilecu, ampak tudi na tistem, ki bi ga bil naročil, ali kateri je neposrednje pri morenju samem roko položil ali dejavno pripomogel.

(*Term. opomba*: „Hand angelegt oder auf eine thätige Weise mitgewirkt hat“ — „roko položil ali djarvo

pripomogel“; pravilneje se glasi: „z roko se lotil ali dejansko sodeloval“.)

Razsodbe kas. dvora: „Neposredno sodeluje“ pri izvršenju umora tudi taisti, kateri vsled dogovora tedaj, ko pride izbrana žrtev blizo, iz zatišja storilcu da znamenje, ter sam čaka pripravljen, ako bi bilo treba storilcu priskočiti na pomoč (z dne 11. okt. 1888 št. 7060).

Nasproti pa to še ni neposredno sodelovanje, ako kdo po dogovoru osebo, katero namerava drugi umoriti, zvabi na kraj, kjer čaka storilec (z dne 9. sept. 1875 št. 7364).

b) za oddaljene sokrivce ali deležnike.

§. 137. Tisti, kateri niso neposrednje pri morenju samem roke položili ne dejavno se vdeležili, kateri so pa kako drugače, kakor to §. 5 razločuje, bolj izdalje k dejanju pripomogli, naj se pri prostem umoru kaznujejo s težko ječo od petih do desetih let; če je pa bil umorjen kdo izmed sorodnikov navzgorne ali navzdolne vrste, zakonski družje kakega pripomagovalca, ko so jim te razmere znane bile, ali če se je zavratni, razbojni ali naročen umor storil, med desetimi in dvajsetimi leti.

(Term. opomba: „eines Mitwirkenden“ — „kacega pripomagovalca“; pač pravilneje: „kacega sodelovalca“.)

Kazen poskusa.

§. 138. Započeti, pa ne dognani prosti umor se kaznuje na storilcu in neposrednjih sokrivcih (§. 136) s težko ječo od petih do desetih let, na oddaljenih sokrivcih in deležnikih (§. 137) pa od enega do petih let. Če se je pa razbojni, zavratni, naročeni umor ali umor v poprejšnem paragrafu omenjenih svojcev skusil, je treba odmerjati kazen težke ječe proti storilcu in neposrednjim sokrivcem med desetimi in dvajsetimi leti, in pri posebnih obtežavah na vse žive dni; proti oddaljenim sokrivcem in deležnikom pa med petimi in desetimi leti.

Kazen deteumora.

§. 139. Mati, katera svojega otroka ob porodu usmrti, ali ga poginiti pusti, ker mu nalašč pri rojstvu potrebne pomoči ne da, naj se obsodi, kadar je bil zakonsk otrok umorjen, v težko ječo za vse žive dni. Če je dete nezakonsko bilo, je kazen pri usmrtenju težka ječa od desetih do dvajsetih let, če je pa otrok poginil, ker se mu potrebna pomoč ni dala, od petih do desetih let.

Razsodbe kas. dvora: Namen usmrtiti, je v obeh slučajih deteumora potreben (z dne 17. dec. 1886 št. 12457).

Sokrivnost matere umorjenega deteta je v zmislu §§. 5 in 134 k. z. po §. 139 k. z. kaznovati (z dne 19. marc. 1880 št. 694).

Uboj.

§. 140. Ako se dejanje, po katerem kak človek ob življenje pride (§. 134), ne doprinese sicer z nakano, ga usmrtiti, pa vendar s kakim drugim sovražnim namenom, je hudodelstvo uboj.

Razsodbe kas. dvora: „Sovražni namen“ pomenja v §. 1 drugi odstavek označeni „dolus indirectus“ (z dne 16. dec. 1878 št. 10341, 10. nov. 1879 št. 6557).

Za ta hudobni namen se ne zahteva, da je storilec mogel naprej videti nastale posledice (z dne 1. okt. 1886 št. 7878). Glej tudi razsodbo k §. 1.

Kazen razbojnega ali tolovajskega uboja.

§. 141. Če se je pri ropanju s kakim človekom tako silovito ravnalo, da je iz tega njegova smrt nastopila (§. 134), naj se za uboj vsi ti, kateri so k usmrtenju pripomogli, s smrtjo kaznujejo.

Kazen prostega uboja.

§. 142. V družih primerljih se kaznuje uboj s težko ječo od petih do desetih let; če bi pa bil storilec z ubitim v bližnjem sorodu, ali sicer njemu nasproti posebne dolžnosti imel, od desetih do dvajsetih let.

Razsodba kas. dvora: Storilčev ujec in sternič prvega kolena so „bližnji sorodniki“ (z dne 25. okt. 1882 št. 5892 in 8533).

Usmrtenje pri tepežu ali hudem ravnanju zoper enega, ali zoper več ljudi započetem.

§. 143. Če je pri tepežu, ki se je med več ljudmi unel, ali pri hudem ravnanju zoper eno ali več oseb početem, bil kdo usmrten, je vsakateri, ki mu je kako smrtno oškodo zadal, kriv uboja. Če je pa smrt samo zavoljo vseh oškod ali celega hudodega ravnanja skupej nastopila, ali če se odločiti ne da, kdo mu je smrtno oškodo prizadjal, ni sicer nikdo kriv uboja, vsi ti pa, ki so se ubitega lotili, so krivi hudodelstva težke telesne poškodbe (§. 152), in se obsojujejo v težko ječo od enega do pet let.

Šestnajsto poglavje.

O pregnanju telesnega ploda (ali spočetka).

Pregnanje telesnega ploda ali spočetka.

§. 144. Ženska, katera nalašč kakoršno bodi dejanje započne, po katerem se njen telesni plod prežene, ali nje porod tako napravi, da otrok mrtev na svet pride, postane hudodelstva kriva.

Kazen.

§. 145. Ako se je pregnanje poskusilo, pa ne zgodilo, naj se kazen odmerja z ječo med šestimi mesci in enim letom; doprineseno pregnanje pa gre kaznovati s težko ječo med enim in petimi leti.

§. 146. V ravno to kazen, toda s poostrenjem, naj se obsodi oče pregnanega otroka, če je hudodelstva sokriv.

Pregnanje tujega telesnega ploda.

§. 147. S tim hudodelstvom se tudi zakrivi, kdor iz kakoršnega koli namena, brez maternega vedenja in privoljenja, plod njenega telesa prežene, ali pregnati skuša.

Kazen.

§. 148. Tacega hudodelnika je treba s težko ječo med enim in petimi leti; in če je ob enem po hudodelstvu mati prišla v nevarnost za življenje ali v škodo na zdravju, med petimi in desetimi leti kaznovati.

Sedemnajsto poglavje.

O izpoloženju otroka.

Izpoloženje ali zanesenje otroka.

§. 149. Kdor otroka take starosti, ko si v oetbo svojega življenja sam pomagati ne more, izpoloži, da bi ga smrtni nevarnosti izročil, ali tudi samo, da bi njegovo rešenje naključbi prepustil, stori hudodelstvo, naj ga je k temu kakoršni koli uzrok pripravil.

(*Term. opomba: „Weglegung“ — „izpoloženje“; bolje je rabiti „zanesenje“ ali pa „zavrženje“.*)

Kazen.

§. 150. Ako je bil otrok na vstranskem kraju, kamor po navadi ljudje ne zahajajo, ali v takih okoliščinah izpoložen, da ni bilo lahko mogoče, da bi ga kdo kmalo zapazil in rešil, je kazen težka ječa od enega do petih let, in če je smrt otroka nastopila, od petih do desetih let.

§. 151. Če se je pa dete na takem kraju, kamor ljudje navadno zahajajo, in tako izpoložilo, da je bilo po pameti pričakovati, da ga bode kmalo kdo zapazil in otel, naj se izpoloženje kaznuje z ječo med šestimi meseci in enim letom. Če bi pa bilo dete vendar umrlo, je kazen ječa od enega do petih let.

Osemnajsto poglavje.

O hudodelstvu težke telesne poškodbe.

Hudodelstvo težke telesne poškodbe.

§. 152. Kdor zoper človeka, sicer ne z nakano, ga usmrčiti, pa vendar z drugim sovražnim namenom tako ravna, da se mu je vsled tega (§. 134) najmanj za dvajset dni zdravje pokazilo ali zmožnost, svoj poklic opravljati, odvzela, da se mu je um zmešal ali pa težko pohabljenje naklonilo, se zakrivi s hudodelstvom težke telesne poškodbe.

Razsodbe kas. dvora: Oseba, katere je bila na telesu težko poškodovana, mora biti ista, zoper katero je storilec sovražno postopal, ne pa, kakor pri umoru (§. 134) kaka druga oseba, zoper katero storilčevo dejanje ni bilo naperjeno (z dne 3. dec. 1856 št. 11440).

Ako je storilec mesto tistega, kateremu je bilo njegovo dejanje namenjeno, po naključju zadel in poškodoval drugo blizo stoječo osebo (aberratio ictus), zakrivil je s tem glede prve osebe hudodelstvo poskušane težke telesne poškodbe, glede druge osebe pa prestopek zoper varnost življenja v zmislu §. 335 k. z. (z dne 4. dec. 1874 št. 10269).

Če se je zdravljenje poškodbe s tem zavleklo, ker je poškodovani zanemaril in opustil zdravniške naredbes ter v slabem vremenu izšel, nima to nikakega vpliva na kaznivost storilčevo, samo da ni poškodovani nalašč pohujšal svojega stanja (z dne 19. maja 1881 št. 3665).

§. 153. Tega hudodelstva postane tudi kriv, kdor svoje prave stariše; ali kdor javnega uradnika, duhovna, pričo ali zvedenca, ko svoj poklic opravljajo, ali za to, ker ga opravljajo, premišljema na njih

životu poškoduje, če tudi poškodba ni taka, kakoršno §. 152 v mislih ima.

(*Term. opomba*: „*leibliche Eltern*“ — „*prave starše*“; *pravilneje in primerneje se glasi* „*rodne starše*“.)

Razsodba kas. dvora: Pojem „uradnik“ ne obsega vseh v §. 68 k. z. imenovanih oseb; temveč le osebe, katere ima §. 101 drugi odstavek k. z. v mislih (z dne 15. jan. 1883 št. 10715 ex 1882).

Kazen.

§. 154. Kazen v §§. 152 in 153 določenega hudodelstva je ječa od šestih mesecev do enega leta, pri obtežavah se pa zamore do petih let podaljšati.

§. 155. Če se pa:

- a) da si tudi samo na sebi lahko poškodovanje s takim orodjem in tako započne, da je z le-tim navadno smrtna nevarnost združena, ali če se kako drugače izkaže namen, kak v §. 152 omenjenih hudih nasledkov napraviti, če je tudi le pri poskusu ostalo; — ali
- b) če ste iz poškodbe pokaženje zdravja ali nezmožnost, svoj poklic opravljati, najmanj za trideset dni nastopile; ali je
- c) dejanje s posebnimi mukami za poškodovanega združeno bilo; ali se je
- d) napad v zvezi z drugimi po dogovoru, ali pa zasedno storil, in je iz tega nastopil kak v §. 152 omenjenih nasledkov; ali je
- e) težko poškodovanje postalo za življenje nevarno; — gre prisojevati težko in poostrovano ječo (§. 19) med enim in petimi leti.

(*Term. opomba*: „*tückischer Weise*“ — „*zasedno*“; *bolje kaže rabiti* „*zarratn*“.)

Razsodbe kas. dvora: V prvem odstavku §. 155 izraža se namen, kak v §. 152 omenjenih hudih nasledkov učiniti, že s konkretnimi okoliščinami: „ako se . . . poškodovanje s takim orodjem

in tako započene, da je z letim navadno smrtna nevarnost združena — tako, da ni treba za to družega dokazovanja: v drugem odstavku pa so isti slučaji obseženi, kjer se ta namen še le po drugih posebnih okoliščinah storilcu dokaže (z dne 18. jan. 1878 št. 12551 ex 1877 in 6. nov. 1882 št. 9105).

§. 156. Ako je pa hudodelstvo

- a) poškodovanemu besedo, vid ali sluh vzelo ali za vselej oslabilo, zgubo zarodne zmožnosti, očesa, rame, ali roke, ali kako drugo znamenito pohabljenje ali pogrdenje; — ali
- b) vedno bolehanje, neozdravljivo bolezen ali zmešanje uma, ko ni verjetno, da bi se ozdravil; — ali
- c) neprestano nezmožnost, svoj poklic opravljati, pokvarjenemu naklonilo, gre kazen težke ječe med petimi in desetimi leti odmerjati.

(*Term. opomba:* „*auffallende Verstümmlung oder Verunstaltung*“ — „*znamenito pohabljenje ali pogrdenje*“; *primerneje se glasi:* „*očitno ali očividno pohabljenje ali skazenje*“; „*Siechthum*“ — *bolehanje*; je pač bolje „*hيرانje*“.)

§. 157. Ako je bil pri tepežu, ki se je med več ljudmi unel, ali pri hudem ravnanju, zoper eno ali več oseb započetem, kdo na svojem životu težko poškodovan (§. 152), je treba z vsakaterim, ki ga je tako poškodoval, po poprejšnjih §§. 154 — 156 ravnati.

Ako je pa težka telesna poškodba nastopila samo po zedinjenju nasledkov oškod ali hudega ravnanja od več ljudi, ali če se ne da izkazati, kdo je težko oškodo prizadejal, naj se vsi tisti, kateri so se pokvarjenega lotili, tudi izreko krivi hudodelstva težke telesne poškodbe, in z ječo od šest mesev do enega leta kaznujejo.

Razsodbe kas. dvora: „Objektivni učin“ (Thatbestand) tega hudodelstva zahteva kako v §. 152 k. z. označeno poškodbo (z dne 29. jan. 1883 št. 10152 ex 1881).

Po drugem odstavku tega paragrafa kaznovati je tudi tisti, gledé katerega je sicer gotovo, da njegovo dejansko lotenje težke poškodbe ni proizročilo (z dne 3. febr. 1876 št. 9844 ex 1875 in 12. febr. 1876 št. 10969 ex 1875).

Zahteva se samo, da je dejansko lotenje del od več ljudi početega hudega ravnanja; ne pa, da je bilo tudi sposobno, težko poškodbo prouzročiti (z dne 3. okt. 1883 št. 7909).

Kot dejansko „lotenje“ v zmislu §. 143 in 157 k. z. smatrati je vsako početje, katero nasprotuje prepovedi, tepežev se udeleževati, in katero se more prištevati pojmu kakega s sovražnim namenom zoper poškodovanega storjenega „napada“ (z dne 30. aprila 1886 št. 14513 ex 1885).

Devetnajsto poglavje.

O dvoboju.

Dvoboj.

§. 158. Kdor iz kakoršnega koli vzroka koga na boj s smrtnim orožjem pokliče, in kdor se na taki poklic v boj postavi, stori hudodelstvo dvoboja.

(*Term. opomba: „Wer herausfordert“ — „Kdor pokliče“; sedaj pišemo: „Kdor pozove“ ali „pozivlja“; „Herausforderung“ — „poklic“; bolje „poziv“.*)

Kazen.

§. 159. To hudodelstvo se kaznuje, kadar ni bil nihče ranjen, z ječo od šest mesecev do enega leta.

§. 160. Ako je v dvoboju kdo ranjen bil, je kazen ječa od enega do petih let. Če je pa iz dvoboja nastopil kak v §. 156 zaznamovanih nasledkov, naj se kaznuje s težko ječo od petih do desetih let.

§. 161. Ako je iz dvoboja nastopila smrt enega bojevalca, je ubojnika kaznovati s težko ječo od desetih do dvajsetih let.

§. 162. Vsikdar je pozivalca na dalj časa obsojevati, kakor bi ga bili obsodili, če bi on bil pozvanec.

Kazen deležnikov.

§. 163. Kdor je k temu, da kdo koga na boj pokliče ali se zares na bojišče postavi, podšuntovaje, ali kako drugače nalašč pripomogel, ali temu, ki je poklic na boj odvrniti skusil, zaničevanje žugal ali skazal, naj se kaznuje z ječo od šest mesecev do enega leta; če je pa njegovo prizadetje posebno važno bilo, in je kdo ranjen bil ali celo umrl, od enega do petih let.

§. 164. Tisti, ki so se kakor svedoki ali tako imenovani drugi (sekundanti) za enega ali drugega izmed borilcev k dvoboju podali, naj se kaznujejo z ječo od šest mesecev do enega leta, in po velikosti njih pripomaganja in storjenega zlega tudi do petih let.

Dvoboj postane nekaznjiv.

§. 165. Zavaljo tega hudodelstva naj se ne kaznujejo:

- a) pozvalec, če ne pride na boj;
- b) le-ta, kakor tudi pozvanec, če sta sicer na boj prišla, pa sta od bojevanja, preden se je pričelo, dragovoljno odstopila;
- c) vsi drugi sokrivci, če so se z dejavnim pridom prizadevali za dragovoljni odstop od boja, in boja res ni bilo.

Dvajseto poglavje.

O zažigu.

Zažig.

§. 166. Hudodelstvo zažiga stori, kdor dejanje započne, iz katerega ima po njegovem naklepu požar na tuji lastnini vstati, če se tudi ogenj ni vnel ali nobene škode ni napravil.

Kazen.

§. 167. Kazen je treba odmerjati po naslednjem razločku:

- a) če se je ogenj vnel in je s tem kak človek ob življenje prišel, ko je zažigalec to naprej viditi zamogel; ali če je posebna z namenom pokončavanja združena druhal požar napravila, je kazen smrt;
- b) ako je storilec več kakor enkrat, bodi si eno ali pa razne reči zažigal, in se je ogenj res vnel, če prav samo enkrat; ali
- c) ako se je ogenj vnel, in se je pogorelcu znamenita škoda zgodila; kakor tudi,
- d) če se je storilec zažiganja več kakor enkrat, pa vselej brez uspeha lotil, naj se kaznuje za vse žive dni s težko ječo;
- e) če se je ogenj vnel, pa se mu ni nobena izmed doslej naštetih okoliščin pridružila, je kazen težka ječa od desetih do dvajsetih let;
- f) ako se ogenj sicer ni vnel, pa je bil po noči, ali na takem kraju, kjer bi se bil po vnetju lahko razširil, ali v taci okoliščinah podtak-

njen, v katerih je bilo tudi življenje kakega človeka v očitno nevarnost postavljeno, naj se storilec kaznuje s težko ječo od petih do desetih let;

- g) ako se je dejanje po dnevi in brez posebne nevarnosti storilo, in je podtaknjeni ogenj, ne vnevši se, vgasnil, ali če so ga po vnetju brez škode pogasili, je storilec zapadel težki ječi med enim in petimi leti.

Razsodbe kas. dvora: Storilec zapade kazni po §. 167 lit. e, če se je ogenj, podtaknjen na za razširjanje ugodnem kraju sicer vnel, vendar pa nič škode storil (z dne 12. marc. 1886 št. 17).

„Vnel“ se je ogenj takrat, če se je zanetilo prijelo stvari, katera se hoče zažgati, akoravno se plamen ni pokazal in se tudi nič škode ni zgodilo; določba §. 167 lit. b ima večkratna samostojna zažiganja v mislih; ne velja pa tamo, kjer se je eno in isto zažiganje zvršilo tako, da se je zanetilo podtaknilo na večih mestih (z dne 26. avg. 1887 št. 6375).

Pri dejavnem skesanju je zažig kazni prost.

§. 168. Ako se je storilec, podtaknivši ogenj, skesal, ter se je sam in še o pravem času tako prizadejal, da se je vsa škoda ubranila, naj se mu vsakatera kazen prizanese.

O kaznjivosti tistega, ki svojo lastno reč zažge.

§. 169. Kdor iz kakoršnega bodi hudobnega namena svojo lastnino zažge, in s tem tudi tujo lastnino v nevarnost ognja pripravi, je tudi kriv zažiga in kaznovati ga je po izmeri v §. 167 ustanovljeni.

§. 170. Kdor svojo lastnino zažge, brez nevarnosti, da bi se vsled tega tuja lastnina vnela, ni sicer zažiga, vendar pa goljufije kriv, ako s tem dejanjem pravice koga družega kratiti ali koga v sum pripraviti skuša.

Razsodba kas. dvora: Tukaj označeno hudodelstvo ima svoj posebni učin, kateri se razločuje od goljufige v zmislu §. 197 k. z.; pri tem hudodelstvu zadostuje, da storilec z namenom, koga oškodovati, zažge svojo lastnino; ne upraša se dalje, ali je res pripravljen koga v zмото in še kaj daljnega storil, da bi dosegel svoj namen (z dne 4. julija 1881 št. 4881).

Eno in dvajseto poglavje.

O tatvini in nezvestobi.

Tatvina.

§. 171. Kdor zavoljo svojega dobička tujo pre-makljivo stvar iz posesti družega, brez njegovega privoljenja vzame, stori tatvino.

Razsodbe kas. dvora: „Posest“ v zmislu kazenskega zakona pomenja mogočnost, o stvari dejansko razpolagati, in voljo, to dejansko razmerje vzdržati (z dne 4. marcija 1881 št. 13995 ex 1880).

Lastnik, kateri ukaže pastirju gnati svojo živino na pašnik, ostane v posesti te živine (z dne 1. jul. 1881 št. 4838).

Popotni človek, ki pozabi v železničnem kupéju svoje stvari, tudi ne zgubi svoje posesti teh reči (z dne 13. nov. 1886 št. 10410).

Z besedami „zavoljo svojega dobička“ označuje zakon tisto korist, katera izvira iz tega, da si tat pridobi tujo stvar brez odplačila (z dne 5. maja 1882 št. 14271 ex 1881).

„Tatvinska korist“ tiči v tem, da si storilec lasti dejansko oblast in razpolaganje črez tujo stvar; potrebno pa ni namena, okoristiti se ali pomnožiti svoje imetje; stvar se lahko takoj po tatvini komu drugemu pošlari (z dne 1. mare. 1886 št. 15049 ex 1885).

Namen storilcev mora iti na to, stvar upravičenemu lastniku ali posestniku za vselej iz posesti vzeti ter gledé nje sebi ali komu drugemu nakloniti vse tiste pravice, katere pristojačo lastniku. Namen, stvar samo rabiti (usus) ne obsega pojma „tatvinskega namena“, razun takrat, če se stvar z rabo tudi porabi (z dne 17. mare. 1883 št. 816).

„Vzeta“ je stvar, kakor hitro je prešla iz dejanske oblasti dosedanjega imetnika v oblast tatu (z dne 3. febr. 1882 št. 13185 ex 1881).

Tat, ki je divjačino ustrelil in že naložil ter odnesel, je tatvino že dovršil, če je tudi bil zasačen še v okrožju tujega lovišča (z dne 11. maja. 1877 št. 2063).

Okoliščine, vsled katerih postaja tatvina hudodelstvo ;

§. 172. Tatvina postaja hudodelstvo, ali po znesku, ali po kakovosti dejanja, ali po lastnosti vzete reči, ali po lastnosti storilca.

a) viši znesek ;

§. 173. Po znesku postane tatvina hudodelstvo, ako le-ta ali vrednost tega, kar je bilo ukradeno, pet in dvajset goldinarjev presega. Pri tem ni nobenega razločka, ali ta znesek ali vrednost izhaja iz enega ali iz več ravnočasnih ali ponovljenih ugrabkov, ali je bil enemu ali več lastnikom vzet, ali se je tatvina na eni ali na raznih rečeh doprinesla. Vrednost se pa ne sme ceniti po tatovem dobičku, temuč po škodi okradenega.

Razsodbe kas. dvora: Računiti je le tista vrednost, ki jo ima stvar sama na sebi, in škoda, ki je bila s tem neposredno prizadeta okradenemu (z dne 27. nov. 1885 št. 11032).

Ako je bila živemu konju odrezana in vzeta iz repa žima, računati je samo vrednost vzete žime, ne pa škoda, ki jo trpi lastnik vsled skazenja in za to za prodaj manj vrednega konja (z dne 4. julja 1881 št. 3765).

b) nevarniša kakovost dejanja ;

§. 174. Po kakovosti dejanja je tatvina hudodelstvo :

I. Brez vsega ozira na znesek, če je bil tat z orožjem ali z drugim osebni varnosti pretečim orodjem previden ; — ali če se je, zasačen na tatvini, zares sile ali pa nevarnega pretenja zoper kakega človeka poslužil, da bi se v posesti ukradene reči ohranil.

II. Ako tatvina znaša več kakor pet goldinarjev, in se je ob enem

- a) doprinesla o priliki požara, povodni, ali kake druge bodi občne ali pa take nadloge, katera se je okradenemu posebej primerila ;
- b) v družbi enega ali več tatvinskih tovarišev ;
- c) na kakem božji službi posvečenem kraju ;
- d) na zaklenjenih rečeh ;

- e) na lesu, bodi v zagrajenih gojzdi, bodi z znamenitim peškodovanjem gojzda;
- f) na ribah v ribnikih;
- g) na divjačini, bodi si v ograjenih gojzdi, ali s posebno drznostjo, ali pa, če se storilec s takim delom peča tako rekoč kakor z redno obrtnijo.

Razsodbe kas. dvora: II. lit. b: V tatvinski družbi storjena je tatvina tudi takrat, če tovariš ni bil v istem prostoru, kjer se nahaja ukradena stvar; zadostuje, da je bil zunaj tega prostora in na takem kraju, da je mogel storilcu takoj pristopiti na pomoč ter — ako treba — k izvršenju pomagati (z dne 7. nov. 1876 št. 5929).

Kdor pri izvršitvi tatvine nevedoč sodeluje, ni tatvinski tovariš (z dne 13. dec. 1882 št. 11725).

II. lit. d: Stvar je zaklenjena, če je napravljena nalašč kaka zapreka, katera storilcu brani prosti vstop in dejansko razpolaganje črez njo; neodločilno pa je, kako se ta zapreka odstrani ali premaga; dovolj je, da se mora v ta namen storilec poslužiti svojih fizičnih moči (z dne 13. maja 1887 št. 2171).

Ako se je komu izročila zaklenjena skrinja brez ključa, ni se mu s tim izročila posest in oblast črez v skrinji nahajajoče stvari; te reči so njemu nasproti zaklenjene (z dne 30. jan. 1886 št. 12651 ex 1886).

II. lit. e: K „zagrajenju“ gojzda zadostuje, če je obdan z rovom ali jarkom (z dne 6. okt. 1883 št. 8382).

Pod varstvom §. 174 II. e stoje le gojzdovi, ki so v zmislu gojzdnega zakona z dne 3. dec. 1852 št. 250 d. z. namenjeni rasti ali rjji lesa in se temu namenu brez gosposk'nega dovoljenja ne smejo odtegniti (z dne 5. marc. 1887 št. 14648 ex 1886).

c) lastnost ukradene stvari;

§. 175. Po lastnosti ukradene reči postaja tatvina hudodelstvo:

I. Ne glede na znesek, če se tista stori:

- a) na kaki neposrednje za božjo službo namenjeni reči z onečastenjem, ki bogočastje žali, ali
- b) na rečeh v §. 85, črk. c) in 89 imenovanih.

II. Če znaša več kakor pet goldinarjev, in se ukradejo

- a) pridelki na polju ali z dreves, in v deželah, v katerih reja svilnih črvov med obrtnost in kmetijstvo spada, tudi listje murv, s katerim se svilni črvi krmijo;

- b) živina, kadar se pase ali žene;
- c) kmetijsko orodje na polju;
- d) rude, orodje ali roba notri v rudnikih, v na-
dnevni rudarijah, rudarijskih izsipališčih ali
v pripravljalnicah.

(*Term. opomba*: „*Werkzeuge oder Geräthschaften*“
„*orodje ali roba*“; *pravilneje* „*orodje ali oprava*“.)

Razsodbe kas. dvora: Tudi seno se prišteva poljskim pri-
delkom (z dne 6. dec. 1879 št. 9331).

Po §. 175 II. lit. b kaznovati je tudi pastir sam, ako ukrade
živino, katero pase (z dne 10. jun. 1881 št. 3231).

d) storilčeva lastnost.

§. 176. Po lastnosti storilca je tatvina hudo-
delstvo:

I. Brez vsega ozira na znesek, če je krasti sto-
rilec v navado prišlo.

II. Glede na znesek, ki pet goldinarjev presega:

- a) če je bil storilec že dvakrat kaznovan zavoljo
tatvine, naj je bilo hudodelstvo ali prestopok;
- b) če posli svoje službine gospodarja ali gospo-
dinje ali druge domačine;
- c) obrtniki, obrtnijski učenci ali dninarji svojega
mojstra ali pa tiste okradejo, kateri so delo
najeli.

Razsodbe kas. dvora: II. lit. a: Določba §. 176 II. lit.
a ni razveljavljena po določbi §. 6 zakona z dne 15. nov. 1867
št. 131 d. z. (z dne 23. okt. 1878 št. 9729).

Kdor je tatvine nad 5 gld., katera se gledé neposrednega sto-
rilca znači samo za prestopok, v zmislu §. 5 k. z. sokriv, obsoditi
je po §§. 5 in 176 II. lit. a k. z., ako je bil zarad tatvine, četudi
le kot sokrivec, že dvakrat kaznovan (z dne 23. nov. 1888 št. 9125).

II. lit. c: Ni ravno potrebno, da je storilec bil najet za dni-
narja v pravem pomenu besede, za gotov čas ali za gotovo delo;
odločilno je, da mu je delo, za katero je bil najet, dalo ugodnejšo
priliko k tatvini (z dne 21. marc. 1879 št. 13705 ex 1878).

§. 177. Če gre tatvino po §. 176 kakemu sto-
rilecu zgolj po njegovi lastnosti v hudodelstvo pri-

pisovati, naj se ne čisla za hudodelstvo ne vdeležba, ne sokrivost tiste.

Kazen tatvinskega hudodelstva.

§. 178. Če tatvina razun tega, česar je po §§. 173—176 za hudodelstvo treba, ni dalje obtežena, jo je kaznovati s težko ječo od šest mescev do enega leta; pri obteževalnih okoliščinah pa med enim in petimi leti.

§. 179. Ako svota ukradenega več kakor tri sto goldinarjev znaša; — ali če se je tatvina s posebno predrznostjo, s silo ali zvijačnostjo doprinesla; ali če se je tat, na tatvini zalezen, zoper kacega človeka dejanske sile ali nevarnega žuganja poslužil, da bi se obdržal v posesti ukradene reči; ali če je krasti storilcu že v navado prišlo, gre prisojevati težko ječo od petih do desetih let.

(*Term. opomba: „bei Betretung auf dem Diebstahle“ — „na tatvini zalezen“, bolje: „na tatvini zasčen“.*)

§. 180. Da se je tatvina po noči doprinesla, to še sicer samo za se, če se ne pridruži ob enem kaka izmed okoliščin v §§. 173—176 naštetih, ne stori hudodelstva, vendar se mora takošna tatvina bodi si v izmeri trpeža ali v poostrenju kazni huje kaznovati, kakor če bi se bila pri enakih drugih okoliščinah po dnevi zgodila.

Nezvestoba postaja hudodelstvo :

a) po kakovosti dejanja.

§. 181. Za hudodelstvo se čisla tista nezvestoba, s katero kdo po svojem javnem (državnem ali občinskem) uradu ali posebnem naročilu go-

sposke ali občine sebi zaupano blago, ki več kakor pet goldinarjev znaša, pridržuje ali se prilasti.

(*Term opomba*: „*Veruntreuung*“ — „*nezvestoba*“; je pač pravilneje: „*nezvestenje*“ ali pa „*izneverjenje*“; kajti govori se splošno „*izneveril je denar*“.)

Razsodbe kas. dvora: Sekvester, postavljen po sodišču, ali po kakšni administrativni oblasti, deluje v tej lastnosti „po posebnem naročilu gosposke“ (z dne 22. jan. 1881 št. 13739 ex 1880 in 14. jul. 1882 št. 4567).

Kazen.

§. 182. Tako nezvestobo gre kaznovati s težko ječo od enega do petih let; če pa sto goldinarjev presega od petih do desetih, in dvajsetih let.

b) po višem znesku.

§. 183. Tudi tisti se zakrivi s hudodelstvom nezvestobe, kdor razun primerljeja v §. 181 zapadenega sebi zaupano blago, ki več kot petdeset goldinarjev znaša, pridržuje ali si prilasti.

Reči, katere kak upnik zarubi, pa pri dolžniku shranjene pusti, naj se tudi čislajo za dolžniku zaupano blago.

Glej zakon z dne 25. maja 1883 št. 78 d. z., po katerem je drugi odstavek tega § razveljavljen, spodaj v dodatku pod X.

Razsodbe kas. dvora: Predmet izneverjenju so le telesne stvari (z dne 16. jun. 1876 št. 2788).

„Zaupana“ je komu stvar, če jo je dobil v svojo dejansko oblast na podlagi kaknega pogodbinega, ali pogodbi podobnega pravnega razmerja z dolžnostjo, jo zopet nazaj dati (z dne 16. nov. 1880 št. 8752).

Komur se je izročila zaklenjena skrinja brez ključa v shrambo, temu niso zaupane in v njegovo oblast izročene tudi reči v skrinji se nahajajoče (z dne 30. jan. 1886 št. 12651).

„Pridržati“ pomenja tisto ravnanje storilčeve, iz katerega sledi njegov namen in sklep, zaupane mu stvari sploh nikdar več upravičenemu nazaj dati (z dne 7. aprila 1879 št. 437).

Namena, škodovati komu, pri izneverjenju ni treba (z dne 21. sept. 1876 št. 9283); isto tako ni treba namena, stvar zavoljo svojega dobička si pridržati (z dne 23. jun. 1876 št. 3005), ali si ž njo kak dobiček nakloniti (z dne 26. januarja 1889 št. 13147 ex 1888).

Kazen.

§. 184. Tako nezvestobo je treba kaznovati z ječo od šestih mesecev do enega leta; če pa znesek tri sto goldinarjev presega, s težko ječo od enega do petih let; in pri posebnih obtežavah med petimi in desetimi leti.

Deležnost tatvine ali nezvestobe.

§. 185. Deležnosti tatvine ali nezvestobe je kriv, kdor ukradeno ali onezvesteno reč skrije, si pridobi ali poproda.

(*Term. opomba: „verhandelt“ — „poproda“; primernejši je za to izraz „razpeča“.*)

Kazen.

§. 186. Ako je deležniku:

- a) iz zneska ali vrednosti reči, ali iz tega, kar in kakor se je zgodilo, znano, da sta bili tatvina ali nezvestoba storjeni tako in v takošnih okoliščinah, da postaneta zavoljo tega hudodelstvo, ne pa samo zavoljo osebne storilčeve lastnosti;
- b) če večkrat prikrite, pridobljene ali razprodane reči skupaj pri tatvini znesek ali vrednost pet in dvajsetih, pri nezvestobi pa petdesetih goldinarjev presegajo, naj se kaznuje deležnost z ječo od šestih mesecev do enega leta, po velikosti zneska, zvijačnosti in škode, h kateri se je pripomoglo, tudi do petih let.

Razsodbe kas. dvora: Ne vsaka iz kake tatvine dobljena korist ustanavlja to hudodelstvo; treba je murveč, da storilec ukradeno ali izneverjeno stvar samo, bodisi celo, ali pa kak del nje, skriva, si pridobi ali pa razpeča (z dne 26. aprila 1875 št. 1819).

Kdor si pr'svoji samo denar, ki se je za ukradeno reč skupil, ni deležnik tatvine (z dne 23. jun. 1879 št. 4260).

Nekaznjivost tatvine in nezvestobe zavoljo dejavnega skesanja.

§. 187. Vsaka tatvina in vsaka nezvestoba neha biti kaznjiva, ako storilec iz dejavnega kesa, če ravno priganjan po poškodovanem, ne pa drug človek za-nj, celo iz svojega dejanja izvirajočo škodo zopet povrne, preden sodnija ali kaka druga gosposka za njegovo krivnjo zve.

Ravno to velja tudi od deležnosti; vendar je zadosti k oprostenu, če je deležnik tatvine, ali nezvestobe, preden gosposka kaj zve, celo škodo povrnil, ki je iz njegove deležnosti nastopila, ako se ta delež da pozvediti.

Razsodbe kas dvora: „Gosposka“ v zmislu §. 187 so le tisti javni organi, kateri so poklicani avtoritativno postopati v varstvo proti kaznjivim napadom na lastnino (z dne 29. nov. 1886 št. 5622).

Okrajni sodnik se smetra za „gosposko“ v zmislu §. 187 tudi takrat, če je kaznjivo dejanje zvedel potom disciplinarnege postopanja (z dne 7. aprila 1888 št. 13525 ex 1887).

Maloletnemu storilcu, kateri še nima imetja, čez katero more v zmislu §§. 151 in 246 o. d. z. prosto razpolagati, ne more se dobrota §. 187 samo zaradi tega odtegovati, ker je škodo poplačal v njegovem imenu njegov zakoniti zastopnik (z dne 7. junija 1887 št. 6171).

Da je bila položena službena kavicija, s tem še ni poravnana storjena škoda v zmislu §. 187 (z dne 24. okt. 1879 št. 7766).

§ 188. Če bi torej poškodovanec pri gosposki naznanil, da je bil okraden, pa bi ne mogel tudi le iz daljnih ovadležev ne na nobenega storilca kazati, in bi storilec, preden gosposka zve, da je on to storil, škodo povrnil, je storilec pač brez kazni; nasproti pa določba poprejšnega paragrafa ne velja:

- a) če okradeni bežečega tatu dojde, preden je ta ukradeno blago spravil, in če tat blago na njegovo tirjanje nazaj da, ali, ko ga love, od sebe vrže; ali
- b) če se storilec zaveže, poškodovanemu v določeni dobi povračilo dati, pa poravnave ne do-

- stane, in da ga po tem poškodovani ovadi; ali
- c) če je bilo v teh okoliščinah pri sklepanju poravnave samo nekaj ukradenega blaga nazaj danega; ali
- d) če storilec nekaj ukradenega blaga nazaj da, preden gosposka to reč zve, in zastran ostanka poravnavo ponudi, poškodovani pa v poravnavo ne privoli, marveč storilca zapreti da.

Razsodbe kas. dvora: „Poravnava“ pomeni sploh vsako zavezo storilčeve, poškodovanemu v gotovem času dati odškodovanje (z dne 5. marc. 1881 št. 13125 ex 1880 in z dne 23. febr. 1888 št. 14092 ex 1887).

Zakonitemu znaku „v določeni dobi“ ali gotovem času ni za doščeno, če se je storilec zavezal, plačilo dati po „mogočnosti“ (z dne 26. maja 1887 št. 3792).

Tatvine in nezvestobe, s katerimi se ravna kakor s prestopki.

§. 189. Koliko pa gre tukaj ne omenjene tatvine ali nezvestobe in njih deležnost, kakor tudi sploh tatvine in nezvestobe, ki se pripetijo med zakonskimi, med starši (roditelji) in otroci, in med bratji in sestrami, dokler v skupnem hiševanju žive, za prestopke čislati, zastran tega je predpis v drugem delu tega zakona dan (§. 463).

Razsodba kas. dvora: „V skupnem hiševanju“ (Haushaltung) živi tisti, kdor ima s člani enega hišnega gospodarstva trajno skupno brauo in stanovanje (z dne 3. sept. 1880 št. 6030).

Dve in dvajseto poglavje.

O razboju ali ropu

Rop.

§. 190. Razboja (ropa) postane kriv, kdor kaki osebi silo za to stori, da bi njeno ali sicer tujo premakljivo reč v svojo oblast dobil; naj se zgodi sila z dejanskim razžaljenjem, ali samo s pretenjem.

Razsodba kas. dvora: Za učin ropa zadostuje, da se človeku sila dela (vis compulsiva); ni pa treba, da se ga tudi preмага (vis absoluta) (z dne 8. jan. 1887 št. 12241 ex 1886).

Kazen.

§. 191. Že pretenje takošno, če je tudi samo od enega posameznega človeka prišlo in brez uspeha ostalo, je kaznovati s težko ječo od petih do desetih let.

§. 192. Ako je pa pretenje storjeno v družbi enega ali več razbojnih tovarišev, ali z morilnim orožjem, ali če je bilo po zažuganju blago za res oropano, naj se prisouje težka ječa od desetih do dvajsetih let.

§. 193. Ta kazen se tudi nalaga, če se je kdo siloma osebe lotil, če prav se razboj ni dognal.

§. 194. Če se je pa s posilnim lotenjem započeti razboj tudi dognal, je kazen težka ječa od desetih do dvajsetih let s poostrenjem vred.

§. 195. Ako je pa kdo pri razboju tako ranjen ali pohabljen bil, da za voljo tega težko telesno poškodbo (§. 152) trpi; ali če je bil kdo s hudim ravnanjem dalj časa trpečim ali z nevarnim pretenjem v mučni stan pripravljen, naj se vsakateri, ki se je tega vdeležil, s težko ječo na vse žive dni kaznuje.

Deležnost razboja ali ropa.

§. 196. Kdor reč, za katero ve, da je bila uropana, bodi si tudi v malem znesku ali male vrednosti, prikrije, poproda, ali za se pridobi, je kriv hudodelstva deležnosti razboja, in se kaznuje s težko ječo med enim in petimi leti.

Razsodba kas. dvora: Deležnosti ropa ni kriv, kdor si pridobi iz uropane reči skupljen denar (z dne 12. decembra 1877 št. 11499).

Tri in dvajseto poglavje.

O goljufiji.

Goljufija ali prekana.

§. 197. Kdor z zvitim prigovarjanjem ali dejanjem koga drugega v zмотo pripravi, s katero ima kdo, bodi si država, kaka občina ali druga oseba, na svoji lastnini ali drugih pravicah škodo trpeti; ali kdor se s tem namenom in kakor se je ravno reklo, pomote ali nevednosti drugega posluži, stori goljufijo; naj ga je k temu zapeljala samopridnost, strast, namemba, komu protizakonito na roko iti, ali kakoršna si bodi druga postranska nakana.

Razsodbe kas. dvora: Da je „prigovarjanje ali ravnanje zvijačno“ (zvito) se ne zahteva posebnih trudapolnih ali umetno napeljanih zvijač; taka izredna prekanjenost in s posebnim preudarkom in trudom napeljana zvijačnost ustanovi v zmislu §. 43 k. z. le obteževalno okoliščino (z dne 21. aprila 1875 št. 677).

Kdor svojo že poplačano, za prisilno izvršilo pripravno terjatev v škodo dolžnikovo komu odstopi, ki ni vedel za to, ta se posluži nevednosti drugega, vsled katere ima dolžnik škodo trpeti na svoji lastnini (z dne 23. okt. 1880 št. 8675).

„Škoda“ ne obsega tudi dobička, ki komu odide; kdor na kazniv način n. pr. s ponarejenimi znamkami provzroči, da producent svojih izdelkov ne more prodati v tisti meri, kakor poprej, ta mu ne vzame le dobička, timveč stori mu s tem pozitivno škodo (z dne 23. avg. 1879 št. 6348).

Okoliščine, po katerih postaja goljufija hudodelstvo:

§. 198. Goljufija postaja hudodelstvo, ali po kakovosti dejanja ali po znesku škode.

a) kakovost dejanja:

§. 199. Pod pogoji §. 197 postane goljufija hudodelstvo že iz kakovosti dejanja:

a) ako kdo v svoji lastni zadevi pred sodnijo ponudi krivo prisego, ali za res po krivem pri-

- seže, ali če si prizadeva dobiti koga, kateri bi pred sodnijo po krivem pričeval, ali če je kdo krivo spričevanje pri sodnji ponudil ali po krivem pričeval, če se s tem tudi ob enem ne ponudi ali ne stori nobena prisega;
- b) če si kdo značaj javnega uradnika lažnjivo prilastuje, ali laže, da je gosposkin zaukaz, ali kako posebno pravico od javne oblasti prejel;
- c) če se v javni obrtniji nepristna ali pičlejša, bodi cimentirana ali ne cimentirana, mera ali vaga rabi;
- d) če kdo javno pismo ali kako po javni naredbi vpeljano zaznamovanje s kolekom, pečatom ali probo ponaredi ali prenaredi;
- e) če se za odločbo mej postavljeni mejniki odpravijo ali premaknejo;
- f) če je kdo po zapravljivosti do tega zagazil, da ne premore plačati, ali je z zvijačami up (kredit) podaljšati skušal, ali če sprevrže pravi stan sklade (mase), bodi si z naznanjenjem izmišljenih upnikov, bodi si sicer s kakim goljufnim dogovorom ali prikrivanjem dela svojega premoženja.

(*Term. opomba: „Mass oder Gewicht“ — „mera ali vaga“; pravilneje „mera ali uteha“ „Urkunde“ — „pismo“; sedaj rabimo pravilneje: „listina“; „Anstalt“ — „naredba“; je primerneje rabiti: „naprava“ öffentliche Anstalt — javna naprava.*)

Razsodbe kas. dvora: lit. a: Za kazenskega sodnika mero-dajna je le dokazana neresničnost tega, o čemur se je storila prisega; če so pa dotične okolnosti bile tudi odločilne in če je civilni sodnik imel prav, da je nanje opiral svojo razsodbo, tega kazenski sodnik nima preudarjati (z dne 4. maja 1878 št. 864).

Kdor priseže z dostavkom: „Kolikor vem in se spominjam“, ni le takrat krivo prisegel, če mu je bila okolnost, katero je s prisego zanikal, naravnost znana, timveč tudi takrat, če tega naravnost sicer ni vedel, pa po dejanskem položaju in po razmerah tudi ni mogel dobiti prepričanja, da se v istini ni zgodila (z dne 6. aprila 1883 št. 86).

Kdor priseže, da je kaj storiti videl, česar pa v istini ni videl, prisegel je krivo, če je tudi to, kar je potrdil, res se zgodilo (z dne 31. okt. 1881 št. 5716).

Ako stranka tekom pravde izreka, da hoče resnico ali neresnico kake dejanske okolnosti s svojo prisego potrditi, ni še v tem ponudjenju samem videti onega ponudjenja prisega, ki ga ima v mislih §. 197 lit. a; zahteva in v mislih se ima tukaj le taka prisega, katero pripušča sodnijski izrek za dokazilo, ali od katere je v istini odvisna bila prisoditev ali zavrnitev kake zahteve (z dne 6. sept. 1886 št. 13821).

Krivo je pričevanje pred sodiščem tudi tedaj, če zadeva neodločilne, pa neresnične okolnosti (z dne 10. okt. 1879 št. 6393).

Kaznivost krivega pričevanja opira se na nevarnost, ki izvira iz njega za državno pravosodje: ni pa treba, da se je s tem tudi res na kako gotovo sodnijsko razsodbo uplivalo (z dne 27. jan. 1879 št. 12782 ex 1878).

Če je priča o kakej okolnosti krivo pričevala, potem pa tekom daljnega zaslišanja, če tudi kak poznejši dan, to svoje pričevanje v zmislu resnice popravila, se ne more kaznovati zaradi krivega pričevanja (z dne 16. sept. 1881 št. 5124 in 1. aprila 1887 št. 685).

Kaznivo je krivo pričevanje tudi tedaj, če je izpovedba po §. 152 k. p. r. zadnji odstavek nična (z dne 12. jul 1883 št. 4859).

Krivo pričuje priča tudi tedaj, če na splošna vprašanja (generalia) lažljivo odgovarja (z dne 6. sept. 1886 št. 5407).

lit. c: „V javni obrtniji“ se „mera in vaga“ rabi le takrat, če se meri in tehta v za to obrtnijo odločenem prostoru (z dne 28. marc. 1881 št. 15).

Tudi prodaja na javnem trgu spada pod pojem „javne obrtnije“ (z dne 3. dec. 1888 št. 8420).

lit. d: Kraj, kamor se žene živina, ni bistven del živinskega potnega lista in kazni ne zapade, kdor prižene živino na sopenj, ki ni zaznamovan v listu; kdor ta kraj samolastno prenaredi, ni kriv goljufije, pač pa prestopka po §. 320 lit. f k. z. (z dne 18. febr. 1882 št. 13066).

Nasproti pa zapade kazni po §. 199 lit. d, kdor ponaredi legitimacijske listine, če se je s tem ravnalo zoper naredbe v zabranjenje vlačuganja (z dne 25. aprila 1881 št. 2451 in 10. marc. 1882 št. 14792 ex 1884).

Ponareja šolskega spričevala v namen, da bi se dosegla kaka koncesovana obrtnija, ustanovi hudodelstvo v zmislu §. 199 lit. d (z dne 4. dec. 1880 št. 8527).

Da se zakrivi goljufija v zmislu §. 199 lit. d treba je listino prenarediti glede takih okoliščin, katere poveriti je listina po danih predpisih namenjena (z dne 29. marc. 1886 št. 594).

lit. f: Tudi dolžnik, ki izven konkurza svoje imetje odstopi komu zato, da bi upniki ne mogli poseči nanj, zakrivi goljufijo po §. 199 lit. f (z dne 24. nov. 1879 št. 6619 in z dne 3. dec. 1875 št. 5181).

b) viši znesek.

§. 200. Druge goljufije postanejo hudodelstvo, če škoda, katera je storjena, ali nakanjena bila, več kakor pet in dvajset goldinarjev znaša.

Poglavitne vrste goljuŕij, ki pri višem znesku postanejo hudodelstvo.

§. 201. Vrste goljuŕije se sicer zavoljo svoje prevelike razliĕnosti ne dajo vse v zakonu našteti. Zlasti pa se zakrivi s hudodelstvom glede na ravno omenjeni znesek :

- a) kdor kriva privatna pisma naredi ali pristna (prava) prenaredi; kdor pisma, ki kar niso njegova, ali ne edino njegova, drugemu v škodo uniĕi, pokvari ali utaji; kdor ponarejene ali prenarejene javne upne liste, kakor tudi kdor ponarejen ali prenarejen kovan denar, toda brez dogovora s ponarejalci ali deleŕniki vedoma naprej razŕirja;
- b) kdor slaboumnost drugoga s praznovrnim ali sicer zvitim preslepovanjem zlorabi, bodi njemu, bodi komu drugemu v škodo;
- c) kdor najdene ali pa take reĕi, ki so mu po kaki pomoti v roke priŕle, nalaŕĕ prikrije in se jih polasti, kar pa vendar ne velja za zatajbo najdenega zaklada;
- d) kdor si laŕno ime, laŕen stan ali znaĕaj daje; kdor se dela, kakor da bi bil lastnik tujega premoŕenja; ali se za kakoŕno drugo laŕno podobno skriva, da bi si nepravieĕen dobiĕek prisvojil, komu na premoŕenju ali pravicah škodo storil, ali koga k ŕkodljivim dejanjam zapeljal, v katera bi se ne bil vdal, da ni bil ogoljuŕan;
- e) kdor se pri igri posluŕi krivih kock, krivih kvart, goljuŕnega dogovora ali drugih zvijaĕ.

Razsodbe kas. dvora: lit. a: Ne samo take zasebne listine, ki imajo v zmislu sodnega reda dokazilno moĕ, ampak tudi vse take listine, ki morejo biti vaŕne za nastanje, spremenjenje ali nehanje kake pravice, so predmet hudodelstvu v zmislu §. 201 lit. a (z dne 16. dec. 1878 ŕt. 11429).

lit. c: „Zgubljena“ je reč, če je kraj, kjer se nahaja, njenemu zadnjemu posestniku ali lastniku neznan ali pa za vedno nepristopen (z dne 15. dec. 1882 št. 11439).

Tudi taisti je tega hudodelstva kriv, kdor prikriva ali si prilaсти reči, katere je kdo drugi našel (z dne 14. maja 1881 št. 2074).

Kdor si stvar prilasti, o kateri misli, da je bila najdena, ki je pa bila v istini vkradena, zakrivi goljufijo v zmislu §. 201 lit. c (z dne 10. sept. 1874 št. 10964).

Kazen hudodelstva goljufije.

§. 202. Kazen goljufije je sploh ječa od šest mesev do enega leta, pri obteževalnih okoliščinah pa od enega do petih let.

§. 203. Ako pa znesek ali vrednost, ki si jo je storilec s hudodelstvom naklonil, ali katero je v misli imel, tristo goldinarjev presega; ali, če je hudodelnik goljufijo s posebno drznostjo ali zvito-stjo storil; ali mu je goljufovanje v navado prišlo, je kazen težka ječa od petih do desetih let.

§. 204. Ako se hudodelstvo goljufije stori s krivo prisego (§. 199, črk. a), naj se goljuf obsodi v težko ječo po trpežu v §§. 202 in 203 določenem, in če je s krivo prisego prav znamenito škodo napravil, v težko ječo na dvajset let, po okoliščinah tudi na vse žive dni.

Goljufije, s katerimi se ravna kakor s prestopki.

§. 205. Z goljufijami, pri katerih se nobena v §§. 199 in 200 naštetih okoliščin ne pridruži, je ravnati kakor s prestopki po predpisih drugega dela tega zakona.

Štiri in dvajseto poglavje.

O dvojnem zakonu.

Dvojni zakon.

§. 206. Če oženjena ali omožena oseba z drugo osebo zakon sklene, stori hudodelstvo dvojnega zakona.

Razsodbe kas. dvora: Če je drugi zakon tudi iz kakega drugega vzroka, kakor zaradi že obstoječega zakona neveljaven, ne izključuje kaznjivosti (z dne 17. febr. 1882 št. 8016).

Zastaranje oziroma ugasnenje kaznjivosti tega hudodelstva ne more pričeti, dokler obstoji prvi zakon, ali pa bigamično zakonsko razmerje (z dne 11. dec. 1880 št. 10953).

§. 207. Enako hudodelstvo stori tista oseba, katera, če je tudi sama neoženjena ali neomožena, vedoma stopi v zakon z oženjenim ali z omoženo.

Kazen.

§. 208. Kazen tega hudodelstva je ječa od enega do petih let. Ako je hudodelnik osebi, s katero je drugi zakon sklenil, svoj zakonski stan zamolčal; ga je obsoditi v težko ječo.

Pet in dvajseto poglavje.

O obrekovanju.

Obrekovanje.

§. 209. Kdor koga, podtikovaje mu hudodelstvo, pri gosposki ovadi, ali tako obdolži, da bi njegovo dolženje priliko h gosposkinemu preiskovanju ali vsaj k izsledovanju zoper obdolženca dati zamoglo, je kriv hudodelstva obrekovanja.

Razsodbe kas. dvora: Kdor osebo, ki stoji pod vojno jurisdikcijo, obdolži dejanja, katero se znači po vojnem kazenskem zakonu za hudodelstvo, kriv je tudi hudodelstva obrekovanja (z dne 18. okt. 1877 št. 6154).

Splošno dolženje, katero se ne opira na gotove dejanske okolnosti, ne zadostuje za to hudodelstvo (z dne 14. okt. 1881 št. 9103).

Obdolženje orožnika, da je bil v svoji službi nekoliko napit, ne ustanovi obdolženja kacega hudodelstva; kajti po §§. 231, 233, 268, 269 vojnega kaz. zakona zakrivi straža hudodelstvo le tedaj, če se takó vpijani, da ni več sposobna za službo (z dne 25. sept. 1885 št. 7859).

Kazen.

§. 210. Kazen obrekovalca je pravilno težka ječa od enega do petih let; taisto je pa podaljševati do desetih let, če

- a) se je obrekovalec poslužil posebne zvijačnosti, da bi dolženju vero zadobil; ali je
- b) obdolženega v večjo nevarnost postavil; ali če je
- c) obrekovalec posel, domačinec ali podložni obrekovanega, ali če je uradnik v svojem uradu obrekovanje doprinesel.

Šest in dvajseto poglavje.

O podpomoči, hudodelniku dani.

Podpomoč k hudodelstvom:

§. 211. Da se s pripomaganjem stori hudodelstvo ravno tiste vrste, katerega je kriv neposrednji storilec, je že v §. 5 razloženo. Pa tudi tisti, ki hudodelniku podpomoč daje, postane v naslednjih primerlejih sam hudodelstva kriv:

a) s hudobnim opuščenjem ubranitve.

§. 212. Prvi primerlej. Ako kdo iz hudobije ne ubrani hudodelstva, ko bi ga bil vendar lahko ubraniti zamogel in brez nevarnosti za sebe, svojce (§. 216), ali za tiste osebe, ki so pod njegovim zakonitim varstvom.

Kazen.

§. 213. Pri hudodelstvih velike izdaje, ogleduhovanja, brezoblastnega nabiranja in ravnanja s kakim človekom kakor s sužnikom se ima takošno opuščenje za sokrivost, in se kaznuje, kakor je v §§. 60, 67, 92 in 95 določeno. Pri drugih hudodelstvih naj se krivec kaznuje z ječo od šestih mesecev do enega leta; če je pa za dejanje ustanovljena kazen smrt ali dosmrtna ječa, s težko ječo med enim in petimi leti.

b) s prikriivanjem.

§. 214. Drugi primer le j. Če kdo izsledujoči gosposki za najdbo hudodelstva ali storilca služeče ovadleje (znamenja) zataji, t. j. njih zvedenje nalašč ubraniti ali saj otežiti skuša; ali če hudodelnika pred njo skriva, ali znanim mu hudodelnikom potuho daje, ali k njihovim shodom pripomaga, ko bi jih ubraniti zamogel.

Razsodbe kas. dvora: „Izsledujoča gosposka“ je tudi sodišče, pri katerem se kdo samega ovadi za to, da bi oprostil kazni storilca, ki je že obsojen; kdor tako postopa, kriv je hudodelstva po §. 214, ne pa goljufije (z dne 3. dec. 1887 št. 8420 in 8955).

Tudi tisti, kdor le enemu njemu znanemu hudodelniku potuho daje, zakrivi to hudodelstvo (z dne 23. febr. 1880 št. 14317 ex 1879).

Kazen.

§. 215. Taki skrivalec, ako ni morda pri hudodelstvih velike izdaje, ogleduhovanja ali brezoblastnega nabiranja ovade opustil, in sokriv ravno teh hudodelstev postal (§§. 61, 67 in 92), naj se kaznuje po nevarnosti prikritega hudodelnika, in po škodljivosti, ki jo je po svoji pomoči povišal, z ječo od šestih mesecev do enega leta; in če je potuho dajal, ali zastran shodov na roko šel, s težko ječo do petih let.

§. 216. Vendar se hudodelnikova žlahta in svaščina v navzgorni in navzdolni vrsti, kakor tudi njega bratje in sestre, njegovi straniči ali ki so mu še bližje v rodu, njegov zakonski družje, bratje in sestre njegovega zakonskega družeta in zakonski družeti njegovih bratov in sester zgolj zavoljo takega prikrivanja kaznovati ne morejo.

c) s pomočjo k pobegnjenju zavoljo hūdodelstva vjetega.

§. 217. Tretji primerlej. Ako kdo zavoljo hudodelstva zaprtemu priložnost k pobegnjenju z zvijačo ali silo olajša, ali izsledujoči gosposki opovere dela, da bi pobegnjenca zopet ne vjela.

Kazen.

§. 218. Ako podpomoč tak človek daje, ki ima dolžnost, za čuvanje jetnika skrbeti, ali če je tisti, ki je podpomagal, vedel, da je zaprti velike izdaje, ponareje ali prenareje upnih listov ali denarjev, unora, razboja ali zažiga obdolžen ali kriv spoznan, se hudodelnik kaznuje s težko ječo, in sicer, če se je podpomoč dala kakemu zavoljo velike izdaje ali pa ponarejenih ali prenarejenih upnih listov zaprtemu, med petimi in desetimi leti, v družih tukaj imenovanih primerih pa med enim in petimi leti.

§. 219. Ako je zaprti zavoljo drugega, v zgornjem paragrafu ne imenovanega, hudodelstva, v preiskavi ali v kazni, in ta, ki mu je podpomagal, nima posebne dolžnosti, nad zaprtim čuti, je kazen ječa med šestimi mesci in enim letom.

d) s skrivanjem ali drugim olajševanjem vojaškega uhajalca.

§. 220. Četrty primerlej. Kdor brez dogovora naprej storjenega (§. 222) vojaku ali službe-

niku, ki je iz vojaške službe ušel (uhajalcu, begunu), s tem, da mu pot pokaže, da ga preobleče, skrije, mu postanek pri sebi dovoli, ali kakor si koli bodi na roko gre, tako da je uhajalcu ložeje, dalje bežati ali da ga težeje izsledé in zopet vlové.

Razsodba kas. dvora: Tudi stariši zakrive hudodelstvo po §. 220, ako svojega ubeglega sina skrivajo ali v svojo hišo vzamejo; določba §. 216 k. z. tukaj ne velja (z dne 27. febr. 1885 št. 13622 ex 1884).

Kazen.

§. 221. Takega polajševalca je treba razun tega, da mora sto goldinarjev v vojaško blagajnico plačati, še zraven z ječo med šestimi mesci in enim letom kaznovati. Če je pa takošno olajševanje se zgodilo s prikrivanjem, ki je dalj časa trpelo, ali z odkupljenjem vojaške obleke, orožja, konja, ali drugih reči vojaške oprave pobegnjenca, ali iz lakomnosti, ali v drugih posebnih obtežavah, je kazen težka ječa od enega do petih let. Ako krivec denarja v vojaško blagajnico plačati ne more, naj se kazen na dalj časa odmerja ali poostruje, in po nazočem zaukazu je vsakakor ravnati, če bi bili tudi uhajalca zopet dobili.

Zapeljanje vojaka k prelomu vojaške službine dolžnosti in pripomoč k vojaškim hudodelstvom.

§. 222. Kdor moža k c. kr. vojaški službi zavezanega, če prav sam nima nobene take dolžnosti na sebi, k temu zapelje, nagovarja, spodbada ali zapeljati skuša, da bi vojaško službo nezvesto zapustil (ušel), ali da bi kakor si bodi drugače po prisegi obljubljen zvestobo, pokorščino, opaznost ali kako drugo dolžnost vojaške službe prelomil in s tem po kazenskih zakonih, za c. kr. vojake veljavnih, hudodelstvo doprinesel; ali mu, ko kako

vojaško hudodelstvo doprinaša, kakor si koli bodi pomoč da, tega preiskavajo in kaznujejo vojaške sodnije po posebnih za to danih predpisih.

Sedem in dvajseto poglavje.

O ugašanju hudodelstev in kazni.

Vrste ugasnenja hudodelstev.

§. 223. Hudodelstvo ugasne :

- a) s hudodelnikovo smrtjo ;
- b) s prestano kaznijo ;
- c) z odpuščenjem kazni ;
- d) z zastarenjem.

Glój tudi določbe §§. 62, 165, 168, 187 in 188 k. z., vsled katerih neha kaznjivost dejanja tudi po dejanskem kesanju.

a) smrt hudodelnikova ;

§. 224. Storilčeva smrt, naj se pripeti pred začetno preiskavo ali po tem (§. 227), pred storjeno sodbo ali po njej, stori sicer konec zasledovanju hudodelnika, in spolnjenju kazni ; vendar ima že oznanjena sodba svojo moč, kar se tiče po §. 27 pod b) zgubljenega slobodnega ravnanja s premoženjem.

b) prestanje kazni ;

§. 225. Ako je hudodelnik prisojeno kazen prestal, gre hudodelstvo čislati za izbrisano. Pokaznjenec stopi zopet v vse občne, državljanske pravice, kolikor njih zguba ni zapopadena med nasledki obsodbe, ki so v §§. 26 in 27 povedani, ali se po §. 25 ž njo ne združi. Nikdo ga torej ne sme motiti ali žaliti v vživanju takošnih pravic. Tudi mu nima, dokler se pošteno nadalje vede, nihče očitati, kar je minulo, ne zavoljo tega kakor si bodi ga sramotiti.

Glej tudi določbe zakona z dne 15. novembra 1867 št. 131 d. z. v dodatku pod III.

c) odpuščenje ;

§. 226. Kolikor se je prisojena kazen odpuštila, ima to odpuščenje ravno tisto moč, kakor prestana kazen.

d) zastaranje.

§. 227. Po zastaranju ugasneta hudodelstvo in kazen, če storilec od tistega časa, ko je hudodelstvo storil ; ali če je zovoljo tega že v preiskavi bil, od časa storjene sodbe, katera ga je pravomočno oprostila, v dobi po nazočem zakonu določeni ni bil v preiskavi. Zastaranje se torej pretrga, če se je zoper storilca kakor obdolženega izdalo povabilo, povelje ga pripeljati ali zapreti, ali če je bilo sklenjeno zoper njega preiskovanje začeti, ali kadar je bil kakor obdolženec že zaslišan ali zaprt, ali pa s potiro ali z iskavnimi listi zasledovan.

Razsodba kas. dvora: Na zastaranje — kot napravo javnega prava — ozirati se je uradoma in v vsakej instanci (z dne 23. nov. 1875 št. 10857).

§. 228. Doba zastaranja se določa

- a) za hudodelstva, na katera je kazen ječe za vse žive dni postavljena, na dvajset let ;
- b) pri takih, ki bi jih bilo po zakonu z ječo od desetih do dvajsetih let kaznovati, na deset let ; za vsa druga hudodelstva na pet let.

§. 229. Zastaranje pa samo temu velja, kdor

- a) od hudodelstva nobene koristi več v rokah nima ;
- b) kdor je tudi, kolikor to kakšnost hudodelstva dopušča, po svoji moči povračilo dal ;
- c) ki ni iz teh držav pobegnul, in

d) v dobi, za zastaranje določeni, nikakega hudodelstva več storil ni.

Razsodbe kas. dvora: Povračilo se da lahko tudi že po vpeljani preiskavi (z dne 6. nov. 1882 št. 9046).

Zadostuje celó, če se je škoda le pred sklenjeno sodbo povrnila (z dne 25. okt. 1888 št. 9020).

Moč.

§. 230. Zastaranje ima to moč: da zavoljo takošnega hudodelstva ne more več biti ne preiskave ne kazni.

Vtesnenje ugasnenja po zastaranju.

§. 231. Pri hudodelstvih, za katera je smrtna kazen izrečena, ne obvaruje nobeno zastaranje pred preiskavo in kaznjenjem.

Ako je pa vendar od časa, ko je bilo takošno hudodelstvo doprineseno, dvajset let preteklo, in v §§. 227 in 229 povedani pogoji nastopijo, naj se prisojuje samo težka ječa med desetimi in dvajsetimi leti.

§. 232. Pri hudodelstvu, za katero je v zakonu izrečena kazen smrti ali dosmrtna ječe, velja zastran tistih, ki takrat, ko so se hudodelstva vdeležili, še niso bili dvajsetega leta spolnili, samo trpež kazni od desetih do dvajsetih let kot merilo zastaranja (§. 228 črk. b).

Drugi del.

O pregreških in prestopkih.

Prvo poglavje.

O pregreških in prestopkih sploh in o njih kaznovanju.

Neznanje tega zakona ne izgovarja.

§. 233. Pregreški in prestopki, v tem delu kazenskega zakona omenjeni, so sploh dejanja ali opuščenja, od katerih zamore vsakdo sam po sebi spoznati, da niso dopuščena; ali kjer je storilec po svojem stanu, svoji obrtniji, svojem opravilu, ali po svojih razmerah dolžan vediti posebni ukaz, katerega je prestopil. Torej izgovor, da se za ta kazenski zakon ne ve, zastran pregreškov in prestopkov, od katerih on govori, veljati ne more.

Dolžnost tujcev.

§. 234. Tudi tujci, ki v avstrijskem cesarstvu bivajo, morejo teh pregreškov in prestopkov krivi postati, ker imajo dolžnost, si sploh znanje zadobiti od občnih ukazov, ki se na javno varnost in red nanašajo, in ako se kacega opravila ali započetja lote, tudi od posebnih ukazov, ki to započetje zadevajo.

Nasproti pa ni treba tujcev, ki se v tuji državi s kakim v tem delu kazenskega zakona v misel vzetim kaznjivim dejanjem zakrive, zavoljo tega ne tuji državi izročevati, ne v domači državi kaznovati.

O pregreških in prestopkih notranjcev na zunanjem.

§. 235. Zavaljo pregreškov in prestopkov, katere je notranjec na zunanjem storil, ga ni, če ga v notranjem zalezejo, nikoli zunanji državi izročiti, temuč gre ž njim takrat, kadar se taisti niso na zunanjem ne kaznili ne odpustili, ne glede na zakone tiste dežele, kjer so bili storjeni, po tem kazenskem zakonu ravnati.

Tega predpisa se je tudi takrat držati, kadar je bila zoper notranjca zavaljo takošnih pregreškov ali prestopkov na zunanjem kazen že izrečena, pa še ne spolnjena. Nikdar se sodbe zunajnih kazenskih oblastnij v domači državi ne izvršujejo.

(Term. opomba: „Inländer“ — „notranjec“; v tem zmislu se glasi pač bolje: „deželan“ — „državljan“; „Ausland“ — „na zunanjem“; bolje: „tuja dežela“, „inozemstvo“.)

Pri hudodelstvih storjenih v naključni pijanosti se pijanost sodi za prestopok.

§. 236. Če ravno se dejanja, katera so sicer hudodelstva, doprinesena v naključni pijanosti, ne morejo za hudodelstva čislati (§. 2, črk. c), se vendar v tem primerleju pijanost kot prestopok kaznuje (§. 523).

Kaznjiva dejanja detinstva. — Hudodelstva nedoraščenih od 11. do 14. leta.

§. 237. Kaznjiva dejanja, ki jih store otroci do spolnjenega desetega leta, je treba samo domačemu strahovanju prepuščati; od začetega enajstega do spolnjenega štirinajstega leta pa se dejanja, katera se samo zavaljo nedoraslosti storilca ne pripisujejo za hudodelstva (§. 2, črk. d), kakor prestopki kaznujejo (§§. 269 in 270).

Razsodba kas. dvora: Tudi pri teh kaznivih dejanjih ravnati se je glede zastaranja oziroma ugašenja kaznivosti po predpisih §§. 531 in 532 k. z. (z dne 4. febr. 1886 št. 12864 ex 1885).

Protizakonita dejanja sama na sebi tudi brez hudobnega namena in storjene škode, so pregreški ali prestopki.

§. 238. Že dejanje zoper prepoved doprineseno, ali opuščanje zoper zapoved je pregrešek ali prestopok, ako je v tem zakonu za eno ali drugo izrečeno, da si tudi ni bilo pri tem hudobnega namena, in iz njega ni nastopila škoda ali kvar.

§. 239. Določbe, v §§. 5—11 zastran hudo delstev ustanovljene, veljajo sploh tudi za pregreške in prestopke, ako ne zapoveduje zakon posebej v posamskih primerlejih, ali se ne poda iz lastne narave pregreška ali prestopka, da je treba od njih odstopiti.

Drugo poglavje.

O kazni pregreškov in prestopkov sploh.

Vrste kazni pri pregreških in prestopkih.

§. 240. V tem zakonu v misel vzeti pregreški in prestopki se kaznujejo:

- a) v denarjih (z globo);
- b) z zapadom blaga, prodajnih reči ali oprave;
- c) z zgubo pravic in dopuščenj;
- d) z zaporom;
- e) s tepenjem;
- f) z odpravo iz kraja, ali
- g) iz kronovine, ali
- h) iz vseh kronovin avstrijskega cesarstva.

Kazen tepenja odpade. Glej zakon z dne 16. nov. 1867 št. 131 d. z. v dodatku pod III.

(*Term. opomba*: „*Befugnisse*“ — „*dopuščenja*“; bolje „*upravičenja*“.)

Razsodba kas. dvora: Glej zgoraj pri §. 25.

Denar, blago in oprava pripada ubožnemu zalogu.

§. 241. Kazen v denarjih, na blagu, prodajnih rečeh ali opravi, ki se komu prisodi zavoľjo pregreškov, ali prestopkov pripade vselej zalogu za uboge tistega kraja, kjer je bilo kaznjivo dejanje storjeno.

Globe in skupila za zapadle stvari v zmislu zakonov z dne 29. svečana 1880 št. 35 in 37 d. z. in z dne 24. maja 1882 št. 51 d. z. gredó v državno blagajnico.

Zguba pravic in dopuščenj; komu se prisojuje.

§. 242. Zguba pravic in dopuščenj se prisojuje graduiranim ali drugim osebam, katere urad ali opravilo pod javnim poverjenjem oskrbujejo, takim, ki rokodelstvo ali obrtnijo kot meščani ali po zadobljenem gosposkinem dovoljenju opravljajo. Ta kazen se nalaga na določen čas ali za vselej.

§. 243. Ako je zavoľjo pregreška ali prestopka zgubo kake obrtnije prisoditi, naj se nikakor preiskovancu ne dopušča, da bi med preiskavo ali pred storjeno sodbo od obrtnije odstopil. Če je v tem primeru obrtnija osebna, ugasne za obsojenega popolnoma pravica, obrtnijo samostalno oskrbovati; če je pa bila obrtnija vkoreninjena ali prodajljiva, zgubi obsojenec pač pravico, jo sam opravljati, toda kupščine, ki se o primeru prodaje za-njo skupi, ne gre za zapadeno izreči.

Zapor. Prva stopinja.

§. 244. Kazen zavora ima dve stopinji: prva se zaznamva z besedo „zapor“, brez pristavka, in

obstoji v tem, da je obsojenec v jetnišnici brez železja zaprt; pri čemur si, če se zamore iz lastnega premoženja ali po podpori svojih živiti, sme sam izbrati delo, s komur se bode pečal.

Druga stopinja.

§. 245. Zapor druge stopinje se zaznamva s pristavkom „hud zapor“. Tudi v tem se obsojeni v železje ne deva, zastran preživljanja in dela pa se tako drži, kakor to nanese naprava za takošne kaznjence odločenih kaznilnic po posebnih predpisih, ki so zastran tega že dani ali se bodo še izdali.

Ni mu dopuščeno se z nikomur shajati, če je čarja ni vpričo, tudi ne pogovarjati se v jeziku, katerega le-ta ne razume.

(*Term. opomba*: „strenger Arrest“ — „hud zapor“; primerneje: „oster zapor“.)

Hišni zapor.

§. 246. Razun teh dveh stopinj zapora se zamore tudi hišni zapor prisojevati, bodi si na samo obljubo, ne iz hiše oditi, ali pa s postavljeno stražo. Hišni zapor nalaga obsojencu dolžnost, z nikakoršnim izgovorom ne iz hiše oditi, pod kaznijo, da bi mu bilo čas zaprtja, kar ga še ostane, v javnem zapirališču dostati.

Najdaljši in najkrajši trpež zapora.

§. 247. Praviloma je najkrajši trpež zapora štiri in dvajsetih ur (§§. 260 in 267), najdaljši šest mescev.

Tepenje.

§. 248. (Ta paragraf je razveljavljen po §. 1 zakona z dne 15. novembra 1867 št. 131 d. z. spodaj v dodatku pod III.)

Odprava.

§. 249. Iz kakega kraja ali iz kake kronovine se odpravlja na določen čas, ali pa po kakovosti kaznjivega dejanja ali okoliščin tudi na nedoločen čas.

Iz vseh kronovin avstrijskega cesarstva se zamorejo samo zunanjski odpravljati.

(*Term. opomba:* „*Ausländer*“ — „zunanjski“; bolje: „inozemci“, „tujci“, „tuji državljani“.)

Poostrovanje kazni.

§. 250. Tu naštete vrste kazni se zamorejo tudi poostrovati. Kazen se sploh poostri, če se več posameznih kazni zedini. Poostrenje je pa samo v tistih primerlejih dopuščeno, za katere, in v tej meri, kakor je v nazočem zakonu določeno.

Posebne določbe pri pregreških po vsebini tiskovin.

§. 251 in 252. (Ta dva paragrafa sta razveljavljena po §. 34 tiskovnega zakona spodaj v dodatku pod I.)

Poostrenje zapora.

§. 253. Z zaporom se zamore tudi ena ali h krati več izmed sledečih vrst poostrenja združevati:

- a) postenje;
- b) težeje delo;
- c) trdo ležišče;
- d) posamsko zaprtje;
- e) samotno zakljenjenje v temnici;
- f) tepenje.

Glede tepenja glej opombo zgoraj pri §. 248.

Poostrenje s postom.

§. 254. Če se poostrenje s postom pridene zaporu prve stopinje, se kaznjencu le tista hrana dopušča, katera je pri zaporu druge stopinje §. 245

predpisana. Pri poostrenju zapora druge stopinje je kaznjenca nekatere dni ob samem kruhu in vodi držati; vendar naj se to ne zgodi čez dvakrat v enem tednu.

Trdo ležišče.

§. 255. Na trdo ležišče se kaznjeneec ne sme zaporedoma dan za dnem in ne več kakor dvakrat v enem tednu devati (§. 21).

Posamsko zaprtje.

§. 256. Posamsko zaprtje (§. 22) ne sme neprenehoma dalj kakor štirinajst dni trpeti, in potem ne zopet nastopiti, dokler en mesec vmes ne preteče.

Temnica.

§. 257. Samotno zaprtje v temnici (§. 23) ne sme neprenehoma dalj kakor štiri in dvajset ur trpeti, po tem ne pred zopet nastopiti, dokler en teden vmes ne preteče, in za celi čas kazni se sme komu k večjemu desetkrat naložiti.

Tepenje.

§. 258. (Je razveljavljen. — Glej opombo zgoraj pri §. 248.)

Vrste kazni se sploh ne morejo zamenjevati, ne kaznjenje po pogodbi s poškodovanim poravnati.

§. 259. Sploh se za vsako kazni vredno dejanje določena vrsta kazni ne more premenjati, ne kaznjenje po pogodbi s poškodovanim odpravljati.

Izjeme.

§. 260. V sledečih posebnih okoliščinah je pa treba v zakonu določeno kazen premenjati:

- a) kadar bi kazen v denarjih premoženju ali preživljevanju obsodbi podvrženega, ali njegove rodbine občutljivo škodo delati utegnila;

b) če bi zavoljo trpeža zakonito določenega zavora pridobitek ali prislužek kaznjenca ali rodbine njegove na nič, ali saj v nered priti utegnil.

V prvem primeru gre namesto denarne kazni primeren zapor in sicer ondi, kjer zakon nič drugega posebej ne veleva, en dan za vsacih pet goldinarjev prisojevati.

V drugem primerleju se zamore čas kazni celo pod najnižji zakoniti stavek skrajševati, toda zapor naj se po §. 253 poostruje.

Po §. 266 k. p. r. je vselej, kadar se komu prisoja globa ali denarna kazen, določiti ob enem zapor, kateri stopi na nje mesto, ako bi se ne mogla iztirjati.

§. 261. V okoliščinah posebnega pomislika vrednih se zamore zapor prve stopinje tudi premeniti v denarno kazen, ki je kaznjencevemu premoženju primerna, toda nikoli naj se ne prepušča kaznjencu, da bi si zamogel sam to premembo kazni izbrati.

Kdaj se sme hišni zapor izreči.

§. 262. Dalje se zamore namesto zavora prve stopinje prisojevati hišni zapor, če je tisti, katerega je kazniti, neomadežanega imena, in če bi, oddaljen od svojega stanovališča, ne mogel za svoj urad, svoje opravilo, ali svoj zaslužek skrbeti.

Obteževalne okoliščine.

§. 263. Za obtežave ali obteževalne okoliščine pregreška, in tako tudi prestopka, se čisla:

- a) ako se je kaznjivo dejanje dalj časa nadaljevalo;
- b) ako se je ponovilo, tudi takrat, kadar je storilec zavoljo enakega pregreška ali enakega prestopka že kaznjen bil;

- c) kolikor večja je nevarnost, ki jo je bilo iz kaznjivega dejanja naprej viditi, ali
- d) škoda, ki je iz njega za res nastopila ;
- e) kolikor važniša je razmera med krivcem in poškodovanim ali razžaljenim ;
- f) ako je mlada ali druga poštena oseba zapeljana bila ;
- g) če so se pogubni izgledi v rodbinah dali, ali
- h) če je javno pohujšanje storjeno ;
- i) ako je k izpeljanju kaznjivega dela več časa ali pripravljanja treba bilo, ali so se večji zadržki odpraviti morali ;
- k) če je krivec vodja, ali kako drugači začetnik bil pri kaznjivem dejanju, katero je več ljudi doprineslo ;
- l) ako je več pregreškov ali prestopkov razne vrste storil ;
- m) če je z izmišljenimi okoliščinami skušal preiskavo zadržavati ali zmotiti, in sosebnost
- n) pri pregreških in prestopkih zoper javno pravost, če je krivec človek odgojen in boljše omike.

Zlajšujoče okoliščine.

§. 264. Nasproti naj se imajo za zlajšave ali zlajševajoče okoliščine :

- a) starost, ki je blizo nedoraslosti, slaběji razum ali zlo zanemarjena izreja ;
- b) poprejšno neomadežano življenje ;
- c) če so krivca drugi zapeljali ;
- d) ako je iz strahu ali po predsodku veljave (imennosti), ali
- e) v silnem ganjenju srca, ali
- f) zavoljo revščine delal ;

- g) če je, ko je v njegovi moči bilo, kaznjivo dejanje do konca dognati, iz njega večjo korist si nakloniti, ali večjo škodo narediti, pri poskusu ostal, ali kadar
- h) se je le bolj majhne koristi polastil, ali
- i) prostovoljno se zdržal, da ni večje škode storil ;
- k) če se je po svoji moči prizadeval škodo popraviti ;
- l) če je pri zaslišanju iz lastnega nagona take okoliščine razodel, katere vedoč je bilo mogoče škodo, ki je žugala, celo odvrniti ali pa zmanjšati.

Uporaba obtežav in zljajšav.

§. 265. Pri odmerjanju kazni je treba gledati na obtežave in zljajšave, po tem, kakor te ali one premagujejo ; vendar naj se pa kazen praviloma odmerja med najvišjim in najnižjim kazenskim postavkom, ki je v zakonu za posamezne pregreške ali prestopke ustanovljen ; ravno tako ni zavoljo zljajšav ali obtežav pravilno nobene druge vrste kazni prisojevati. Zastran obtežav se more povrh tega ravnati po določbah §§. 250, 252 in 253.

Izredna pravica zljajševanja.

§. 266. Kadar se pri kakem pregrešku ali prestopku več in sicer takih zljajšav skup nameri, da se iz njih zamore po pravici poboljšanje krivca pričakovati, se sme ne le zapor v nižjo stopinjo premeniti, temuč tudi zakonita kazen celo pod najmanjši kazenski postavek znižati.

Če se več pregreškov ali prestopkov skup nameri.

§. 267. Ako je preiskovanec storil več pregreškov ali več prestopkov, ki se ob enem preiska-

vajo in sodijo, ali če se tako pregreški in prestopki skupaj namerijo, se je držati tistega zakona, kateri med temi kaznjivimi dejanji najvišjo kazen določuje, toda gledaje na ostale.

V §§. 251 in 252 vstanovljene posebne določbe gre pa v primerleju, ko se več pregreškov ali prestopkov, ali ko se pregreški s prestopki skupaj namerijo, zraven druge zakonite kazni tudi takrat izvrševati, če je bilo tudi samo eno izmed kaznjivih dejanj, ki se skupaj namerijo, po vsebini kake tiskovine doprineseno. Ravno tako je treba takrat, kadar je samo na eno izmed kaznjivih dejanj, ki se skup namerijo, v tem ali v kakem drugem zakonu kazen v denarjih ali kaka v §. 240, črk. b) in c) določenih kazni postavljena, zraven druge zakonite vsakakor tudi to posebno kazen krivcu nalogati.

Glej opombo zgoraj pri §. 35.

Daljni nasledki obsodbe.

§. 268. Druge nasledke, ki so z obsodbo zavolj pregreška ali prestopka združeni, odločujejo posebni zakoni in politični in cerkveni predpisi. Kadar ima obsojeni kako obrtnijo, kak ladjarski patent, ali pa pravico, držati barko za obrežno vožnjo, je treba ravnati po določbah v §. 30 zapopadenih, če ne izreče že zakon sam zgube takega pooblastenja za kazen.

Tretje poglavje.

O kaznovanju nedoraslih.

Nedorašeni postanejo krivi s hudodelstvi, a) ki se zavoljo nedoraslosti samo za prestopok štejejo; ali b) s pregreški ali prestopki samimi na sebi.

§. 269. Nedorašeni zamorejo na dve strani krivi postati :

- a) s kaznjivimi dejanji, ki bi po svoji lastnosti hudodelstva bila, pa se, če jih nedorašeni store, po §. 237 samo kakor prestopki kaznujejo;
- b) s takimi kaznjivimi dejanji, ki so že sama na sebi le pregreški ali prestopki.

Kaznovanje prvih.

§. 270. Kaznjiva dejanja prve vrste, ki jih nedorasli store, je kaznovati z zaprtjem v odločenem zapirališču, po okoliščinah od enega dneva do šestih mescev. Ta kazen se zamore po §. 253 poostriti.

Okoliščine, na katere je pri odločevanju kazni gledati.

§. 271. Okoliščine, na katere je pri odločevanju časa kazni in poostrenja gledati, so :

- a) velikost in lastnost kaznjivega dejanja;
- b) krivčeva starost, kolikor bližja je doraslosti;
- c) njegova čud ali dušna narava, po samostalnosti volje, kakor se iz nazočega dejanja ali iz poprejšnega obnašanja kaže, po škodljivejših nagljenjih, hudobiji ali nepoboljšljivosti.

Z njim je združiti primerno delo in poduk duhovnega.

§. 272. S tem kaznjenjem nedoraslih je treba zraven dela, ki se njih močem priloga, vsigdar na-

menu primeren poduk dušnega pastirja ali kateheta združiti.

Po nedorašencih storjeni pregreški ali prestopki sami na sebi se prepuščajo hišnemu strahovanju, po okolnostih oblastniji za varnost

§. 273. Druge vrste kaznjiva dejanja, ki jih store nedorasli, se prepuščajo sploh domačemu strahovanju, če pa le-tega ni, ali če se pri tem posebne okoliščine kažejo, pokorjenju in naredbi oblastnije za varnost.

Četrto poglavje.

O raznih vrstah pregreškov in prestopkov.

Razdelitev pregreškov in prestopkov.

§. 274. Kaznjiva dejanja, katera se tu po primeri svoje važnosti in svojega škodljivega nasledka za pregreške ali prestopke izreko, se dele v sledeče vrste :

1. Kaznjiva dejanja zoper javno varnost.

§. 275. Kaznjiva dejanja zoper javno varnost, namreč zoper javni pokoj in red, zoper javne naprave in naredbe za občno varnost in zoper dolžnosti kakega javnega urada.

2. Zoper varnost posameznih ljudi.

§. 276. Kaznjiva dejanja, katera varnosti posameznih ljudi, namreč osebni varnosti na življenju, na zdravju ali sicer na telesu; varnosti lastnine ali zaslužka (pridobitka); varnosti poštenja in dobrega imena; ali varnosti drugih pravic škodo prete in delajo.

3. Zoper javno nравnost.

§. 277. Pregreški in prestopki, kateri javno nравnost (občno lepo vedenje) žalijo.

Glej dalje tudi zakon z dne 17. decembra 1862 št. 8 d. z. pro 1863 spodaj v dodatku po II.

Peto poglavje.

O pregreških in prestopkih zoper javni pokoj in red.

Pregreški zoper javni pokoj in red.

§. 278. Pregreški in prestopki zoper javni pokoj in red so:

- a) rabuka ;
- b) vdeležba skrivnih družb ali prepovedanih društev, in zamolčanje soudov dopuščenih družb ;
- c) poniževanje ali v nič devanje naredb oblastnij in podšuntovanje zoper državne ali občinske oblastnije, ali zoper posamezne organe vlade, zoper priče ali zvedene može ;
- d) draženje k sovraštvu zoper narode, verske družbe, skupščine (korporacije) itd. ;
- e) razžaljenje zakonito priznane cerkve ali verske družbe ;
- f) prizadevanje za kako vero, ki jo je država za nepripuščeno izrekla ;
- g) javno v nič devanje naprav ali ustanov zakona, rodbine, lasti, ali pohvala nezakonitih ali nepravilnih dejanj ;
- h) poškodba pokopališč, odpiranje grobov, odje-manje mrličev ali grdo ravnanje ž njimi in tatvine na takošnih rečeh ;
- i) podpomoč dana glede na kak pregrešek ali prestoppek ;
- k) raznašanje lažnjivih vznemirujočih govoric ali prerokovanj ;
- l) protizakonita razglaševanja ;

m) naberanje ali podpisovanje za ta namen, da bi se zakoniti nasledki kaznjivih dejanj ubranili.

a) Rabuka ali vreva. Kdo se ž njo zakrivi.

§. 279. Pregreška rabuke postane kriv, kdor zoper kako v §. 68 imenovanih oseb, kadar kako gosposkino povelje spolnujejo, ali svoj urad ali svojo službo opravljajo, več ljudi nagovarja, da bi mu pomagali ali da bi se zoper stavili. Kazen je hud zapor od enega do šestih mescev.

(*Term. opomba*: „*Auflauf*“ — „*rabuka*“ „*vreva*“; „*rabuka*“ je tujka; najprimernejši domač izraz je: „*stekanje*“ ali „*natekanje*“ „*natok*“: „*ljudstvo se steka, nateka*“; v §. 332 se rabi tudi „*zavzdig*“ za „*Auflauf*“; „*auffordert*“ — „*nagovarja*“; bolje: „*pozivlja*“.)

Sokrivci.

§. 280. Enaki kazni zapade, kdor se takemu nagovoru vda in se govorniku pomagaje ali zoperstavlja priduži.

(*Term. opomba*: „*Aufforderung*, *Aufforderer*“ — „*nagovor*, *govornik*“; pravilneje: „*poziv*“ „*pozivalec*“; „*widersetzen*“ — „*zoprstavlja*“; bolje „*upiraja*“.)

Gospodarjeva dolžnost pri rabuki.

§. 281. Kakor je pri javnem nepokoju povelje dano, da naj vsakdo s svojimi domačini doma ostane, se vsak, kdor brez znamenitega vzroka iz doma gre, zlasti pa gospodar, ali kdor je sicer glavar rodbine, zakrivi s pregreškom rabuke, če domačih, ki so pod njim, kolikor je mogoče, doma ne drži.

Kazen gospodarja ali glavarja rodbine; tistih, ki pri tacih okoliščinah iz doma odidejo.

§. 282. Kazen gospodarja ali glavarja rodbine je zapor od enega tedna do enega mesca. Ravno

tako je kaznovati tiste, ki v takih okoliščinah iz hiše odidejo, če prav se niso nobenega nereda vdeležili.

Kazen tistih, ki pri rabuki uradnikov ali straže ne poslušajo.

§. 283. Kdor pri rabuki, ki je vstala tudi iz vsakega drugega vzroka, in ne iz tistega, zavoljo katerega skupljanje ljudi hudodelstvo postaja, uradnika ali straže ne uboga, ko le-ta množici se raziti velevata, je tudi kriv pregreška rabuke, in se kaznuje z zaporom od enega tedna do enega mesca.

Tistih, ki se z uradnikom ali stražo prepirati ali besedovati počno.

§. 284. Če bi se kdo pri takem vpiranju bil z uradnikom ali stražo prepirati ali ž njima besedovati jel, je kaznen hud zapor na en mesec, ki naj se po okoliščinah poostri.

b) Vdeležba skrivnih družb (skrivnih društev).

§. 285. Prepovedano je se zedinjevati v skrivne družbe, naj bodo ustanovljene s kakoršnim bodi namenom, in naj so obstale ali še obstoje pod kakoršnim bodi imenom ali kakoršno koli podobo. Deležnik skrivne družbe je kriv pregreška.

Katera zedinjenja gre imeti za skrivne družbe.

§. 286. Za skrivno družbo gre čislati vsakatero zedinjenje več ljudi :

- a) če se nalašč pred gosposko skriva, da tako zedinjenje obstoji;
- b) če je sicer obstanek zedinjenja znan, pa se njegova ustava in ustanovila (zakoni) zakrivajo, ali pa druga ustava, druga ustanovila ali drug namen povedo, kakor so v resnici.

Kdo je kriv vdeležnja skrivne družbe.

§. 287. Z vdeležbo skrivne družbe se zakrivi, vsak notranjec:

- a) kdor takošno družbo ustanoviti skuša, ali za res ustanovi;
- b) soude za notranjo ali zunanjo skrivno družbo nabera;
- c) kdor je predstojnik ali soud kake notranje ali tuje skrivne družbe;
- d) kdor takošni družbi pisma dopisuje ali od nje prejema;
- e) kdor je pri shodih takošne družbe pričujoč v kakoršni si bodi lastnosti;
- f) za njene shode vedoma svojo hišo ali svoje stanovanlišče v najem da ali posodi; zadnjič
- g) uradnik, ki ima po svojem uradu dolžnost, ovdovati, če ve za obstanek skrivne družbe, ali za njene shode, in gosposki uradskega naznani ne da.

(*Term. opomba: „Inländer“ — „notranjec“; glej opombo k §. 235; „inländisch“ „ausländisch“ — „notranja“ „zunanja“; bolje: „domača“ „tozemska“ in „tuja“ „inozemski“.*)

Kazen ustanovnikov skrivne družbe, nabiralcev in predstojnikov.

§. 288. Kazen tega pregreška je po posebnosti vdeležbe različna. Ustanovnike, nabiralce in predstojnike gre obsojevati v hud zapor od treh mesecev do enega leta.

Tistih, ki so pri shodih, ali se kakor si drugači bodi vdeležijo.

§. 289. Tisti, ki so pričujoči pri shodih skrivne družbe, ali se je vdeležijo, dopisovaje liste ali kakor si bodi drugači, naj se kaznujejo prvokrat z za-

porom od enega do treh mescev, če se pa zopet pregreše, s hudim zaporom od treh do šestih mescev.

Ki svojo hišo ali svoje stanovališče posodijo ali v najem dajo, ko sami niso soudje družbe.

§. 290. Kdor svojo hišo ali svoje stanovališče vedoma za zbirališče kake skrivne družbe posodi, ali v najem da, naj se obsojuje, če on ni soud družbe, v zapor od enega do treh, kadar se pa zopet pregreši, v hud zapor od treh do šestih mescev. Zraven tega zapade najemščina, če se je hiša ali stanovališče v najem dalo.

Če so njeni soudje.

§. 291. Ako je ta, kdor daje priliko, da se skrivne družbe v njegovi hiši ali njegovem stanovališču shajajo, ob enem tudi sam družbin soud, ga je, zraven zapada najemščine, če bi bila kaka izgovorjena, s hudim zaporom od enega do treh, in pri ponavljanju do šestih mescev kaznovati.

Kazen uradnika, ki ne naznani.

§. 292. Kazen uradnika, ki zvedši za kako skrivno družbo, nje ali njenih shodov ne naznani, kar bi bil po svojem uradu storiti dolžan, je hud zapor od enega do treh, če se zopet pregreši, do šestih mescev.

Če se je pa kaka skrivna družba, ko je on vedel, dalj časa shajala, in če iz tega nastopi nevarnost za javni red, je po dolgosti časa in po okoliščinah nalagati v kazen hud zapor od šestih mescev do enega leta.

Tujci zapadajo kazni.

§. 293. Tudi tujci postanejo krivi tega pregreška, ako se, prebivaje v teh deželah:

a) lote, kako skrivno družbo ustanoviti;

- b) soude za notranjo ali zunanjo skrivno družbo naberati;
- c) ako sami pri sebi shode skrivnih družb zberajo, ali
- d) za takošne shode svojo hišo ali svoje stanova-
lišče posodijo ali v najem dajo;
- e) po listih ali kakor si bodi drugači pripomagajo
k zvezi notranjih skrivnih družb in njih soudov
z zunanjimi.

Kazen.

§. 294. Kazen tujca je v vseh v §. 293 ome-
njenih primerlejih, zapor od enega do šestih mescev,
pri obtežavah pa hud zapor od šestih mescev do
enega leta. Po tem ko takošen tujec svojo kazen
dostane, ga je iz vseh kronovin odpraviti.

Kaznovanje tujcev, ki iz tuje dežele sem skušajo skrivno družbo
ustanoviti, ali vanjo ude naberati.

§. 295. Tudi če se je tujec, prebivaje v zu-
nanji deželi, lotil, v teh deželah kako skrivno
družbo ustanoviti, ali soude za skrivno družbo na-
berati, naj se, ako ga vjamejo, obsojuje v kazen,
katero §. 294 odločuje.

Dolžnost predstojnikov, uradnikov itd. zastran tega,
kar je družbinega.

§. 296. Kadar se kaka skrivna družba najde,
je dolžnost njenih predstojnikov in uradnikov, go-
sposki vsa družbina pisma in dopise naznaniti in
izročiti. Kdor koli kaj družbinega pridrži ali pri-
krije, naj se kaznuje s hudim zaporom od enega
tedna do enega mesca. Družbine blagajnice in
oprava zapadejo.

Nagovarjanje in nabera k društvu po odrečenem dovoljenju, ali po razpuščenju in nadaljevanje delovanja takega društva.

§. 297. Nagovarjanje ali naberanje za kako društvo, kateremu se je odreklo dovoljenje, ali katero je sicer že obstalo, pa ga je oblastnija razpustila, kakor tudi nadaljno delovanje društva, katero je oblastnija razpustila, naj se kaznuje kakor pregrešek z zaporom, pri ponavljanju pa s hudim zaporom od treh do šestih mescev, če to dejanje ne zapade ostrejšim določbam §§. 286 in 288.

Vdeležba takega društva.

§. 298. Kakor deležnik takega društva je vsakdo kaznjiv, kdor, če prav se je dovoljenje, ga ustanoviti, odreklo, ali če prav je oblastnija zapovedala, da naj se razide, še naprej svoje prineske za društvo daje ali sicer zanj dela, njegove shode obiskuje, ali za to svojo hišo ali svoje stanovališče posodi ali v najem da.

To vdeležbo gre kakor prestopek kaznovati s kaznijo v denarjih od petdeset do tristo goldinarjev ali pa z zaporom od enega do treh mescev.

Nalaščna utajba soudov dopuščene družbe.

§. 299. Predstojniki kake dopuščene družbe, ki popraščujoči gosposki nalašč soude zamolče, so krivi prestopka, in se kaznujejo v denarjih v petdeset do tri sto goldinarjev.

Gledé dopuščenih društev glej zakon o društvenem pravu spodaj v dodatku pod XIV.

V nič devanje ali poniževanje naredb oblastnij in podšuntovanje zoper državne ali občinske oblastnije, zoper posamske organe vladarstva, zoper svedoke ali zvedene može.

§. 300. Kdor na očitnem kraju, ali pred več ljudmi, ali v natisnjenih delih, razširjanih podobah

ali pisanjih z zasmehovanjem, zasramovanjem, nesresničnim pripovedovanjem, ali s sprevrčanjem dogodkov zavkaze ali razsodbe oblastnij v nič devati, ali tako druge k sovraštvu, k zaničevanju ali k pritoževanju, ko nimajo za kaj, zoper državne ali občinske oblastnije ali zoper posamske organe vladarstva glede na njih uradovanje, ali zoper pričo ali zvedenca glede na njune izpovedbe pred sodnijo nadražiti skuša, je kriv, če se v tem ravnanju ne pokaže kako drugo huje kaznovano dejanje, pregreška podšuntovanja in zapade zaporu med enim in šest meseci.

Če bi bil za privoljenje v takošne pritožbe podpise ali denarne prineske nabiral, ali k njim nagovarjal, je treba kazen poostriti.

Tudi se zamore spisalec take pritožbe iz kraja ali cele kronovine, in če je tujec, tudi iz vseh kronovin cesarstva odpraviti.

Glej tudi zakon z dne 17. decembra 1862 št. 8 d. z. pro 1863 v dodatku pod II.

(*Terminopomba*: „*Wer öffentlich*“ — „kdor na očitnem kraju“; *zadostuje*: „kdor javno“ „očitno“; „*aufzureizen sucht*“ — „nadržiti skuša“; *bolje*: „ščuvati, hujskati skuša“; „*Aufwiegelung*“ — „podšuntovanje“; *je pravilneje in bolje*: „hujskanje“.)

Prestopek pozivanja k neopravičenemu pritoževanju.

§. 301. Kdor iz kakoršnega bodi namena, zlasti pa iz lakomnosti, stranke k nagajivim, neutrjenim, pri oblastnijah po zakonitih stopinjah že dognanim pritožbam nagovarja in zapeljuje, ali v tej zadevi denar izsiluje, je kriv prestopka, in je kaznovati z zaporom do enega meseca.

d) Draženje k sovražnosti zoper narodnosti, verske družbe, skupščine itd.

§. 302. Kdor druge k sovražnostim zoper razne narode (ljudstva raznega rodu), verske ali druge družbe, posamske vrste ali stanove državljske družbe ali zoper zakonito priznane skupščine, ali sploh prebivalce države k sovražnim razprtijam med sabo nagovarja, spodbada ali zapeljati skuša, je kriv pregreška, če se ne pokaže, da je to ravnanje kako huje kaznovano dejanje, in naj se obsojuje v hud zapor od treh do šestih mesecev.

e) Razžaljenje zakonito priznane cerkve ali verske družbe.

§. 303. Kdor na očitnem kraju ali pred več ljudmi, ali v natisnjenih delih, razširjanih podobah ali pisanjih nauke, šege ali naprave kake v državi zakonito priznane cerkve ali verske družbe zasramuje ali v nič devati skuša, ali njenega verskega služabnika razžali, kadar božjo službo opravlja, ali kdor se med njenim očitnim bogoslužnim opravilom nespodobno vede, tako da utegne druge pohujšati, je kriv pregreška, če to dejanje ni hudodelstvo motenja vere (§. 122), in naj se kaznuje s hudim zaporom od enega do šestih mesecev.

Razsodbe kas. dvora: „Bogoslužna opravila“ niso samo duhovna opravila zakramentalnega značaja, timveč vsa druga opravila, katera so po liturgičnih obredih dotične verske družbe del božje službe, to je vzajemnega spodbujanja vernikov k zaupanju in češčenju najvišega bitja; tudi krščanski nauk je tako opravilo (z dne 15. maja 1883 št. 3272).

Isto tako tudi katoliški pogreb; duhovnik, ki pogreb vodi, opravlja svoje bogoslužno opravilo, dokler ne sleče svojega službenega oblačila na za to določenem kraju (z dne 4. aprila 1879 št. 1341).

Nespodobno pohujšljivo vedenje med bogoslužnim opravilom je po tem paragrafu kaznjivo, če si je bil storilec tega le svest; ni treba, da je on imel tudi namen, žaliti ali pohujševati (z dne 21. junija 1880 št. 4033).

Tako vedenje ustanovi pregrešek po § 303. tudi tedaj, ako se je zgodilo med tem časom, ko je duhovnik zapustil leco in se pri-

pravljaj iti zopet k oltarju, da nadaljuje tamo božjo službo (z dne 16. julija 1886 št. 4568).

Kdor se pri kakem cerkvenem sprevedu nalašč in pokrit blizo rine, stori s tem, ne glede na njegovo veroizpovedanje, dejanje, katero utegne druge pohujševati (z dne 23. dec. 1881 št. 11612).

f) Prizadeva za kako vero, ki jo država ne dopušča.

§. 304. Ravno tako se zakrivi s pregreškom, in se kaznuje z zaporom od enega do treh mesecev, kdor za ustanovitev ali razširjenje verske družbe ali vere, od katere je državna uprava izrekla, da se dopustiti ne more, zборе napravlja, govore ima ali razglašuje, spoznavalce nabira, ali kakoršno si bodi dejanje započne, ki na to namembo meri.

g) Javno poniževanje ali zaničevanje ustanov zakona, rodbine, lasti, ali pohvala nezakonitih ali nenravnih dejanj.

§. 305. Kdor tako, kakor je bilo v §. 303 rečeno, naprave ali ustanove zakona, rodbine ali pravne pojme o lasti v nič deva, ali omajati skuša, ali k nenravnim ali po zakonih prepovedanim dejanjem nagovarja, spodbada ali zapeljati skuša, ali jih hvali, ali opravičiti skuša, je kriv pregreška, če se v tem ne najde kako huje kaznovano kaznjivo dejanje, in naj se kaznuje z zaporom od enega do šestih mesecev. Če se pa kak v §§. 300 in 302 do 305 zaznamovanih pregreškov stori po tiskovinah, se zamore, po njih nevarnosti in namišljenem večjem razširjanju, kazen na hud zapor do enega leta povišati, in krivci se zamorejo v tem primeru iz kraja ali kronovine, in če so tujci, iz vseh kronovin cesarstva odpraviti.

Razsodba kas. dvora: Da je nenravno dejanje samo na sebi tudi kaznjivo, se na zahteva (z dne 29. marca 1886 št. 12557 ex 1885).

h) Poškodba pokopališč, odpiranje grobov, odjemanje mrličev ali grdo ravnanje z njimi in tatvine na takošnih rečeh.

§. 306. Kdor za mrliče (človeška trupla) odločena pokopališča iz hudobije ali nagajivosti poškoduje, brezoblastno grobe odpre, iz njih ali iz drugih shranovališč mrtva trupla ljudi ali posamezne dele tistih samolastno proč odnese, ali z mrličih grdo ravna, se zakrivi s pregreškom, in naj se pokori s hudim zaporom od enega do šestih mesev. Če pa kdo z lakomnim namenom na pokopališčih, iz grobov ali z mrličev kaj vzame, naj se to ima za tatvino (§§. 172 in 460).

(*Term. opomba*: „Grabstätte“ — „pokopališče“; pravilneje „grobišče“, kajti pokopališče je „Friedhof“.)

Razsodbe kas. dvora: K „grobišču“ spadajo tudi tiste reči, katere so na grobu v ta namen postavljene, da pričujejo o pobožnih čutilih in spominu za ranjcega, n. pr.: križi in drugi grobni spominki (z dne 6. novembra 1880 št. 8536).

„Grdo ravnanje z mrličih“ obsega vsa taista dejanja, ki se smatrajo za „grdo ravnanje“ tudi tedaj, če so storjena na živečih osebah (z dne 9. marca 1883 št. 15498 ex 1882).

i) Podpomoč glede na kak pregrešek ali prestopok.

§. 307. Kdor se tako, kakor §§. 214 in 217 v misel jemljeta, zakrivi s podpomočjo dano glede na kak pregrešek ali prestopok, stori prestopok in naj se v prvem primeru z zaporom od osmih dni do treh mesev, v drugem primeru pa do enega mesca kaznuje.

k) Razširjanje lažnjivih vznemirujočih govoric in prorokovanj.

§. 308. Kdor po očitnem razglaševanju (z nabitki na zidih, z javnimi govori i. t. d.) lažno, za javno varnost vznemirujočo govorico, brez zadostnih vzrokov, jo verjeti, ali takošno, kakor pravi, prerokovanje zažene, ali naprej raznaša, je kriv prestopka, in kaznovati ga je s hudim zaporom od osmih dni do treh mesev.

Glej tudi člen IX. zakona z dne 17. decembra 1862 št. 8 d. z. ex 1863 spodaj v dodatku pod II.

1) Protizakonita razglaševanja.

§. 309. Kdor tako, kakor se je v poprejšnem paragrafu povedalo, glasovanje sodnikov ali naznanih iz obravnave sodnij ali drugih javnih oblastnij, kolikor je po zakonih prepovedano, jih na znanje dajati, razglasi, ali od kakega razglašanja po krivem glas zažene, ali naprej raznaša, da ga je kaka javna oblastnija izdala, če prav je vedel, ali mu je iz zadostnih vzrokov verjetno bilo, da je tisto popolnoma ali deloma nepristno, je kriv prestopka, če se v tem ne najde kako hujši kazni podvrženo kaznjivo dejanje, in naj se kaznuje z zaporom od enega do treh mesecev.

Glej tudi člena VII. in VIII. pri §. 308 omenjenega zakona.

m) naberanje ali podpisovanje v ta namen, da bi se zakoniti nasledki kaznivih dejanj zaprečili.

§. 310. Kdor tako, kakor je v §. 308 povedano, nabiranje ali podpisovanje za to napravi ali razglasi, da bi se zapadla zagotovščina, kazni v denarjih ali odškodnine zavoljo kaznivih dejanj založile ali povrnile, postane kriv prestopka, in naj se kaznuje z zaporom od štirinajstih dni do treh mesecev.

Če se pa kako izmed dejanj, v §§. 308—310 imenovanih, stori po tiskovinah, naj se kaznuje kakor pregrešek s hudim zaporom od enega do šest mesecev.

Šesto poglavje.

O prestopkih zoper javne naprave
in naredbe, namenjene za občno varnost.

Prestopek zapeljanja uradnika h krivi rabi uradske oblasti.

Kazen.

§. 311. Kdor uradnika z darovi k pristranosti ali k prelomu njegove uradske dolžnosti zapeljati skuša, stori prestop, če se v tem ne najde v §. 105 zaznamovano hudodelstvo ali kak drug huje kaznovan prestop zakona, in naj se kaznuje z zaporom od enega do šestih mescev.

Razžalitve javnih uradnikov, služabnikov, straž, nastavlencev pri
železnicah itd.

§. 312. Vsako razžaljenje kake v §. 68 imenovanih oseb, naj se stori z besedo ali dejanjem, ako te osebe povelje kake gosposke zvršujejo ali svoj urad ali svojo službo opravljajo, gre kakor prestop kaznovati, če se v tem ne pokaže kako hujsi kazni podvrženo kaznjivo dejanje.

Razsodbe kas. dvora: „Dejansko“ je razžaljenje le takrat, ako obsega kako proti osebi in telesu razžaljenega namerjeno ravnanje ali lotenje (z dne 21. oktobra 1887 št. 8490).

Ne zahteva se, da se žaljenje zgodi z ozirom na službeno opravilo (z dne 12. januarja 1888 št. 13871 ex 1887).

Očitanje: „Vi ne poznate Vaše instrukcije“ proti službujočemu finančnemu pazniku, kaznovati je kot prestop po §. 312 k. z. (z dne 9. novembra 1888 št. 10089).

Kazen.

§. 313. Razžalitve z besedo je kaznovati z zaporom od treh dni do enega meseca, razžalitve z dejanjem pa od enega do šestih mescev.

Ako je pa razžaljenje nasledke imelo, in je v resnici spolnitev gosposkinega zavkaza ali opravo

urada ali službe ubranilo, gre krivca obsoditi v hud zapor od treh do šestih mescev.

Drugačno vtikovanje v izvršbo javnih služb.

§. 314. Kdor se brez razžalitve v §. 312 v misel vzete kako drugače vtikuje, da bi kaki izmed oseb ravno ondi imenovanih branil, svoj urad ali svojo službo opravljati ali kako gosposkino povelje spolniti, se zakrivi s prestopkom, in se kaznuje z zaprom od enega dneva do enega meseca.

Pokvarjenje patentov in ukazov itd.

Kazen.

§. 315. Prestopka je tudi kriv, kdor patente, ukaze, pečate državnih ali občinskih oblastnij ali pod kakoršnim bodi imenom in podobo zavoljo javnega razglašenja nabita ali izpostavljena, po gosposki podpisana pisma odtrga, proč vzame, raztrga, umaže, ali drugače pokvari. Če se ta prestopok stori zgolj iz lahkomišelnosti ali nagajivosti, je kazen zapor od štiri in dvajsetih ur do enega tedna. Če se pa v preiskavi pokaže namen, bodi si oblastnijo osramotiti, ali pa oznanjenje in spolnjenje kakega ukaza ubraniti: je kazen hud zapor od enega do treh mescev. Po kakšnosti primerleja in storilca se sme hudi zapor do šestih mescev podaljšati.

Odprtje pečatov javnih uradov.

Kazen.

§. 316. Samolastno ali brezpravno odprtje pečatov javnih uradov, pod katerimi se pismeni sestavki ali druge reči zaprte hranijo, gre takrat, kadar se doprinese iz gole nagajivosti ali prešerne

radovednosti, kakor prestopek z zaporom od enega do treh mesecev kazniti.

Ako pa kdo v znamenje, da javne zavkaze zaničuje, ali pa s tem namenom kaj takega stori, da bi kako lastno pravico, ki mu po njegovih mislih gre, ali kako drugo sovražno nakano s tem samolastno izpeljal, ga je pokoriti s hudim zaporom od enega do šestih mesecev.

Pečatom javnih uradov pa niso prištevati samo pečati državnih oblastnij, temuč tudi pečati občin, javnih učilišč, župnij in javnih notarjev.

Poškodba javne svečave.

Kazen.

§. 317. Kdor za javno svečavo postavljeno svetilnico nalašč razbije ali kako drugače poškoduje, naj se za ta prestopek kaznuje z zaporom od treh dni do enega mesca.

Poškodbe mostov, zapornic, jezov itd. kakor tudi v §. 85 črka c) omenjenih reči in pokvarjenja gledé na drž. daljnopisnik.

Kazen.

§. 318. Ako kdo iz nagajivosti podere ali poškoduje most, zapornico, jez, ograjo ali držaj, kakoršno si bodi stavbo (zgrado), s katero so bregovi rek in potokov pritrjeni, ali strmine pri cestah in potih ali mostih privarovane, naj se to po meri velike nagajivosti ali napravljene škode kakor prestopek z zaporom od enega do treh mesecev kaznuje.

Ravno tej kazni je tudi podvrženo vsakatero poškodovanje v §. 85, črk. c) omenjenih reči, kakor tudi v §. 89 zaznamovano ravnanje glede na državni telegraf ali daljnopisnik, če se je zgodilo samo iz nagajivosti, lahkomiselnosti ali zadolžene nemarnosti.

Tatvina, ki bi bila s takošno poškodbo združena, se mora posebej kaznovati.

Poškodba postavljenih svarilnih znamenj.

Kazen.

§. 319. Dalje je potrganje ali nalašč storjeno poškodovanje vseh svarilnih znamenj, ki se postavijo, da bi se kaka nesreča odvrnila, prestopok, ki ga je sploh z zaporom od treh dni do treh mesecev; če je pa večja hudobija vmes bila in škoda se zgodila, z ravno tako dolgim hudim zaporom kaznovati.

Prestopki proti predpisom zastran oglašnja prišlih tujcev in premen stanovalcev, in glede na druge lažnjive napovedi ali povedbe.

§. 320. V tistih krajih, kjer obstoje posebni predpisi zastran tega, kako gre vse stanovalce in tujce oblastniji varnosti naznanovati, naj se zane-marjenje teh predpisov, če v njih ni kaj družega zapovedano, v sledečih primerlejih kakor prestopok pokori :

Kazen hišnih lastnikov ;

- a) ako hišni lastnik, oskrbnik, sekvester, ali kdor sicer oskrbovanje hiše vodi, prememb, ki se z njegovimi najemniki pripetijo, v predpisanem času ne naznani. Kazen je po različnosti krajev in hišnega prihodka pet do petdeset goldinarjev ;

podnajemodajnikov ;

- b) če kdo sobe na teden ali na mesec v podnajem daje ali prenočevalce jemlje (postelje v najem daje), in ne naznani, kakor je predpisano, v štiri in dvajset urah vsakotere premembe. Kazen je pet goldinarjev, katero je pri ponavljanem prestopu podvojiti ;

tistih, ki imajo pravico prenočišče dajati;

- c) ako gostilničar, kateri ima pravico tujce sprejemati, od tistih, ki čez noč ostanejo, predpisane naznanila ne poda. Kazen je tista, katera je pri b) ustanovljena;

krčmarjev, ki nimajo pravice do tega;

- d) ako se v krčmi, ki nima pravice, prenočišče dajati, kdo čez noč vzame. Kazen je prvokrat pet goldinarjev, drugokrat tista kazen z zaporom na en teden vred, tretjikrat zguba pravice, točiti.

Tudi neglede na take posebne predpise naj se kot prestopok pokori:

ki se lažno zglašujejo;

- e) če si kdo v napovednem listu nepravilno ime da, lažen stan, lažno opravilo ali druge lažnjive okoliščine pove, ali sploh policijsko ali sicer državno ali občinsko oblastnijo, toda ne pri preiskavah kazenskih sodnij, za kar veljajo posebne zakonite določbe, z lažnjivimi povedbami zastran svojega imena, svojega rojstnega kraja, svojega stanu ali sicer zastran svojih razmer tako prekani, da se po letem, utegne javno nadgledstvo premotiti. Pri tem velja enako, ali s tem napravi neresničnost v potnih listih ali drugih pismih, ki mu jih oblastnija izdajo, ali pa poslednjič, če on tudi ne glede na prinesene potne liste in pisma javni oblastniji, popraševan zastran svoje osebe, kaj lažnjivega pove.

Kazen je zapor od treh dni do enega meseca. Če se v preiskavi pokaže, da je bil prestopnik zares

nakanil, oblastnijo v zмотo pripraviti, je kazen hud zapor ravno te dolgoti. Če se nevarnost kaže zastran okoliščin ali osebe, je treba prestopnika po prestani kazni iz kraja, tujca pa po okoliščinah tudi iz vseh kronovin avstrijanskega cesarstva odpraviti.

Ponarejalcev ali prenarjalcev javnih pisem.

- f) Če kdo javno pismo brez hudobnega namena, kakor ga §. 197 v mislih ima, ponaredi ali prenaredi. Kazen je zapor od treh dni do enega mesca.

Tistih, ki se poslužijo tujega izkaza.

- g) Ako se kdo, da bi naprej prišel, tujega potnega lista ali družega gosposkinega izkaza posluži ali svoje izkazalo v ta namen komu drugemu prepusti, če se to ne započne kakor sredstvo za doprinesenje družega prestopka, pregreška ali hudodelstva. Kazen je hud zapor od treh dni do enega mesca. Pri posebnih pomislikih glede na okoliščine ali na prestopnikovo osebo naj se tisti po prestani kazni, če je notranjec, iz kraja, zunajnik (tujec) pa, če okoliščine tako nanesó, celo tudi iz vseh kronovin cesarstva odpravi.

Razsodbe kas. dvora: Kaznovanje pod črko a—d tega §. omenjenih prestopkov spada po členu VIII. zakona z dne 23. maja 1873 št. 119 d. z. tudi v področje sodišč (z dne 21. novembra 1874 št. 8897).

Kazen za obrtnike, ki pomagáče brez potnih knjižic sprejmejo.

§. 321. Obrtnik, kateri vzame na delo pomagáča, ki nima predpisanih potnih knjižic, ali tam, kjer še ni nobenih potnih knjižic, redne svedočbe imenovane „kundšaft“, se kazni za ta prestopek prvičkrat s petimi goldinarji, drugičkrat z dvojnim zneskom

te denarne kazni, tretjikrat z zaporom do enega mesca, po meri nevarnih okoliščin tudi z zgubo obrtnije.

(*Term. opomba: „Geselle“ — „pomagač“; bolje „pomočnik“.*)

Za poštarje zavoljo predpisom nasprotne vožnje popotnikov.

§. 322. (Ta §. je razveljavljen vsled ministerijalnega ukaza z dne 31. maja 1857 št. 104 d. z.)

Vrnitev izgnanega ali iz vseh kronovin odpravljenega.

Kazen.

§. 323. Ako kdo, kateri je iz vseh kronovin avstrijskega cesarstva zavoljo hudodelstva izgnan (§. 25), ali zavoljo pregreška ali prestopka po kazenski sodnji (§. 249), ali iz policijskih ozirov po oblastnijah varnosti odpravljen bil, pod kakoršnim si bodi izgovorom v eno izmed njih nazaj pride, stori s tem vrnjenjem prestopok, in naj se kaznuje prvipot z zaporom od enega do treh mescev, pri ponavljanju s hudim zaporom od treh do šestih mescev.

Glej tudi zakon z dne 27. julija 1871 št. 88 d. z. kateri urejuje varstveno odpravljenje in odgon.

Iz kronovine ali kraja odpravljenega.

§. 324. Tisti, katerega je iz ene kronovine ali iz tega ali onega kraja kazenska sodnja (§. 249), ali iz kakoršnih koli vzrokov kaka državna ali občinska oblastnija za vselej ali na določen čas odpravila, stori, če v prvem primeru kdaj, v drugem pa, preden postavljena doba preteče, nazaj pride, prestopok, in naj se kazni z zaporom od enega do treh mescev, pri ponovljenem zasačenju pa z ravno tako dolgim hudim zaporom.

Pozlačenje ali posrebreje denarja in posnemanje denarja ali javnih upnih listov brez goljufnega namena.

§. 325. Kdor brez namena, koga prekaniti (§§. 106, 114, 118 in 197), tekoče ali tudi iz obteka dejane (preklicane) denarje pozlati ali posreabri, ali spomenice, svetinje, dutike ali kakoršne bodi vtiskovane izdelke; ravno tako, kdor nadpise (adrese), oznanila ali sploh natisnjena dela tako nareja, da se povrhomu pogledana, utegnejo lahko za tekoči denar ali javne upne liste čislati, je kriv prestopka, in naj se kaznuje z zaporom od enega do treh mescev, in pa z zapadom vseh protizakonitih izdelkov.

(*Term. opomba: „Spielpfennig“ — „dutika“; umevneje: „igralna znamka“.*)

Brezoblastno imetje tiskalne ali kovne priprave.

Kazen.

§. 326. Kdor ima tolkalo ali tiskalo, ko mu tega oblastnija ni dopustila ne izrekoma, ne s tem, da bi mu bila dovolila kako obrtnijo ali izdelovanje, za katero je potreba tolkal ali tiskal, postane kriv prestopka, in naj se kaznuje povrh zapada tolkala ali tiskala prvokrat z zaporom od osmih dni do enega meseca, pri ponavljanem prestopku zraven zapora enega mesca, če je obrtnik, tudi z zgubo obrtnije.

Brezoblastno imetje skrivne ali zakotne natiskalnice.

§. 327. Kdor ima brez dovoljenja oblastnije knjigotiskarsko, ali ročno tiskalnico s pismenkami za skladanje, ali kako bakro-, kameno-, leso-tiskalnico ali kakoršno bodi tiskalo, ki je pripravno za mehanično ali kemijsko razmnoževanje tiskovin (člen II. razgl. p.), stori prestoppek, kateri se kaznuje z zapadom tiskala, in z denarno kaznijo od sto do

petsto goldinarjev, in če bi ga bil dalj časa rabil, še tudi z zaporom od enega do treh mesecev.

Brezoblastno narejanje kake izmed imenovanih priprav.

§. 328. Ravno tako je kaznovati tistega, kdor kako v §§. 326 in 327 omenjenih priprav naredi, ko ni dobil ne dovoljenja za kako obrtnijo ali izdelovanje, ki takošne izdelke nareja, ne naročila ali dopuščenja oblastnije k le temu.

Nareja puncov, štempeljnov ali modlov za posnemo ali poobliže denarjev.

Kazen.

§. 329. Ravno tako naj se kaznuje za prestopok, če se brez dopuščenja oblastnije narejajo in rabijo puncni, kolkovala ali kalupi za litje, kakoršne si bodi oblike, s katerimi se zamorejo denarji po kakem zakonitem vtisu ali kovu notranje ali zunanjih dežel iz kovin odtiskati ali plastično posnemati, naj bodo ti odtiski ali posnemki odločeni za igračo, za olupšavo ali za kakoršni si bodi, tudi na sebi dovoljen namen.

Brezoblastno narejanje uradskih pečatov.

Kazen.

§. 330. Kdor javni uradski pečat (§. 316) brez naročila tistega urada, kogar je, naredi, ali narejenega komu drugemu odda, in ne uradu, kateri ga je narediti naročil, postane kriv prestopka, in naj se kazni prvokrat z zaporom od enega tedna do enega meseca, pri ponovljenem prestopu z zaporom na en mesec, če je obrtnik, tudi z zgubo obrtnije.

Sedmo poglavje.

O prestopkih proti dolžnostim javnega urada.

Kaznovanje javnih uradnikov, služabnikov, straž i. t. d. ki se pri opravljanju svojega urada ali svoje službe predrznejo koga dejansko žaliti.

§. 331. Če se kaka izmed oseb v §. 68 zanzamovanih, svoj urad ali svojo službo opravlja, drzne koga dejansko razžaliti (pod čemur je zlasti zapopadeno zaprtje v primerlejih, ki niso v zakonu določeni), se zakrivi s prestopkom, in naj se kaznuje prvokrat z zapórom od treh dni do enega mesca, v drugič z ravno tako dolgim hudim zaporom.

Okoliščine za poostrenje kazni.

§. 332. Če bi se dejansko razžaljenje bilo zgodilo v okoliščinah, ki so k rabuki priliko dale ali saj dati utegnile, je kazen hud zapor od enega do treh mescev.

Kazen tistega, ki se brez goljufne nakane dela ali izdaja javnega uradnika ali služabnika.

§. 333. Kdor se brez goljufnega namena (§. 199, črk. b) dela, kakor da bi bil javen uradnik ali služabnik ali se z brezoblastnim nošenjem uniforme prilastuje podobo javnega uradnika ali vojaka, je kriv prestopka, in se kaznuje z zaporom od treh dni do enega mesca.

Brezoblastno nošenje znamenj redov in drugih poslavlil.

§. 334. Kdor brez oblasti nosi znamenja redov ali častne kinče domače ali tujih dežel, stori prestopok, in zapade denarni kazni od deset do sto goldinarjev.

Osmo poglavje.

O pregreških in prestopkih zoper varnost življenja.

Občni predpis glede na pregreške in prestopke zoper varnost življenja.

§. 335. Vsako dejanje ali opuščenje, od katerega storilec ali opustilec že po njegovih naravnih, vsakateremu lahko znanih nasledkih, ali pa posebej oznanjenih predpisih, ali po svojem stanu, uradu, poklicu, svoji obrtniji, po delu, s katerim se peča, ali sploh po svojih posebnih razmerah spreviditi zamore, da utegne kako nevarnost za življenje, zdravje ali telo ljudi napraviti, ali povekšati, naj se, če je iz tega nastopila težka telesna poškodba (§. 152) kakega človeka, kaznuje na vsakem krivcu kakor prestopok z zaporom od enega do šest mesecev; takrat pa, če je iz tega nastopila smrt kakega človeka, kakor pregrešek s hudim zaporom od šestih mesecev do enega leta.

Razsodbe kas. dvora: Pripomoč k samoumoru ustanovi pregrešek po §. 335 k. z. (z dne 11. nov. 1882 št. 8012).

O kaznjivem opuščenju se more še le takrat govoriti, kadar in ako si je opustilec bil svest, ali če je po okoliščinah sprevideti zamogel, da je kaj storiti dolžan (z dne 20. nov. 1882 št. 10146).

Da se je nesreča deloma tudi vsled nepazljivosti ponesrečenega pripetila, ne opravičuje opustilca (z dne 26. nov. 1881 št. 7213 in 7. aprila 1883 št. 15401 ex 1882).

Ako je bil kdo vsled administrativnim potom danega, pravomočnega, če tudi dejansko neopravičenega ukaza kake oblasti dolžan kaj storiti, je tudi kaznjiv za svoje opuščenje ukazanega mu dejanja (z dne 2. julija 1886 št. 5748).

Posebni primerleži.

§. 336. Predpis pöprejšnega paragrafa velja zlasti, če je smrt ali težko pohabljenje na životu iz sledečega zadolženja nastopilo, da se:

a) goreče oglje v zaprtih prostorih neprevidno ima;

- b) potrebne opaznosti pri vožnjah po vodi v nemar puste;
- c) da se predpisi zastran parobrodov, parnih mašin in parnih kotlov dani ali sicer potrebne posebne opaznosti ne spolnujejo;
- d) da se neprevidno ravna pri kajenju z žveplom in pri rabi sredstev za narkotizacijo;
- e) da se ne napravijo svarilna znamenja, kadar se skopci ali pasti, zanjke, volčje jame in samostreli nastavljajo;
- f) da se zanemarijo posebni predpisi zastran nareje, hranjenja, prodajanja, prevaževanja in rabe ognjedelskih reči, pokalnih pripravkov (preparatov), strelnih kopic, podrgnic in prižigalnic in vsakatero tvarine, ki se z drgnjenjem lahko užge, smodnika in raznesilnih reči (strelnega bombaža ali pavole), sosebno tudi s tem, da se takošne reči skriváje poštnim ali železnocestnim tovorom prikladajo;
- g) da se v nemar puste opaznosti, ki so zastran rudarjenja zapovedane.

(Glej tudi zakon z dne 27. maja 1885 št. 134 d. z. v dodatku pod XI; dalje semo spadajoče določbe obsegajoče ministerske ukaze z dne 2. julija 1877 št. 68 d. z. in z dne 22. septembra 1883 št. 156 d. z.; potem z dne 1. julija 1880 št. 79 d. z., z dne 15. septembra 1881 št. 100 d. z. in z dne 15. junija 1882 št. 70 d. z.)

Predpisi pri smrti ali težki telesni poškodbi iz kakega zakrivljenja v posebno nevarnih okoliščinah.

§. 337. Če se kako dejanje ali opuščenje, katero je po §. 335 v krivnjo šteti, stori glede na reči v §§. 85, črk. c), 87 in 89 zaznamovane ali v ondi omenjenih sosebno nevarnih razmerah, naj se kaznuje tudi takrat, če je iz tega samo težka telesna poškodba nastopila, kakor pregrešek s hudim

zaporom od šest mesecev do dveh let, in če je kdo zavoljo tega smrt storil, do treh let.

Razsodba kas. dvora: Če se je kako po §. 335 k. z. kaznjivo dejanje ali opuščenje pri kakem železničnem vlaku storilo, uporabiti je §. 337 k. z. ne samo takrat, kadar je vsled tega bila poškodovana ali pa usmrtena kaka oseba, ki se je na tem vlaku vozila, timveč tudi takrat, če se je to zgodilo osebi, ki ni bila na vlaku (z dne 18. jun. 1888 št. 3992).

Proti kopanju v rekah, ribnikih i. t. d.

§. 338. Kdor se v rekah ali ribnikih kopa zunaj mest, ki jih je oblastnija za to odločila, ali zoper prepoved oblastnije, ki je bila občno na znanje dana; ravno tako, kdor se po zimi zunej mesta, k temu odločenega, po ledu drsa, poslednjič kdor o času, ko je zavoljo nastopivše nevarnosti prepovedano bilo, se vendar čez led upa, naj se za ta prestopok kaznuje z zaporom od treh dni do enega meseca.

Predpis za neomožene noseče ženske.

§. 339. Neomožena ženska, ki je noseča, mora pri porodu babico, porodničarja ali sicer kako pošteno ženo na pomoč poklicati. Če bi jo pa porod prehitel, ali bi ona zadržana bila pomoč poklicati, in ako bi ali mrtvo spovila, ali bi živo rojeno dete v štiri in dvajsetih urah po rojstvu umrlo, ima ona dolžnost, kaki za porodničarstvo pooblasteni, ali kjer take pri roki ni, kaki gosposkini osebi naznaniti, da je porodila, in ji prezgodni porod ali pa mrtvo dete pokazati.

Kazen zatajbe poroda.

§. 340. Ženska, ki je zoper ta predpis svoj porod zakrivala, se po tem, ko ozdravi, zavoljo tega prestopka s hudim zaporom od treh do šestih mesecev kaznuje.

Neprevidno vozenje ali jezdarenje.

Kazen.

§. 341. Kdor iz nepaznosti koga povozi ali pojezdi in ga tako usmrti ali težko na životu poškoduje, naj se kazni po §. 335.

Nagla vožnja in ježa.

Kazen.

§. 342. Pride v preiskavi na dan, da je k prigodku naglo vozenje ali jezdarjenje pripomoglo, je treba to okoliščino za obtežavo imeti, in pri odmerjanju kazni še tudi posebej na to gledati, kar je zoper naglo vožnjo in ježo v §. 427 zaukazano.

Brezoblastno opravljanje zdraviteljstva in ranocelstva kot obrtnije.

§. 343. Kdor bolnike ozdravlja kakor zdravnik ali ranocelnik, in iz tega obrtnijo dela, čeravno se ni za zdravnika učil in nima zakonite pravice do tega, ali kdor se zlasti peča z rabo animalskega ali živalskega magnetizma ali eterskih soparov (narkotizacij), stori s tem prestopnik, in naj se kaznuje z zapórom, po dolgosti časa, v katerem je to nedopuščno delo opravljal, in po velikosti škode, ki jo je s tem naredil, pa s hudim zaporom od enega do šestih mesecev; ako je pa on kriv, da je kak človek smrt storil, ga je kaznovati zavoljo pregreška po §. 335.

Kazen tujcev.

§. 344. Če je prestopnik tujec, ga je treba po prestani kazni iz vseh kronovin cesarstva odpraviti.

Prodaja prepovedanih zdravil.

§. 345. Prodaja zdravil, katerih razdajanje je po občnem lekarskem pravilniku ali po posebnih

predpisih na posebne opaznosti vezano, naj se takrat, kadar se ti predpisi v nemar puste, kakor prestopek kaznuje na lastniku in oskrbniku (provizorju) lekarne, kakor tudi na pomočniku.

Kazen lastnika lekarne ali apoteke, če zato nič vedil ni.

Če lastnik za to ni vedel, da se torej v drugem ni zakrivil, kakor da ni po dolžnosti na svoje ljudi gledal, naj se obsodi k kazni od pet in dvajset do petdeset goldinarjev, drugikrat pa od petdesetih do sto goldinarjev. Če v tretjič prestopi, se mu oskrbovanje lekarne odvzame in oskrbnik ali provizor postavi.

Če je zato vedel.

§. 346. Ako je lastnik za prepovedano prodajo vedel, ga je pri prvem prestopu s kaznijo od petdesetih do sto goldinarjev, v drugem od sto do dve sto goldinarjev kazniti; in če bi bil kdo z danim zdravilom v škodo prišel, po več ali manj važnih nasledkih, v hud zapor od enega do šestih mesecev obsoditi.

Kazen oskrbnika.

§. 347. Če je lekarski oskrbnik pri nadgledovanju (čuvanju) nemarn, ga je prvokrat z zaporom od treh dni do enega mesca, drugikrat pa z odpravo od svoje službe kazniti. Če bi bil za prodajo prepovedanega zdravila vedel, ga je kazniti s hudim zaporom od enega do šestih mesecev in izreči nesposobnega, da bi za naprej v kaki lekarni služil.

Kazen lekarskega pomočnika.

§. 348. Lekarski pomočnik (subjekt), ki prepovedano zdravilo proda, da njegov gospodar za to

ve, naj se kaznuje z zaporom od enega do treh mescev; če se je pa zgodilo, da njegov gospodar ni vedel, s hudim zaporom od treh do šestih mescev. Če v drugo prestopi, je treba sodbi pristaviti, da naj se kaznjencu njegov učni list odvzame, in da on več sposoben ni, kje kot lekarski pomočnik služiti.

Nepravo ali slabo pripravljanje zdravil.

Dolžnost zdravnika, ki za to ve.

§. 349. Če se kako zdravilo ne naredi prav, ali če se naredi iz tvarine, katera je svojo zdravilno moč že zgubila; če se v nečisti, zdravju zavoljo njenih skladnih delov ali zavoljo drugega poprejšnega mešanja škodljivi posodi dela ali hrani, store prestopek lekarski pomočnik, lastnik ali oskrbnik lekarne, ako se zamore kakemu izmed dveh poslednjih v krivno šteti, da nista, kakor gre, skrbí imela. Vsak zdravnik, ki kaj takošnega pri kakem bolniku najde, ima dolžnost, pod lastno odgovornostjo to gosposki naznaniti.

Kazen za lekarskega pomočnika;

§. 350. Lekarski pomočnik naj se prvokrat z zaporom za en teden, drugikrat z ravno tako dolgim poostrenim zaporom kazni. V tretjič ga je obsoditi, da mora toliko časa zopet kakor učenec služiti, dokler ni pri novem izpraševanju dokazal zadostnih znanosti in tiste natančnosti, katere je pri pripravljanju zdravil potreba.

za lastnika;

§. 351. Lastnik lekarne se kazni prvokrat za petdeset, pri ponovljenju pa za sto goldinarjev. Če se takošni primerleži večkrat dogode, mu je na nedolžen čas oskrbnika postaviti.

oskrbnika lekarne.

§. 352. Oskrbnika lekarne gre v takem primerku z zaporom na en teden kazniti, v drugič mu zapor s postom poostriti, če se pa večkrat kaj takega primeri, ga je iz provizorske službe odpraviti.

Premenja zdravil v lekarni.

Kazen.

§. 353. Če se v lekarni zdravila premene ali napak izdajo, naj se tisti, ki jih je izdal, zavoljo tega prestopka kazni z zaporom enega tedna, če je pa vmes prišla večja nepazljivost ali se večkrat primeri, je treba zapor celo do treh mesecev podaljšati in tudi poostriti.

Neupravičeno prodajanje znotrajnih ali zunanjih zdravil.

Kazen.

§. 354. Razun vpravičenih lekarn, kakor tudi hišnih lekarn, ki jih imajo poverjeni zdravniki in ranocelniki na deželi, je prodaja znotrajnih ali zunanjih zdravil, katerih izdajanje je po posebnih zakazih utesnjeno, brez posebnega za to danega dovoljenja oblastnije prepovedana. Ta prestopek je kaznovati z zaporom od enega do treh mesecev; če se je več mesecev prodajalo, s poostrenjem zapora, in ako se v preiskavi pokaže, da je prodaja takih zdravil imela škodljive nasledke, s hudim zaporom od enega do šestih mesecev.

Prestopniku je tudi celo zalogo vzeti.

§. 355. Tudi je prodajalec pod poostreno kaznijo dolžan, vso zalogo pripravljenih zdravil, robe in posodja gosposki izročiti. Tujce, ki postanejo tega prestopka krivi, je treba iz vseh kronovin cesarstva odpraviti.

Zadolžena nevednost zdravnika.

Kazen.

§. 356. Zdravnik, ki je, ozdravlja kakega bolnika, takošne pogreške storil, da se iz njih nevednost očitno skazuje, je kriv prestopka, ako je iz tega nastopila težka telesna poškodba, če je pa bolnik umrl, pregreška, in treba mu je za voljo tega ozdravljanje za toliko časa prepovedati, dokler ni v novi preskušnji dokazal, da se je doučil, česar mu je manjkalo.

Zadolžena nevednost ranocelnika.

§. 357. Ravno tako gre kaznovati ranocelnika, kateri je v poprejšnem paragrafu omenjene nasledke z neróčnimi operacijami bolnika napravil.

Razsodba kas. dvora: „Neróčna“ ali neródna (ungeschickt) je operacija, ki ali sploh ni dopušćena, ali pa ni bila storjena po zakonih in pravih zdravniške véde (z dne 4. nov. 1887 št. 6857).

Ako zdravniki ali ranocelniki bolnika zanemarijo.

Kazen.

§. 358. Zdravniku ali ranocelniku, ki je bolnika prevzel in kateremu je moć dokazati, da ga je po tem zares njegovemu zdravju v škodo bistveno zanemaril, gre za ta prestopek naložiti kazen v denarjih od petdeset do dveh sto goldinarjev. Če je iz tega nastopila težka oškodba ali celo smrt bolnega, je ravnati po predpisu §. 335.

Če zdraviteljske osebe sumljivih smrtnih slučajev ali bolezni ne naznanijo.

Kazen.

§. 359. Zdravniki, ranocelniki, lekarji, babice in mrtvogledi imajo dolžnost, vselej, kadar na boizen, ranjenje, porod ali kaki smrtni slučaj namerijo, pri katerih je sumnja hudodelstva ali pregreška, ali sploh po drugih ljudeh storjenega po-

silnega oškodovanja, oblastniji to nemudoma naznaniti. Opuščenje tega naznanila se kot prestopok pokori z denarno kaznijo od deset do sto goldinarjev.

Zanemarjenje bolnika po svojcih.

Kazen.

§. 360. Ako se dokaže, da tisti, ki imajo naravno ali prevzeto dolžnost, kakemu bolniku streči, mu niso dali kar nobene zdraviteljske pomoči, ko se je dala dobiti, so oni krivi prestopka, in se kaznujejo po okoliščinah z zaporom od enega do šestih mesecev.

Brezoblastno kupčevanje s strupovinami.

Kazen.

§. 361. Kdor brez izrečnega dopuščenja gosposke z arsenikom ali s kakoršnim bodi plemenom strupa ali z blagom strupu po posebnih predpisih prienačenim kupčuje, stori prestopok, in se kaznuje, če ga ne zadenejo v sledečih paragrafih dane posebne kazenske določbe, na denarjih od petih do petdesetih goldinarjev, ali z zaporom od enega do osmih dni.

Posebne semo spadajoče določbe obsega ukaz ministerstva za notranje zadeve in trgovino z dne 21. aprila 1876 št. 60 d. z.

Kazen za kupčevalca, ki k temu pravice nima, če se tudi zakonitih opaznosti drži.

§. 362. Kupčevalec ali kramar, ki ima pravo (redno) prodajalnico ali štacuno, in brez dovoljenja strup prodaja, čeravno spolnuje zakonite opaznosti, ki obstoje za dovoljeno prodajo strupovin, naj se za ta prestopok pri prvem zalezenju povrh zgube strupenega blaga po različnosti premoženja z denarno kaznijo od pet in dvajset do sto goldinarjev pokori, drugikrat povrh dvojnate kazni v denarjih

še z zaporom na en mesec kazni, v tretjič pa se mora izreči, da je svojo obrtnijo zgubil.

Ako se ni po njih ravnal.

§. 363. Ako bi kupčevalec ali kramar, ki nima pravice strupovin prodajati, strup prodajal, ne držaje se zapovedane opaznosti, zgubi precej pri prvem zaizenju svojo obrtnijo; in če se v preiskavi skaže, da je brez dovoljenja že dalj časa tako kupčeval, je kazen hud zapor od enega do treh mescev. Če je pa bil s tem kdo usmrten ali na životu težko poškodovan, je s krivcem ravnati po §. 335.

Brezoblastno kupčevanje obhajajočih kramarjev s strupom.

Kazen.

§. 364. Kramarji ali prodajalci, ki hodijo od hiše do hiše noseč na prodaj beli ali rumeni arsenik, štupo za podgane ali mišnico, mušarico ali muhomor, arsenikov prah ali saje za živino, ribje jagode ali drugo strupeno blago, store prestopek, in naj se kaznijo z zgubo strupovin in dovoljenja pohišne kupčije, in vrh tega po času, kolikor dalj so brez dovoljenja prodajali, in po škodi, ki so jo s tem morda tudi naredili, s hudim zaporom od enega do šestih mescev.

Nepaznost pri prodajanju strupa.

§. 365. Pri lekarjih in tistih kupčevalcih, ki imajo, kakor je v redu, pravico kupčevati s strupovinami, je vsako opuščanje opaznosti, ki so predpisane v ukazih zastran prodaje strupa, kakor tudi vsako v §§. 366—368 zaznamovano nemarnost kakor prestopek kaznovati.

Ako se strup komu izroči, ki nima predpisanega dovoljenja.

§. 366. Sosebno naj se takrat, ako je bil komu, ki predpisanega dovoljenja ne skaže, strup izročen, prisojuje prvokrat denarna kazen od pet do petdesetih goldinarjev, drugokrat zguba obrtnije.

Opuščeno pisanje zaznamovala.

Kazen.

§. 367. Ako se v preiskavi najde, da se čez prodajanje strupa ni pisal noben poseben zaznamek, v katerega se morajo na tanko vpisovati osebe, katerim, čas, kdaj je bil strup v roko dan, in dovoljenje, na pokaz katerega se le sme strup prodati, je opuščenje prvokrat v denarjih od desetih do petdesetih goldinarjev, drugokrat do sto goldinarjev, če se pa še dalje ponavlja, z zgubo obrtnije kazniti.

Nemarnost v hranitvi in v odločevanju strupa.

Kazen.

§. 368. Ako se najde, da se je nemarno ravnalo v tem, ker se strupovine niso prav fočile od drugega blaga, ali posode ne prav zaznamovale ali zapirale, je tisti, ki je nad kupčijo ali lekarno postavljen, za to odgovoren. Golo zanemarjenje dolžne opaznosti gre pri prvem zalezenju v denarjih od petih do pet in dvajsetih goldinarjev kazniti, in če se dalje zagreši, to kazen podvojiti.

Kazen, če je kdo s tem v škodo prišel.

§. 369. Če bi takošno zanemarjenje imelo ta nasledek, da se je strupovina zares z drugim blagom premenila, in da je bil kdo s tem usmrten ali na životu težko poškodovan, naj se to zanemarjenje po §. 335 kaznuje.

Predpis za obrtnike, ki strup rabijo.

Kazen zanemarjenja.

§. 370. Pri obrtnijah, v katerih se strup ali strupene reči rabijo, ima mojster ali komur je sicer vodstvo izročeno, dolžnost, jih vsikdar pod svojo shrambo imeti, in pri razpošiljanju zastran tega dane posebne predpise spolnovati. Opuščenje teh opaznosti, če s tem nikdo v škodo ne pride, je kakor prestopok z zaporom od treh dni do enega mesca, če je pa bil s tem kdo usmrten ali težko na telesu poškodovan, po §. 335 kaznovati.

Kazen za prodajo neznanega materijalnega blaga.

§. 371. V §. 368 določeni kazni zapade vsakateri kupčevalec, ki jame razprodajati kakoršno si bodi tako imenovano materijalno blago, čigar pleme, če tudi ni ravno za rabo zdravnikov namenjeno, je popred celo neznano bilo, in katerega ni oblastnija preskušala.

Nareja in poprava sumljivega orožja.

Kazen.

§. 372. Kdor kako s posebnimi predpisi prepovedano ali sicer po njegovi kakovosti sumljivo orožje naredi, ali če bi se mu takošno orožje v popravo izročilo, ga ne zadrži, in gosposki ne naznani, naj se za ta prestopok z zaporom od treh dni do enega meseca kaznuje; če bi pa s takim orožjem kdo na telesu poškodovan ali usmrten bil, je to po §. 335 pokoriti.

Cesarski patent z dne 24. oktobra 1852 št. 223 drž. zakonika daje obširne določbe zastran izdelovanja, prodaje in posesti orožja ter streliva in zastran nositve orožja; najvažnejši §§. se glasé:

§. 2. Za prepovedano orožje se izrekó:

Bodalca, stileti in stiletom podobni, otlobrušeni noži, trojno-rezni meči, tromboni, terceroi spod 7 dunajskih palcev (18 centimetrov) dolgi z držalom in cevjo vred, vsakovrstne veternjaške

puške, ročne in steklene granate, petarde in zapalne rakete, slednjič vse skrivno k zasednim napadom pripravno orožje kakoršne bodi vrste, kakor n. pr.: palice z vloženo puško, z mečem itd.

Med prepovedano orožje gre šteti tudi vse tisto orodje, katerega izvirna in naravna podoba je nalašč premenjena, da bi se z njim huje raniti moglo, kakor tudi sploh vsako skrivno, k zasednim napadom pripravno orodje, katero po svoji lastnosti ni namenjeno za nobeno umetnijo ali obrtnijo, ne za domačo rabo.

§. 3. Za prepovedano strelivo izreko se strelni bombaž in podobne raznesilne tvarine.

§. 8. Prepovedano orožje ali strelivo imeti je praviloma samo tistemu dopuščeno, kateri je dobil za to posebno pismeno dovoljenje.

§. 14. Upravičenje ali dovoljenje, orožje imeti, ne obsega upravičenja in dovoljenja, orožje nositi.

Glede c. kr. vojne je upravičenje, orožje imeti in nositi, določeno v vojaških predpisih.

Drugim osebam je praviloma za nositev orožja treba posebnega dovoljenja.

§. 16. Kdor ima upravičenje, orožje nositi, ima tudi pravico, svoje orožje in strelivo po svojih služabnikih na določena mesta prenašati.

§. 24. Kdor za nositev orožja potrebuje orožnega lista, ga mora, noseč orožje, imeti pri sebi, da se, ako je treba, z njim izkaže.

§. 25. Ako se kdo zasači, da nosi proti zakonu orožje, ali če ima sicer orožni list, pa ga pokazati ne more, mu je v obojnem slučaju orožje takoj vzeti in on je dolžan, tisto brez branitve oddati.

§. 26. Orožni list komu drugemu prepuščati, je prepovedano.

§. 32. Brezoblastno posest orožja in streliva gre kaznovati z globo od 10 do 100 goldinarjev, ali pa z zaporom od 3 dni do enega meseca, z zapadom najdenega orožja in streliva vred. Pri nastopu obteževalnih okoliščin se more kazen z globo do 500 gld. ali pa z zaporom do treh mesecev prisojevati.

§. 36. Kdor brez oblasti in brez izkazane potrebe za odvrnitev kake preteče nevarnosti orožje nosi, ta se, razun z zapadom neupravičeno nošenega orožja, pokori z globo od 5 do 15 gold. ali z zaporom od 1 do 3 dni.

§. 37. Ako pa k temu (§. 36) pristopijo kake obtežave, je izreči kazen od 10 do 300 gld. ali pa zapor od 3 dni do 3 mesecev. Za tako obtežavo velja zlasti prepuščenje orožnega lista komu drugemu, ali pa raba orožnega lista, ki je bil za koga drugega dan.

§. 44. V tem patentu izrečene globe oddati so na korist ubogim v ubožno blagajnico tistega kraja, kjer je bil prestopek storjen.

Opuščeno zavarovanje nabitih pušk.

Kazen.

§. 373. Lovci, ali kdor ima sicer doma nabito puško, so dolžni, jo pred otroci in drugimi neprevidnimi in nevednimi ljudmi zavarovati. Ako se ta skrb v nemar pusti, in kdo iz tega škodo trpi,

naj se to zanemarjenje kaznuje kakor prestopok z zaporom od enega tedna do enega meseca, in zapor po meri večje neskrbnosti še poostri; in če je bil kdo na telesu težko poškodovan ali usmrten, je to po §. 335 pokoriti.

Kazen za nepazno sproženje puške.

§. 374. Enako kazen je treba po meri škodljivega nasledka tistemu prisoditi, kdor brez hudega namena proti komu puško sproži, ko se ni bil popred prepričal, da ni nabita.

Nepravo naznanjenje časa, kdaj je kdo umrl.

Kazen.

§. 375. Kdor pri ogledovanju mrličev ne pove pravega časa, kdaj je kdo umrl, in z le-tem da priliko, da mrliča popred pokopljejo ali razudijo, kakor zakon zapoveduje, da bi se pokopanju in odprtju (razparanju) na videz mrtvih v okom prišlo, naj se za ta prestopok s hudim zaporom od enega do šestih mesecev kaznuje.

Opuščenje dolžne skrbi nad otroci in takimi ljudmi, ki se sami ne morejo pred nevarnostjo braniti.

Kazen.

§. 376. Sploh so tisti, ki imajo iz naravne ali prevzete dolžnosti skrb nad otroci ali drugimi ljudmi, kateri se sami nevarnosti čuvati in braniti ne morejo, odgovorni za neskrbnost, ki se v spolnovanju te dolžnosti pripeti. Ako je torej takošen otrok ali tak človek usmrten ali težko na telesu poškodovan bil, je tega, komur se skaže, da ni po dolžnosti zanj skrbel, po predpisu §. 335 kaznovati.

Razsodbe kas. dvora: Potrebno je, da je storilec nevarnost kot pretečo ali mogočo zamogel sprevideti (z dne 25. okt. 1880 št. 8008).

Skrb, nad kom paziti v zmislu §. 376 k. z. more zadeti tudi otroka svojim onemoglim starišem nasproti (z dne 14. dec. 1888 št. 10571).

Raba vode kuhanih makovk pri otrocih.

§. 377. Pod ravno tistim pogojem je omenjene osebe zlasti tudi k enaki kazni obsojevati, če se vode kuhanih makovk pri otrocih poslužijo.

Kazen, če se otroci na nevarnih mestih sebi samim prepusté.

Poostrenje kazni, če se nesreča prikriva.

§. 378. Ravno tako gre ravnati s tistimi, ki so dolžni za kakega otroka skrbeti ali nad njim čuti, ako je njih skrbi ali čuvanju izročen otrok bil zavoľo tega usmrten ali težko na telesu poškodovan, ker je bil v kraju za otroke nevarnem sebi samemu prepuščen. Kazen naj se poostri, ako se nesreča, ki se je otroku prigodila, zakriva.

Kazen dojníc, ki imajo sramno bolezen in jo skrivajo.

§. 379. Ako je ženska, katera ve, da ima sramno ali sicer nalezljivo bolezen, to okoliščino zamolčala ali utajila in kakor dojnica službo prevzela, jo je za ta prestopok kazniti s hudim zaporom na tri mesce.

Ako se pri zidanju svarilna znamenja ne postavijo.

Kazen.

§. 380. Ako se pri kakem zidanju ali stavljenju zapovedana svarilna znamenja ne postavijo, naj se mojster stavitelj, ali kdor drugi ima skrb nad zidanjem, za vsak takošen prestopok kaznuje v denarjih od desetih do petdesetih goldinarjev. Če je kdo zavoľo tega opuščanja poškodovan bil, gre po kakovosti prigodka povrh denarne kazni izreči zapor od enega do treh mesecev. Če je pa iz tega

prišla smrt ali težka telesna poškodba kakega človeka, je ravnati po predpisu §. 335.

Ako se ne naznani, da se je podrtja bati.

Kazen, če ravno se hiša ni podrta.

§. 381. Lastnik hiše, poslopja, ali tisti, komur je skrb za nju izročena, ima dolžnost, kadar se je bati, da bi se kakoršni bodi del poslopja podrl, brez odloga poklicati stavbenega mojstra, da poslopje ogleda in začasno zavaruje. Ako se pozneje skaže, da se je ta opaznost v nemar pustila, ko je po mnenju zidarskih zvedencev potrebna bila, naj se to opuščenje, če ravno se poslopje ni podrlo, kaznuje kot prestopok v denarjih od pet in dvajsetih do dve sto goldinarjev.

Ako je bil kdo s podrtijo poškodovan ali usmrten.

§. 382. Ako se je podrtje zares pripetilo, pa ni bil nihče oškodovan po njem, naj se kazen poviša na petdeset do pet sto goldinarjev. Ako je pa bil kdo s podrtjem usmrten ali na telesu težko poškodovan, nastopi kazen §. 335.

Kazen mojstra stavitelja, kateremu se oder ali poslopje podere.

§. 383. Mojster stavitelj, ki se pri zidanju odrov poslužuje, ali dele poslopja s podporo ali podstavo utrjuje, naj se kaznuje, če se takošen oder ali poslopje podere, za ta prestopok prvokrat v denarjih od pet in dvajset do dve sto goldinarjev. Če se mu drugič kaj takega primeri, je on povrh denarne kazni še dolžan, v prihodnje vsakokrat drugega stavbenega mojstra k svojemu zidanju na pomoč vzeti, pod kaznijo zgube stavbenega mojsterstva.

Če bi bil kdo s tem usmrten ali težko na životu poškodovan.

§. 384. Ako je pri takem podrtju kdo smrt storil ali težko na telesu poškodovan bil, je treba mojstra stavitelja ne le v denarno kazen od petdeset do pet sto goldinarjev obsoditi, in vrh tega po §. 335 ž njim ravnati, temuč mu tudi zidanje za toliko časa prepovedati, dokler pred zvedenci ne dokaže, da je, kar zadene ta predel zidarstva, svoje znanosti dovolj popravil.

Pri veliki nevednosti mojstra.

§. 385. Ako se v preiskavi primerleja v poprejšnem paragrafu omenjenega pokaže velika nevednost stavbenega mojstra, mu je precej, kakor se mu prvič kaj podere, nadalje vse zidarjenje prepovedati.

Kazen proti prezgodnemu preselenju v novosezidane hiše ali štacune.

§. 386. Kdor se v mestih, ali kjer sicer predpis zastran tega obstoji, v novo sozidano hišo ali štacuno preseli, ko je gosposka ni pregledala in tega ne dovolila, ali da drugim, se vanjo vseliti, naj se za ta prestopok po raznosti okoliščin kaznuje z zaporom od treh dni do enega meseca, ali za znesek polletne najemščine.

§. 387. (Je razveljavljen po §. 51 zakona z dne 29. februarja 1880 št. 35 d. z. spodaj v dodatku pod XIII.)

Nedovoljeno imetje škodljivih živali.

Kazen.

§. 388. Brez posebnega dovoljenja gosposke ne sme nihče imeti divjih ali drugih po svoji naravi škodljivih živali. Zanemarjenje te prepovedi je pre-

stopek, in treba je ne samo škodljivo žival precej odpraviti, temuč tudi lastniku po okoliščinah denarno kazen od petih do pet in dvajsetih goldinarjev prisoditi.

Če žival koga poškoduje.

§. 389. Če taka žival, ki jo kdo brez gosposkinega dovoljenja ima, koga poškoduje, je po meri škode denarno kazen povišati na pet in dvajset do sto goldinarjev.

Kazen zavoljo zanemarjenega varovanja zverine, ki jo kdo z dovoljenjem ima.

§ 390. Pa tudi, če gosposka dovoli divjo zver imeti, je lastnik zavoljo nje gotovega varovanja vedno odgovoren. Zanemarjenje tega čuvanja naklanja kot prestopok denarno kazen od desetih do petdesetih goldinarjev, če je s tem kdo poškodovan bil.

Zanemarjenje previdnosti zastran hudobnih domačih živali.

Kazen.

§. 391. Vsak lastnik domače živali kakoršnega si bodi plemena, ki ji ve kako hudo lastnost, jo mora pri domu, kakor tudi, če jo od doma rabi, tako varovati in v skrbi imeti, da ne more nikogar poškodovati. Zanemarjenje te opaznosti je prestopok, zavoljo katerega gre, če se tudi nobena poškodba ni primerila, denarno kazen od petih do pet in dvajsetih goldinarjev, če se je pa zares škoda zgodila, od desetih do petdesetih goldinarjev prisojevati.

Razsodba kas. dvora: Zanemarjenje hudobnih domačih živali kaznuje se po §. 335 k. z., če je iz tega prišla smrt ali težka poškodba kakega človeka (z dne 20. nov. 1876 št. 7152).

Kazen zoper njih nahujskovanje ali draženje.

§. 392. Ako se v preiskavi poškodbe po kaki živali storjene najde, da je kdo z nahujskovanjem, draženjem ali s kakoršnim bodi nalaščnim prizadejanjem k prigodku priliko dal, postane storilec kriv prestopka, in se kazni z zaporom enega tedna, katerega je po okoliščinah poostriti.

Deveto poglavje.

O pregreških in prestopkih zoper zdravje.

Pregreški zastran naprave zavoljo kuge.

§. 393. V okraju, v katerem so posebne narredbe storjene, da bi se preteča nevarnost kuge ali drugih nalezljivih in za občni stan zdravja nevarnih bolezni odvrnila, postane vsakateri kriv pregreška, kdor kaj stori, kar po svojih naravnih ali vsled posebej razglašanih predpisov vsakemu lahko znanih nasledkih utegne bolezen napraviti ali naprej razširiti; dejanje naj obstoji v započetju ali opuščanju, naj izvira iz naklepa ali iz pomote.

Kazen teh pregreškov pa je določena v posebnih predpisih, ki za takošne razmere sploh veljajo, ali ki se za vsaki primerlej posebej po okoliščinah dajejo.

Za pregreške zoper naprave zavoljo kuge velja ces. patent z dne 21. maja 1805 št. 731 zb. justičnih zakonov.

Razsodbe kas. dvora: Politično okrajno oblastvo ni upravičeno dajati predpisov v drugem odstavku §. 393 zahtevanih (z dne 22. jun. 1888 št. 3461).

Ako ni danih posebnih predpisov v zmislu §. 393 kaznovati so dejanja ali opuščanja v §. 393 omenjena po §. 431 k. z. (z dne 26. aprila 1888 št. 2944).

Kazen za prikrivanje oprave za nalezljivo boleznijo umrlega.

§. 394. Ako se po človeku, ki je za nalezljivo boleznijo umrl, zdravstveni oglednji kaj njegove

oprave prikrije; ako se to, kar zdravstveni urad zavoljo popolnega pokončanja ali prečiščenja oprave zavkaže, ne spolni, stori krivec prestopok, in naj se kaznuje, po važnosti okoliščine, z zaporom od treh dni do enega meseca.

Proti bolničarjem, poslom in hišnim ljudem, ki od tega kaj odtegnejo.

§. 395. Strežniki bolnikov, služabniki, domačini, ali kdor koli od oprave za pokončanje ali čiščenje odločene kaj izmakne, so krivi prestopka, in se kaznujejo s hudim zaporom od enega do treh mesecev.

Proti hlapcem v bolnišnicah.

§. 396. Ako hlapec v bolnišnici od oprave, katero pokončati je zaukazano, kaj za sebe pridrži ali proda, se kaznuje za ta prestopok po okoliščinah in nasledku s hudim zaporom od enega do treh mesecev.

Proti tem, ki vedoma kaj takega kupijo.

§. 397. Tiste, kateri od reči v obeh poprejšnjih paragrafih zaznamovanih kaj vedoma nakupijo ali si drugače pridobe, gre zavoljo tega prestopka s hudim zaporom od treh dni do enega meseca kazniti.

Onesnaženje studencev, vodnjakov itd.

Kazen.

§. 398. Kdor v studenec, vodnjak, reko ali potok, katerega voda kakemu kraju za pijačo ali kuhanje služi, mrtvo živinče ali kaj drugega takega vrže, iz česar zamore voda nesnažna in nezdrava postati, stori prestopok, in se kaznuje z zaporom od treh dni do enega meseca, če se pa velika nagajivost ali hudobija skaže, tudi s poostrenjem.

Prodaja mesa živali, ne po predpisu ogledane.

Kazen.

§. 399. Ako se pri kaki obrtniji, katera ima pravico surovo ali kakor si bodi pripravljeno ali kuhano meso prodajati, kaj mesa take živali proda, katera ni bila po predpisu ogledana, je kazen tega prestopka prvokrat, zraven zgube neogledanega mesa ali iz njega skupljenega denarja, pet in dvajset do dve sto goldinarjev; pri drugem prestopu naj se denarna kazen podvoji; v tretjem primeru je treba izreči, da prestopnik svojo obrtnijo zgubi, in da je za vselej nesposoben k takošni obrtniji.

Razsodbe kas. dvora: Uporaba §. 399 ni omejena samo na obrtnike (z dne 15. aprila 1882 št. 11574 ex 1881).

Vsled določbe §. 12 zakona z dne 29. svečana 1880 št. 35 d. z. je dolžnost ogledovanja mesa pri živini, ki se pobija, splošna, toraj tudi za tisto živino, ki se pobije za domačo rabo (z dne 5. maja 1882 št. 1794).

Nasproti pa klavna živina (Stechvieh), ki jo kdo zakolje za domačo rabo, kamor se prištevajo tudi teleta, ne zapade tej določbi (z dne 1. sept. 1882 št. 6058).

„Zguba skupljenega denarja“ nastopi, če tudi ni več „in natura“ tega denarja (z dne 13. okt. 1882 št. 6792).

§§. 400, 401, 402. (So razveljavljeni vsled §. 51 zakona z dne 29. februarja 1880 št. 35 d. z. o odvrčanju in zatiranju kužnih živalskih bolezni, spodaj v dodatku pod XIII.)

Zdravju škodljivo pačenje pijač.

§. 403. Kupčevalci z vinom, olarji (pivovarji), obrtniki, ki žgano vino in druga žganja narejajo; kakor tudi vsakoršni krčmarji, katerih pijače se najdejo tako pripravljene, nepristne, ali skažene, da zamorejo zdravju škodljive nasledke imeti, so krivi prestopka.

Glej tudi zakon z dne 21. junija 1880 št. 120 d. z. o narejanju in prodajanju umetnega vina.

Kazen.

§. 404. Tisti, ki se zakrivi s prestopkom v poprejšnem paragrafu zaznamovanim, naj se povrh zgube tako pripravljene, nepristno narejene ali skazene pijače po meri najdene množine in po dolgosti časa, v katerem so tako ravnali, obsojujejo v kazen od sto do pet sto goldinarjev. Če prestopok zopet store, je treba kazen podvojiti; pri tretjem prestopu pa zraven drugih kazni zgubo obrtnije izreči.

Kazen, ako je pridavek ali primeša jako škodljiva.

§. 405. Ako se v preskušanju kake pijače pokaže kaka primešana ali pridejana reč, od katere se spozna, da je zdravju močno škodljiva, je treba pijačo precej pokončati, in za ta prestopok hud zapor od treh do šest mescev prisojevati in vrh tega prestopniku vzeti pravico do kupčevanja, obrtovanja ali točenja, ter izreči, da je on na vse žive dni k temu nesposoben.

Kvarjenje kositrene posode.

§. 406. Kositrar (cinar), kakor sploh vsak obrtnik, kateri iz kositra, s svincem pomešanega, posode za kuhanje ali jedi naredi ali s pridanim svincem pokositri, naj se povrh zgube iz posvinčenega kositra narejene zaloge kaznuje prvokrat na denarjih od pet in dvajset do petdeset goldinarjev, drugikrat, ali tudi precej o prvem zalezenju, če je to škodljivo obrtnijo dalj časa opravljal, ali veliko iz spridene rude narejene posode poprodal, ali če je iz tega kdo zares v škodo na svojem zdravju prišel, naj se mu prisodi zguba obrtnije.

Zdravju škodljivo pripravljanje ali hranjenje blaga sploh, ki je za vžitje.

§. 407. Razun tega se ima za prestopek vsako pridanje, vsaka primeša ali popaka, ki že sama po sebi ali zavoljo tvarine, pri tem rabljene, po načinu pripravljanja, ali zavoljo posod za pripravo ali hranitev rabljenih zamore vžitnemu blagu kakoršnega bodi plemena dati zdravju škodljivo lastnost, in naj se kaznuje po stopinji škodljivosti in dolgoti časa, v katerem se je to škodljivo opravilo nadaljevalo, z denarno kaznijo od deset do sto goldinarjev ali z zaporom od treh dni do enega meseca, katerega je po okoliščinah še poostriti; po kakovosti nevarniših okoliščin gre proti krivcem izreči tudi v §§. 404 in 405 določeno kazen.

Nekateri posebni primerleži tega prestopka.

§. 408. K temu prestopku se prištevajo zlasti :

- a) poraba rudnih (metalnih) barv pri jedilih, ali pomazanje take robe, ki se ima človeškega telesa dotikati, z bakrovimi (kotlovinskimi), arsenikovimi, svinčenimi, cinkovimi in drugimi rudnimi barvami, ki imajo v sebi strupene pripravke iz kovin, kakor tudi krepčanje kake robe s krepčalom, kateremu so take rudne barve primešane;
- b) raba svinčene gladkine ali malopridnega loša pri posodah za jedila, pijače, kuhanje in otročjo igračo;
- c) predpisu nasprotno narejanje posode za jedi, pijače ali za kuhanje iz pakfonga;
- d) ako žganjarji in prodajalci žganja ne spolnujejo posebnih za uredbo žganjarijskih priprav danih predpisov policije za zdravje;

- e) raba bakrenih posod pri slaninarjih, drobovinarjih in sploh vseh tistih obrtnikih, ki se pečajo s kuhanjem in s prodajo živežev, ki so navadni pri podobnih opravilih.

Deseto poglavje.

O drugih prestopkih, kateri telesno varnost kratijo ali ji pretijo.

Pokvarjenje samega sebe.

Kazen.

§. 409. Pokvarjenje ali skaženje samega sebe, kakor tudi sicer vsako nalaščno oškodovanje sebe samega z namenom, odtegniti se vojaškemu stanu, gre po kakovosti dejanja ali okoliščin kakor prestoppek s hudim zaporom od štirinajstih dni do treh mesecev kazniti.

Razsodbe kas. dvora: Ako se kdo potem, ko je k vojakom že potrjen in v vojno prisego vzet, samega sebe pohabi ali pokazi, da bi se vojaški službi odtegnil, zakrivi hudodelstvo v zmislu §. 293 vojnega kaz. zakona, ne pa prestopka po §. 409 k. z., katerega more storiti le tisti, ki še ni ud vojaškega stanu (z dne 3. jun. 1887 št. 3444).

Kdor družega, če tudi na njegovo zahtevanje, na telesu pokvari, da bi ga storil za vojaško službo nesposobnega, ni kaznovati po §. 409 k. z., ampak po §§. 411 ali 152 k. z., kakor se znači poškodba v objektivnem oziru (z dne 15. dec. 1887 št. 11932).

§. 410. Povrh tega naj se storilec po prestani kazni vendar odda v tisto vojaško službo, za katero se najde, da je še dober.

Nalaščna poškodba na telesu ali pa taka, ki se primeri pri tepežih.

§. 411. Nalaščne telesne poškodbe in pa poškodbe na telesu, katere se zgode pri tepežih, je treba takrat, kadar se v njih ne dobi nobeno huji kazni podvrženo kaznjivo dejanje (§§. 152 in 153),

če so pa vendar saj vidne znake in nasledke za seboj pustile, kakor prestopke pokoriti.

Razsodbe kas. dvora: §. 411 govori o „nasledkih“ sploh, ne navajaje, kake vrste in stopinje da morajo biti; zadostuje toraj vsako še tako neznatno motenje zdravja, ali nezmožnost opravljati svoj poklic (z dne 14. dec. 1877 št. 10548).

„Nasledki“ niso samo motenje zdravja, ampak vsako pretrganje telesne celote in skupnosti se smatra za „nasledek“ v zmyslu §. 411 (z dne 1. jul. 1881 št. 4110).

V §. 157 k. z. izrečeno načelo dejanskega lotenja se pri §. 411 ne more uporabljati (z dne 18. nov. 1886 št. 10786).

Kazen.

§. 412. Kazen tega prestopka je po nevarnosti in hudobnosti dejanja, po večkratnem ponavljanju, zlasti pri pretepalcih iz navade, po velikosti oškode in po lastnosti oškodovane osebe, zapor od treh dni do šestih mesecev.

Grdo ali hudo ravnanje pri hišnem strahovanju.

§. 413. Pravica domačega strahovanja se ne more nikakor in nikoli razširiti do takega grdega ravnanja, iz katerega postrahovani na životu škodo trpi.

Zatorej je tako hudo ravnanje starišev s svojimi otroci, varuhov z varovanci, enega zakonskega družeta z drugim, vzgojiteljev in učiteljev s svojimi vzgojenci in učenci, učnih gospodarjev s svojimi učenci, in službinih gospodarjev z družino kakor prestopke kaznovati.

Hudo ravnanje starišev s svojimi otroci.

Kazen.

§. 414. Ako stariši s svojimi otroci hudo ravnaajo, jih je treba pred sodnijo poklicati, in jim prvič krivo rabo oblasti in naravi protivno brezsrčnost, ki se v njihovem ravnanju vidi, resno in ostro očitati; drugikrat je treba stariše pokregati,

in zraven jim zažugati, da bodo, če bi še enkrat grdo delali, roditeljsko oblast zgubili, da se jim bo otrok odvezel, in na njih stroške v kakem drugem kraju izrejeval.

§. 415. Pri tretjem zagrešenju, ali če bi že prvo hudo ravnanje bilo samo na sebi zelo težko ali bi čud (dušna narav) starišev bila takošna, da bi se druge nevarnosti za otroka bati bilo, je treba precej prvokrat gori zažugano kazni izreči, in v ta namen z oblastnijo se pomeniti, da se varuh postavi.

(Term. opomba: „Gemüthsart“ — „čud“ (dušna narav); v tem pomenu, kakor ga ima tukaj zakonodajatelj v mislih, označuje izraz „srce“ najbolje nemški „Gemüthsart“: „če so stariši takega srca“.)

§. 416. Ako stariši ne premorejo stroškov za izrejo, naj gosposka za preživljenje otroka skrbi, hudo ravnanje pa gre s poostrenim zaporom, po kakovosti hudovanja tudi s hudim zaporom od enega tedna do treh mesecev kazniti.

Ako varuhi z varovanci grdo delajo.

Kazen.

§. 417. Ako varuh s svojim varovancem hudo ravna, ga je v kazni precej prvokrat od varstva odstaviti, in če je varstvo bilo s koristjo združeno, ojstro pred sodnijo ga pokregati, pri brezplačnem varstvu pa v zapor od enega tedna do enega meseca djati.

§. 418. Ako se kak varuh s takošnim ravnanjem pri drugem varovancu še enkrat zagreši, ali če tudi pri prvem hudem ravnanju okoliščine §. 415 nastopijo, je izreči, da je on zanaprej nesposoben

biti varuh, zraven pa mu kazen naložiti, ki je v §. 416 v takih primerih za stariše postavljena.

Ako zakonski eden z drugim grdo delajo.

Kazen.

§. 419. Ako en zakonski družo z drugim tako, kakor je v §. 413 omenjeno, grdo dela, je treba oba poklicati, in po tem ko se je hudo ravnanje preiskalo, je zakonskega, ki je z drugim grdo delal, oostro pokregati; po okoliščinah ga je treba z zaporom od enega tedna do treh mesecev in pri ponavljanju s poostrenjem zopora kazniti. Vendar je družetu, s katerim se je hudo ravvalo, na voljo puščeno, za zljajšanje in celo tudi za odpuščenje kazni prositi, na kar je sodniku vselej, kakor gre, gledati.

Hudo ravnanje učiteljev ali vzgojiteljev z učenci.

Kazen.

§. 420. Vzgojitelji ali učitelji obojega spola, ki s svojimi učenci hudo ravnaajo, naj se kaznujejo prvokrat z zaporom od treh dni do enega mesca; pri ponavljanju pa je zraven ravno odločene kazni izreči, da za naprej niso več za to, da bi koga učili ali vzgojevali.

Hudo ravnanje službinih in obrtnijskih ali rokodelskih gospodarjev s posli in učenci.

§. 421. Ako službini ali pa obrtnijski gospodar z družino ali z učenci hudo ravna, naj se po okoliščinah osebe, ki je to grdo ravnanje pretrpela, in po njega težkosti, pokori z denarno kaznijo od petih do sto goldinarjev, ali z zaporom od treh dni do enega mesca, če se pa večkrat tako pregreši, ali če se iz grdega ravnanja posebna trdosrčnost razodeva, je treba kazen poostriiti.

Kazen proti zastavljanju cest ali ulic po noči z vozmi, sodi itd.

§. 422. Ako so se na očitnem ali javnem mestu na cesti, ali pred kako hišo ali štacuno, po noči, pustili kakoršni koli vozovi, les ali drugo gradivo, blago, sodi, zaboji ali sploh kaj takega, na čemur se mimogredoči poškodovati utegnejo, gre krivca zavoljo tega prestopka v denarjih od desetih do petdesetih goldinarjev ali z zaporom od treh do štirinajstih dni kazniti; pri večkratnem prestopljenju naj se kazen poostri.

Kdaj gre kazen gostilničarju prisojevati.

§. 423. Ako se to zgodi pri potnih ali pri tovornih vozovih, od katerih so konji v kaki gostilnici spravljani, je treba kazen vselej gostilničarju prisojevati.

Kako je ravnati, če pride potreba, takošne reči po noči na cesti pustiti.

Kazen.

§. 424. Ako pa pri kakem zidanju, pri velikem razpošiljanju blaga o času semnja ali zavoljo drugih posebnih okoliščin potreba nastopi, stavivo (gradivo za zidanje), blago ali voze čez noč na cestah in trgih pustiti, se mora to vsikdar varnostni oblastniki tistega kraja naznaniti, in zraven za svarilno znamenje postaviti eno ali dve užgani svetilnici; ako se eno ali drugo ne stori, gre to opuščenje kakor prestopok z kaznijo v §. 422 ustanovljeno pokoriti.

Kazen, če je kdo v škodo prišel.

§. 425. Ako bi bil v primerleju treh poprejšnih paragrafov že kdo zares v škodo prišel, je treba kazen poostriti, in če je kak izmed tistih nasledkov

nastopil, ki jih §. 335 v mislih ima, naj se kaznjivo dejanje po istem paragrafu sodi.

Kazen proti temu, ki kaj z oken itd. vrže, ali tje postavljene ali obešene reči ne pritrdi.

§. 426. Kdor na cestah, pred okni, tinami ali balkoni ali sicer v svojem stanovanšču kaj postavi ali obesi, pa varno dovelj ne pritrdi, da bi doli ne padlo, ali kdor z okna, z tin (balkonov) ali sicer od zgoraj kaj doli vrže, kar zamore mimogredoče oškodovati, naj se zavoljo tega prestopka kazni za pet do pet in dvajsetih goldinarjev ali pa z zaporom od treh dni do enega tedna. Če taki pad koga lahko rani, je denarno kazen podvojiti in zapor poostri. Če je bil kdo težko na telesu poškodovan, ali celo usmrten, naj se dejanje kaznuje po §. 335.

Kazen proti nagli in neprevidni vožnji in ježi. — Proti lastniku voza.

§. 427. Ako se v mestih in drugih močno obljudenih ali mnogo obiskovanih krajih naglo, nepremišljeno vozi in jezdi, naj se za ta prestopek lastnik voza ali kdor ga rabi, ako je sam pričijoč, in kočjažu nagle vožnje ne prepove, ali če sam tako naglo vozi ali jezdi, za pet in dvajset do sto goldinarjev kaznuje.

Proti kočjažu ali hlapcu.

§. 428. Ako kočjaž sam za se, ali vkljub zaslišani prepovedi naglo vozi; kakor tudi, če jezdi hlapec ali konjar v mnogo obiskovanih krajih sam naglo jezdi ali vozi, naj se kočjaž ali hlapec kazni z zaporom od treh do štirinajstih dni. Pri ponovljenem prestopu je treba kazen podvojiti.

Proti najemnemu kočjažu, ki hlapcu policiji ne predstavljenemu voziti da.

§. 429. Najemni kočjaž, kateri hlapcu, ki ni bil policiji predstavljen, ali katerega ona ni sposobnega spoznala, voziti da, naj se za ta prestopok kaznuje za pet in dvajset do petdeset goldinarjev, in je še posebej odgovoren za vso škodo, ki jo takošien hlapec napravi.

Proti voznikom in hlapcem, ki svoje konje brez nadgleda na prostem puste.

§. 430. Kočjaž ali hlapec, ki k vozom vprežene, ali tudi razprežene konje zunaj ali na prostem pusti, da nima nikdo skrbi nad njimi, kjer zamorejo z utekom ali kako drugači škodo narediti, je kriv prestopka, in naj se kaznuje, če se tudi ni nikaka škoda zgodila, prvokrat z zaporom od enega do osmih dni, pri ponovljanju pa, ali če se je škoda za res pripetila, s poostrenim zaporom do enega meseca.

Dejanja in opuščanja zoper telesno varnost sploh.

§. 431. Prestopki, s katerimi se varnost života oškodovati zamore, se sploh ne dajo vsi našteti. Zatorej naj se vsako v §§. 335 do 337 povedanih dejanj ali opuščenj tudi takrat, kadar ni v resnici nobene škode napravilo, kakor prestopok kaznuje v denarjih od pet do petsto goldinarjev, ali pa z zaporom od treh dni do treh mescev.

Razsodbe kas. dvorā: V okviru §. 431 kaznjiva je ne-paznost že sama na sebi, ne gledé na to, če se je kaka nezdoga pripetila ali ne (z dne 7. jan. 1887 št. 12707 ex 1886).

Ako je politično oblastvo v kakem kraju zaradi koz prepovedalo obisk kozavih bolnikov in kropitev mrličev zakrivi tisti, kuor temu nasproti ravna, prestopok po §. 431 k. z. (z dne 26. aprila 1888 št. 2944).

§. 432. Če se pa kaka, pri železnocestni vožnji ali pri drugih v §. 85 črk. c) omenjenih delih ali započetbah, ali pri državnem telegrafu v službo vzeta oseba, svojo službo opravlja, s čim takošnim zagreši, naj se vselej hud zapor od treh dni do treh mescev, in pri velikih obtežavah celo do šest mesecev prisodi, po tej meri, kakor se večja stopinja nemarnosti izkaže, če je nevarnost za več ljudi nastopila, če se je več oškodb storilo, ali sicer večja škoda napravila.

§. 433. Sosebno je treba ravno tako še sledeče prestopke ljudi pri železnih cestah služujočih kaznovati:

- a) ako se voznja na cesti počne, preden se je dovoljenje dalo, ali preden so bili za to predpisani pogoji spolnjeni;
- b) če se za odvrnjenje škode zapovedane ograje, pregrade, prepovedne table ali druga branila in svarilna znamenja ne postavijo ali ne obdrže;
- c) če se ljudje v službo vzamejo, ki niso skazali lastnosti, katere službini predpisi tirjajo, ali ki jih je državna uprava izključila od dela, za katero so namenjeni;
- d) če se vozi ali voziti da, ko je železna cesta poškodovana ali nevarna, ali pa s takošnimi lokomotivi, vozovi ali drugimi vozili.

Enajsto poglavje.

O pregreških in prestopkih zoper varnost lastnine.

Predpisi proti nemarnosti glede odvrčanja nevarnosti ognja.

§. 434. Zavaljo velike škode požarov, katera se dostikrat preračuniti ne da, je potreba zane-marjenje katerega si bodi izmed predpisov, ki so dani v odvrčanje nevarnosti ognja, za prestopek imeti in kaznovati.

Glej tudi deželni zakon z dne 15. septembra 1881 št. 14 dež. zakonika za Kranjsko.

Kazen proti staviteljskim, zidarskim, ali tesarskim mojstrom, kateri delajo zoper posebne rede za gašenje ognja ali za stavbe.

§. 435. Staviteljski, zidarski in tesarski mojster, kateri pri zidanju ali pri prenaredbah kaj napravi, kar je v posebno danih redih za gašenje požarov in za zidanje zavaljo nevarnosti ognja prepovedano, je kriv prestopka, in naj se zraven tega, da je dolžan proti redu napravljeni del s svojimi stroški podreti in po predpisu zopet narediti, vprvič z denarno kaznijo od pet in dvajset do dve sto goldinarjev pokori.

Kazen za ponovljeni prestoppek.

§. 436. Ako se s takim prestopkom večkrat zakrivi, mu je dvojnato kazen v denarjih naložiti; in v tretjič mu je naprej vsakatero zidanje prepovedati.

Proti podmojstrom in nadglednikom pri kakem zidanju.

§. 437. Podmojster (polir) ali nadglednik pri zidanju, pri katerem se kaj nastavi zoper predpise, dane za odvrčanje požarne nevarnosti, naj se ta-

kemu predpisom nasprotnemu zidanju ne vda, ker se sicer za ta prestopok z zaporom od treh do štirinajstih dni kaznuje.

Proti tistem, ki peči delajo ali postavljajo.

§. 438. Lončar, klanfar (plehar), ali ključavničar, ali kdorkoli peči dela, stori, če proti predpisu za odvrnenje požarne nevarnosti danemu, kako peč postavi ali cev potegne, prestopok, in se kaznuje v denarjih od petih do pet in dvajsetih goldinarjev. Pri ponovljenem prestopu je treba kazen podvojiti; v tretjič zgubi prestopnik obrtnijo.

Proti pomagačem, kateri za ogenj nevarne peči postavljajo.

§. 439. Pomagač, kateremu se naroči, za ogenj nevarno peč postaviti, ali tako cev potegniti, naj se v to ne vda, ker bi bil sicer za ta prestopok z zaporom od treh do štirinajstih dni kaznovan.

Proti vsakemu, kdor brez ogleda zastran ognja ali brez zidarskega mojstra kaj prenaredi.

§. 440. Kdor brez mojstra stavitelja izbe pod streho napravi, ali sicer kaj zida, ali na dimnikih, kurjavi, ognjiščih, pečeh sam kaj prenaredi, kar se mora po predpisu popred zastran ognja ogledati, stori prestopok, in naj se kazni v denarjih od pet in dvajsetih do dve sto goldinarjev. Ako je kaj zares ognjenevarnega napravil, ga je primorati, da to precej podere in tako nazaj naredi, da ni več nobene nevarnosti ognja.

Kazen zidarskega ali tesarskega pomagača, ki se k temu rabiti da.

§. 441. Zidarski ali tesarski pomagač, ki se k taki prenapredbi rabiti da, naj se za ta prestopok kaznuje z zaporom od treh do štirinajstih dni, in

ta zapor je poostriti, kadar je bil prestopnik za-
voljo tega že enkrat pokaznjen.

Proti dimnikarjem, kateri za ogenj nevarnih reči ne naznanijo.

§. 442. Dimnikar, ki na pečeh, ognjiščnih ali kur-
javnih napravah ali v dimnikih kaj nevarnega za
ogenj najde, ima dolžnost, to svojemu mojstru, ali
kjer ni nobenih mojsterstev, kakor tudi če pri
drugem čiščenju zopet kaj zastran ognja nevarnega
zapazi, na ravnost varnostni oblastniji naznaniti.
Opuščenje tega naznanila je v obeh primerlejih pre-
stoppek, ki se z zaporom od enega do osmih dni
kaznuje.

Proti dimnikarskim mojstrom, kateri se za naznanila pomagačev ali
delavcev nič ne zmenijo.

§. 443. Dimnikarski mojster, kateri na poma-
gačevo naznanilo reči ni ogledal, ali če je za res
nevarnost ognja našel, tega precej hišnemu lastniku
ali oskrbniku ni vediti dal, in če bi ta, kar je po-
trebnega, ne storil, dalje varnostni oblastniji ni na-
znanil, naj se kaznuje za ta prestoppek v denarjih
od petih do petdesetih goldinarjev.

Ako ne pogledujejo in se ne prepričajo, če so dimniki prav ometani.

§. 444. Ravno tega prestopka je kriv dimni-
karski mojster, kateri po dolžnosti svoje obrtnije,
od časa do časa v svojem okraju ne pogleduje ali
po drugih pogledovati ne da, ali se dimniki prav
čistijo.

Kupčija s strelnim prahom ali smodnikom.

Kazen.

§. 445. Kupčevalci in kramarji, kateri kup-
čujejo s strelnim prahom (smodnikom) ali s kakim
drugim v §. 336, črk f) imenovanim za ogenj ne-

varnim blagom, in v svojih prodajalnicah ali sicer v svoji hiši večjo zalogo tistega imajo, kakor je v posebnih za to danih predpisih dopuščeno, ali kateri dopuščene zaloge tako ne hranijo, kakor je zapovedano, so krivi prestopka, in naj se kaznujejo v prvič z zgubo zaloge, ki je čez mero, ali katera je napak shranjena, in z denarno kaznijo do pet in dvajsetih goldinarjev, drugikrat povrh te zgube s podvojeno kaznijo v denarjih, pri tretjem zalezanju pa z zaporom do enega mesca in z zgubo pravice, s takimi reči kupčevati.

Po ministerskem ukazu z dne 20. svečana 1852 št. 47 d. z. ne smejo trgovci v svojih prodajalnicah imeti nikdar več, kakor 4 funte smodnika; drugo zalogo pa morajo zunaj vasi ali mesta dobro in gotovo hraniti. Prodaja raznesilnih tvarin pa je sploh prepovedana.

Obrtnije, katere imajo v zalogi blago, ki se ga lahko ogenj prime;

§. 446. Tisti kupčevalci in obrtniki, ki imajo zalogo takega blaga kakoršnega bodi plemena, ki se lahko uname, in ga pod streho ali sicer v takih malo varnih krajih hranijo, kateri niso z zidom zavarovani ali prav odločeni, so krivi prestopka, in se po kakovosti blaga in množini zaloge kaznujejo v denarjih od pet in dvajsetih do pet sto goldinarjev.

seno, slamo ali drva.

§. 447. Kdor zaloge sena, slame in drv v krajih, kjer so za njih hranjenje nalašč napravljene skladivnice ali hranišča, kam drugam spravi, zapade za ta prestopok kazni, v poprejšnem paragrafu ustanovljeni.

Posli, ki v peči kurijo.

§. 448. Službine osebe, katerih reč je kuriti v pečeh, in ki v mesteje drva devajo, da bi se jim

proti sušila, store prestopok, za katerega jih gre kazniti z zaporom od enega do treh dni; pri večkratnem prestopljenju naj se zapor poostri.

Ako se na ognje-nevarne kraje z golo lučjo gre.

Kazen.

§. 449. Hišen hlapec, kočijaž, konjač ali hlevar, dekla, ali kdor koli se dobi z golo lučjo v senici (šupi), v hlevu, v drvarnicah ali kjer se oglje, slama, seno ali druge reči hranijo, katerih se lahko ogenj prime, naj se za ta prestopok kaznuje z zaporom od enega do osmih dni in zapor naj se pri ponovljenem prestopku poostri.

Zoper ravno ta prestopok učencev, pomagačev in drugih služujočih ljudi.

§. 450. Ravno tako je kaznovati učence ali pomagače kupčevalcev in obrtnikov, kakor tudi sploh vse služabnike, kateri v kak magacin ali drugo shrambo upaljivega blaga z golo lučjo gredo.

Proti službinim gospodarjem in imetnikom obrtnij, kateri potrebnih svetilnic ne omislijo, ali sami takošen prestopok store.

§. 451. Ako se v preiskavi pokaže, da službini gospodarji ali obrtniki niso potrebnih svetilnic omislili, so tudi oni prestopka krivi, in naj se kaznijo v denarjih od petih do petdesetih goldinarjev; in če bi službin gospodar, kupčevalec ali obrtnik sam storil kak prestopok v obeh poprejšnjih paragrafih zaznamovan, ga je obsoditi v denarno kazen od pet in dvajset do pet sto goldinarjev.

Zoper kadenje tobaka v ognje-nevarnih krajih.

§. 452. Kdor v hlevu, v skladivnici za seno ali slamo, ali v senici ali sploh v takih krajih, kjer se nahajajo unemljive reči, tobak kadi, naj se kaznuje

z zaporom od enega dne do enega tedna, in to kazen je po okoliščinah tudi poostriti.

Zoper zanemarjenje ognja pod milim nebom ali blizo skednja, kopice ali stogov itd. narejenega.

§. 453. Kdor blizo skednja, stoga ali kopice sena ali žita, ali blizo polja, na katerem še žetev stoji, ali požeto žito še spravljenost ni, zakuri, v gojzdu narejen ogenj v nemar pusti, ali preden ga do dobrega ugasi, od njega odide, naj se za ta prestopok kaznuje z zaporom od enega dneva do enega tedna in pri večji nevarnosti tudi s poostrenjem.

Zoper popotovanje z bakljami skozi gojzde, sela itd.

§. 454. Kadar kdo z bakljami popotuje ali se pelje, se morajo te pred lesenimi mostovi in pred vasmi ali gojzdi pod kaznijo od petdesetih do pet sto goldinarjev za vsak tak prestopok ugasiti. Tega predpisa naj poštarji potnike, ki se s pošto vozijo, posebno opominjajo.

Dolžnost postiljonov in podeželnih voznikov.

§. 455. Poštarski in najemni vozniki imajo dolžnost, to potnikom vselej, kadar do takih krajev pridejo, še enkrat omeniti, in ne iz mesta naprej peljati, dokler ni baklja ugašena, ker sicer postanejo krivi prestopka, in se kaznijo z zaporom od enega do osmih dni, katerega je po okoliščinah poostriti.

§. 456. Ako bi kak popotnik poštarskega ali družega kočjaža s pretenjem ali siloma primoral, naprej peljati, naj le-ta v najbližjem mestu, kjer se mu je nadjati zadostne pomoči, naznani, kar se je prigodilo. Tu je občinski župan dolžan, popotnika kratkoma izprašati, ter njegove povedbe za-

pisati, in če potnika ne pozna, zavarovanje kazni tirjati, po tem pa mu v nadaljnjem popotovanju nobene overe ne delati, temuč celi prigodek precej sodnji naznaniti.

Pravica vsakega sela, skozi katero kak potnik z baklami gre.

§. 457. Ravno tako ima vsaka vas ali selo pravico, popotnika, kateri se z užgano bakljo skozi pelje, brez izjeme ustaviti, in precej oblastnji ovaditi.

Kazen skrivanja požara, ko se unema.

§. 458. Kdor požar, ko se unema, prikriti skuša, ali ga, če se pri njem uname, ne naznani, temu je za ta prestopok po različnosti kraja in po večji ali manjši nevarnosti, ki je iz prikrivanja nastopila, denarno kazen od desetih do sto goldinarjev pri-sojevati.

Obéne kazenske določbe za druga dejanja, iz katerih se je bati nevarnosti ognja.

§. 459. Razun teh v poprejšnjih paragrafih posebno naštetih primerlejev je treba sploh tudi vsa druga dejanja in opuščanja, pri katerih se nevarnost ognja lahko previditi da, kakor: če se pri goli luči lan ali konoplje tarejo, blizo hiš in skednjev strelja ali umetni ognji zažigajo, če se ne spolnujejo posebno zaukazane opaznosti zastran utrinjanja isker iz lokomotivov na železnih cestah, kadar se železnocestni vlaki skozi vasi ali blizo njih peljejo, pri napravljanju poslopij blizo železnih cest, na katerih se s parno močjo vozi itd. kot prestopke, in po tej meri kaznovati, kakor se bolj ali manj z gori razloženimi primerleji vjemajo.

Tatvina manjše ali nižje vrste.

§. 460. Vse tatvine, katere niso take, da bi jih bilo po predpisu §§. 172 do 176 kakor hudodelstva kaznovati, naj se kaznijo kakor prestopki s prostim ali hudim zaporom od enega tedna do šestih mesecev, po okoliščinah je zapor tudi poostrovati.

Manjše nezvestobe in goljufige.

§. 461. Enaka kazen nastopi tudi pri nezvestobah in goljufigah, ako prve po §§. 181 in 183, druge po okoliščinah v §§. 199, 200 in 201 naštetih lastnosti hudodelstva ne dobe.

Izmera trpeža in poostrenja kazni pri teh prestopkih.

§. 462. Trpež kazni in nje poostrenje gre odločevati po velikosti zneska, zvitosti, ki se iz dejanja kaže, hudobije, nevarnosti in po tem, kolikor bolj je bilo s tem prekanjeno zaupanje.

Tatvine in nezvestobe med zakonskimi ali med bližnjimi sorodniki pri vkupnem hiševanju.

§. 463. Tatvine in nezvestobe med zakonskimi, med stariši, otroci ali brati in sestrami, dokler vkupej žive, se zamorejo samo takrat po §. 460 kaznovati, kadar glavar rodbine zato prosi.

Razsodba kas. dvora: Kaznjiva dejanja, ki se preganjajo le na zahtevo kakega „vdeležnega“ (§. 530 k. z.); spadajo v okrog zasebne obtožbe (§. 2 k. p. r.), to velja posebno tudi o prestopkih §§. 463 in 525 k. z. (z dne 17. jun. 1887 št. 4274).

Deležnost teh prestopkov.

§. 464. Deležnost tatvin in nezvestob je prestoppek, ako ni po §§. 185 in 186 hudodelstvo postala.

Kazen deležnosti.

§. 465. Kazen deležnosti gre sploh odločevati po §. 460; sosebnost je pa treba tistim ojtrestjšo

kazen prisojevati, kateri nedorašene ali druge osebe oslabljenega razuma k takim prestopkom zapeljejo.

Kdaj nehajo biti kaznjivi.

§. 466. V §§. 187 in 188 razložene določbe veljajo za tatvine in nezvestobe in njih deležnost tudi takrat, kadar so one samo prestopki.

Pregreški proti spisateljski in umetnijski lasti.

Kazen.

§. 467. Vsak brezoblasten ponatis in vsako njemu v zakonih enako čislano razmnoženje ali posnemanje spisateljskega (slovstvenega) ali umetnijskega dela je treba na prošnjo oškodovanega kakor pregrešek pokoriti in povrh tega, da nastopi v zakonu odločena civilnopravna odškodba, na tistem, kdor je to napravil, ali k njega izpeljanju vedoma pomagal, ali z njega izdelki vedoma kupčuje, zraven zapada (odvzetja) najdenih primerkov, odtiskov, odlivkov itd., razložnja stavljenih črk ali pismenk, in pri umetnijskih delih, ako kak dogovor med posnemalcem in poškodovanim kaj drugega ne ustanovi, tudi razdejanja plošč, kamnov, oblik in drugih reči, ki so se edino le za to pomnoževanje rabile, z denarno kaznijo od pet in dvajset do tisoč goldinarjev, ali če bi plačati ne mogel, z zaporom od petih dni do šestih mesecev, in pri ponovljenju, ali če je popred že najmanj dvakrat kaznjen bil, tudi z zgubo obrtnijske pravice kaznovati. Tudi odvzete primerke ali eksemplare je pokončati, če se ne obrnejo v odškodbo s pregreškom poškodovanega, po dogovoru ž njim.

Ravno tako se ima proti izključni pravici pisatelja in naslednikov v njegovih pravicah naprav-

ljena javna igra dramatičnega ali muzikalnega dela, bodi celega ali z okrajšanjem in nebistvenimi premenami kakor pregrešek, zraven odvzeta brezpravno porabljenih rokopisov (knjig teksta, partitur, rol), z denarno kaznijo od desetih do dve sto goldinarjev, ali če obsojeni nima s čim plačati, s porazmernim zaporom pokoriti.

Glej tudi ces. patent z dne 19. oktobra 1846 št. 992 zbirke j. zakonov.

Razsodbe kas. dvora: Tudi fotografije so pod varstvo tega paragrafa spadajoča umetnijska dela (z dne 11. decembra 1886 št. 9065).

Določba §. 38 ces. patenta z dne 19. oktobra 1846 št. 992 zb. j. z. ni razveljavljena po nehanju nemške zveze; v deželah nekdanje nemške zveze izhajajočim slovstvenim in umetnijskim delom gre varstvo §. 467 ne glede na dokaz „reciprocitete“; trgovina z neopravičeno ponarejenimi oziroma ponatiskanimi takimi deli stvarja v zmislu §. 407 poseben delikt (z dne 18. jun. 1887 št. 3200).

Prestopek hudobne poškodbe tuje lastnine.

Kazen.

§. 468. Hudobno poškodovanje tuje lastnine gre takrat, kadar po predpisu §§. 85 in 89 ni hudodelstvo, kakor prestopek z zaporom od enega dne do enega meseca kazniti.

Ključavničarji in t., ki tatinske ključke narejajo.

Kazen.

§. 469. Ključavničarji in drugi kovači, kateri vetrihe (tatinske ključke) ali ključke za vsako ključavnico neznanim ljudem, ali kateri ključke po sumljivih oblikah ali golih odtiskih narejajo, ali kateri brez opaznosti in zadostnega popraševanja nepoznanim ljudem ključke ponarejajo ali ključavnice odpirajo; ključarski mojstri, kateri odpiralci ali vetrihov prav ne hranijo ali jih malo varnim rokam izročijo; starinarji, kateri ključke, vetrihe ali odpiravne ključke kupujejo ali prodajajo, so krivi prestopka, in se kaznujejo prvokrat v denarjih od pet

in dvajsetih do petdesetih goldinarjev; pri ponovljenem prestopu je kazen podvojiti; tretji prestop naj se kazni z zgubo obrtnije.

Obrtnijski služabniki in rokodelski pomagači ali služijoči ljudje, ki brez gospodarjeve vednosti ta prestopok store.

§. 470. Ako obrtnijski služabnik, rokodelski pomagač ali kak služijoč človek, brez vednosti svojega gospodarja ali mojstra, kakega izmed gori imenovanih prestopkov kriv postane, ga je kazniti s hudim zaporom do enega tedna. Pri drugem primerleju naj se zapor poostri, in kaznjenec, ako je tujec, iz vseh kronovin cesarstva odpravi.

Kazen proti starinarjem in pohiševalcem, ki od nedoraslih kaj kupijo.

§. 471. Starinarji, pohišni prodajalci, ali kdor drugi z že rabljenimi, na stran dejanimi ali stariimi rečmi obrtuje in kupčuje, naj se, ako od nedoraslih otrok kaj kupijo ali v zamenjo vzamejo, za ta prestopok po okoliščinah osebe in reči kaznujejo v denarjih od petih do petdesetih goldinarjev ali z zaporom od enega do desetih dni.

Kazen pri večkratnem prestopu.

§. 472. Pri ponovljenih prestopkih je treba denarno kazen podvojiti, ali enojno denarno kazen z zaporom od enega do osmih dni, in po okoliščinah še tudi ta zapor poostri. Če se iz večkratnega prestopljenja pokaže, da se prestopniki niso poboljšali, pridejo, če kako meščansko obrtnijo ali kako drugo gosposkino dovoljenje imajo, ob nji; notranjci, kateri brez posebnega dovoljenja kupčujejo, naj se za neodločen čas iz kraja, zunanjiki (tujci) pa za vselej iz vseh kronovin cesarstva odpravijo.

Juvelirji in kupčevalci z galanterijami, zlatarji in srebernarji.

Kazen.

§. 473. Kupčevalci z dragotinami in lepotičnim blagom ali galanterijami, kakor tudi zlatarji in srebernarji, katerim drago kamenje ali zlatnino in srebernino kdo tak na prodaj ponudi, kateri, kolikor gre po okoliščinah soditi, ne more ne njih lastnik ne po lastniku poslan biti, imajo dolžnost, reč in prodajalca zadržati, in če se ta zadostno opravičiti ne more, napraviti, da se pred oblastnijo pripelje. Zanemarjenje tega predpisa je prestop, in se kaznuje v denarjih od pet in dvajsetih do sto goldinarjev.

Kazen, če so si sumljivo blago pridobili.

§. 474. Kdor izmed njih tako ponudeno sumljivo blago kupi, temu gre po različni vrednosti blaga kazen v denarjih od petdesetih do pet sto goldinarjev prisojevati.

Predpis zastran raztopljenega zlata in srebra.

§. 475. Zlatarji in srebernarji, katerim se raztopleno zlato ali srebro, ki ni z imenom kakega drugega pooblastenega zlatarja ali srebernarja zaznamovano, na prodaj ponudi, imajo dolžnost, prodajalca prijeti, in napraviti, da se k oblastniji pripelje.

Če tega ne stori, ali si takošno nezaznamovano zlato ali srebro pridobe, velja za ta prestop v poprejšnem paragrafu postavljena kazen.

Dolžnost sploh vsakega sumljivega prodajalca ustaviti.

§. 476. Pa ne samo kupčevalcev in obrtnikov, ampak tudi kogar si bodi drugega dolžnost je, ako se mu na prodaj ali da bi na-nje kaj posodil, take

reči ponudijo, katere po svoji lastnosti sumnjo zoper ponudnika obujajo, da so ukradene, tega, ako je moč, ustaviti, in če se ne opraviči, napraviti, da se k oblastniji pripelje.

Kdor iz svoje krivnje te dolžnosti ne izpolni, tega je kazniti po §. 473.

Kazen za kupca sumljivih reči.

§. 477. Ravno tako stori prestopok in je podvržen po vrednosti reči kazni v denarjih od pet in dvajset do pet sto goldinarjev vsakateri, kdor, kakor je bilo popred omenjeno, sumljivo reč za se kupi, ali na-njo kakor na zastavo kaj posodi.

Kazen goljušije s prekanjenjem, ki je postavkom ali taksnim redom nasprotno.

§. 478. Ako v posameznih krajih posebni postavki ali taksni redi za prodajo tega ali unega blaga ali za ceno nekaterih del ali opravil obstoje, gre njim nasprotno ravnanje, s katerim kdo koga v rabi mere ali vage, če ste ti tudi pravi, ali v lastnosti ali v ceni blaga ali del ogoljufa, po posebnih za to danih predpisih kaznovati. Tretje takošno prelomljenje pa naj se, če se že tako v njem ne pokaže kaznjivo dejanje, na katero je težeja kazen postavljena, kakor prestopok z zgubo obrtnije kaznuje.

§§. 479, 480, 481. (Ti paragrafi so razvejljavljeni po zakonu z dne 7. aprila 1870 št. 43 d. z. spodaj v dodatku pod VII.)

Kazen obrtnikov, kateri zalogo za življenje potrebnega blaga prikri-vajo ali se prodati branijo.

§. 482. Ako obrtniki, kateri za vsakdanje preživljenje neogiblivo potrebno blago občinstvu pro-

dajajo, svojo zalogo prikrivajo, ali se od tiste kateremu koli kupcu dati branijo, postanejo krivi prestopka, zavljo katerega jim je po primeri, kolikor manj se more tisto blago pogrešati, prvokrat kazni v denarjih od desetih do petdesetih goldinarjev naložiti; v drugič naj se podvoji; tretji primerlej nakanja zgubo obrtnije.

Kazen, če so iz tega nepokoji vstali.

§. 483. Če bi bili primerleji §§. 478, 479, 481 in 482 dali priliko k javnem nepokoju, je treba za prve tri primerleje odločeno kazni prostega zopora premeniti v hud zopar, v primeru §. 482 naj se pa precej prvokrat zguba obrtnije izreče.

Če živež zataje ali se branijo ga prodati, ko je že zares javen nepokoj.

§. 484. Ako se v §. 482 omenjeno prikrivanje ali odrekovanje zgodi o času javnega nepokoja, naj se krivec, če se v njegovem dejanju ne najde kako hudodelstvo, zraven zgube obrtnije kaznuje s hudim zoporum od enega do šest mesecev.

§. 485. (Je razveljavljen po §. 6 zakona z dne 14. junija 1868 št. 62 d. z.)

Krivnja v konkurs prišlih dolžnikov.

Kazen.

§. 486. Ako dolžnik v konkurs pride, in izkazati ne more, da so ga samo nesreče, brez njegove krivnje, v nezmožnost pripravile, svojim upnikom popolnoma zadovoljiti; ali če je čez mero stroške delal; ali če po tem, ko so dolgovi že pravo premoženje presegali, ni sam precej konkursa pri sodnji napovedal, marveč je nove dolgé delal, pla-

čila dajal, kako zastavo ali zavarovanje nakazal; je kriv pregreška, ako se v njegovem dejanju ne pokaže hudodelstvo goljufije (§. 199, črk *f*), in naj se kaznuje s hudim zaporom od treh mesecev do enega leta in zapor po okoliščinah še tudi poostri.

Ravno tej kazni zapadejo v konkurs prišli kupčevalci zlasti tudi v sledečih primerlejih:

- a) ako je prezadolženec kupčijo že v stanu zadolženosti, ali, ko je po kupčijskih zakonih za izvrševanje pravice do kupčevanja potreba kupčijskega zaloge, brez posesti tistega in tako nastopil, da je oblastnijo zastran pravega stanu svojega premoženja prekanil;
- b) če je bil že enkrat v konkurs prišel, in je dovoljenje, svoje opravilo vnovič nastopiti, ako predpisi zastran izvrševanja kupčijskih pravic ta nastop na gotove pogoje vežejo, po lažnjivih povedbah, da so ti pogoji izpolnjeni, izprosil;
- c) ako predpisanih kupčijskih knjig kar držal ni, ali pa tako manjkljivo, da se tek njegovega kupčevanja in stan njegovega premoženja po njih soditi ne da;
- d) ako je pri držanju kupčijskih knjig tudi samo glede na posamezne člene nalašč kaj neresničnega postavil, če je knjige celo ali deloma pokončal, skrnil ali njih zapopad kakor si koli bodi napak zvil;
- e) ako ne more zadostno pojasniti, kako je ta ali oni dolg nastal ali kako je znamenite prejemke v denarjih, v blagu ali drugih rečeh obrnil;
- f) ako se je v zakrite (videzne), po njih pravi kakovosti na golo stavo namenjene pogodbe zastran zakladanja z upnimi listi ali blagom, ali

v druga drzna, njegovemu premoženju nikakor primerjena opravila podal;

- g) ako je takrat, ko mu je že znano bilo, da dolgovi premoženje presegujejo, razglašenje konkursa z razmetavanjem svojega blaga pod njegovo pravo vrednostjo ali z drugimi, njegovim upnikom škodljivimi, če tudi ne goljufnimi pomočki zadržavati skušal.

Če kupčijska družba v konkurs pride, je treba kaznen proti vsem družabnikom, katere pozvedena krivnja zadene, in če na konkurs pripravljen kupčevalec ni sam svojih opravil opravljal, tudi proti oskrbniku kupčije izreči, ki je tega kriv.

Ako se v preiskavi proti kupčevalcu v konkurs prišlemu pokaže, da je on glede na izkaz predpisane kupčijskega zaloga pri nastopu svojega kupčevanja ali za dosego novega dovoljenja, če je bil že enkrat v konkurs prišel, oblastnijo zastran pravega stanu svojega premoženja prekanil, naj se kaznujejo kakor sokrivci tega pregreška vsi tisti, kateri so k temu namenu z lažnjivim potrjenjem zadoščene pripovedbe, da je kako premoženje dobil, z izročenjem denarjev ali vrednostnih reči, da bi na videz njih posest izkazal, s priznanjem izmišljenih tirjav, zatajenjem nasprotnih tirjatev ali sicer kakor si koli bodi pripomogli.

(*Term. opomba*: „Handelsleute“ — „kupčevalci“; sedaj se rabi splošno: „trgovci“; „Handelsgesetze“: „kupčijski zakoni“, bolje: „trgovski zakoni“; „Geschäftsbetrieb“ — „opravilo“; v tem pomenu bolje: „trgovina, kupčija“; „Handelsbücher führen“ — „kupčijske knjige držati“; bolje se izraža: „trgovske knjige imeti“, v trgovske knjige zapisavati“; „einzelne Posten“ — „posamezni členi“; bolje: „posamezne točke“; „Inhalt“ — „zapopad“; bolje: „vsebina“, „obseg“.)

Razsodbe kas. dvora: Uporaba §. 486 ni izključena, če konkurzno sodišče ni formalno odprlo konkurza; zadostuje dejanska nezmožnost dolžnikova, svoje upnike popolnoma poplačati (z dne 11. jun 1874 št. 4668, 23. nov. 1877 št. 7562, 14. okt. 1882 št. 5180, 6. okt. 1883 št. 7526).

Dvanajsto poglavje.

O pregreških in prestopkih zoper varnost poštenja ali časti.

Razžalitve poštenja ali časti: a) če kdo koga, ko nima za kaj, dolži hudodelstva, pregreška ali prestopka;

§. 487. Razžalitve na poštenju je kriv:

- a) Kdor koga drugega lažnjivo dolži hudodelstva, če dolženje ne gre tako daleč, da bi po §. 209 lastnosti za hudodelstvo obrekovanja potrebne doseglo, ali kdor koga lažnjivo pregreška ali prestopka dolži.

Razsodba kas. dvora: Lažnjiva dolžitev mora se zgoditi kakor drugi osebi nasproti, ne pa proti tistemu samemu, kdor se kaj takega dolži (z dne 16. maja 1878 št. 3293).

- b) če kdo koga, ko nima za kaj, obdolžuje drugih nepoštenih ali nenravnih dejanj;
- b) §. 488. Kdor tudi sicer z naznanjenjem izmišljenih ali napak zvitih prigodb koga po imenu ali po takih znamenjih, katera nanj kažejo, lažnjivo kakega nepoštenega ali nenravnega dejanja obdolžuje, ki bi ga utegnilo v mislih ljudi zaničljivega storiti ali ponižati.

Razsodba kas. dvora: Kdor obdolži orožnika, da je bil v službi malo pijan, ne dolži ga s tem hudodelstva v zmislu §§. 231 in 233 vojnega kaz. zak., pač pa mu očita s tem tako prelomljenje svojih dolžnosti, katero je sposobno orožnika glede njegove službine dolžnosti omadeževati ter ga v javnem mnenju poniževati (z dne 25. sept. 1885 št. 7859).

- c) razglašenje drugih čast žalilnih, če tudi resničnih prigodb privatnega ali rodbinskega življenja.
- c) §. 489. Kdor v natisnjenih delih, razširjanih pisanjih ali podobah, ali kdor, neprisiljen k temu

po posebnih okoliščinah, zoper koga na očitnem kraju sramotne, da si tudi resnične prigodke privatnega ali rodbinskega življenja naznanuje.

Razsodba kas. dvora: Po kazenskih zakonih kaznjiva dejanja iz zasebnega ali rodbinskega življenja niso pod varstvom §. 489 (z dne 9. marc. 1887 št. 13871 ex 1886).

Koliko je pri le-tih dolženjih pripušćeno dokazovanje resnice in koliko zamore služiti za izgovor;

§. 490. Ako je dolživec kako v §§. 487 in 488 omenjeno obdolževanje tako razglasil, kakor je v §. 489 rećeno, zapade kazni, če ne dokaže, da je resnica, kar je povedal, ali če se dolženje tiče takega kaznjivega dejanja, zavoljo katerega ne morejo kazenske sodnije nikoga zasledovati, dokler kdo drug zato ne prosi. V poslednjem primeru, kakor tudi zastran prigodkov v §. 489 omenjenih, mu ni nikdar pripušćati, da bi resnico svojih povedb dokazoval.

Če se je pa kako v §§. 487 in 488 naštetih dolženj kako drugače na znanje dalo, in ne tako, kakor §. 489 v misel jemlje, je dolživec kazni prost, če ali dokaže, da je res, kar je govoril, ali če vsaj takošne okolišćine izkaže, iz katerih so se zadostni vzroki podali, da zamore ćlovek izrećeno obdolževanje verjeti.

d) drugo javno grdenje ali sramotenje.

d) §. 491. Ravno tako stori razžalitev na poštenju, kdor koga drugega očitno ali pred več ljudmi, v natisnjenih delih, razširjanih sramotilnih pisanjih ali podobah kakoršnih si bodi, po imenu ali pa z znamenji, ki se njemu privilegajo, ne pripovedovaje nikakih prigodkov, dolži zanićljivih lastnosti ali misli, ali javnemu zanićvanju izroćuje.

Ako se sramotivec v preiskavi kazenske sodnije, da bi svoje sramotenje utrdil, na nečastna dejanja zasramovanega opira, mu je, da postane kazni prost, resnico svoje povedbe dokazati.

(Term. opomba: „dem öffentlichen Spotte“ — „javnemu zaničevanju“; bolje se izraža pravi pomen z besedo „javnemu zasmehovanju“ ali „zasramovanju“, kajti zaničevanje pomenja „Verachtung“.)

§. 492. S kaznjivimi dejanji, ki so v poprejšnjih §§. 487—491 naštet, se tudi zakrivi, kdor tako, kakor je ondi rečeno, rodbine, javne oblasti ali posamske organe vladarstva, nanašaje se na njih uradsko delovanje, zakonito priznane skupščine, ali dobro ime kakega rajncega (umrlega) napada.

Kazen.

§. 493. Vse v poprejšnjih §§. 487—492 zaznamovane razžalitve poštenja gre praviloma kakor prestopke z zaporom od enega do šestih mesecev, če se pa doprineso po tiskovinah, kakor pregreške z zaporom od šestih mesecev do enega leta kaznovati.

Kazni ne zapade samo prvi začetnik, temuč tudi vsakdo, ki takošno razžalitev na poštenju naprej razširjati skuša.

Ako se je razžalitev poštenja razširjala po tiskovini, je treba, če razžaljeni zahteva, kazensko sodbo, zoper krivca izrečeno, z njegovimi stroški tudi natisnjeno razglasiti, in kazenska sodnija odločuje, kako naj se to glede na okoliščine zgodi.

Zadnji odstavek tega §. je razveljavljen po §. 34 tiskovnega zakona, glej spodaj v dodatku pod I.

Posebne obtežave.

§. 494. Za posebne obtežave razžalitve na poštenju veljajo:

- a) če je bil razžaljen glavar ali pa z javnim značajem obdan namestovalec kake države, katera z avstrijskim cesarstvom, kakor je priznано, po pravu narodov občuje, ali
- b) kdo tak, do katerega vežejo razžalilca posebne dolžnosti, ali katerega je on bil dolžan spoštovati, ali če je
- c) razžaljeni s tem škodo ali nevarnost za svojo slobodo, za svoj državljanski napredek ali za služek trpel, ali če ga je to opoveralo, drugim pravicam obveljavo zadobiti.

Zasledovanje kazenskih sodnij nastopi samo na zahtevanje razžaljenega.

§. 495. V vseh primerlejih, od katerih govore §§. 487—494, pa ne gre nikogar drugače preiskavati in kaznovati, kakor samo če razžaljeni to zahteva.

Če je napad meril zoper dobro ime kakega rajnkega, gre pravica njegovim sorodnikom, zakonskemu družetu, vsinoviteljem in rejnikom, vsinovljencem in rejencem, varovancem ali svakom v navzgorni in navzdolni vrsti, bratom in sestram zakonskega družeta in zakonskim družetom bratov in sester, prositi, da naj se kazenske sodnije spominu rajnkega v bran poprimejo zasledovanja.

Psovanje in hudo ravnanje na očitnem kraju.

§. 496. Kdor s kom na očitnem kraju ali pred več ljudmi grdo dela, ali kdor komu, če tudi ne v pričo njega, grde besede daje, ali na glas in za

to, da bi ga slišali, s hudim ravnanjem žuga, je kriv prestopka, če se v tem ne pokaže huje kaznovano kaznjivo dejanje, in naj se, ako razžaljeni zahteva, s prostim zaporom od treh dni do enega meseca kaznuje. Prisoditi mu je pa hud zapor celo na tri mesece, če se je razžaljenje primerilo na takem kraju, ki posebno spodobnost tirja, ali če se iz obnašanja kaže, da kdo nalašč cele vrste ali stanove državne družbe, ali pa verske družbe ali narode zaničuje.

Glej tudi zakon z dne 17. decembra 1862 št. 8 d. z. ex 1863 v dodatku pod II.

Razsodba kas. dvora: „Pred več ljudmi“: razžaljeni se med temi ne sme šteti (z dne 29. marc. 1883 št. 12120 ex 1882).

Oponašanje prestane ali odpuščene kazni.

§. 497. Kdor komu zastran prestane ali tudi s prizanesbo odpuščene kazni, ali temu, ki po preiskavi kazenske sodnije ni bil kriv izrečen, dokler se pošteno obnaša, z namenom ga sramotiti, kaj očita, naj se za ta prestopok, če zasramovani zahteva, z zaporom od enega dne do enega tedna kaznuje.

Ako zdravniki, ranocelniki itd. skrivnosti bolnikov razodenejo.

§. 498. Zdravnik ali ranocelnik, porodničar ali babica, ki skrivnosti njih postrežbi izročene osebe komu drugemu, razun uradoma poprašujoče oblastnije, razodenejo, naj se za ta prestopok kaznujejo prvikrat s prepovedjo, svoje delo opravljati za tri mesece, in drugikrat za eno leto, tretjikrat pa za vselej.

Kaznovanje ravno tega prestopka pri lekarjih ali apotekarjih.

§. 499. Ako lekar (zdravilar) skrivnosti kakega bolnika, ki jih po donašanih receptih zve, drugim

ljudem, razun uradoma poprašujoče oblastnije, razodene, stori prestopok, in naj se kaznuje, če je lastnik ali oskrbnik lekarne, za vsaki primerlej v denarjih od petih do petdesetih goldinarjev, pomočnik pa z zaporom od enega do štirinajstih dni, katerega je po okoliščinah poostriti.

(Term. opomba: „Apotheker“ — „lekar“; sedaj rabimo sploh „lekarničar“, kar je pravilneje.)

Trinajsto poglavje.

O pregreških in prestopkih zoper javno
nравnost ali lepo vedenje.

Pregreški in prestopkih zoper javno nравnost.

§. 500. Skrbnost zakonodavstva po svojem namenu ne vtesnuje pojma razžalitve javne nравnosti samo na taka dejanja, ki zamorejo sama na sebi stud obuditi in javno pohujšanje dati; ona ji prišteva tudi dejanja, ki po svoji lastnosti k razširjanju spridenega življenja ljudi pripomagajo, kakor tudi taka, s katerimi so kakor njih navaden nasledok združeni neredi in razuzdanost.

Po le-tej določbi gre kakor pregreške ali prestopke zoper javno nравnost v tukaj izrečenih primerlejih kaznovati: *a)* nečistost; *b)* veliko in občno pohujšljivo razžalitev nравnosti ali sramožljivosti; *c)* beračenje; *d)* prepovedane igre; *e)* pijanstvo; *f)* druge večje nenravnosti.

Nečistost med žlahto ali svaščino.

§. 501. Nečistost med brati in sestrami pravimi ali po poli, z zakonskimi drugimi starišev, otrok ali bratov in sester je kakor prestopok kazniti z

-zaporom enega do treh mesecev, kateri naj se po okoliščinah poostri.

Tisti, ki se v preiskavi za zapeljivce spoznajo, naj se obsojujejo v hud zapor od enega do treh mesecev. Po dokončani kazni je treba iz uradske dolžnosti poskrbeti, da križci skupaj ne ostanejo, temuč se eden od drugega ločijo.

Prešeštvo.

Kazen.

§. 502. Oženjena ali omožena oseba, ki prešeštvo doprinese, kakor tudi neoženjena ali neomožena oseba, s katero se prešeštva, je kriva prestopka, in se kaznuje z zaporom od enega do šestih mesecev, ženo pa je takrat huje kaznovati, če zamore iz doprinesenega prešeštva vstati dvomba, ali je sledeči porod zakonsk ali ne.

Kdaj se preiskava prešeštvo.

§. 503. Prešeštvo se pa, razun primerleja sledečega §. 510, ne more nikoli iz uradske dolžnosti, temuč edino na zahtev razžaljene strani preiskovati in kazniti. Tudi razžaljeni družje nima več pravice, kaj takega tirjati, ako je razžalitev, zvedši za-njo, izrečno odpustil, ali pa od dobe, odkar je za-njo zvedel, skozi šest tednov zavoljo nje ni tožil. Tudi že prisojena kazen ugasne, kakor hitro razžaljeni izreče, da hoče zopet s krivcem živeti. Takošno izrečenje pa vendar ne jemlje moči kazni, katera je bila sokrivcem že prisojena.

Kadar domačin maloletno dekle iz zlahte onečasti.

Kazen.

§. 504. Domačin, kateri maloletno hčer hišnega očeta ali hišne matere ali pri hiši živečo maloletno

žensko nju žlahte onečasti, naj se kaznuje za ta prestopok po različnosti njegove razmere k rodbini s hudim zaporom od enega do treh mesecev.

Nečistost služabnice z maloletnim sinom ali dečkom od žlahte, kateri v hiši živi.

Kazen.

§. 505. Enako gre kaznovati žensko v kaki rodbini služijočo, katera maloletnega sinu ali kakega v hiši živečega maloletnega žlahtnika k nečistosti zapelje.

Ta dva prestopka se pa ne preiskavata in ne kaznujeta drugače, kakor le če to zahtevajo stariši, žlahta ali varstvo.

Onečastenje pod obljubo zakona.

§. 506. Zapeljanje in onečastenje kake osebe pod nedopolnjeno obljubo zakona naj se kakor prestopok kaznuje s hudim zaporom od enega do treh mesecev. Povrh tega ostane onečastenih prihranjena pravica do odškodovanja.

Sklenitev proti-zakonitega zakona brez prizanesbe ali spregleda.

Kazen.

§. 507. Kdor njemu znan zakonit zadržek zakona zamolči in se poročiti da, preden je, kakor gre, spregled zadobil; ali kdor se v tujo deželo poda, ondi zakon sklenit, kateri po deželnih zakonih ni bil dopuščen, je kriv prestopka, in se kaznuje s hudim zaporom od treh do šestih mesecev, zapeljivca pa je vsigdar ojstreje kazniti.

Zapor naj se še tudi poostri, če se je eni strani zadržek zamolčal, in je ona tako bila po nedolžnem k ničnemu zakonu premotena.

Kazen starišev, ki otroke v zakonito neveljavne zakone silijo.

§. 508. Ravno to kazen je izreči zoper prestopok starišev, kateri bi s krivo rabo roditeljske oblasti silili svoje otroke v kak zakon, ki je po zakonih neveljaven.

§§. 509, 510, 511. (So razveljavljeni vsled §. 9 zakona z dne 24. maja 1885 št. 89 d. z. v dodatku pod VIII. b).

Sovodstvo ali rofjanstvo.

§. 512. S prestopkom sovodstva (rofjanstva) se zakrive tisti:

- a) kateri nečisticam za njih nedopuščeno obrtovanje pri sebi redno prebivališče ali sicer potuho dajejo;
- b) kateri se z dopeljevanjem takih oseb redoma pečajo;
- c) kateri sicer v takih nedopuščenih dogovorih mešetarijo.

Kazen.

§. 513. Kazen tega prestopka je hud zapor od treh do šestih mesecev; poostriti jo je pa, če so krivci to obrtnijo že dalj časa uganjali.

Kazen za ponovljeno prestopljenje.

§. 514. Če je kdo zavoljo sovodstva že enkrat kaznjen bil, ga je treba, ko ga vdrugeč zalezejo, po prestani kazni iz kraja dosedanjega prebivališča, in ako je tujec, iz vseh kronovin cesarstva odpraviti.

Če gostilničarji ali krčmarji in njih posli k nečistovanju potuho dajo.

Kazen.

§. 515. Ako gostilničarji ali krčmarji, razun primerlejev prestopka sovodstva v §. 512 zazna-

movanih k nečistosti priložnost dajejo, so krivi prestopka, in se kaznujejo prvokrat v denarjih od pet in dvajsetih do dve sto goldinarjev. Če naprej potuho dajejo, se jim odvzame pravica gostilničarjenja ali točenja, in se izreče, da so v prihodnje za takšno obrtnijo nesposobni. Ako služabniki, ko gostilničar ali krčmar za to ne ve, tega prestopka krivi postanejo, jih je kazniti z zaporom od osmih dni do treh mesecev.

Velika in javno pohujšljiva žalitev lepega zadržanja ali sramožljivosti.

§. 516. Kdor v podobah ali z nečistimi dejanji npravnost ali sramožljivost hudo in tako žali, da se očitno pohujšanje daje, je kriv prestopka, in naj se obsodi v hud zapor od osmih dni do šestih mesecev. Če se je tako žaljenje storilo po tiskovinah, naj se kakor pregrešek s hudim zaporom od šestih mesecev do enega leta kaznuje.

Razsodbe kas. dvora: Ne zahteva se, da nastopi pohujšanje takoj pri izvršenju nečistega dejanja (z dne 5. junija 1882 št. 2593).

Le tista, npravnost in spodobnost hudo žaleča dejanja, katera zadevajo spolne odnošaje, so nečista v zmislu §. 516 (z dne 24. maja 1886 št. 3668).

Izraz „nečista dejanja“ obsega tudi nečiste „ustne izjave in govore“ (z dne 11. dec. 1886 št. 11814).

§§. 517, 518, 519, 520 in 521. (So razvejljavljeni: glej §. 9 zakona z dne 24. maja 1885 št. 89 d. z. v dodatku pod VIII. b.)

Prepovedane igre.

Kazen.

§. 522. Igranje vsakatero slepe (hazardove) ali take igre, ki zavisi od same sreče, kakor tudi vseh tistih iger, katere so s posebnimi predpisi po imenu prepovedane, podvrže vse igralce, kakor tudi tega, kdor v svojem stanovališču igrati pusti, za vsak

primerlej tega prestopka kazni od desetih do devet sto goldinarjev; tretjina tega zneska pripade ovadniku, in če bi bil tudi on sam kazni zapadel, se mu še ta kazen celo odpusti.

Tujce, kateri zavoljo tega prestopka kazni zapadejo, je iz cesarstva odpraviti.

Razsodba kas. dvora: Niti §. 522 k. z. niti kaka druga zakonita določba ne zapoveduje, da zapade denar, kateri se je rabil pri prepovedani igri; tak izrek je toraj v zmislu §. 250 k. z. nedopustljivo poostrenje kazni (z dne 21. okt. 1886 št. 6306).

Pijanstvo.

Kazen.

§. 523. Zavoljo prestopka pijanosti gre kaznovati tega, ki je pijan kaj storil, kar bi se mu bilo, da ni bil pijan, za hudodelstvo štelo (§. 236). Kazen je zapor od enega do treh mesecev. Ako je pijanec iz skušnje vedel, da je v pijanosti podvržen silnemu ganjenju srca, naj se mu zapor poostri, pri večjih zločinstvih pa hud zapor do šestih mesecev prisodi.

Razsodba kas. dvora: Samo zadolžena pijanost se kaznuje po §. 523 (z dne 12. marc. 1883 št. 13331 ex 1882).

Zastarano pijanstvo.

Kazen.

§. 524. Zastarano pijanstvo naj se pri roko-delcih in dninarjih, kateri na strehah in odrih delajo, ali ki imajo opraviti z rečmi za ogenj nevarnimi, kakor tudi pri tistih služabnikih ali poslih, iz nemarnosti katerih lahko ogenj vstane, kaznuje kakor prestopok z zaporom od enega do osmih dni, pri ponovljenju tudi do enega meseca, in po okoliščinah še tudi s poostrenjem.

Kazen za zastarano pijanstvo se sicer v teh primerlejih, katere gosposka zavoljo njih javnosti zve, iz uradske dolžnosti prisouje, razun tega pa

le takrat, če se mojstri ali gospodarji pri oblastniji zastran tega pritožijo.

Kedaj postanejo primeri, ki so sicer podvrženi hišnemu strahovanju, prestopki proti javni nramnosti.

§. 525. Druge večje nenravnosti, kakor: tatvine in nezvestobe med žlahto, prelomljenje zakonske zvestobe, dejanjsko žaljenje dolžnega spoštovanja otrok do starišev, družine do gospodarjev i. t. d., so sicer, dokler ostanejo skrite znotraj rodbin, prepuščene zgolj domačemu strahovanju.

Ako pa ti neredi tako daleč sežejo, da se stariši, varuhi, izrejevalci, žlahta, zakonski, gospodarji itd. primorane vidijo, oblastnije za pomoč prositi, postanejo prestopki zoper javno nramnost. V takih primerlejih je dolžnost oblastnij, k odvernjenju nereda pripomagati, in po dostojnem preiskanju tisto kazen izreči, katero po okoliščinah najdejo za najprimernejšo, v resnici uspeh doseči.

Razsodba kas. dvora: K v tem paragrafu omenjenim nenravnostim se prištevajo tudi stvarne poškodbe v zmislu §. 468 k. z. (z dne 17. jun. 1887 št. 4274).

Štirinajsto poglavje.

O ugašanju pregreškov in prestopkov in njih kazni.

Ugasnjenje pregreškov in prestopkov in njih kazni.

§. 526. V tem kazenskem zakonu razloženi pregreški in prestopki in njih kazni ugasnejo (minejo) s krivčevo smrtjo; s prestano kaznijo; z odpuščenjem kazni, in z zastaranjem ali predavnjenjem.

S smrtjo krivca.

§. 527. Smrt krivčeva konča vse preiskovanje, in odjemlje, če je bila že sodba storjena, tudi vso

njeno moč; razun kolikor je v njej povračilo ali odškodovanje izrečeno.

S pretrpljenjem kazni.

§. 528. Spolnjena kazen uničuje pregreške in prestopke (§. 225).

Z odpuščenjem kazni.

§. 529. Ako sta k temu poklicana javna oblastnija, ali pa zatožnik, ko k temu pravico ima, kazen prizanesla, ima to opuščenje enako moč, kakor spolnjena kazen.

§. 530. V vseh tistih primerlejih, kjer kazenske sodnije kak pregrešek ali prestopok samo, če vdeleženi zahteva, zasledovati smejo, nima ta, kateremu po zakonu ta prošnja gre, več pravice do nje, ako je kaznjivo dejanje, za katero je zvedel, izrečno odpustil, ali če od tiste dobe, ko je za kaznjivo dejanje zvedel, v šestih tednih zavoljo njega tožil ni, ali če je kaznjivo dejanje že po zastaranju minulo. Če pa vendar ta, komur pravica zatožbe gre, svojo prošnjo za kaznjenje še pred prekličo, preden se sodba preiskovancu oznani, neha na dalje vsakatero preiskovanje in obravnavanje kazenskih sodnij in sodba morda že storjena pride ob vso moč; ako se pa takošen preklic še le po tem zgodi, ko je, če tudi še ne pravomočna, sodba že oznanjena bila, se zamore ona praviloma (§. 503) čislati samo za uzrok olajšanja kazni pri višji oblastniji, do katere je sodba po prošnji za presojo prišla.

Razsodba kas. dvora: Rok za vložitev zasebne obtožbe ni računati „a momento ad momentum“, nego po dnevih; dan, katerega je zasebni tožitelj kaznjivo dejanje zvedel, se ne šteje v ta rok (z dne 28. febr. 1879 št. 14512 ex 1878).

Po zastaranju.

§. 531. Po zastaranju ugasne preiskava in kazen, če krivca od časa storjenega kaznjivega dejanja ali če je zavoľjo njega že v preiskavi bil, od časa sodbe, s katero je bil pravoveljavno odvezan, naprej v dobi z nazočim zakonom odločeni ni nobena kazenska sodnija domače države v preiskovanje vzela. Zastaranje se torej preneha, če se je proti storilcu kakor obdolžencu povabilo, povelje pripeljanja ali zaprtja izdalo, ali če so ga kakor takega že izpraševali ali zaprli, ali s potero ali iskavnimi listi lovili.

Dalje je k temu, da se sme na zastaranje opirati, storilcu potreba, da

- a) nima več v rokah nobene koristi iz pregreška ali prestopka; dalje je moral,
- b) kolikor to svojstvo kaznjivega dejanja dopušča, povračilo dati, katerega pogoja pa po tem takem ni potreba pri pregreških in prestopkih zoper varnost poštenja ali časti, in
- c) je treba, da v dobi, k zastaranju odločeni, ni storil ne hudodelstva, ne nobenega pregreška ali prestopka.

Razsodba kas. dvora: Rok zastaranja je računiti od trenutka storjenega dejanja. Ako je kaznivost dejanja vsled zastaranja med tem ugasnila, mora se odtoženec oprostiti ne glede na čas, kedaj je zasebni tožitelj to zvedel, ker more on po §. 530 k. z. mu pristoječo pravico zasebne tožbe zvrševati le tekom v §. 532 k. z. omenjenega roka za zastaranje (z dne 3. marc. 1887 št. 14497 ex 1886).

Glej tudi razsodbe zgoraj pri §§. 227, 229 in 237 k. z.

Doba zastaranja pri pregreških in prestopkih.

§. 532. Čas zastaranja je, ako ni v zakonu pri posameznih primerlejih posebej ustanovljena krajša doba, se tožbine pravice poprijemati, pri

pregreških in prestopkih, za katere je v zakonu kot najvišja kazen zapor prve stopinje brez poostrenja ali kazen v denarjih do petdesetih goldinarjev postavljena, tri mesece; kjer je zapor prve stopinje s poostrenjem, ali denarna kazen do dve sto goldinarjev odločena, šest mesecev; pri vseh pod težejšo kaznijo prepovedanih pregreških in prestopkih, kakor tudi, kjer je zguba pravic in dopuščenj za kazen postavljena, polno eno leto.

Razsodba kas. dvora: Rok zastaranja določiti je po kaznivemu dejanju konečno prisojeni pravni kakovosti; če se je najprej pred drugim sodiščem razsojalo, je - li uporabiti strogeja kazenska določba, ali ne, ne ustavlja zastaranja (z dne 16. avgusta 1887 št. 5712).

Dodatek.

I.

Tiskovni zakon z dne 17. decembra 1862 št. 6 d. z. za 1863.

S privolitvijo obeh zbornic Mojega državnega zbora ukazujem kakor sledi:

Prvi oddelek.

Splošne določbe.

§. 1. S patentom z dne 27. maja 1852 vpejani tiskovni red s poznejšimi nanj se nanašajočimi določbami se razveljavi in v prihodnje naj se uravna tiskovna raba le po pričujočem tiskovnem zakonu in po obstoječih kazenskih zakonih, v kolikor se niso spremenile po sledečih določbah.

Moja oblastva, državni zbor, deželni zbori in deželni odbori (potem centralne kongregacije lombardsko-beneškega kraljestva), glede onih tiskovin, ki jih na svitlo dajo v svojem zakonitem delokrogu, niso vezani na določbe drugega oddelka tega tiskovnega zakona.

§. 2. Določbe tega zakona uporabljati je tudi pri osebah, stoječih pod vojno sodno oblastjo, vendar

ne na kvar posebnim propisom, kateri veljajo za iste glede discipline.

§. 3. Pravica za izdelovanje, za zalaganje tiskovin in za promet z njimi uravnava se po obrtnih zakonih.

Vsakateremu pa je prosto, da po njem samem, ali s sodelovanjem drugih, pa po samostalno storjenem načrtu sestavljene spise jemlje v svojo založbo in da jih za svoj račun prodaja v svojem stanovanju ali pa kakem drugem izključno le za to namenjenem prostoru.

O odprtju takega prostora je pa poprej dati naznanilo varnostnemu oblastvu.

Preziranje teh propisov naj se kaznuje za prestopak z globo od 10 do 100 goldinarjev.

Pravica izdajati kako perijodično tiskovino (§. 10) združuje v sebi tudi pravico tisto zalagati.

Sicer pa sme politično deželno oblastvo prodajo perijodičnih tiskovin, krajno varnostno oblastvo pa prodajo šolskih knjig, koledarjev, podob svetnikov, molitev in molitvenih knjig gotovim osebam dovoliti do preklica za okraj, ki se ima zaznamovati.

Knjigotiskarjem, knjigotržcem in drugim imetnikom kake v §. 16, št. 1, obrtnega reda z dne 20. dec. 1859 naštetih obrti more se obrtna pravica, razun izvrševaje kake kazenske razsodbe zaradi prelomljenja občnih kazenskih in davčnih zakonov, odtegniti samo tedaj:

- a) če je bil obrtnik zaradi vsebine kake po njem v njegovi obrti izdelane, založene, ali razširjane tiskovine kakega hudodelstva, ali če je bil tisti vsled take tiskovine po občnem ka-

zenskem zakonu, ali zaradi zanemarjanja dolžne skrbi in paznosti v času dveh let trikrat kakkega pregreška ali kakkega prestopka krivemu spoznan;

- b) če tisti ni bil zaradi vsebine kake tiskovine, temveč zaradi kakkega drugega v §. 7 obrtnega reda z dne 20. dec. 1859 omenjenega dejanja obsojen, in če je po kakovosti obrti in naravi storjenega kaznjivega dejanja v danih okolnostih od nadaljevanja obrti bati se zlorabe.

Odtegnitev obrtne upravičenosti sme v slučajih odstavka a) izrekati le obsodeče sodišče in praviloma le za dobo enega leta, potem pa za vselej, ako nastopijo v onem odstavku določeni pogoji pri kakem omenjenih obrtnikov, kateremu se je že enkrat začasno odtegnila obrtna koncesija.

V slučajih v odstavku b) označenih pa more odtegniti obrtno upravičenost obrtno oblastvo in sicer ali za gotov čas, ali pa za vselej, vendar pa le tekom treh mesecev po pravomočnosti razsodbe, na katero se opira odtegnitev.

Mesto zgoraj navedenih §§. 16 št. 1 in 7 obrtnega reda z dne 20. dec. 1859 veljata sedaj §§. 15 št. 1 in 5 zakona z dne 15. marca 1883 št. 39 d. z.

§. 4. Vse, kar se v tem zakonu zastran tiskovin ukazuje, ne velja samo za knjigotiskarske izdelke, temveč tudi za vse s kakoršnimi koli mehničnimi ali kemičnimi sredstvi pomnoževane izdelke slovstva in umetnosti.

§. 5. Ako se v tem zakonu tiskarju nalaga kaka dolžnost ali odgovornost, umeti je s tem imetnika tiskarne, ali če je za oskrbovanje tiste nastavlil ka-

kega od oblasti potrjenega poslovodjo, pa slednega.

Kjer je tak poslovodja, izreči so denarne - in zaporne-kazni proti njemu, vendar pa prve pod zavezo imetnika obrti. Ako bi se po zakonu imela odtegniti obrtna pravica, nastopi to le tedaj, če je bil prestop storjen z vednostjo imetnika obrti in če je bil tisti v stanu, prestop zabraniti. Ako je to zakrivil odgovorni poslovodja, izreči je, da se odstrani od opravljanja obrti.

Tukaj navedene določbe uporabljati so tudi glede dolžnostij in odgovornosti, katere se v tem zakonu nalagajo založniku.

§. 6. Za razširjanje se more v zmyslu tega zakona smatrati samo razpečavanje, prodajanje ali razdeljevanje tiskovin, kakor tudi pribivanje, obešanje ali razpolaganje tistih na javnih krajih, v bralnih društvih, izposojnih knjižnicah itd.

§. 7. Za perijodično smatra se ona tiskovina, katera izhaja najmanj enkrat v mesecu, če tudi v nejednakih dobah.

Med take se pa ne prištevajo v zvezkih izhajajoča dela, ki so namenjena za odločeno posebno celoto.

Za pritklinski del lista (časopisa) ali zvezka smatrati je vsako prilogo, ki se s tistim ob enem izdaja, ne pa posebej potom naročbe prodaja.

Nasprotno pa se morajo glede vseh listov, kateri se kažejo po njihovem obsegu kot samostojne perijodične tiskovine in kateri se potom naročbe posebej prodajajo, vsi za izdajo perijodičnih tiskovin zakonito propisani pogoji tudi tedaj posebej spol-

nit, če se izdajajo v podobi prilog kake druge perijodične tiskovine, ali s tistim naslovom, pod katerim le-ta izhaja.

§. 8. Določbe pričujočega zakona uporabljati je na kaznjiva dejanja, ki so bila storjena pred dnevom, ko prične njegova veljavnost, le toliko, v kolikor bi krivec po dosedanjih zakonih zapadel ostrejšemu postopanju.

Drugi oddelek.

Določbe za vzdrževanje reda v tiskovnih zadevah.

§. 9. Na vsaki tiskovini se mora razun kraja tiskanja navesti ime (tvrdba) tiskarja in založnika, ali pri perijodičnih tiskovinah mesto zadnjega ime izdajatelja.

Te dolžnosti oprostijo se le taki tiskovni izdelki, kateri so namenjeni služiti samo potrebam obrti in prometa, ali domačega in družabnega življenja, kakor: obrazci, cenilni listi, vizitnice itd.

Vsak list (številka) ali zvezek kake perijodične tiskovine mora vrhu tega imeti tudi ime vsaj jednega odgovornega urednika.

Preziranje v tem paragrafu navedenih propisov kaznovati je na tiskarju za prestopok z globo 20 do 200 gold., vedoma kriva navedba pa na vsakem zadolžencu za pregrešek z omenjeno globo in vrhu tega z zaporom od enega tedna do enega meseca.

Razsodba kas. dvora: Zakon ne pozna razločka med odgovornim in neodgovornim urednikom; za odgovornost urednikovo nima toraj v §. 9 odstavek 3 nahajajoč se izraz „odgovoren“ nikaškega pomena (z dne 27. okt. 1879 št. 6489).

§. 10. Kdor namerava izdajati kako perijodično tiskovino, naznaniti ima to poprej državnemu pravd-

niku in deželnoknežjemu varnostnemu oblastvu okraja, v katerem leži kraj izdajanja.

To naznanilo ima obsezati sledeče :

1. Zaznamovanje (naslov) perijodične tiskovine, dobe njenega izhajanja in pregled predmetov (program), katere razpravljati je namenjena ;
2. ime in stanovališče odgovornega urednika , in če bi bilo tistih na listu več imenovanih, imena ter stanovališča vseh z izkazom vred, da zado-
stujejo njihove lastnosti in razmere pogojem, propisanim v prvem odstavku §. 12 tega zakona ;
3. ime in stanovališče tiskarja, kakor tudi ono založnika, ako je tisti od izdajatelja različna oseba.

Ako nastopi med izdajanjem kake perijodične tiskovine v kateri teh točk kaka sprememba, naznaniti je to praviloma še pred nadaljno izdajo, če se pa sprememba ni naprej videla, v treh dnevih imenovanim oblastvom.

Ako so v naznanilu zastran kake perijodične tiskovine, ki jo misli kdo izdajati, obsežene navedbe in izkazi nepopolni ali nezadostni, pozvati je naznanilec od varnostnega oblastva z ozirom na določbo §. 11, da jih dopolni; ako se pa varnostnemu oblastvu izkaz zdi popolnoma dovoljen, dá o tem naznanilcu vedeti ter ga, če nastopi dolžnost dati varščino (kavcijo), napoti, da jo položi; o izvršitvi tega pa se ima izkazati pred začetim izdajanjem pri državnem pravdniku in varnostnem oblastvu.

Ako varnostno oblastvo na storjeno naznanilo ali na dopolnitev tistega v 8. dnevih ničesar ne

ukrene, sme se pričeti z izdajanjem perijodične tiskovine, če je položena varščina, kjer nastopi dolžnost za to, in če se je položitev izkazala.

Posebni listi, kateri se pri perijodičnih tiskovinah o priliki posebno važnih dogodkov zase in v nerednem času izdajo, niso smatrati za del perijodične tiskovine, temveč za samostojno tiskovino, glede katere se je ravnati po §. 17 tega zakona (minist. ukaz z dne 30. jul. 1870 št. 9140 in 29. marc. 1882 št. 4831).

§. 11. Ako se prične perijodična tiskovina izdajati pred položitvijo varščine, ali pred pretekom v zadnjem odstavku §. 10 omenjenega roka, ali če se propisano naznanilo o kaki med izdajanjem nastali spremembi v času zaznamovanem v §. 10 ni storilo, krivi so izdajatelj, založnik, urednik in tiskar, v kolikor jih zadene kaka krivnja, prestopka, kateri je kaznovati z globo 50 do 200 gld. Ako so bile v naznanilu neresnične (napačne) navedbe, ali če je bil za urednika imenovan kak po zakonu nezmožen (§. 12 drugi odstavek) in če se je na to pričela izdajati perijodična tiskovina, ali če ima naznanilo o kaki med izdajanjem nastali spremembi kako teh napak, krive so zgoraj omenjene osebe, v kolikor jim je bila znana neresničnost navedb ali nezmožnost urednika, pregreška ter so kaznovati mimo globe 50 do 200 gld. tudi z zaporom od enega tedna do enega meseca.

V obeh imenovanih slučajih more se ustaviti izdajanje tiskovine do spolnitve zakonitih pogojev in sicer v slučaju prvega odstavka po varnostnem oblastvu, v slučaju drugega odstavka po sodišču pri vpeljavi preiskave ali tekom tiste.

Pritožba proti ustavljenju nima nikake odložitve moči.

§. 12. Odgovoren urednik kake perijodične tiskovine more biti samo kak avstrijski državlján,

kateri je samosvojen in ki ima svoje bivališče v kraju njenega izhajanja.

Zakonito nezmožni za opravljanje odgovornega uredništva kake perijodične tiskovine so tisti, kateri so po občinskem zakonu zaradi storjenih kaznivih dejanj izključeni od volilnosti v občinski zastop.

Osebe, ki so zaradi kakega hudodelstva v preiskavi, so za opravljanje odgovornega uredništva kake perijodične tiskovine zakonito nezmožne le dokler trpi sodnijski pripor ali preiskovalni zapor.

Zadnji odstavek tega paragrafa stopil je v veljavo vsled člena I. zakona z dne 15. oktobra 1868 št. 142 d. z.

§. 13. Varščino položiti dolžan je vsak izdajatelj kake perijodične tiskovine, katera izhaja več kakor dvakrat v mesecu in, če tudi le mimogrede, razpravlja politične dnevne dogodbe, ali pretresa politična, verska ali socialna dnevna vprašanja. Vendar pa znanstveni in strokovni listi niso dolžni varščino dati, ako mimogrede pretresajo dnevna vprašanja, ki so v zvezi z njihovo nalogo. Za liste, katere izdaja vlada, ni položiti nikake varščine.

O dolžnosti položiti varščino odločuje pri vgovoru politično deželno oblastvo in na daljnji stopinji državno ministerstvo.

§. 14. Znesek varščine določa se za perijodične tiskovine, katere izhajajo na Dunaju ali v okolici, t. j. v oddaljenosti dveh milj, na 8 tisoč goldinarjev; v drugih krajih z več ko 60 tisoč prebivalci ali v njih okolici, na 6 tisoč goldinarjev; v krajih z več ko 30 tisoč prebivalci in njihovi okolici na 4 tisoč goldinarjev, v vseh drugih krajih na 2 tisoč goldinarjev. Za take perijodične tis-

kovine pa, katere ne izhajajo več ko trikrat na teden, položiti je le polovica zgoraj omenjenih zneskov varščine.

Varščina je položiti pri s posebnimi propisi nannjenih blagajnicah v gotovini, ali v na pokaznika glasečih se obrestljivih avstrijskih državnih obveznicah (dolžnih pismih), v obveznicah zemljiške odveze, ali zastavnicah (zastavnih pismih) nacionalne banke ali gališkega kreditnega zavoda, po borzinem kurzu dneva položitve.

Varščino dati je nazaj šest mesecev potem, ko preneha izhajati tiskovina, za katero je bila dana, proti potrdilu državnega pravdnika, da zastran izdaje one tiskovine ne teče niti kaka preiskava, niti da je v zastanku kaka zvršitev kazni ali povrnitev troškov.

Glej tudi ukaz fin. ministerstva z dne 16. julija 1863 št. 67 d. z., kateri obsega propise zastran polaganja in ravnanja z varščino.

§. 15. Varščina zapade ali vsa, ali pa delovito in stoji za vse globe in troške kazenskega postopanja, ki so povodom izdajanja perijodične tiskovine, za katero je bila dana, vsled kazenske sodbe plačati tudi takrat, če položitelj varščine zastran svoje osebe ni bil za kaznjivega spoznan.

Ako se je s pravomočno razsodbo izreklo, da je varščina ali del tiste zapadel, ali če se je kaka globa ali povrnitev troškov naložila, izkazati se imajo v prvem slučaju izdajatelj, v zadnjem pa obsojenci v treh dnevih po pravomočnosti kazenske razsodbe pri državnem pravdniku, da so položili v plačilo jim naložen znesek; sicer je dolžnost državnega pravdnika ukreniti, da se dobi plačilo iz za varščino položenih vrednostij, ter v to svrho,

ako je bila varščina dana v državnih obveznicah, v obveznicah zemljiške odveze, ali v zastavnicah, pustiti le-te do potrebnega zneska na borzi prodati.

O vspehu obvestiti je izdajatelja.

Glej tudi §. 6 ukaza fin. min. z dne 16. julija 1863 št. 67 d. z. in §. 5 uradne instrukcije za državna pravdništva in varnostna oblastva.

§. 16. Ako se je varščina po zvršitvi kake kazenske sodbe pomanjšala, mora se tista najdalje v 8 dnevih po storjenem obveščanju dopolniti in to državnemu pravdniku izkazati, sicer je na ukrenitev državnega pravdnika ustaviti izdajanje perijodične tiskovine po varnostnem oblastvu, dokler se dopolnitev ne izkaže.

Ustavljenje izreči je tudi takrat, če se povodom izdajanja kake perijodične tiskovine, za katero ni položena nobena varščina, zgodi kaka obsodba na globo in povrnitev troškov, in če se plačilo teh zneskov v 8 dnevih po pravomočnosti razsodbe državnemu pravdniku ne izkaže.

§. 17. Od vsakega posameznega lista ali zvezka kake perijodične tiskovine ima tiskar ob enem s pričetim raznašanjem ali razpošiljanjem, od vsake druge tiskovine pa, katera ne spada pod izjemo §. 9, in ne obsega več, kakor pet tiskanih pol, najmanj 24 ur pred raznašanjem ali razpošiljanjem, oddati en izvod pri varnostnem oblastvu izdajnega kraja in v krajih, kjer ima državni pravdnik svoj sedež, tudi pri njem.

Vendar pa se smejo raznašati ali razpošiljati tiskovine zadne vrste s privoljenjem varnostnega oblastva, odnosno državnega pravdništva tudi pred pretekom 24 urnega roka.

Preziranje propisov tega paragrafa kaznovati je na tiskarju za prestopok z globo 10 do 100 gld.

§. 18. Od vsake za prodaj namenjene tiskovine, katera se v domači deželi založi ali tiska, oddati je, ako ne spada k v §. 9 omenjenim izjemam, po jeden dolžni izvod državnemu ministerstvu, policijskemu ministerstvu, c. kr. dvorni knjižnici in oni vseučiliščni ali deželni knjižnici, katera se s posebnim razglasom v vsakem upravnem okrogu za v to upravičeno zaznamuje. Od vsake perijodične tiskovine poslati je vrhu tega jeden dolžni izvod glavarju upravnega okroga, v katerem izhaja tiskovina.

Pošiljatev teh dolžnih izvodov, katera je poštne prosta, ima se zgoditi pri perijodičnih tiskovinah v rednih dobah njihovega izhajanja, pri drugih tiskovinah pa najdalje v 8 dnevih od izdaje spisa računiti, in se bode pri tiskanih delih posebno dragocene zunanje oprave za res dobljene dolžne izvode povrnila cena, ki je znižati po posebnem zaukazu.

Dolžne izvode oddati je dolžan založnik; pri tiskovinah, na katerih obrtnijski založnik ni, ali pa je kdo napačno za založnika imenovan, ali ktere se zalagajo v inozemstvu, pa tiskar.

Preziranje le-tega propisa se kaznuje na založniku ali tiskarju za prestopok z globo 5 do 50 gold., katere plačilo pa ne oprosti dolžnosti oddati izvod.

§. 19. V perijodično tiskovino se mora na zahtevek kakega oblastva ali vdeležene zasebne osebe sprejeti v postavljenem zahtevu izideči prvi ali

nasledni drugi list ali zvezek vsak popravek v njej priobčenih dogodeb, in sicer bodisi glede mesta uvrstitve, kakor tudi glede pisave (črk) na popolnoma tisti način, kakor je bil natisnen članek, ki se ima popraviti.

Uradne popravke je vselej, one zasebnih oseb pa samo v toliko brezplačno sprejeti, kolikor njih obseg ne presega dvojne mere članka, zoper katerega merijo; v nasprotnem slučaju plačati so za preseg navadne natisnine (uvrstitvene pristojbine).

O zahtevu za sprejetev kakega popravka je, ako se terja, dati potrdilo.

Tako se glasi §. 19 vsled člena II. zakona z dne 15. oktobra 1868 št. 142 d. z.

§. 20. Perijodična tiskovina, katera sprejema naznanila (inserte), se lahko prisili, da sprejme uradne ukaze, katere jej pošlje oblastvo za objavo, vendar pa le proti povračilu navadnih natisnin (uvrstitvenih pristojbin).

Naredbe in rzsodbe kazenskih sodišč, katere so izšle vsled preiskave vpeljane zaradi vsebine kake perijodične tiskovine, morajo se po nalogu sodišča, danem na zahtev državnega pravdnika ali zasebnega tožitelja, sprejeti brezplačno v naslednem listu ali zvezku te tiskovine in sicer na prvi strani tiste.

§. 21. Neosnovana branitev odgovornega urednika, kak po določbah §§. 19 in 20 tiskovnega zakona za sprejetev poslan (podan) spis natisniti v zakonito propisanem načinu in času, je pokoriti kot prestopok z globo 20 do 200 gold.

Sodnik naj na dotični zahtev brez odloga, ako mogoče v 24 urah rzsodi. Zoper oni del, kateri

izreka dolžnost za sprejetev, vloženi pravni lek (pomoček) nima nikake odloživne moči. Tudi ima sodišče ukreniti, da se ustavi tiskovina do spolnitve te dolžnosti.

Tako se glasi §. 21 vsled člena II. zakona z dne 15. oktobra 1868 št. 142 d. z

Pravosodno ministerstvo je o priliki nekega posebnega slučaja z ukazom z dne 16. nov. 1881 št. 18526 izreklo, da je preganjati v §. 22 označeni prestopok potem z a s e b n e o b t o ž b e, ako branitev urednika ne zadeva sprejetve kakega uradnega popravka.

§. 22. Vsi v §§. 19 in 20 zaznamovani spisi morajo se natisniti nespremenjeni in brez kakoršnegakoli vpletka.

Perijodične tiskovine, katere so dolžne sprejeti kak uradni popravek ali kak v §. 20 omenjenih spisov, ne smejo v tistem listu ali zvezku, v katerem se ta popravek ponatisne, sprejeti ne dostavkov, ne opazek o vsebini te objave.

Ponatisku naredb ali razzsodb kazenskih sodišč, katerih objava po tisku se ima zgoditi vsled sodnijskega naloga, ne smejo se dodajati enake opazke ali dostavki tudi v takih perijodičnih tiskovinah, katere so objavo storile, ne da bi bile obvezane za to.

Prelomitev teh propisov kaznovati je kot prestopok z globo 20 do 200 gold.

§. 23. Pohiševati (krošnariti) s tiskovinami, tiste oklicevati, razdajati in prodajati izven za to pravilno namenjenih prostorov, in nabirati naročnike ali podpisovalce po osebah, katere nimajo za to od varnostnega oblastva posebej danih dopustnic, je prepovedano.

Ravno tako je prepovedano brez posebnega dovoljenja varnostnega oblastva tiskovine obešati ali pribijati na cestah (ulicah) ali drugih javnih krajih.

Ta prepoved pa ne zadeva razglasov čisto krajevnega ali obrtnega zanimanja, kakor so: gledališki listi, naznanila javnih veselic, najemov, prodaj i. dr. Pa tudi taka naznanila smejo se pribijati samo na mestih od oblastva za to odločenih.

Prelomitev teh propisov kaznuje se na zadolžencu kot prestopok z globo 5 do 200 gold. Pri nezakonitem razširjanju zasačene in proti prepovedi pribite tiskovine zapadejo.

Razsodbe kas. dvora: „Za prodaj pravilno namenjen“ je le oni prostor, v katerem je upravičen prodajati tisti, kdor ima pravico tiskovine prodajati (z dne 8. maja 1879 št. 3054).

Tiskovine izven za to pravilno odločenih ali namenjenih prostorov razdajati ustanovi prestopok tudi takrat, če se iz tega ne dela obrt (z dne 14. sept. 1876 št. 8593).

V tretjem odstavku §. 23 storjena izjema velja ne samo za drugi, temveč tudi za prvi odstavek tega paragrafa (z dne 14. maja 1867 št. 3891).

§. 24. Kdor kako tiskovino, ne gledè na po sodnijski razsodbi izrečeno, pravilno razglašeno prepoved, ali kdor vedoč kako zaplenjeno tiskovino dalje razširja ali njeno vsebino po tisku objavi, zakrivi se pregreška ter je kaznovati z globo 50 do 500 goldinarjev, pri ponovljeni obsodbi pa vrhu tega z zaporom od enega tedna do enega meseca.

Razsodbe kas. dvora: Teža pregreška ni kriv, kdor ni mogel iz napisa ali naslova spoznati, da je po njem razširjani spis identičen s prepovedanim (z dne 29. nov. 1880 št. 8838).

Kdor trguje s tiskovnimi izdelki, ali če tudi pri kakí drugi trgovini ima take izdelke na prodaj, se ne more sklicevati, da mu ni bila znana pravilno razglašena prepoved (z dne 4. maja 1883 št. 1933).

Ako se v kaki knjigotržnici izpostavi in za prodaj pripravi kako prepovedano delo, je s tem pregrešek po §. 24 že izvršen (z dne 29. nov. 1880 št. 8838).

V subjektivnem oziru zadostuje zavest, da je objavljeni spis vzet iz kake prepovedane, ali zaplenjene tiskovine (z dne 27. okt. 1878 št. 11906).

„Pravilno razglašena“ je prepoved že tedaj, če se je razglasila v uradnem listu one dežele, kjer ima sedež sodišče, ki je izreklo prepoved. Nezadolžena nevednost te prepovedi storilca opravičuje (z dne 21. aprila 1887 št. 1699).

Poročila o sodnijskih razpravah so v kazenskem oziru presojati tako, kakor druge tiskovne objave; da je bila razprava javna,

ni še sklepati iz tega, da je objava na vsak način nekaznjiva. Za pregrešek v zmislu §. 24 pa se ne zahteva namen razširjati prepovedano ali zaplenjeno tiskovino (z dne 20. febr. 1886 št. 13723 ex 1885).

§. 25. V vseh slučajih, v katerih se je izdajanje kake perijodične tiskovine po varnostnem oblastvu (§§. 11, 16 in 19) ali po sodnijski razsodbi (§§. 11 in 38) ustavilo, ustanovi neopravičeno nadaljevanje njenega izdajanja pregrešek, kateri je na zadolžencu kaznovati z globo 50 do 500 gold.

§. 26. Prepovedi gotovih inozemskih tiskovin, katere so se po tiskovnem redu z dne 27. maja 1852 št. 122 d. z. izdale političnim potom, se s tem zakonom razveljavijo.

Ako se pa take tiskovine po varnostnem oblastvu vnovič zaplenijo, dobiti ima državni pravdnik najdalje v treh mesecih, računati od početka veljavnosti tega zakona, potrditev zaplenbe po propisih postopka v tiskovnih zadevah.

Odtegnitev poštna pravice (poštni debit) inozemskim tiskovinam more izreči samo državno ministerstvo.

§. 27. Kaznjivost pregreškov in prestopkov, storjenih proti v tem oddelku obseženim določbam, ugasne, ako pri uporabi določb kazenskega zakona na tiste ne nastopi krajši rok zastaranja, v šestih mesecih, računati od dneva, katerega je bil pregrešek ali prestopok storjen, ali katerega se je vpeljano postopanje prenehalo in ne več nadaljevalo.

Tretji oddelek.

Določbe o kaznjivih dejanjih, katera se storijo po vsebini tiskovin.

§. 28. Ako se po vsebini kake tiskovine stori kako po obstoječih kazenskih zakonih kaznjivo dejanje, uporabljati so na to določbe teh zakonov.

Po teh določbah presoјati je toraj tudi kaznjivost onih oseb, katere so sodelovale k ponatisku ali razširjanju kakega tiskovnega izdelka (proizvoda).

S tem utrjena kaznjivost se ne more odklanjati s tiskovini pridejano izjavo, da se kdo ne strinja z vsebino kakega objavljenega spisa ali da noče zastopati kake prijave, kakor tudi ne s tem, ako izreče kdo drugi, da hoče prevzeti sam odgovornost.

Nasproti pa se ne more nikdo pozvati na odgovor za resnične prijave javnih razprav državnega in deželnih zborov.

§§. 29 do 33. *Vsled zakona z dne 15. okt. 1868 št. 142 d. z. člen III. so §§. 29 do 33 razveljavljeni; na njihovo mesto stopijo sledeče določbe:*

1. Urednik kake perijodične tiskovine, katere vsebina ustanovi kako hudodelstvo ali kak pregrešek, odgovoren je, če tudi se mu po občnih določbah kazenskega zakona to hudodelstvo ali ta pregrešek ne more prištevati, vendar za zanemarjenje one paznosti, pri kateri bi, ko bi jo bil imel, kakor je njegova dolžnost, bila izostala sprejetev kaznjive vsebine tiskovine.

Te odgovornosti se on ne oprosti niti s pristavljenimi splošnimi ali posebnimi zavarovanji, niti z izjavo kakega drugega, da hoče sam prevzeti odgovornost.

2. Založnik kake neperijodične tiskovine kaznjive vsebine je odgovoren zaradi zanemarjenja dolžne paznosti, ako tisti pri njegovem prvem sodnijskem zaslišanju ne more povedati ter dokazati kakega pisatelja ali izdajatelja, kateri je o času, ko je prevzel tiskovino v založbo, stalno bival v obsegu onih dežel, za katere velja ta tiskovni zakon.
3. Tiskar kakega spisa kaznjive vsebine je odgovoren za zanemarjenje dolžne paznosti, ako se pri natisku ni pazilo na propise §§. 9 in 17 tiskovnega zakona; r a z š i r j e v a l e c pa tedaj, ako se je razširjanje zgodilo na kak po zakonu prepovedan način (§. 23); ako je on kako tiskovino ne glede na po sodnijski razsodbi izrečeno, pravilno razglašeno prepoved, ali pa ako je vedoč kako zaplenjeno tiskovino dalje razširjal; če ni na spisu naznanjen kraj izhajanja, niti imenovan pisatelj, niti kak obrtnijski založnik, ali če je neresničnost teh napovedb spoznati; slednjič tedaj, če so v inozemstvu izšli in tukaj razširjani spisi utegnili pozornost storiti po njihovem naslovu, ali po predmetu, po podobah, ali po načinu pošiljatve.
4. Odgovornost za zanemarjanje dolžne paznosti v zmislu zgornjih določb nastopi še le z onim časom, ko se je pričelo razširjanje tiskovine (§. 6 tiskovnega zakona).

5. Osebe, katere zadolže pri kaki tiskovini v zmislu zgornjih določb zanemarjenje dolžne paznosti, zakrivate prestopke ter so pokoriti, ako ustanovi vsebina tiskovine kako hudodelstvo, z zaporem od enega do šestih mesecev, ako pa ustanovi tista kak pregrešek, z globo 20 do 200 gold.

§. 34. Paragrafi 28, 29, 251 in 252, potem zadnji stavek §. 493 kazenskega zakona se razveljavijo; na njihovo mesto stopijo v sledečih paragrafi obsežene določbe.

§. 35. Ako se kdo zaradi vsebine kake tiskovine, za katero je bila po §. 13 položiti varščina, kakega hudodelstva ali pregreška krivemu spozna, izreči je razun kazni, določene v dotičnih zakonih, tudi, da zapade varščina v prid ubožni blagajnici onega kraja, kjer se je storilo kaznjivo dejanje.

Ako se je obsodba zgodila zaradi kakega hudodelstva, za katero se more po zakonu prisoditi kazen več kakor petletne ječe, izreči je, da zapade varščina od polovice do celega zneska; pri vseh drugih hudodelstvih v znesku od 300 gold. do polovice varščine; slednjič pri vseh pregreških v znesku od 60 do 300 goldinarjev, in sodni dvor ne more tukaj nikdar iti pod najmanjšo zakonito mero.

Tudi v slučajih, kjer je bil kdo vsled vsebine kake take tiskovine obsojen zaradi zanemarjenja dolžne paznosti, mora se izreči, da zapade varščina z ozirom na ono vsebino, kakor se je v njej spoznal učin kakega hudodelstva ali pregreška, po ravno omenjeni meri.

Razsodba kas. dvora: Ako je bilo obsojenih zaradi vsebine kake take tiskovine, za katero se je položila varščina, več

oseb, izreči se more vendar samo jedenkrat zapadlost varščine (z dne 18. maja 1864 št. 3591).

§. 36. V vsaki sodnijski razsodbi, katera izreka vsebino kake tiskovine (kakega lista, zvezka ali dela) za hudodelstvo, izreči je tudi prepoved njenega daljnega razširjanja.

To prepoved sme sodišče izreči tudi takrat, če spozna v vsebini tiskovine samo kak pregrešek ali prestopok.

Vsako sodnijsko prepoved razširjanja kake tiskovine objaviti je v uradnih listih.

§. 37. V vseh slučajih, kjer se izreče prepoved kake tiskovine, spozna lahko sodišče tudi, da se za kaznjivo izrečena tiskovina celoma, ali pa en del tiste uniči, kakor tudi, da se razdère za nje razširjevanje sposobna priprava stavka, plošč, oblik, kamnov i. dr.

Uničenje tiskovin vendar ne obsega onih izvodov, kateri so prešli v posest tretjih oseb za lastno rabo.

§. 38. (Je razveljavljen po členu IV. zakona z dne 15. oktobra 1868 št. 142 d. z.)

§. 39. Ako predlaga državni pravdnik ali zasebni tožitelj objavo kazenske razsodbe, izšle vsled kake tiskovine, spoznati ima sodišče tudi o tem ter določiti natanjko čas, kakor tudi način objave, katera naj se zgodi na troške obsojenčeve.

§. 40. Gledé zastaranja kakega po kaki tiskovini storjenega kaznjivega dejanja, veljajo sicer v obče (§. 28) načela kazenskega zakona. Vendar je pa tudi v tem slučaju, ako zastrañ kakega takega

dejanja po teh načelih še ni nastopilo zastaranje, izključeno vsako daljno preganjanje, ako je od časa, ko je tiskovina izšla, ali ko se je pričela v deželi razširjati, minulo šest mesecev, in ako se med tem kazensko preganjanje v domači deželi, čeravno je bilo mogoče, ni vpeljalo proti nobenemu krivcu ali pa vpeljano postopanje ravno toliko časa ni nadaljevalo.

Tista načela veljajo tudi glede zastaranja onih pregreškov in prestopkov, kateri se storé z zane-marjenjem dolžne skrbnosti ali paznosti pri tiskovinah.

§. 41. Državnemu ministerstvu in ministerstvom pravosodja, vojne in varstva (policije) ukazuje se izvršitev tega zakona.

Ministerstvo pravosodja izdalo je z ukazom z dne 4. svečana 1863 št. 114 Pr. za državna pravdništva in varnostna oblastva posebno uradno instrukcijo k tiskovnemu zakonu.

II.

Zakon z dne 17. decembra 1862 št. 8 d. z. za 1863.

za devajoč nekatere dopolnitve občnega in vojnega kazenskega zakona.

S privolitvijo obeh zbornic državnega zbora ukazujem, kakor sledi :

Člen I.

V §. 58 odstavek *b*) občnega kazenskega zakona (§. 334 lit. *b* vojn. kaz. zak.) označenega hudodelstva velike izdaje zakrivi se posebno tudi tisti, kdor kaj počne, kar meri na silovito spremembo državne ustave.

Člen II.

Kdor javno ali pred več ljudmi, ali v tiskanih delih, razširjanih spisih ali podobah k zaničevanju ali sovraštvu zoper ustavo države naščuvati skuša, zakrivi se hudodelstva motenja javnega pokoja ter je kaznovati z v §. 65 občnega kazenskega zakona (§. 341 vojn. kaz. zak.) določeno kaznijo.

Člen III.

Kdor javno ali pred več ljudmi, ali v tiskanih delih, razširjanih podobah ali spisih z zasmehovanjem, zasramovanjem, neresničnim pripovedovanjem ali s prevračanjem dogodkov druge k sovraštvu ali zaničevanju proti jedni obeh zbornic državnega zbora ali proti kakemu deželnemu zboru naščuvati skuša, zakrivi se v §. 300 občnega kazenskega zakona (§. 556 vojn. kaz. zak.) označenega pregreška ter je kaznovati z zaporom od enega do šestih mesecev.

Člen IV.

Kdor na kak v členu III. omenjenih načinov cesarsko vojno (armado) ali kak samostojen oddelek tiste napade, zakrivi se tistega pregreška ter je kaznovati z zaporom od enega do šestih mesecev.

Sodnijsko preganjanje sme se vpeljati le s privolitvijo vojnega ministra.

Člen V.

V §§. 487—491, potem v §. 496 kazenskega zakona (§§. 760—764 in §. 769 vojn. kaz. zak.) določeni pregreški in prestopki zoper varnost časti preganjati so uradoma, ako se storijo proti jedni obeh zbornic državnega zbora, proti kakemu de-

želnemu zboru, proti kakemu javnemu oblastvu, proti cesarski vojni (armadi), cesarskemu brodovju ali proti kakemu samostojnemu oddelku poslednjih dveh.

Za preganjanje zaradi razžalitev proti cesarski vojni, cesarskemu brodovju ali proti kakemu samostojnemu oddelku tistih dobiti je privoljenja vojnega ministra, oziroma pomorskega ministra.

Ako je razžalitev merjena proti deželni brambi, je po ukazu pravosodnega ministerstva z dne 21. septembra 1873 št. 10312 dobiti privoljenja deželno-brambenega ministra.

Zaradi po §. 493 k. z. (§. 766 vojn. k. z.) kaznivih pregreškov zoper varnost časti, v kolikor je bil napad merjen proti kakemu javnemu uradniku ali služabniku, proti kakemu vojaku ali dušnemu pastirju glede dejanj njihovega poklica, dopuščeno je sodnijsko preganjanje ne samo na zahtev žaljenega, temveč tožiti more tudi državni pravdnik iz javnih ozirov v času, določenem v §. 530 k. z. (§. 132 vojn. kaz. zak.)

Državni pravdnik ima se poprej zagotoviti privoljenja žaljenega, ali če se ta ne more zaslišati, privoljenja njegovega prestopnika ali drugega višjega oblastva.

Žaljeni ima vsaki čas pravico pridružiti se tožbi državnega pravnika.

Razsodbe kas. dvora: „Javnim oblastvom“ prištevati so tudi občinski zastopi (z dne 12. jul. 1878 št. 5574).

Za „samostojen oddelek“ cesarske vojne (armade) šteje se tudi orožništvo (žendarmerija); za sodnijsko preganjanje treba je dovoljenja deželno-brambenega ministra (z dne 26. aprila 1878 št. 3753).

Istotako je „častniški corps“ kake garnizije smatrati za „samostojen oddelek“ ces. vojne (z dne 28. sept. 1887 št. 10995).

V prvem odstavku člena V. označena kaznjiva dejanja niso predmet zasebne obtožbe v zmislu §. 46 kaz. pravn. reda; ako odkloni državni pravdnik preganjanje, mogoče je daljno postopanje le v zmislu §. 48 k. p. r. (z dne 19. jun. 1886 št. 4467).

Ako se v tretjem odstavku člena V. omenjene razžalitve značijo samo za prestopnik, postopati je le na zasebno tožbo; državni

pravdnik more le v zmislu §. 46 k. p. r. prevzeti zastopanje razžaljenega (z dne 27. sept. 1886 št. 3861).

Člen VI.

Kdor pri volitvah za izvrševanje političnih pravic kupuje in prodaja volilne glasove, ali na zvijačen način pači glasovanje ali njene izide, zakrivi se, ako se v tem ne dobi kako huje kaznjivo dejanje, pregreška ter je kaznovati z ostrim zaporom od enega do šestih mesecev.

Razsodba kas. dvora: Izraza „kupuje“ ali „prodaja“ nista presojeti po zasebno-pravnih določbah, temveč umeti jih je sploh v navadnem pomenu; tudi to namestuje lahko kupnino, če se za koga plača pijača; kaznjivo dejanje je izvršeno s sklenjenim kupom; če se je s tem dosegel namen, ali ne, je neodločilno (z dne 5. marc. 1887 št. 14.443 ex 1886).

Člen VII.

Kdor objavi s tiskom kak obtožni sklep, o katerem je pričakovati sodnijske razprave, ali kako obtožnico, predno se je obtožba pri glavni razpravi razvila, ali kdor takó objavi vsebino dokazilnih listin, tekom kazenske preiskave k spisom priloženih, ali izpovedbe obdolžencev, prič ali zvedencev pred končano preiskavo in predno so se porabile pri glavni razpravi, zakrivi se pregreška ter je pokoriti z globo 50 do 500 goldinarjev.

Člen VIII.

Kdor se o priliki kake še tekoče kazenske razprave v tiskovinah spušča v razgovore o moči (vrednosti) dokazil, v ugibanja o izidu razprave ali v prevračanja podatkov pravde takó, da utegne upljivati na javno mnenje, še predno je sodišče izreklo sodbo, zakrivi se pregreška ter je obsoditi v zapor od enega do treh mesecev.

Č l e n IX.

Vsako po tiskovinah objavljeno poročilo o osnovi in meri vojnih operacij cesarske vojne ali cesarskega brodovja, o premikanju, móči in o kraju, kjer stoje vojne čete in ladije, o stanu utrdb, slednjič o shrambi in prevožnji za vojno potrebnih reči, ustanovi, če je bilo iz kakovosti ali iz danih razmer spoznati, da se more s tem škodovati koristim države, ali če je bila dana posebna prepoved takih poročil, pregrešek, ako se v tem ne dobi kako huje kaznjivo dejanje, kateri je kaznovati na krivecu z globo 50 do 500 gld. o času že nastale, ali neposredno preteče vojske pa z zaporom od 14 dni do 3 mesecev.

Ta propis ne velja za poročila, katera so se objavila po uradnih (oficijelnih) listih.

III.

Zakon z dne 15. novembra 1867 št. 131 drž. zak., s katerim se predružačijo nekatere določbe občnega kazenskega zakona in drugih s tem v zvezi stojičih naredb.

S privolitvijo obeh zbornic državnega zbora ukazujem glede onih oseb, katere so pod civilno kazensko sodno oblastjo, kakor sledi:

§. 1. Z dnevom objave tega zakona odpravlja se nepogojno in brezizjemno telesno tepenje bodisi kot poglavitna kazen, kakor tudi kot namestilna kazen zapora, istotako tudi kot postranska ali poostrilna in kot disciplinarna kazen.

§. 2. Kolikor je v obstoječih zakonitih določbah telesno tepenje določeno kot poglavitna kazen, spoznati je od sedaj naprej mesto tiste na kazen zapora; v onih slučajih, v katerih je do sedaj ono zapretno kot poostritev kake kazni na prostosti ali kot samostojna disciplinarna kazen, pa na eno drugih zakonito dopuščenih poostritev kazni na prostosti in oziroma disciplinarne kazni.

§. 3. Isto tako se z dnevom objave tega zakona odpravlja vklepanje v kazen težke ječe obsojenih v železje (verižna kazen), in spoznati imajo sodišča v prihodnje pri obsodbi v težko ječo zaradi kaznjivih dejanj, katera se store še le po objavi tega zakona (§. 10, lit. c), da se mesto železja (verige) prida ena ali več zakonito dopuščenih poostritev ječe.

§. 4. Za disciplinarno kazen smejo se kaznjenci in v preiskavi zaprti v prihodnje le pri posebno vpornem, silovitem in druge škujajočem vedenju, kakor tudi pri poskusu ali pripravljanju k begu začasno in nikdar dalj časa vklepati, kakor to zahteva najstrogejša potreba.

Glede načina zvrševanja tega vklepanja ostane pri obstoječih propisih.

§. 5. V prihodnje naj nima nobena kazensko-sodna obsodba več zgube ali utesnitve zmožnosti za državljska opravila obsojenca za seboj in razveljavijo se toraj v §. 27, lit. b) kaz. zakona z dne 27. maja 1852 št. 117 d. z. obsežena določba, kakor tudi na to se ozirajoče določbe občnega državljskega zakona (§§. 61, 574 in 868)

in zakona za katoliške zakone z dne 8. oktobra 1856 št. 185 d. z. §. 12, I. dodatka.

Paragrafi 191, 254 in 281 obč. drž. zak. se tako predrugačijo, da naj o vprašanju, ali naj ima kazensko - pravna obsodba za obsojenca zgubo varušttev in sodnijskih skrbništtev (kuratel) in njegovo nesposobnost za prevzetev enega teh uradov za seboj, varuštveno in skrbništveno sodišče odločuje po svojem preudarku v vsakem posebnem slučaju.

§. 6. Od dneva objave tega zakona naprej nastopi naj po kazenskem zakonu z dne 27. maja 1852 št. 117 d. z. ali drugih zakonitih propisih z obsodbo v kako kazen združena zguba plemstva, redov in častnih znamenj, javnih naslovov, akademičnih stopinj in dostojanstev, državnih in drugih javnih deželnih ali občinskih uradov ter služb, odvetništva, beležništva, javne agencije ali zastopstva strank pred javnimi oblastvi, članstva pri občinskih zastopih ali drugih za oskrbovanje javnih zadev poklicanih zastopov, in penzij, provizij, vzgojnih doneskov ali drugih prejemkov, — le pri obsodbah v kazen zaradi kakega hudodelstva, ali zaradi prestopkov tatvine, nezvestenja, deležnosti pri njih in goljufije (§§. 460, 461, 463 in 464 k. z.).

Nezmožnost doseči zgoraj omenjene prednosti in pravice naj pri obsodbah v kazen zaradi kakega v sledečih zakonitih določbah označenih hudodelstev, namreč:

1. §. 58 k. z. lit. b) in c) in člen I. zakona z dne 17. dec. 1862 št. 8 d. z. za leto 1863;
2. §§. 60 in 61 k. z., ako se ta dejanja ne nanašajo na slučaj §. 58 lit. a) in min. naredba z dne 27. aprila 1854 št. 107 d. z.;

3. §. 65 k. z., ako se to hudodelstvo ne nanaša na osebo cesarja, in člen II. zgoraj omenjenega zakona z dne 17. decembra 1862;
4. §. 66 k. z.;
5. §§. 68, 69, 73 in 81 k. z. ako se v njih omenjena hudodelstva opirajo na politične nagibe;
6. §§. 76, 78 in 80;
7. §. 143 odstavek 2. in §. 157 odstavek 2;
8. §§. 158, 163 in 164, in
9. §§. 212, 214, 217 ako se je v njih označeno hudodelstvo dane podpomoči storilo z ozirom na kako od 1 do 8 navedenih hudodelstev, in
10. §. 220 k. z. —
neha v prihodnje s končano kaznijo.

Nasproti pa sploh drugi kvarni (škodljivi) nasledki, kateri so še razun poglavitnih in postranskih kazni in razun v tiskovnem zakonu z dne 17. decembra 1862 št. 6 d. z. za leto 1863 določenega zapada varščine združeni s kazenskimi razsodbami, bodi si že po kazenskem zakonu, ali po drugih zakonitih propisih, in ako torej tistih nima sodnik posebej izreči, v prihodnje nimajo več nastopiti pri ravno naštetih hudodelstvih, kakor tudi pri pregreških in pri prestopkih, razun slučajev zgoraj omenjenih §§. 460, 461, 463 in 464 kazenskega zakona.

Pri obsodbah v kazen zaradi drugih kakor v drugem odstavku tega paragrafa imenovanih hudodelstev nehalo nezmožnost doseči v prvem odstavku tega paragrafa omenjene prednosti in pravice, kakor tudi drugi v drugem odstavku tega paragrafa v misel vzeti kvarni nasledki po preteku desetih let, ako je bil krivec obsojen v najmanj

petletno ječo, razun tega pa po preteku petih let, pri obsodbah zaradi zgoraj navedenih prestopkov (§§. 460, 461, 463 in 464 k. z.) pa po preteku treh let po končani kazni. >

Razsodbe kas. dvora: Po svojem namenu in po vsej svojej vsebini namerava §. 6 zakona z dne 15. nov. 1867 št. 131 do tedaj veljajoče zakonite določbe zastran zgube pravic in časti polajšati, ne pa poostriti. Po tem zakonu se toraj ne more izreči zguba n. pr. akademičnih stopinj in dostojanstev, odvetništva itd., katera po prejšnjih zakonitih določbah ni bila združena z obsodbo zaradi prestopkov po §§. 460, 461, 463 in 464 k. z. (z dne 16. nov. 1878 št. 7561).

Isto tako se ne more pri obsodbah zaradi teh prestopkov izreči zguba plemstva, ker je v zmyslu §. 27 kz. zguba plemstva izreči samo pri obsodbah na smrt ali v težko ječo (z dne 18. nov. 1887 št. 11306).

§. 7. Razveljavijo se torej s tem vsi zakoni in ukazi, vsled katerih so imeli dosedaj do smrti trajati nezmožnost doseči v prejšnjem paragrafu omenjene prednosti in pravice, kakor tudi drugi tamo v misel vzeti kvarni nasledki, ali ki so bili združeni tudi z obsodbami zaradi drugih kakor v omenjenem paragrafu naštetih kaznjivih dejanj ali tudi s takimi sodbami, razsodili ali sklepi, s katerimi se je kazensko postopanje končalo, ne da je bil obdolženec krivemu spoznan.

§. 8. V §. 6 omenjene prednosti in pravice, v kolikor se po tem paragrafu tudi v prihodnje vsled kazenskih obsodb zgubijo, ne dosežejo se zopet niti s končano kaznijo, niti s pretekom v omenjenem paragrafu, 3. odstavek v misel vzetega časa.

§. 9. V §§. 1 do incl. 8 obsežene določbe naj veljajo tudi za kazenske pravde, ki teko o nastopu njihove moči in za pred tem časom storjena kaznjiva dejanja, kakor tudi za vse prej storjene sodbe, razsodila in sklepe, ako tiste še niso popolnoma

zvršene in ako z njimi združeni kvarni nasledki še trajajo.

§. 10. Zatoraj ima:

- a) zvršitev vsakega, bodisi proti obsojencem, ali proti osebam v preiskovalnem zaporu že pravomočno prisojenega telesnega tepenja odpasti, ne da bi se smelo nadomestiti s kako drugo kaznijo ali s kako drugo poostritvijo; tudi niso
- b) že poprej v kazen težke ječe obsojenim s to kaznijo po §. 16 kaz. zakona združena „železja na nogah“ (verige) več nadevati in nadeta brez zamude odvzeti, ne da bi se zato dalo kako nadomestilo; isto tako naj
- c) pri vseh obsodbah v kazen težke ječe, katere se sicer še le po objavi tega zakona, pa zaradi kakega pred tem časom storjenega kaznjivega dejanja sklenejo, odpade v §. 3 le za prihodnost določeno nadomestilo za do sedaj s težko ječo združena železja; dalje naj ugasnejo
- d) tisti kvarni nasledki, kateri so bili vsled dosedanjih zakonitih propisov združeni s poprej storjenimi sodbami, razsodili ali sklepi, s katerimi se je kako kazensko postopanje končalo, ne da je bil obdolženec krivemu spoznan, s pričetkom veljavnosti tega zakona popolnoma, tisti pa, kateri so vsled prej storjenih obsodb h kazni stopili, v toliko, kolikor oni po pričujočem zakonu s tako obsodbo niso združeni in kolikor nastopijo tudi po tem zakonu, po preteku v §. 6 določenega časa; slednjič
- e) uporabiti so določbe §§. 6 in 8 o zgubi tamo omenjenih prednosti in pravic in o prenehanju

nezmožnosti tiste doseči tudi na prej storjene kazenske razsodbe.

§. 11. Ako hoče kdo o tem, da ga v §. 10 lit. d) omenjeni kvarni nasledki ali ravno tu lit. e) omenjena nezmožnost več ne zadenejo, dobiti uradno spričevalo, mu je prosto, prositi izdajo tistega pri onem sodišču, katero je v kazenski zadevi sodilo v prvi stopinji, ali katero je stopilo na mesto tistega, ako se mu od tistega odreče, pa pri deželnem nadsodišču, in ako mu ga tudi to ne dovoli, pri najvišem sodnem dvoru.

§. 12. Določbe deželnih volilnih redov in temeljnega zakona za državni zbor o aktivni in pasivni volilni pravici in o zgubi tiste ostanejo po tem zakonu nespremenjene ter se pridržujejo spremembi ustavnim potom.

§. 13. Zvršitev tega zakona naroča se Mojemu pravosodnemu in onim Mojih ministrov, v katerih delokrog on sega.

IV.

Zakon z dne 27. oktobra 1862 št. 87 drž. zak.

v varstvo osebne prostosti.

Na predlog obeh zbornic Mojega državnega zbora ukazujem, da se varuje prostost osebe proti preoblastnemu ravnanju organov javne oblasti, sledeče:

§. 1. Nikogar se ne sme odtegniti njegovemu zakonitemu sodniku.

§. 2. Zapreti se sme kako osebo le vsled sodnijskega, vzroke navajajočega povelja.

To povelje mora se vročiti takoj pri zaprtju ali vsaj v sledečih 24. urah.

§. 3. Zaradi kakega po kaznjivem dejanju povzročenega velikega javnega pohujšanja (kazensko-pravdni red §. 156, lit. d) in §. 124) ne more se ukreniti niti zavarovalni — niti preiskovalni zapor.

§. 4. Organi javne oblasti, ki so upravičeni koga prijeti, smejo sicer v po zakonu določenih slučajih kako osebo zapreti, morajo pa vsakega, katerega so zaprli, v sledečih 48. urah ali izpustiti, ali oddati pristojnemu oblastvu.

Pristojno je tisto oblastvo, kateremu gre glede zaprte osebe po slučaju daljno zakonito postopanje.

Glej tudi §. 3 zakona z dne 5. maja 1869 št. 66 d. z.

§. 5. Nikogar se ne more brez pravno utemeljene dolžnosti k bivanju v kakem gotovem kraju ali okoliši prisiliti (internovati, konfinovati).

Isto tako se ne sme razun v po zakonu omenjenih slučajih nikogar izgnati iz gotovega kraja ali okoliša.

§. 6. Vsako v zvrševanju urada ali službe zoper predstoječe določbe storjeno utesnitev osebne prostosti je v slučaju hudobnega namena imeti za hudodelstvo zlorabe uradske oblasti (§. 101 k. z.), razun tega slučaja pa kot prestopok kaznovati z zaporom do 3 mesecev in pri ponovljeni obsodbi z ravno tako dolgim ostrim zaporom.

§. 7. Zavoljo begosumnosti (kazensko-pravdni red §. 151, lit. a, §. 156, lit. c, §. 424) ukrenjeni

zavarovalni — ali preiskovalni zapor mora na zahteve izostati ali prenehati proti varščini ali poroštvu za svoto, katero naj sodišče izmeri z ozirom na nasledke kaznjivega dejanja, razmere zaprte osebe in na imetje tistega, kdor da varnost. Obdolženec pa ima z roko obljubiti, da se do pravomočne razsodbe ne bode odstranil, niti skrival, niti skušal zaprečiti preiskavo.

Glej §§. 191, 192, 193, 194, 195 sedaj veljajočega kaz. pravd. reda z dne 23. maja 1873 št. 119 d. z.

Svota varščine ali porošstva je ali v gotovem denarju ali v na pokaznika glasečih se avstrijskih obveznicah po borzinem kurzu dne položitve pri sodišču položiti, ali pa zavarovati z zastavo na nepremičnem imetju, ali s sposobnimi poroki (§. 1374 obč. drž. zakonika), kateri se ob enem zavežejo za plačnike.

§. 8. Svota varščine ali porošstva izreči je po sodišču zapadlej, ako se obdolženec brez dovoljenja iz svojega bivališča odstrani ali na njemu izdano povabilo, katero je, ako ga ni dobiti, v njegovem stanovanju pribiti, ne pride v treh dnevih k sodišču.

Ta rajsodba je, kakor hitro postane pravomočna, zvršljiva kakor vsaka civilna sodba. Zapadli varnostni zneski oddati so državnim blagajnici; vendar ima po kaznjivem dejanju oškodovani pravico terjati, da se iz teh najprej poravnajo njegovi odškodninski zahtevki.

§. 9. Ako se obdolženec po dovoljenem izpuščenju pripravlja za beg, ali če se pokažejo nove okolnosti, katere terjajo, da se zapre, naj se on

ne glede na dano varnost zapre; ako se je zaprl v teh slučajih, je svota varščine ali poroštva prosta. Tisto velja, kakor hitro je razsodba postala pravomočna.

§. 10. Ravnáje se po predstojećih, dajanje varščine ali poroštva zadevajoćih propisih, more se vendar le po višem sodnem dvoru dovoliti, da se pusti kdo na prostosti ali da se izpusti iz zapore tudi pri nujnih ovadbah zaradi kakega hudodelstva, za katero je zapretena kazen najmanj petletne ječe.

Policijskemu ministru in voditelju Mojega pravosodnega ministerstva naroča se izvršitev tega zakona.

V.

Zakon z dne 27. oktobra 1862 št. 88 drž. zak.

v varstvo hišne pravice.

Na predlog obeh zbornic Mojega državnega zbora ukazujem v varstvo hišne pravice proti preoblastnemu ravnanju organov javne oblasti, sledeće:

§. 1. Hišna raziskava, to je raziskava stanovanja ali drugih k pohošju spadajoćih prostorov sme se redoma zgoditi le vsled sodnijskega, vzroke navajajoćega povelja. To povelje vroćiti je udeležencu takoj ali vsaj v sledećih 24. urah.

§. 2. V namen kazenskega pravosodja smejo, kadar je nevarnost v odlogu tudi brez sodnijskega povelja hišno raziskavo ukazati sodnijski uradniki, uradniki varnostnih oblastev ali občinski predstoj-

niki. Na raziskavanje poslanemu dati je pismeno pooblastilo, katero je udeležencu pokazati.

V tisti namen smejo tudi varnostni organi samooblastno raziskavati hišo, ako se je proti komu izdalo privodno ali zaporno povelje, ali če je bil kdo pri dejanju zasačen, ali če ga javna potira ali javna govorica stavi v sum kaznjivega dejanja, ali če ga zasačijo v posesti takih reči, ki kažejo na udeležbo takega dejanja.

V obojem slučaju je udeležencu na njegov zahtev takoj, ali vsaj v sledečih 24. urah potem vročiti poverilo o storjeni hišni raziskavi s pridejanimi vzroki tiste.

Glej §§. 139 do 142 k. p. r. z dne 23. maja 1873 št. 119 d. z.

§. 3. Zastran policijskega in financijskega nadzorovanja smejo organi tistega hiše raziskavati samo v po zakonu določenih slučajih. Veljajo pa tudi tukaj propisi poprejšnjega paragrafa glede pooblastila za hišno raziskavanje in poverila o nje opravi.

§. 4. Vsako v izvrševanju urada ali službe zoper predstoječe določbe storjeno hišno raziskavo je v slučaju hudobnega namena kaznovati za hudodelstvo zlorabe uradske oblasti (§. 101 k. z.) razun tega slučaja pa za prestopok proti dolžnostim javnega urada po prepisu §§. 331 in 332 k. z.

§. 5. Hišne raziskave v namen policijskega nadzorovanja, kakor one v namen kazenskega pravosodja opravljati so po propisih kazenskopravnega reda.

Hišna raziskavanja v namen financijskega nadzorovanja godijo se po določbah kazenskega zakona o dohodninah.

§. 6. Pri vsaki hišni raziskavi, pri kateri se ni dobilo nič sumljivega, dati je o tem udeležencu na njegovo zahtevo potrdilo.

Voditelju Mojega pravosodnega ministerstva in ministroma za policijo in finance naroča se izvršitev tega zakona.

VI.

Zakon z dne 6. aprila 1870 št. 42 drž. zak.

v varstvo listovne in pisemske skrivnosti.

S privolitvijo obeh zbornic državnega zbora ukazujem tako:

§. 1. Če kdo nalašč prelomi skrivnost listov in drugih zapečatenih pisem ali spisov ter jih brez pravice odpečati ali pa zataji, naj se to dejanje, ako ne spada pod ostrejšo določbo občnega kazenskega zakona, za prestopek šteje. Kadar ta prestopek stori uradnik ali služabnik ali katera druga v javni službi stoječa oseba svoj urad ali svojo službo opravlja, naj se prestopnik kaznuje z zaporom do šest mesecev, sicer pa v denarjih do 500 gld. avstr. veljave ali z zaporom do treh mesecev.

V poslednjem primerljaju nastopa kazenskosodno preganjanje samo na zahtevo tega, komur se je pravica žalila.

§. 2. Razen ondaj, kadar gre za hišno raziskavo ali za zaprtje, smejo se listi ali druga pod pečatom hranjena pisma samo na podlogi sodnikovega povelja komu uradno odvzeti ali razpečatiti.

Povelje se mora dotičnikom z vzroki vred brez odloga vročiti.

§. 3. Če se komu zoper to, kar velewa §. 2 tega zakona, pismo odvzame ali odpečati, naj bo tako dejanje kakor prestopok z zaporom do treh mesecev kaznovano.

§. 4. Če se kje na podlogi zakona z dne 5. maja 1869, drž. zak. št. 66, izreče, da je člen 10 državnega temeljnega zakona od 21. decembra 1867, drž. zak. št. 142, ustavljen, izgubita §§. 2 in 3 pričujočega zakona svojo moč za dotle, dokler bo rečeni člen ustavljen.

§. 5. Le-ta zakon se ne dotika ne določeb reda kazenske pravde o tem, kdaj se smejo kateremu obdolžencu listi odvzeti in odpečatiti, ne predpisov reda listovne pošte o tem, kako je ravnati z nevročljivimi listi, niti določeb konkursnega reda glede tega, kako previdno je ravnati, kadar se konkurs odpira.

§. 6. Zvršitev tega zakona, ki pride v moč tisti dan, ko bo razglašen, naroča se ministroma za pravosodje in za trgovino.

Glej §§. 146 do 149 k. p. r. z dne 23. maja 1873 št. 119 d. z.

VII.

Zakon z dne 7. aprila 1870 št. 43 drž. zak.

s katerim se §§. 479, 480 in 481 občnega kazenskega zakona preklicujejo in posebne določbe izdajejo glede dogovorov med gospodarji ali med delavci, da bi se pogoji za delo siloma predrugačili, in glede dogovorov med obrtniki, da bi se cena kakkega blaga občinstvu na škodo povišala.

S privolitvijo obeh zbornic državnega zbora ukazujem tako:

§. 1. Določbe §§. 479, 480 in 481 občnega kazenskega zakona z dne 27. maja 1852, drž. zak. št. 117, izgube svojo veljavnost.

§. 2. Dogovori med delodavci (obrniki, službenimi gospodarji, voditelji fabrik, rudnikov, plavežev, kmetij ali drugih del), katerih namen je, delavcem s tem, da delo ustavijo ali da jim slovo dado, plačilo znižati ali sploh neugodnejše pogoje za delo naložiti; — kakor tudi dogovori med delavci (družniki ali kseli, pomagači, služabniki ali drugimi za plačilo delajočimi), ki imajo namen, s tem, da vsi skup delo popusté, gospodarje primorati, da jim večje plačilo dado ali sploh boljše pogoje za delo dovolijo; — zadnjič vse domenitve za podporo tistih, ki se omenjenih dogovorov stanovitno držé, ali na škodo teh, ki so se jih odpovedali, nimajo nobene pravne moči.

§. 3. Kdor v namenu, da bi se kateri v §. 2 omenjenih dogovorov napravil, razširil ali siloma izpeljal, gospodarjem ali delavcem s strašilnimi ali posilnimi sredstvi brani ali braniti skuša, da ne

bi po svojem prostem sklepu delati dali ali dela poprijeli se, le-ta je, če njegovo dejanje ne spada pod ostrejšo določbo kazenskega zakona, kriv prestopka in sodišče naj ga kazni z zaporom od osmih dni do treh mesecev.

§. 4. Kar določujeta §§. 2 in 3, to veljá tudi za dogovore obrtnikov, katerih namen je, kako blago občinstvu na škodo podražiti.

§. 5. Ta zakon pride v moč tisti dan, katerega bô razglašen.

Ministrom za pravosodje, trgovino in notranje reči se naroča zvršiti ga.

VIII.

Zakoni zoper vlačugarje.

1.

Zakon z dne 10. maja 1873 št. 108 drž. zak.

s katerim se dajo policijsko-kazenska določila proti delu se boječim (lenuhom) in proti vlačugarjem (potepuhom).

S privolitvijo obeh zbornic državnega zbora ukazujem tako:

(§§. 1 in 2 sta razveljavljena po zakonu z dne 24. maja 1885 št. 89 d. z., spodaj pod št. 2.)

§. 3. Prepovedano je dajati ljudem svedočila (izpričevala) o kaki nesreči ali o uboštvu, s katerimi bi beračili hodeč od kraja do kraja.

Prestop te prepovedi naj se kaznuje z globo (v denarjih) od 10 do 100 glđ.

§. 4. Ako je kdo zavoľjo popačevanja ali ponarejanja javnih kreditnih listov ali denarjev ali pa zavoľjo kaznjivih dejanj zoper tujo last bil obsojen v kazen na svobodi čez šest mesecev ali po večkrat v krajšo kazen ali če je bil obsojen za vlačugarstvo ter se zdi biti nevaren lastninstvu, moči ga je dati pod policijski nadzor, kar ima nasledke v §. 9 tega zakona naštete.

§. 5. Kadar se pri kom nameri to, kar hoče §. 4, naj kazensko sodišče, katero o glavni stvari sodi, v svoji sodbi izreče, sme li dotični človek pod policijski nadzor dejan biti.

Za vzklic zoper dotično razsodbo veljajo tisti propisi, kateri so dani za vzklic zoper sodbo o poglavitni stvari.

§. 6. A zastran tistih, pri katerih uveti v §. 4 postavljeni obstoje že takrat, ko se pričujočemu zakonu moč začne, naj kazensko sodišče o tem, da se smejo dati policiji pod nadzor, izreče tedaj, ako se vnovič obsodijo zavoľjo kakega v §. 4 naštetih kaznjivih del, ali če se obsodijo zavoľjo prestopka beračenja ali pa po §. 2 pričujočega zakona zavoľjo delomrznje.

§. 7. Politična oblastva prve stopinje in ces. policijska oblastva v posameznih mestih imajo pravico, podvreči policijskemu nadzoru tiste, za katere je kazensko sodišče izreklo, da je to smeti.

Kjer so poleg ces. policijskih oblastev opravila varnostne policije sosebno izročena občinam, pristoji občinskemu oblastvu ta pravica, koga pod policijski nadzor dati.

Županstva so dolžna pri nadzoru sodelovati ter izpolnjevati dotična naročila političnega oblastva.

~~§. 8.~~ Politično oblastvo (§. 7) sme zunaj slučajev §. 4 pod policijski nadzor devati, kadar — kdo iz kaznilnice izide, — tudi tiste obsojence, o katerih je sodeče jih sodišče, še predno je pričujoč zakon prišel v moč, uporabilo določilo drugega odstavka v §. 317 reda kazenske pravde.

§. 9. Nikdo ne sme biti pod policijskim nadzorom čez tri leta, počenši od dneva, katerega je bil izpuščen iz kaznilnice.

S tem, da je kdo dejan pod policijski nadzor, sme mu se osebna svoboda kratiti samo toliko, kolikor dopuščajo naslednja določila:

- a) Oblastvo (§. 7), katero ga podvrže policijskemu nadzoru, sme mu popolnoma prepovedati, da v katerem okolišji ali kraji ne prebiva, ali mu sme tudi kak kraj odkazati, kjer naj prebiva, ter naložiti dolžnost, da brez dovoljenja ne zapusti tega kraja ali pa tistega prebivališča, katero si je sam izbral. Ali v njegovi občini, kamor je pristojen, ne sme se mu nikdar prebivanje prepovedati.
- b) On je dolžan, kadar koli se preseli, še tist dan naznaniti to varnostnemu oblastvu, priti pred to oblastvo, kakor koli ga pokliče, ter povedati mu, kako opravilo, kak živež ali zaslužek ima, in s kom se kaj družji ali občuje.
- c) Še mu sme varnostno oblastvo naložiti dolžnost, da se ob določenih rokih sam osebno oglasi pri njem, sme mu prepovedati, da se ne udeleži tega ali onega zбора, da ne zahaja v neke

prostorije in da brez silnega vzroka po noči ali ob nenavadnem shodu ljudi ne ide iz hiše, kjer stanuje.

d) Zaradi policijskega nadzora sme mu se vsak čas hiša ali oseba raziskati.

Ali naredbe v tem paragrafu naštete naj se uporabljajo samo, kjer in kolikor okolnosti zahtevajo, in vselej tako, da bodo kar najmanj mogoče škodovale glasu in zaslužku nadzirančevemu, in naj se precej popuste, kakor mine njih potreba.

(§. 10 je razveljavljen po zgoraj omenjenem zakonu.)

§. 11. Ako bode kdo, stoječ pod policijskim nadzorom, obsojen zavoljo novega kaznjivega dejanja, kakoršna §. 4 v misel jemlje, se mu sme policijski nadzor podaljšati na tri leta, počenši od dne, katerega se iz poslednje kazni izpusti.

(§§. 12 in 13 sta razveljavljena po zgoraj omenjenem zakonu.)

§. 14. Iz sodnega izreka, da je pripuščeno koga oddati v posilno delalnico, izhaja tudi, da se sme dejati pod policijski nadzor.

(§§. 15, 16, 17, 18 in 19 so razveljavljeni po zakonu z dne 24. maja 1885 št. 89 oziroma št. 90 d. z. spodaj pod št. 2 in 3.)

§. 20. Za kazensko sodišče v zmyslu tega zakona je razumeti tudi vsako v drugem odstavku §. 12 omenjenih cesarskih policijskih oblastev, dokler bodo ta oblastva zvrševala sodno oblast o dotičnih prestopkih.

(§. 21 je razveljavljen po zakonu z dne 24. maja 1885 št. 90 d. z.)

2.

Zakon z dne 24. maja 1885 št. 89 drž. zak.

s katerim se okrepljejo kazensko-pravna določila o tem, koga je dopuščeno držati v prisilnih delalnicah ali popravnih.

S privolitvijo obeh zbornic državnega zbora ukazujem takó:

§. 1. Kdor se brez opravka ali posla in dela okoli potepa ter ne more izkazati, da ima ob čem živeti ali da si pošteno prizadeva preživiti, tak naj se kot vlačugar kaznuje. Kazen je oster zapor od enega do treh mesecev; tudi mu se sme naložiti eno ali več v §. 253 kazenskega zakona z dne 27. maja 1852 pod *a)* do *e)* naštetih poostril.

§. 2. Zarad beračenja bodi pokaznjen:

1. Kdor na javnih mestih ali od hiše do hiše hodeč berači ali iz delomrznje javno v boga ime prosi.
2. Kdor nedoraslega otroka k beračenju zavede (zapelje), beračit pošlje ali v to komu drugemu prepusti.

Kazen je oster zapor od osmih dni do treh mesecev.

~~§. 3.~~ Takim za delo sposobnim osebam, ki nimajo nič dohodka in nič dopuščenega prislužka ter so nevarne ljudem in lastnini, sme varnostno oblastvo zapovedati, naj v določenem jim roku izka-

žejo, da se žive kakor se sme. Ako tega naročila iz delomrznje ne izpolnijo, naj bodo z ostrim zaporom od osmih dni do treh mesecev pokaznjeni; tudi se sme takim nalagati eno ali več v §. 253 kazenskega zakona z dne 27. maja 1852 pod a) do e) naštetih kazenskih poostril.

§. 4. Vsaka občina, na katere tleh biva ali se zateče oseba za delo sposobna, ki nima ne ob čem živeti, ne dopuščenega prisluzka, ima pravico, za mezdo ali za dano prehrano odkazati jej delo, kakoršno se prilega njenim sposobnostim. Ako se taka oseba brani, odkazano jej delo storiti, naj bode pokaznjena z ostrim zaporom od osmih dni do enega meseca.

§. 5. Varnostnemu oblastvu je prepuščeno kaznovati ženske, katere s svojim telesom nečist obrt vršijo.

Ako take ženske

1. navzlic policijskej pokaznitvi svoj nečisti obrt nadaljujejo, ali
2. pri tem, kolikor so dana neka policijska ukazila, zoper ta ukazila delajo, ali
3. svoj nečisti obrt vršijo, da si so vedele, da imajo sramno bolezen (venerijo), ali
4. z očitno nečistostjo veliko pohujšanje dajo, ali
5. mladostne ljudi zavedó (zapeljejo), gre jih kaznovati z ostrim zaporom, namreč v slučajih omenjenih pod 1 in 2 od osmih dni do treh mesecev, a v slučajih navedenih pod 3, 4 in 5 od enega do šestih mesecev.

Osebe bodi moškega bodi ženskega spola, katere razven slučajev §. 512 kazenskega zakona z

dne 27. maja 1852 — iz obrtovne nečistosti drugih sebi preživila iščejo, naj bodo kaznovane z ostrim zaporom od osmih dni do treh mesecev.

V slučajih številke 1 in 3 nastopa kazensko-sodni pregon na zahtevo varnostnega oblastva.

§. 6. Kdor je dejan pod policijski nadzor ter dela proti utesnitvam (omejitvam) in dolžnostim, ki so mu naložene po §. 9, lit *a*) do *e*) zakona z dne 10. maja 1873 (drž. zak. št. 108), bodi pokazan z ostrim zaporom od osmih dni do treh mesecev; tudi mu se sme prisoditi eno ali več v §. 253 kazenskega zakona z dne 27. maja 1852 pod *a*) do *e*) navedenih kazenskih poostril.

§. 7. Prestopke omenjene v §§. 1 do 6 tega zakona, in pa prestopok §. 3 zakona z dne 10. maja 1873 (drž. zak. št. 108) preiskavajo in kaznujejo sodišča.

Kadar koga obsodi, sme sodišče v sodbi izreči, da je dopuščeno, držati ga v prisilni delalnici.

V oziru na izrekanje, da je dopuščeno obtoženca držati v prisilni delalnici, moči je poprijeti se vzklica njemu v prid, kadar se je izreklo, da je dopuščeno imeti ga va-nji, in njemu na kvar, če se to ni izreklo.

Razsodba kas. dvora: Dopustnost, držati koga v prisilni delalnici, sme se izreči le proti osebam, katere sodišče obsodi zaradi kakega v §§. 1 do 6 tega zakona imenovanih prestopkov (z dne 25. nov. 1886 št. 13099).

§. 8. Da je pripuščeno, oddati ga v popravnico (poboljševalnico), sme kazensko sodišče izreči tudi pri nedoraslem človeku, ki se je zakrivil s takim kaznjivim dejanjem, katero se po določenih kazenskega zakona storilec samo za to, ker še ni

dorasel, ne šteje za hudodelstvo, nego kaznuje za prestopak (§§. 2, lit. *d*), 237 in 269 do 272 kazenskega zakona).

V takih slučajih, v katerih je po §. 273 kazenskega zakona prepuščeno varnostnemu oblastvu pokoriti nedoraslega človeka za storjeno kaznjivo delo ter ukreniti, česar je dalje potreba, sme se tedaj ukazati, da nedorasli bodi oddan v kako popravnico, kadar je popolnem zanemarjen, ter ni najti druge poti, kako bi se redno odgojil in pod pažnjo imel.

§. 9. Razveljavijo se občnega kazenskega zakona z dne 27. maja 1852 (drž. zak. št. 117), §§. 509, 510, 511, 517, 518, 519, 520, 521, in pa §§. 1, 2, 10, 12, 13 in 18 zakona z dne 10. maja 1873 (drž. zak. št. 108), s katerim so dana policijsko-kazenska določila proti delomrznim ljudem in vlačugarjem.

§. 10. Zvršitev tega zakona se naroča Mojima ministroma za notranje reči in za pravosodje.

3.

Zakon z dne 24. maja 1885 št. 90 drž. zak.

o prisilnih delalnicah in popravnica.

S privolitvijo obeh zbornic državnega zbora ukazujem tako:

§. 1. Po kraljevinah in deželah zastopanih v državnem zboru je poskrbeti, da bode prisilnih delalnic kolikor je primerno zahtevam javne varnosti.

Skrbeti za te zavode stvar je deželna. Tudi se lahko po več dežel zedini, da si ustanove eno vkupno prisilno delalnico.

Deželnemu zakonodavstvu je pridržano določiti, imajo li takšne zavode ustanavljati tudi okraji ali občine.

§. 2. K troškom za ustanovitev takšnih zavodov bo~~de~~ država dajala neki prispevek po meri njihove neogibne potrebnosti in primernosti.

§. 3. Ustanovitvene troške, kolikor niso zagrnjeni po §. 2, in pa troške za vzdržbo in upravo prisilnih delalnic in za preskrbo prisiljencev, kolikor ti troški po deželnem zakonodavstvu niso predkazani okrajem in občinam take zavode ustanavljajočim, mora dežela priskrbeti.

Deželnemu zakonodavstvu je pridržano določiti, če in v koliko imajo okraji ali občine povrniti troške za preskrbovanje, kjer jih ni izterjevati od preskrbovancev ali od onih oseb, katerih dolžnost je, vzdrževati jih.

Za troške preskrbovanja gre šteti troške za hrano, ležišče, kurjavo, luč, za dobavo, kjer bi bila potrebna in za snaženje robja ali perila in obleke, troške za bolezen in za porod, kadar se kaj takega primeri.

§. 4. V prisilne delalnice vzprijemljejo se ljudje brez ozira na domovinstvo, katero komu pristoji.

Za prisiljence, kateri niso pripadniki dotične dežele, mora ona dežela, v katero ta ali oni prisiljenec po svojem domovinstvu pripada, povračati troške preskrbovanja po pristojbini, kakor se s privolitvijo političnega deželnega oblastva ustanovi

za en dan preskrbovanja; vendar pristoji deželi povračilo dolžnej, prevzeti prisiljenca o svojem trošku v svojo lastno prisilno delalnico.

Deželi, katera povrne troške za preskrbovanje, nihče ne brani, izterjati si opravljeno povračilo po meri tega, kar se določa v drugem odstavku §. 3.

§. 5. Dokler katera dežela nima prisilnih delalnic, ali kjer delalnice, ki jih ima, ne zadostujejo potrebi, smejo se ljudje, ki bi jih bilo oddati v prisilno delalnico, o trošku dežele, v kateri biva njihova domovinska občina, prestaviti v tak zavod kake druge dežele. A kjer se po le-tem kdo ne postavlja v kateri zavod svoje domovinske dežele, moči ga je prestaviti samo s privoljenjem dotičnega deželnega zastopa.

§. 6. V prisilno delalnico moči je vzprijemati one osebe, zoper katere je kako sodišče po velja-jočih zakonitih določilih izreklo, da se smejo oddati v prisilno delalnico.

V prisilno delalnico ne smejo se vzprijemati:

1. Osebe, katerih ni moči ni za ložja dela uporabljati.
2. Duhobolniki (slaboumniki, blazni).
3. Osebe, ki imajo na sebi kako nalezljivo napako ali bolezen, dokler ne ozdravé.
4. Noseče in doječe.

Če in kdaj se smejo v prisilno delalnico, oziroma popravnico (poboljševalnico) vzprijemati osebe, ki še niso prestopile osemnajstega leta svoje dobe določuje se v §§. 13, 14 in 16.

§. 7. Političnim deželnim oblastvom pristoji, zoper človeka, o katerem je kazensko sodišče iz-

reklo, da je pripuščeno držati ga v prisilni delalnici, skleniti, da bode va-njo dan, ter to zvršiti dati.

Da bode kdo takih držan v prisilni delalnici, o tem določa komisija, ki se sestavlja pri političnem deželnem oblastvu in v katero je privzemati vsaj enega zastopnika deželnemu odboru kot glasujočega uda ali členu.

Kjer obstoje taki zavodi za neke okraje ali občine, gre političnemu deželnemu oblastvu pravica, preizročiti ukrepanje razsodila, da bodi kdo dan v prisilno delalnico, kakemu izmed podrejenih mu političnih okrajnih oblastev, pri katerem je v tem slučaju na podoben način sestavljati meševito komisijo, privzemaje va-njo vsaj en samoupraven (avtonomen) organ.

Ukazoma izdado se natanjčnejša določila o sestavljanji in oblasti komisij, katere se postavljajo pri političnem deželnemu oblastvu in pri političnih okrajnih oblastvih.

Glej naredbo ministerstva notranjih zadev z dne 26. jul. 1885 št. 106 d. z., katera daje natanjčnejša določila za izvršitev tega zakona.

§. 8. Kolikor je v kateri deželi poskrbljeno za vzprijemanje ljudi v prisilne delavnice, moči je takega človeka, glede katerega je sodišče izreklo, da je dopuščeno oddati ga v prisilno delalnico, po tem ko dovrši čas kazni, še štiri tedne zaprtega imeti, če politično deželno oblastvo ne ukrene, da bodi izpuščen.

O tem, bode li oddan v prisilno delalnico, treba je razloko storiti brez odloga, a vsekakor pred iztečajem štirih tednov.

§. 9. V prisilni delalnici ne sme nihče čez tri leta neprenehoma držan biti.

Ako se prej poboljša, treba je držanca izpustiti, predno je potekel ta čas.

O času, kdaj je koga izpustiti, razloča komisija omenjena v §. 7.

Kadar držanca izpuste, predno sta potekli dve leti, ter se iz njegovega vedenja vidi, da se ni poboljšal, sme v §. 7 omenjena komisija razsoditi, da naj bode on v prisilni delalnici držan še ves oni čas, kolikor ga od treh let še ni bilo poteklo takrat, ko so ga izpustili.

§. 10. Proti razsodilom komisije postavljene pri političnem deželnem oblastvu (§. 7), ni ga vzklica.

Ista komisija razloča vzklice proti razsodilom komisij, katere so postavljene pri političnih okrajnih oblastvih.

§. 11. Disciplinarno oblast v prisilnih delalnicah gre zvrševati po veljajočih propisih.

Ustanovilna pravila in hišni redovi prisilnih delalnic potrebujejo odobrenja državne uprave.

Pravila naj se posebej obsežajo natanjčnejša določila o načinu, kako je prisiljencem baviti se z delom, in o njihovi razredbi (klasifikaciji), kakor tudi o tem, s katerimi opreznostmi se prisiljenci smejo uporabljati za kako delo zunaj zavoda.

§. 12. Določila o imenovanju načelnikov in ostalega osebja prisilnih delalnic pridržavajo se deželnemu zakonodavstvu.

Kadar se je več dežel zedinilo, da si ustanove skupno prisilno delalnico (§. 1), pristoji pravica imenovanja deželnemu odboru one dežele, v kateri tista delalnica svoj sedež ima.

Imenovanje načelnikov potrebuje v vseh slučajih odobrenja državne uprave.

§. 13. Za take osebe, katere še niso prestopile osemnajstega leta svoje dobe, treba je, kjer in kadar pri njih obveljajo zakoniti uveti za oddajo v kako prisilno delaluico, ustanoviti posebne popravnice.

Te zavode je urediti tako, da biva v njih poskrbljeno za blagonravno (moralno) in pobožno odgojo popravlancev, in pa za izučbo v delu, kakoršno se prilega njihovim sposobnostim ter bi jih utegnili v bodoče živiti.

§. 14. Take osebe, ki še niso prestopile osemnajstega leta svoje dobe, smejo se, kadar obstoje glede njih zakoniti uveti za oddajo v prisilno delalnico, oddajati samo v popravnice za mladoletne popravljanke (§. 13).

Take je držati v popravnici, dokler je potrebno za namen, zarad katerega so va-njo oddani, vendar ne čez dvajseto leto njihove dobe.

Dokler kje kod ne bode posebnih popravnic, smejo se osebe, katere še niso prestopile osemnajstega leta svoje dobe, oddajati v posebne razdelke prisilnih delalnic, kateri so namenjeni samo in edino mladim popravljanecem.

Z odobrenjem državne uprave moči je takšne popravljanke, dokler ni posebnih popravnic (§. 13), oddajati tudi v zasebne popravnice za mladoletne osebe.

§. 15. Določila v tem zakonu obsežena za prisilne delalnice uporabljajo se tudi za popravnice

za mladoletne osebe, kolikor ni v §§. 13, 14 in 16 kaj posebnega ukazano.

§. 16. Zunaj slučajev zakonito določenih ne sme se nihče oddati v prisilno delalnico ali popravnico.

Ali s tem določilom ni zabranjeno, na predlog zakonitih zastopnikov in s privolitvijo varstvenega oblastva, mlade osebe tudi zunaj slučajev omenjenih v zakonu oddati v kako popravnico namenjeno mladim popravlancem.

§. 17. Vrhovni policijski nadzor in prigled prisilnih delalnic in popravnic pridržan je državni upravi.

Zvršuje ga v prvi vrsti politično deželno oblastvo, odnosno pri kakem okrajnem ali občinskem zavodu politično okrajno oblastvo onega kraja, kjer ima tak zavod svoj sedež.

§. 18. Razveljavijo se §§. 15, 16, 17, 19 in 21 zakona z dne 10. maja 1873 (drž. zak. št. 108), s katerim so izdana policijsko-kazenska določila proti delomrznim ljudem in potepuhom ali vlačugarjem.

§. 19. Zvršitev tega zakona se naroča ministroma notranjih reči in pravosodja.

Ona naj izdasta tudi glede kraljevine Galicije in Vladimiriije z veliko vojvodino krakovsko in za vojvodino bukovinsko potrebne zvršitvene ukaze, s katerimi se v oziru na to, kdaj bode tu ali tam mogoče obsojence oddajati v prisilne delavnice in popravnice, določi čas, od katerega počenši naj ka-

zenska sodišča izrekajo, da je oddaja v take zavode dopuščena.

IX.

Zakon z dne 28. maja 1881 št. 47 drž. zak.

zoper nepoštene postopke v kreditnih opravilih ali poslih.

S privolitvijo obeh zbornic državnega zbora ukazujem tako:

§. 1. Kdor — dajoč ali podaljšujoč komu kredit — dolžnikovo lehkomislenost, ali znano mu stisko, slabo razumnost, neizkušenost ali razburjenost v svojo korist obrne s tem, da sebi ali tretjemu obljubiti ali nakloniti da imovinskih dobičkov, kateri po brezmernosti svoji utegnejo dolžniku nakopati ali pospešiti pogubo v gospodarstvu, zakrivi se pregreška ter se kazni z ostrim zaporom od enega do treh mesecev in v novcih (denarjih) od 100 gld. do 500 gld.

Istega kaznjivega dejanja se zakrivi in tistej kazni podleži, kdor terjatev, za katero ve, da je postala takó kakor je tu zgoraj rečeno, pridobi in jo dalje odvede (otuji) ali se za nje veljavnost požene.

(*Term. opomba:* „*Wer . . . ausbeutet*“ — „*kdor . . . v svojo korist obrne*“, ne izraža dovolj pravega pomena izvirnikovega; zdi se mi primerneje: *kdor . . . „izploduje“ ali „izsesava“*. „*Wer eine Forderung erwirbt und dieselbe weiter veräußert oder geltend macht*“ — „*Kdor terjatev pridobi in jo dalje odvede (otuji) ali se za nje veljavnost požene*“, je slab, izvirnikovemu pomenu neprimeren prevod; glasilo naj bi se: „*Kdor ter-*

jatev pridobi in tisto dalje proda ali nje veljavnost terja“.)

Razsodbe kas. dvora: Pogodba, s katero si da upnik od dolžnika odstopiti imovinske kose na mesto plačila (§. 1414 o. d. z.) ni kreditno opravilo v zmislu §. 1 zakona z dne 28. maja 1881 št. 47 d. z. (z dne 25. okt. 1886 št. 9952).

Ako se pri podaljšanju kredita prej domenjene, gospodarstvu pa pogubonosne obresti spremené v glavnico, presojeti je tako kreditno opravilo po tem zakonu tudi takrat, če je prvotna terjatev nastala pred njegovo veljavnostjo (z dne 14. jan. 1887 št. 12.752 ex 1886).

V §. 1 zakona z dne 28. maja 1881 št. 47 d. z. označeni pregrešek oziroma njega kaznjivost zastara ali ugasne po preteku 1 leta; pri oderuških obrestih pričinja se zastaranje še le z dnevom, ko so bile obresti zadnjikrat plačane (z dne 17. jun. 1887 št. 2829).

„Stiska“ nastane lahko tudi takó, da oni, ki išče kredita, svoj obrt ali svojo trgovino vsled neizogibne potrebe razširi; prodajalci tobaka, smodk i. t. d. se ne prištevajo trgovcem v zmislu trgovinskega zakonika; pri presoji „obljubljenih ali naklonjenih imovinskih dobičkov“ ozirati se je pač tudi na nevarnost upnikovo, da svojo glavnico zgubi (z dne 19. aprila 1888 št. 355).

„Stiska“ tudi ni izključena pri tistemu, kdor si izposodi denar, da bi pri dražbi kakega zemljišča, na katerem ima zavarovano terjatev, zato sodražil, da to terjatev reši (z dne 20. oktobra 1888 št. 6165).

§. 2. Ako se je — hoteč kako v §. 1 označeno opravilo prikriti — sklenila pogodba na videz, naredilo pismo, ki obseza neresnične okolnosti, ali o terjatvi, katera še nima obstanka, izprosila sodna izreka (sodba, plačilno povelje, nalog ali mandat), sodna nagodba ali izreka razsodniška; ali

če si je verovnik dal pod zastavo poštenja, pod prisego ali podobnim zatrdilom obljubiti izpolnitev dolžnosti prevzete iz opravila, označenega v §. 1, prisoditi mu je oster zapor od treh do šest mesecev in globa od 500 gld. do 1000 gld. Tudi mu se sme prisoditi, da bode odpravljen.

Ista kazen zadeva tega, kdor — vedoč za te okolnosti — terjatev pod uveti povedanimi v §. 1 pridobi in jo dalje odvede ali se za njeno veljavnost požene.

§. 3. O ponovljeni obsodbi naj se krivcu prisoja oster zapor od treh mesecev do na leto dni in globa od 500 gld. do 2000 gld. Tudi mu se sme prisoditi, da bode odpravljen od ondukaj.

§. 4. Ako kdo opravila ali poslove, kakeršne §. 1 v mislih ima, po obrtno ali po navadi vrši, naj mu se prisoja oster zapor od šestih mesecev do dveh let, ter globa od 1000 gld. do 3000 gld., in pa, da bode odpravljen od ondukaj.

Razsodbe kas. dvora: „Po obrtno“ vrše se nepoštena kreditna opravila tedaj, kadar meri namen na to, z nadaljevanjem takih opravil pridobiti si stalne dohodke (z dne 16. marcija 1885 št. 12748).

Za presojo in spoznanje, se-li oderušstvo vrši „po obrtno ali po navadi“ morejo se v pošte vjemati tudi ona oderuška opravila, ki so se vršila pred veljavnostjo tega zakona (z dne 6. oktobra 1888 št. 6390).

§. 5. Ako se prisojena globa od koga ne more potirjati, prisodi naj mu se namesto nje zapor tako, da se za vsakih 10 gld. šteje po en dan zapora.

§. 6. Posledice po zakonih združene z obsodbo zarad prevare (goljufije) nastopajo tudi pri obsodbi zarad pregreška označenega v §. 1.

§. 7. Kaznjivost mine, ako storilec, predno javni obtožitelj ali kazensko sodišče za dejanje zve, nezakoniti postopek odpravi in dolžniku povrne, kar je bil čez mero prejel, z zakonitimi obrestmi od dne prejetja.

§. 8. Kazenski sodnik naj izreče, da je ničevo (nično) tisto opravilo, zarad katerega je koga obsodil, in — ako so podatki kazenskega postopanja dovoljni — naj razsodi tako, da se to, kar sta verovnik in dolžnik drug drugemu storila (dala), povrne z zakonitimi obrestmi od dneva storitve vred.

Kaže li račun o vsotah, ki jih je vzajemno povrniti, da verovniku več gre, velja za to tisto zavarovanje, katero je pridobil za terjatev iz pogodbe.

Kadar podatki kazenskega postopka niso dovoljni, da bi se ukrenila rzsodba o pravnih posledicah ničevosti (ničnosti) opravila, napotita se stranki — pod vzdržbo pridobljenega zavarovanja — na grajansko (civilno) pravdo, katere se v tem slučaju sme poprijeti tako zasebni (privatni) udeleženec kakor tudi obtoženec.

§. 9. V slučaju napotitve na grajansko pravdo in pa, kadar zasebni udeleženec po §. 372 kazensko-pravdnega reda pot grajanske pravde nastopi, naj tudi grajanski (civilni) sodnik o pravnih posledicah ničevosti dotičnega opravila razsoja po načelih v §. 8 postavljenih.

§. 10. Kadar kazensko sodišče z drugega razloga in ne zaradi neobstanka dejanja, ali zaradi nedovoljnih razlogov (vzrokov) sumnje koga ne more preganjati ali ni obsodilo, to naj grajanski sodnik, — če je v pravdnem postopku dognan obstanek uvetov §. 1, — ničevost opravila izreče ter v oziru na rzsodbo o pravnih posledicah po načelih ustanovljenih v §. 8 postopa.

§. 11. Na zaprosbo kazenskega sodišča, pred katerim teče kazenska razprava zaradi kaznjivega dejanja omenjenega v §. 1, naj grajanski sodnik vsak čas ustavi postopek, ki se odnaša na dotični dolg.

V slučaju §. 10 in tako tudi v vseh slučajih, v katerih grajanski sodnik meni da vidi obstanek kaznjivega v §. 1 označenega dejanja ter za to ka-

zensko naznanilo (ovado) poda, naj on sam razloča, v koliko bi bilo ustaviti prisilno iztirjevanje dolga ali če je dovoliti zvršilo (eksekucijo) do zavarovanja.

§. 12. Grajanskega sodnika v razlokah, katere mu je ukrepati po §§. 9, 10 in 11, ne vežejo zakonita dokazna pravila; razločuje naj po svojem svobodnem uverilu, kakor se namreč vestno pretehtavši prinesena dokazila prepriča da je.

§. 13. Določila §§. 10, 11 in 12 uporabljajo se tudi na terjatve, katere so postale, predno je ta zakon zadobil svojo moč, ter pred tem časom niso bile ne plačane, ne po sodnijskem izreku prisojene niti s sodno nagodbo ustanovljene.

§. 14. Določila zgornjih paragrafov ne uporabljajo se na trgovska opravila ali poslove, v katerih sta verovnik in dolžnik oba trgovca (členi 4, 5 in 6 trgovskega zakonika od 17. decembra 1862, drž. zak. od l. 1863, št. 1).

§. 15. Kdor si od nedoletnika ali od človeka, kateri utegne, — neizpolnivši dolžnosti prevzete z besedo na svoje poštenje dano, — svojo službo v kazen zarad tega izgubiti, pod zastavo poštenja, pod prisego ali podobnimi zatrdili da obljubiti izpolnitev dolžnosti iz kreditnega posla, zakrivi se prestopka ter se kazni z zaporom od osem dni do treh mesecev.

Ista kazen zadeva tega, kateri terjatev, za katero ve, da je postala kakor je gori povedano, pridobi in jo dalje odvede ali se za njeno veljavnost potegne.

O ponovljeni obsodbi, ali kadar kdo te vrste opravila po obrtovno ali iz navade vrši, sme se krivcem prisojati oster zapor in k temu še odprava.

Preiskovanje in kaznovanje tega prestopka pristoji okrajnemu sodišču.

§. 16. V kraljevinah Galiciji, Vladomeriji, veliki vojvodini krakovski in vojvodini bukovinski pride ta zakon v moč namesto zakona v teh deželah veljajočega z dne 19. julija 1877 (drž. zak. št. 66).

Vendar se bode naposled omenjeni zakon po teh deželah še uporabljaj na kreditna opravila, ki so bila sklenjena, predno je nov zakon veljati začel.

§. 17. Zvršitev tega zakona naroča se ministru pravosodja.

X.

Zakon z dne 25. maja 1883 št. 78 drž. zak.

o kazensko-pravnih določilih zoper obrezuspešenje prisilnih zvršil.

S privolitvijo obeh zbornic državnega zbora ukazujem takó:

§. 1. Kdor z namenom, da bi o pretečem mu ali pa že tekočem prisilnem zvršilu izplačanje upnika svojega celo ali pa delovito obrezuspešil, premične ali nepremične stvari pokvari, razdere ali izpridi, imovinske kose na stran spravi ali prodá, dolgove ali pravne posle izmisli, on je, ako ni to dejanje z ostrejo kaznijo prepovedano, v slučajih, če

s tem prizadeta škoda znaša nad petdeset goldinarjev, pregreška, drugače pa prestopka kriv.

Razsodbe kas. dvora: Upniku storjena škoda ne spada k subjektivnemu učinku tega kaznjivega dejanja; ni toraj treba, da gre storilčev namen na to; zadostuje, da storilec name-rava kako gotovo izvršilo obrezuspešiti, če je tudi še drugo imetje dolžnikovo, na katero more upnik potem seči (z dne 27. marc. 1886 št. 64 in 11. jun. 1886 št. 3929).

Beseda „drugače“ obsega ne le one slučaje, kjer storjena škoda 50 gld. ne presega, temveč tudi one, kjer kaka škoda sploh ni nastopila (z dne 16. jul. 1888 št. 4143).

V občnem delu kazenskega zakona za pregreške in prestopke izrečena pravila (§. 239 k. z.) in posebno ona o sokrivnosti, vdeležbi in poskusu veljajo tudi za v §. 1 zakona z dne 25. maja 1883 št. 78 drž. zak. označena kaznjiva dejanja (z dne 3. maja 1888 št. 2919).

§. 2. Kazen za pregrešek je en mesec do enega leta zavora, in pri obtežujočih okoliščinah strog zapor od šest mesecev do dveh let; a za prestopok do šest mesecev zavora.

Z obsodbo zaradi enega v §. 1 imenovanih kaznjivih dejanj zvezani so tudi neugodni nasledki, kateri po zakonu nastanejo pri obsodbi zaradi prestopka goljufije.

§. 3. Kdor, razen slučaja v §. 1 v misel vzetega, stvari, katere so po kakem oblastvu samem ali na oblastva ukaz sekvestrovane, rubljene ali zasežene (pod prepoved dejane), oblastva razpolaganju odtegne, kriv je prestopka in kaznuje se naj sè zaporom do šest mesecev.

Razsodbe kas. dvora: V tem §. označeni prestopok zakrivi lahko tudi druge osebe, ne samo dolžnik; da jim je le znano, da so stvari v kakem takim razmerji, kakor opisuje §. 3; izraz „stvari“, obsega tudi „nepremičnine“ (z dne 10. jul. 1886 št. 3975).

Ako dolžnik s privolitvijo upnikovo proda zarubljene stvari, ne zakrivi prestopka po §. 3 (z dne 1. marc. 1887 št. 1757).

Ako lastnik kake stvari, ki je bila v posesti dolžnikovi ter za njegov dolg zarubljena, to stvar samolastno vzame in k sebi spravi, da bi z drugimi dolžnikovimi stvarmi ne bila prodana, zakrivi prestopok po §. 3 (z dne 17. nov. 1888 št. 10576).

§. 4. Določilo drugega odstavka v §. 183 ob-
čnega kazenskega zakona izgubi svojo moč.

§. 5. Postopanje in razsojanje glede v tem za-
konu določenih prestopkov pristoji okrajnim so-
diščem.

§. 6. Zgornja določila uporabljajo se na taka
dejanja, ki so se doprinesla pred veljavo tega za-
kona, samo v toliko, če bi bilo po dosedanjih za-
konih ostrejšje postopati z njimi.

§. 7. Zvršiti ta zakon naroča se pravosodnemu
ministru.

XI.

Zakon z dne 27. maja 1885 št. 134 drž. zak.

ki daje neka ukazila o občnonevarni rabi razne-
silnih tvarin in občnonevarnem ravnanji z njimi.

S privolitvijo obeh zbornic državnega zbora
ukazujem tako :

§. 1. Samo z dovoljenjem oblastva je dopuščeno,
raznesilne (razpočne, razstrelne) tvarine narejati,
v promet dajati, v posesti imeti, v ozemlje, za ka-
tero ta zakon velja, vvažati.

Kolikor ne gre za premeno obstoječih zakonov,
izdado se ukazoma natanjčnejša ukazila o podelje-
vanji oblastvenega dovoljenja in pa varnostno-poli-
cijska določila v oziru na raznesilne tvarine.

Ukazoma bode tudi imenovati one raznesilne
tvarine, na katere naj se določilo prvega odstavka
ne uporablja.

Na vojaško upraviteljstvo in na raznesilne tvarine, katere so predmet državnemu samoterštvu (monopolu), ne uporablja se določilo prvega odstavka. Za le-te poslednjič v misel vzete tvarine veljajo dotični posebni propisi.

Glej spodaj dodani ukaz ministerstva notranjih zadev z dne 4. avgusta 1885 št. 135 drž. zak.

§. 2. Kdor proti temu, kar piše §. 1, brez dovolitve od oblastva prejete kako raznesilno stvarino naredi, v promet da, v ozemlje, po katerem velja ta zakon, vnese ali v posesti ima, zakrivi se s prestopkom ter kazni z zaporom od štirinajstih dni do šest mesecev, in moči mu je poleg tega naložiti še globo (kazen v novcih) od 10 do 300 gld.

S prestopkom se tudi zakrivi ter zapade isti kazni, kdor dela zoper prav razglašena varnostno-policijska določila v oziru na take razpočne stvari, na katere se uporablja §. 1, odstavek 1.

Preiskovanje in odsojanje pristoji sodiščem.

§. 3. V §. 2 omenjena dejanja ustanove pregrešek, kadar in kjer biva kaj takih okolnosti, katere utegnejo lastnino, zdravje ali življenje koga drugega v nevarnost pripraviti.

Kazen je oster zapor od treh mesecev do treh let, ter je moči z njo združiti še globo od 100 gld. do 1000 gld.

§. 4. Kdor — rabeč kako razpočno stvarino za raznesilno sredstvo — lastnino, zdravje ali življenje koga drugega z nakano v nevarnost pripravi, stori hudodelstvo ter se kazni s težko ječo od petih do desetih let, a če je odtod kdo telesno poškodovan ali poškodba lastnine v večji razsežnosti postala, s težko ječo od desetih do dvajsetih let.

Če je dejanje bilo vzrok smrti kakega človeka, naj se prisoja težka ječa na vse žive dni. Ako je storilec mogel to posledico predvideti, bodi pokaznjen sè smrtjo.

§. 5. Ako se je njih več dogovorilo, da hočejo izvesti kako po §. 4 kaznovano dejanje, ali pa zedinilo v to, da bi takšna, če tudi posamez še ne določena dejanja eno za drugim doprinašali, zakrivate se oni hudodelstva tudi tedaj, če dejanje, vodeče k pravemu zvršenju v §. 4 imenovanega hudodelstva, ni bilo započeto, ter se kaznijo s težko ječo od petih do desetih let.

§. 6. Kdor raznesilne tvarine ali kako sestavino istih ali kako pripravo za njih uporabljenje naredi, narediti veli, naroči ali v svoji posesti ima, s to namero, da bi z uporabo tistih (§. 4) lastnino, zdravje ali življenje koga drugega bodi sam v nevarnost pripravil, bodi drugim osebam omogočil storitev tega hudodelstva, dalje kdor raznesilne tvarine, vedoč, da so namenjene za to hudodelstvo, drugim osebam prepusti, zakrivi se hudodelstva ter kaznuje s težko ječo od petih do desetih let.

§. 7. V slučajih §. 2, odstavka 1, po tem §§. 3 do 6 in kadar se v slučajih §. 2, odstavka 2, raznesilne tvarine pod lažno vpovedjo na odpravo (vožnjo) dado, izrekovati je v ramsodilu propad raznesilnih tvarin, odnosno sestavin in priprav, potem onih predmetov, ki so bili v napravo tistih porabljeni ali namenjeni, brez razločka, naj bodo obsojenčevi ali ne.

§. 8. Kdor na javnem mestu, ali pred več ljudmi ali v tiskovinah, razširjanih podobah ali pisih h kateremu v §§. 4 in 5 povedanih kaznjivih dejanj, ali k udeležbi tistih nagovarja, ali ta dejanja hvali ali opravičuje, ali kdor sploh daje navodila, kako naj bi se gori omenjena dejanja doprinašala, zakrivi se hudodelstva ter kazni s težko ječo od petih do desetih let.

§. 9. Kdor na verjeten način za katero v §. 4 omenjeno hudodelstvo, da se kje namerja, ali za kako v §. 5 na misel vzeto dogovorjenje ali zedinjenje ali za obstanek dejanja glede hudodelstva označenega v §. 6 zve o takem času, ko je moči nevarnost (§. 4) odvrniti, ter nalašč (z nakano) opusti, oblastvu le-to ovaditi, ko mu je bilo mogoče podati ovado brez nevarnosti za se, za svoje (§. 216 o. k. z.) ali za one osebe, ki stoje pod njegovim zakonitim okriljem, kriv je hudodelstva tedaj, kadar je bila v nevarnost (§. 4) pripravljena lastnina, zdravje ali življenje koga drugega. Kazen je ječa od šestih mesecev do enega leta in če je v slučaju §. 4 nastopila smrt kakega človeka, težka ječa od enega do petih let.

§. 10. Kaznjivost hudodelstev, omenjenih v §§. 4, 5 in 6 mine, kadar krivec sam ob sebi odstopi od podjetja in ne zarad tega, ker je bilo odkrito, ali zarad drugih zadržkov, ter se vsaka škoda, katera bi bila iz njegove ali njegovih tovarišev dela nastala, po njem samem ali vsled njegovega oblastvu pravočasno podanega naznanila popolnem odstrani.

§. 11. Pri obsodbah, ki se ukrepajo na temelji §§. 3, 4, 5, 6 in 8 tega zakona, sme se izrekati,

da bode obsojenec odpravljen [§. 240, *f*), *g*), *h*) o. k. z.] in da se sme dejati pod policijski nadzor.

§. 12. V onih slučajih za katere občni kazenski zakon ustanavlja ostrejšje kazni nego pričujoči zakon, uporabljati je ostrejšja kazenska določila občnega kazenskega zakona.

§. 13. Glavna razprava ob obtožbah zarad hudodelstev omenjenih v §§. 4, 5, 6 in 8 spada pred poroto.

§. 14. Zvršitev tega zakona se naroča Mojemu ministru notranjih reči in Mojemu ministru za pravosodje.

Ukaz ministerstva notranjih zadev v porazumu z ministerstvom za trgovino in ministerstvom pravosodja z dne 4. avgusta 1885, s katerim se na podlogi zakona od 27. maja 1885 (drž. zak. št. 134) izdajó ukazila v oziru na raznesilne tvarine. Ministerstvo notranjih zadev v porazumu s trgovinskim ministerstvom in z ministerstvom pravosodja ukazuje v zvršbo §. 1 zakona od 27. maja 1885 (drž. zak. št. 134), dajoče neka ukazila o obēnonevarni rabi raznesilnih tvarin in obēnonevarnem ravnanji z istimi, takó le:

§. 1. V oziru na raznesilne tvarine izdani in veljajoči ukazi, sosebno ministerijalna ukaza od 2. julija 1877 (drž. zak. št. 68) in od 22. septembra 1883 (drž. zak. št. 156), z obrtnimi in varnostno-policijskimi določili za narejanje raznesil in za promet z istimi, ostajajo v moči, v kolikor niso kazenska določila §. 120 napomenjenega ukaza od 2. julija 1877 bila izpremenjena z določili zakona z dne 27. maja 1885 (drž. zak. št. 134).

Takisto ostajajo v veljavi tudi ukaz trgovinskega ministerstva od 1. julija 1880 (drž. zak. št. 79), izdan v oziru na vožnjo razpočnih stvari po železnicah, in dotični dodatki, kar jih je prišlo na svetlo, namreč ukazi od 15. septembra 1881 (drž. zak. št. 101), od 15. junija 1882 (drž. zak. št. 70) in od 1. februvarja 1884 (drž. zak. št. 20).

§. 2. Po §. 1, odstavku 1 zakona z dne 27. maja 1885 (drž. zak. št. 134) potrebno oblastveno dovoljenje, raznesilne tvarine, t. j. take tvarine, katere se svojo razpočno (eksplozivno) močjo lahko ljudi ali stvari pokončajo ali pokvarijo, narejati, v promet dajati, v posesti imeti ali v ozemlje kraljevin in dežel zastopanih na državnem zboru vvažati, kolikor tisto ne pristoji obrtnemu oblastvu, podeljujočemu dotično dopustilo (koncesijo), naj daje politično deželno oblastvo.

To dovoljenje sme se podeliti samo osebam zaupanja vrednim in v okolnostih, katere izključujejo nevarnost zlorabljenja, ter je

moči oporeči ga, kadar več ne obstoje uveti, pod katerimi je bilo podeljeno.

Kadar gre za dovoljenje obrtnega oblastva, dolžno je obrtno oblastvo po §. 141 obrtnega reda od 20. decembra 1859 (drž. zak. št. 227) v krajih, kjer biva posebno cesarsko policijsko oblastvo, povprašati le-to oblastvo, predno komu dovoljenje podeli.

Dovolbe, v posesti imeti raznesilne tvarine, katere spadajo pod ministerijalna ukaza od 2. julija 1877 (drž. zak. št. 68) in 22. sept. 1883 (drž. zak. št. 156), in prevažati jih, podeljujejo se z listinami (dobavnimi knjigami, dobavnimi listi ali dobavnicami, spremnicami), ki so propisane v teh ukazih in zlasti v ukazu od 22. sept. 1883.

Dediči, ki prihajajo v posest raznesilnih tvarin, naj brez odloga poprosijo za potrebno dovoljenje oblastva.

Ako jim se dovoljenje ne podeli, dolžni so izpolniti, kar jim oblastvo iz ozirov na varnost zaukaže.

§. 3. Od določila §. 1, odstavka 1 zakona z dne 27. maja 1885 (drž. zak. št. 134) izimljejo se na podlogi odstavka 3 istega paragrafa :

1. V zažiganje pri puškah služeče raznesilne tvarine, ki so podelane v dotičnih zapalnih pripravah (strelne kapice, zapačnice, zapalne kroglice, zapalne priprave za tulce patronam);

2. gotove patrone za puške, kolikor pri teh pod 1 in 2 imenovanih stvarih ne gre za dovoljenje obrtnega oblastva, narejati in prodajati jih ali za spremnice po ministerijalnem ukazu od 11. februarja 1860 (drž. zak. št. 39) pri vožnji takih stvari potrebne;

3. železnocestni signali, kolikor gre za posest železnocestnih podjetij;

4. po obrtniško narejene stvari zabavnega ognja, kolikor ne gre za dovoljenje oblastva, po obrtno narejati in po obrtno prodajati jih po §. 15, odstavku 11 obrtnega reda (drž. zak. št. 134);

5. kolodijeva volna in pikrinova kislina in spojine tistih v oziru na dobavo za obrtne svrhe ali namene izimši razstrelno-tehnično uporabo, po tem posebnostno kolodijeva volna tudi v oziru na dobavo in narejo za zdravila;

6. narejanje raznesilnih tvarin, ki se samo in edino za kretnjo strojev ali mašin uporabljajo, če uporaba neposrednje za narejo sledi (pokalne zmesi za gonjenje kretal ali motorjev plinovitih in kamenega olja).

§. 4. Ta ukaz pride v moč istodobno z zakonom z dne 27. maja 1885 (drž. zak. št. 134).

XII.

Zakon z dne 1. aprila 1872 št. 43 drž. zak.

o zvrševanju kaznij na prostosti v samotnem zaporu in o komisijah za zvrševanje kazni, katere se postavijo.

S privolitvijo obeh zbornic državnega zbora ukazujem tako:

§. 1. V kaznilnicah in sodnih ječah, ki so tako napravljene, da je mogoče v kako kazen na prostosti obsojene posamič zapirati, bodo se časne kazni ječe in zapora, kolikor prostori zaležejo, po teh določilih v samotnem zaprtji zvrševale tako, da kaznjenec neprenehoma ostane od drugih jetnikov odločen.

§. 2. Vsa kazen naj se v samotnem zaporu zvrši, ako

1. je moči dostati jo tako, da bode kaznjenec k večjemu osem mesecev posamič zaprt, ali če je
2. v obsodbi izrečena kazen na prostosti do osemnajst mesecev največ ter obsojenec kaže, da se utegne poboljšati.

V vseh drugih slučajih naj bode kaznjenec v prvi dobi svoje kazni in to osem mesecev najmanj a ne čez tri leta samotno zaprt.

§. 3. Ako bi se samotni zapor zdel nevaren, ker ima kaznjenec kako hibo na telesu, ali ker bi se bilo bati kake škode za njegovo telesno ali dušno zdravje, naj on ne bode samotno zaprt, ali če je, naj se tak zapor ne nadaljuje.

O tem izrekuje razsod v kaznilnicah zavoda načelnik, a kar se tiče káznjencev zaprtih v sodnih

ječah, tist svetovalec zbornega sodišča, kateri ima nadzor. V obeh slučajih je treba, predno se izreče sklep, povprašati hišnega zdravnika in druge dotične uradnike.

§. 4. Ako je kaznjeneц najmanj tri mesece bil samotno zaprt, veljata v računu, koliko časa trpi kazen po teh treh mesecih prestana, vsaka dva popolnoma v samotnem zaporu preživljena dneva za tri dni.

Tako se računi čas tudi, da-si bi pri božji službi, v učilnici ali pri izprehodu pod milim nebom znotraj ječnih prostorov ne bilo mogoče samotno zaprtega kaznjence popolnoma od ostalih jetnikov odločiti.

§. 5. Samotno zaprti kaznjeneц bodi tako držan, da mora neprenehoma delati, pri čemer naj se, kolikor se da, gleda na njegov stan ali poklic, na to, kar delati zna in s čim se je doslej bavil, in tudi na to, da se uči kakega obrta. Ako je vendar odvezan dolžnosti delanja, mora mu se dati prilika, da se lahko neprenehoma s čim primernim bavi.

§. 6. Dokler je kaznjeneц samotno zaprt, naj se pravilno podučuje, da dobode znanja, kolikor ga ljudska šola daje, in ako ga že ima, naj mu se ponudi prilika, še bolje izomikati se.

§. 7. Vsakega kaznjence naj ta čas, dokler bode samotno zaprt, dvakrat na dan kdo obišče.

Ako ga ne obišče kdo izmej njegovih ljudij, kak dušni pastir, učitelj, obrtni mojster, zdravnik ali kak po oblastvu k temu posebno opravičeni ud takih društev, katera so namenjena za kaznjence skrbeti in poboljšavati jih, naj ga hodi pogledavat

kdo izmed tistih, ki so sicer postavljeni, da imajo kaznilnice in sodne ječe v skrbi.

Kdo takih, ki nimajo ni službe v kaznilnici ali sodni ječi niti v njej ne opravljajo višjega nadzora, in kateri tudi sicer niso zaradi javnega prida prejeli dovolitve iti h kaznjencem, ne sme pri posameznem kaznjenci nikoli čez pol ure ostati, in kaznjenec sploh sme obisk odvrniti.

§. 8. Na take, ki so že obsojeni, ko pričujoči zakon v moč pride ali ki se pozneje obsodijo zgolj zaradi dejanja pred to dobo storjenega, naj se ta zakon samo tedaj uporablja, ako sami privolijo.

§. 9. Določila pričujočega zakona ne veljajo za samotni zapor, kateri se komu v poostriilo kazni ali za ustrahovalno (disciplinarno) kazen prisodi.

§. 10. V mestu, kjer ima zborna sodišče prve stopinje (deželno ali okrožno sodišče) svoj sedež, postavi se stanovitna kazensko-zvršna komisija, da bode sodelovala pri izpolnjevanji zgornjih določil. Njena dolžnost bode, paziti, da se bode pri nala-ganji samotnega zapora delalo na tanko po zgornjih določbah, za tega delj vsaj enkrat na mesec ječo pregledati, najdene spotike odpraviti in o pritožbah kaznjencev razsojati.

§. 11. V tej komisiji so načelnik zbornega sodišča kot prvosednik, državni pravdnik ali njegov nadomestnik in en svetovalec zbornega sodišča, potem dva moža dovernika (zaupna moža), katera nista v državni službi, in en zapisnikar.

Svetovalca izbira v komisijo načelnik zbornega sodišča, kateri določuje tudi sebi ali svetovalcu v

komisijo odkazanemu nadomestnika za slučaj kake ovire. Ti izbori se delajo ob začetku vsakega leta za celo tisto leto.

Moža dovernika in potrebne nadomestnike jima imenuje pravosodni minister na tri leta, in načelnik zbornega sodišča jih zavezuje k vestnemu izpolnjevanju svojih dolžnostij s tem, da mu v roko sežejo.

§. 12. Komisija lahko v svoje seje privzema načelnika kaznilnice, in — kar se tiče kaznjencev v sodne ječe zaprtih, — sodnika, kateremu je neposredni nadzor ječe izročen, in tako tudi kaznjencevega dušnega pastirja, zdravnika, učitelja in obrtovnega mojstra s posvetovalnim glasom.

Predno komisija kaj sklene, mora vsigdar zaslišati načelnika kaznilničnega, in kar se tiče kaznjencev zaprtih po sodnih ječah, sodnika, ječo neposrednje nadzirajočega.

§. 13. Da bode sklep veljaven, potreba je, da so pričujoči vsi komisijski udje — oziroma njihovi nadomestniki, in da je čez polovico vseh glasov za-nj.

Prvosednik glasuje poslednji.

V sejne zapisnike naj se zapisuje, kako je pričujočim glasovalcem ime, kako je kdo glasoval, in kaj se je sklenilo, z razlogi, povedanimi ob kratkem.

§. 14. Pravosodni minister sme sklepe kazensko-vršnih komisij premeniti.

§. 15. Dovernikom pristoji, kadar se morajo zaradi svojega uradnega posla čez pol milje od svojega stanovališča oddaljiti, pet goldinarjev odškodbe na dan; tudi se jim povračuje trošek za voz.

§. 16. Pravosodnemu ministru se naroča izvršiti ta zakon in izdati izpolnilne propise, in on naj z ukazi, kateri se razglase po državnem zakoniku, na znanje da kaznilnice in sodne ječe, oziroma zborna sodišča, kjer naj se določila tega zakona izvršujejo.

§. 17. Ta zakon pride v moč tisti dan, katerega se razglasi.

XIII.

Zakoni zoper živalske kužne bolezni.

1.

Zakon z dne 29. februarja 1880 št. 35 drž. zak.

o odvracanju in zatiranju kužnih bolezni pri živalih.

S privolitvijo obeh zbornic državnega zbora ukazujem v odvracanje in zatiranje kužnih ali prijemljivih živalskih bolezni tako-le:

Oddelek I.

Splošna določila.

Predmet tega zakona.

§. 1. Določila tega zakona merijo na to, da se živina, kar je je v domači državi, sploh ohrani živinskih kug, in sosebno, da se odvrnejo in zatarejo ali iztrebijo tu imenovane živalske bolezni, namreč:

a) bolezen na gobci in parkljih (volčič, sajevec) pri goveji živini, ovcah, kozah in svinjah;

- b) črhnica ali prisad na slezeni ali vranici (metljaji) pri kmetijski domači živini;
- c) plučna kuga goveje živine;
- d) smrkavost (črvivost) pri konjih, oslih in mezgih;
- e) osepnice ovčje;
- f) sramna kuga (*chancre*) plemenih konj in opahki mehurčkov po spolovilih (spolnih udih) konj in goved;
- g) garje pri konjih in ovcah;
- h) vsteklina pasja in drugih domačih živali.

Posebna določila glede odvrčanja in zatiranja goveje kuge obsežena so v zakonu z dne 29. februvarja 1880 (drž. zak. št. 37).

Kadar se vname pri živini kaka kužna ali prijemljiva bolezen, katera med prejšnjimi ni imenovana, pridržava se ministerstvu notranjih reči, dogovorno z ministerstvom za trgovino in poljedelstvo izdati potrebne naredbe z ozirom na določila tega zakona.

Kdo pazi na izpolnjevanje tega zakona.

§. 2. Za izpolnjevanje teh zakonitih določil o živinskih kužnih boleznih, kolikor v teh določilih ni ukazano kaj posebnega, skrbé politična oblastva, in to na prvi stopinji politična okrajna oblastva z zakonitim sodelovanjem dotičnih občin, dalje organi pomorsko-zdravstvene uprave po meri svojega zakonitega področja, in delo to vodi in prigleduje ministerstvo notranjih reči, odnosno ministerstvo za trgovino.

Pri pažnji na zvrševanje teh določil naj pripomagajo uradno služeči živinski zdravniki; ako kateri služečih ali uradnih živinskih zdravnikov zaradi kake ovire ne more ali če ga ni nobenega, tedaj

sme politično okrajno oblastvo druge potrjene živinske zdravnike, in kadar bi takih ne bilo dobiti, okrajne zdravnike uporabljati za uradne opravke uradno služečih živinskih zdravnikov z oblastmi in dolžnostmi, katere imajo le-ti.

Glede konj, tovornih in živež nosečih ali vozečih živali, ki pripadajo vojaški upravi, prepušča se ovedovanje in zatiranje kužnih živinskih bolezni, v kolikor je po njih samo svojina vojaške blagajne prizadeta, vojaškim oblastvom.

Takisto je tudi ovedovanje in zatiranje ali iztrebljanje kužnih živinskih bolezni v c. kr. državnih žrebčarnicah in c. kr. državnih kobilarnicah v prvi vrsti prepuščeno poveljstvom državnih žrebčarnic in ravnateljstvom državnih kobilarnic.

Ali vojaška oblastva in ravnateljstva kobilarnic imajo dolžnost, vselej kadar koli se kužna bolezen prikaže, ta prigodek in storjene naredbe brez odloga dotičnemu političnemu okrajnemu oblastvu priznati, tek bolezni na znanje dajati mu ter sodelovati pri izvodu tistih naredeb ali mer, ki jih politično oblastvo v zmislu tega zakona spozna za potrebne v obrano, da se kuga dalje ne zatrosi. Z druge strani je dolžnost političnega okrajnega oblastva, kakor hitro zve, da je kateri državnih žrebcev kužne bolezni sumen, naj bode v žrebčarski postaji ali v zasebnem (privatnem) najmu ali na reji pri zasebnem človeku, le-to naznaniti žrebčarnice poveljstvu, da ono ukaže, česar bode treba.

§. 3. Kadar pri kaki kužni živinski bolezni nastanejo razmeri, ki zahtevajo, da se politična

deželna oblastva ali pa ministerstva neposrednje poprimejo stvari, ali da se ukazila nižjih oblastev raztegnejo, naj ona ukrenejo, kar je slučaju primerno.

Zlasti naj ministerstva skrbé za to, da bodo ukazila, zoper nadaljni razšir živinskih kug izdana, ki dotikajo občni interes, občno razglašena.

Ministerstvom pridržavajo se tudi ona ukazila, ki bi jih vsled posebnih mednarodnih razmerov potreba bilo.

Oddelek II.

Kaj je narejati, da se kužne živalske bolezni ne zatrosijo v dežele, po katerih velja ta zakon.

a) Naredbe stanovitne ali trajne.

§. 4. Domače živali, katere so podvržene boleznim v §. 1 naštetim, pripuščajo se k vvozu samo, če se pokaže živinski potni list, v katerem je potrjeno, da so bile ob odhajanju iz stanovitnega bivališča gledé zdravja nesumne.

Domače živali te vrste, o katerih se ne pokažejo taki izkazi, ali ki se navzlic takim izkazom najde da imajo kužno bolezen ali da so je sumne, naj se ne pripuščajo v deželo.

b) Časne.

§. 5. Kadar se je v sosedni deželi vnela kužna ali prijemljiva živinska bolezen v razsežaji za tozemsko (domačo) živino nevarnem ter se je bati, da se utegne zanesti v tostransko ozemlje, tedaj sme politično deželno oblastvo vvoz živih ali mrtvih

živali, po katerih je mogoče kužnino v deželo zane-
nesti, iz okužene okrajine:

1. bodi poleg meje vsega upravnega okoliša ali za neke mejne kose prepovedati ali
2. dopustiti samo skozi določena vhodišča in pod utesnili, s katerimi se nevarnost zanesenja od-
vrača.

Po potrebi smejo se te utesnitve prometa raz-
tegniti tudi na vvoz surovega mesa in drugih ži-
valskih surovin, gnoja, klaje, steljiva in vseh
takih predmetov, ki utegnejo biti nositelji kužnine.

Kjer takó nanesó okolnosti, sme se ukazati
zapor meje, ako je treba, z vojaškimi močmi.

Pregled živine, koliko je je.

§. 6. Ako se kužna bolezen v sosedni deželi
20 kilometrov od meje ali bliže začne nevarno ši-
riti, sme politično deželno oblastvo za udeležene
tostranske mejne okoliše ukazati da se pregleda,
koliko je po njih živine, ter v razvidu ali razpre-
gledu imá stanje njenega zdravja in za koliko se
vsak čas poviša ali zmanjša število tiste vrste ži-
vali, katerim je ta kužna bolezen nevarna.

Oddelek III.

Kaj je narejati, da se po deželah, za katere
velja ta zakon, kužne živinske bolezni dalje
ne razširjajo, in da se zató ali iztrebijo.

Splošne naredbe: prepoved prometa.

§. 7. Take domače živali, ki imajo prijemljivo
bolezen ali ki so je sumne če tudi samo za to,
ker so bile na istem mestu ali pod isto strežbo
z bolnimi, ne smejo dajati se v promet ali trgovino.

Donašanje živinskih potnih listov.

§. 8. Tudi v tozemskem (domačem) prometu morajo se imeti potni listi:

- a) za preživače (preživalke, prežvekovalke), konje in prašiče, ki se ženo ali vozijo na živinske razstave;
- b) za govejo živino vsake starosti, ki se na živinske semnje ali dražbe žene, ali za govejo živino (— z izimkom telet v zakolj namenjenih pod 6 mesecev —), katera se — vsled premene stajališča — odžene v drug, čez 10 kilometrov oddaljen kraj;
- c) za črede preživačev in prašičev ali svinj, ki se kam preko večjih kosov dežele ženó;
- d) za preživače, ki se kam odpravljajo po železnicah in na ladijah.

Kadar druge domače živali in ne preživači zbole za kako kužno boleznijo, ali če se je bati, da bi se po njih kužnina utegnila dalje razširiti, tedaj sme politično deželno oblastvo zaukazati, da mora tudi taka živina imeti potne liste, če se žene na semnje in dražbe, ali prevaža po železnicah in na ladijah.

Razsodbe kas. dvora: K §. 8 lit. b: Kaznjiv je tudi tisti, katerega zasačijo na poti na semenj brez potnega lista, akoravno se vrne z živino nazaj, predno je prišel na kraj semnja (z dne 4. marc. 1881 št. 14098 ex 1880).

Kdor žene živino brez potnega lista na semenj, ne more oditi kazni s tem, da prinese pozneje ta list (z dne 21. maja 1881 št. 1428).

Potni list se mora s seboj imeti; ne zadostuje, če si ga kdo preskrbi, potem pa doma pusti ter žene živino na semenj (z dne 26. maja 1882 št. 2968).

Kaznjiv ni, kdor žene živino na kak semenj, ki ni imenovan v potnem listu; samo da je sicer potni list še veljaven (z dne 25. aprila 1881 št. 2119).

Tudi tisti, kdor ima živino na kraju semnja samega, mora imeti potni list za tisto živino, katero izžene na semenj (z dne 1. dec. 1881 št. 9134).

Hlapec, kateri žene brez potnega lista živino na semenj, ne more se izgovarjati ter kazni odtegniti s tem, da je storil to na povelje gospodarjevo (z dne 16. dec. 1881 št. 8801).

Tudi oni je odgovoren, kdor sprejme brez potnega lista od prvotnega stajališča odgnano živino še le pozneje med potjo (z dne 18. jun. 1883 št. 5261).

Izraz „na semnje žene“ ne obsega tudi slučaja, ako se živina vpreže samo zato, da se kdo pelje na semenj (z dne 13. marta 1882 št. 13146 ex 1881).

Tudi za odgon živine iz planinske paše je treba živinskega potnega lista, ako je pašnik od kraja, kamor se je živina odgnala, oddaljen čez 10 kilometrov (z dne 3. aprila 1882 št. 132).

Ako je kraj, kamor se kaka živina žene, od dosedanjega stajališča oddaljen nad 10 kilometrov, zapade kazni, kdor nima potrebnega potnega lista, če tudi kraj, kjer je bil zasačen, še ni nad 10 kilometrov oddaljen od dosedanjega stajališča (z dne 21. okt. 1882 št. 4079).

Nadziranje semnjev in živinskih razstav itd.

§. 9. Vse živinske semnje, dražbe in javne razstave podmetati je večjemu nadzoru. Izvozne živinske semnje, ki imajo odlično znamenitost, državna uprava lahko da nadzirati po živinskih zdravnikih, ki jih država postavlja.

Da se odvrne nevarnost okužbe, naj se na vseh živinskih semnjih ukaže prignano živino prilično odločiti in posebej razpostaviti.

Veščak ali zvedenec, komur je izročen nadzor, ima dolžnost, vsako na semenj prignano živinče potanko ogledati in preiskati, če zapazi kužno bolezen ali če mu se obudi sum glede tega, precej ukazati, da se bolne ali sumne živali odločijo in pod pažnjo imajo na oddaljnejšem stajališču, kjer ne morejo priti v dotiko z drugo okužbi podvrženo živino, in o tem brez odloga oblastvu naznanilo podati.

Živino, za katero se ne ve gotovo od kod je, treba je zaklati v selišči (vasi, trgu itd.), kjer biva semenj.

Smanji red živinskim semnjem naj — doprašavši dotične občine — izdado politična deželna oblastva, a pri živinskih semnjih posebne znamenitosti ministri za notranje reči, trgovino in poljedelstvo.

Propisi za vožnjo živine po železnicah in na ladijah.

§. 10. Kadar se preživači vozijo po železnicah in na ladijah, treba je držati se naslednjega, namreč:

1. Vsako vožnjo mora pri vlaganji in odlaganji na postajah v to določenih živinski zdravnik ali drug veščak preiskati.
2. Živina — razen ko bi sila tako nanesla — sme z voza ali ladije dati se samo v selišči, kamor je namenjena.
3. Klavna živina ne sme se vkupaj z živino za pleme ali v gospodarstvo namenjeno pošiljati niti v isti železno-cestni voz ali na isto ladijo spravljati.
4. Iz kake vnanje dežele vvažana klavna živina ne sme se z domačimi preživači v istem vlaku ali na isti ladiji voziti.

Preiskovanje gnanih (popotnih) čred.

§. 11. Gnane črede mora med potjo potrjen živinski zdravnik najmanj vsakih pet dni enkrat pregledati in preiskovati.

Samo če je čreda zdrava, sme se dalje gnati ter se mora to v potnem listu potrditi: v nasprotnem slučaju postopati je na podlogi najdenja po zakonitih določilih.

Ogledovanje živine za pobjo in zakolj.

§. 12. Ogledovanje živine in mesa treba je glede živine v pobjo sploh zvrševati.

V obrtniških klavnicah naj se ta ogled raztegne tudi na živino za zakolj ali drobnico; v občinskih in sploh v večjih klavnicah mora se ogledovanje živine in mesa izročati potrjenim živinskim zdravnikom.

Tudi kadar je treba živinče za silo pobiti ali zaklati, mora vsegdar biti ogled.

Razsodbe kas. dvora: S §. 12 pričujočega zakona razveljavljeni so oni stari redi za ogledovanje mesa, kateri so pri pobijanju živine za domačo potrebo oprostili dolžnosti ogledovanja (z dne 5. maja 1882 št. 1794).

Ogledovanje mesa pri klavni živini za domačo rabo ni obligatorično; teleta spadajo h klavni živini (z dne 1. sept. 1882 št. 6058).

Pažnja na konjedirnice.

§. 13. Konjedirnice in zagrebališča naj bodo pod živino-zdravstvenim in zdravstveno-policijskim nadzorom.

Previdnosti gledé nekih oseb.

§. 14. Taki ljudje ki po svojem zaslužku imajo delo s tujo živino, z živalsko mrtvečino ali z živalskimi odpadki, treba je, da se po njih kužnina kam ne zatrosi, podvreči potrebnim previdnostim glede tega, kako naj se očiščajo, in gledé njih hoje v pristave ali hiše in v hleve.

V okuženih pristavah ali v seliščih, nad katerimi je razglašen zapor (§. 20), prepovedano je tujim ljudem v hlevih prenočevati.

Dolžnost naznanila.

§. 15. Kdor na svoji živali ali na živali sebi v skrb izročeni zapazi kako v §. 1 imenovanih kužnih boleznih, ali taka znamenja, katera vzbujajo

sum take bolezni z ozirom na pouk — kakoršnega izda ministerstvo notranjih reči, — dolžan je to neutegoma naznaniti županu, ter tisto žival spraviti dalje od takih mest, na katerih bi utegnila druga živina bolezen nalezti.

Ukazoma sme se določiti, da bode v večjih občinah — da se stvar brez odloga priobči županu (županstvu) — tako naznanilo dajati organom občinskega županstva, kateri krajno-policijske poslove oskrbujejo.

Ako na grajščini od občinske zveze odločeni zboli žival, katere lastnik (gospodar) je grajščinski posestnik, zakupnik, načelnik ali poslovoditelj, ali ki je kateremu teh v skrb izročena, treba je to neutegoma naznaniti političnemu okrajnemu oblastvu, a če zboli kaka druga žival, ki biva na grajščinskemu svetu, naznaniti je to brez odloga grajščinskemu načelniku (poslovoditelju).

Pri živini, ki se po suhem goni ali vozi, naznaniti je bolezen županu najbližje občine, a od živine vožene po morji pristaniškemu uradu pristajališča.

Dolžnost, bolezen neutegoma naznaniti, ter dotične živali oddaljiti od takih mest, kjer bi se utegnila drugih živali prijeti, velja tudi tedaj, kadar med živino enega hleva ali ene črede v osmih dneh druga žival za kako notranjo boleznijo z enakimi znamenji ali prikazi zboli.

Dolžnost župana (grajščinskega načelnika) je, kakor hitro na kateri koli način zve, da se je kje vnela kužna bolezen ali da je kaka žival pod sumnimi znamenji zbolela ali poginila, in — v kolikor se v slučaju poslednjič omenjenem sum ne

odpravi popolnem z večšo ovedbo potrjenega živinskega zdravnika, — neutegoma podati naznanilo političnemu okrajnemu oblastvu.

§. 16. Tudi živinski zdravniki, živinski in mesovni ogledniki in pa konjedirci imajo dolžnost, neutegoma tako naznanilo podati, kadarkoli — zvršujoč svoje zvanje — zvedó, da se je med živino kje prikazala kužna bolezen ali če zapazijo znamenja, ki vzbujajo sum, da se je kuga vnela. Živinski zdravniki naj podajo naznanila političnemu okrajnemu oblastvu in županu tiste občine, a živinski in mesovni ogledniki in pa konjedirci županu.

V drugem ima orožništvo dolžnost in vsak, kdor koli za take bolezni zvé, pravico, le-to naznaniti.

Kaj je narediti, kadar se kuga vname.

Najprve naredbe.

§. 17. Župan (grajščinski načelnik) mora podati naznanilo političnemu okrajnemu oblastvu ter ob enem začasno, — ako je moč, privzevši potrjenega živinskega zdravnika, — napraviti, kar je potrebno da se živali odločijo, ter ukazati hlevni zapor (§. 20 b).

Kugopazna ali kugogledna komisija.

§. 18. Prejevši naznanilo, da se je kje kužna živinska bolezen vnela ali pokazal sum take bolezni, naj politično okrajno oblastvo brez odloga pošlje na kraj in mesto uradno služočega živinskega zdravnika. Ta je z županom (grajščinskim načelnikom) vred, kugopazna (kugosledna) komisija ter naj poizvé, kaka je ta bolezen, kod se širi in s katerega vzroka se je utegnila poroditi.

Ako bi treba bilo, politično okrajno oblastvo lahko poleg uradnega živinozdravnika še drug organ pošlje, da bode kugopazno komisijo vodil ter ukazal potrebne naredbe.

Gospodarju kugosumne živali nihče ne brani, k ovedovanju kugopazne komisije tudi s svoje strani privzeti potrjenega živinskega zdravnika. Ako se proti resničnosti tega, kar je uradno služeči živinski zdravnik našel, pred kugopazno komisijo ugovarja kaj z razlogom, poročiti je o tem po najkrajšem potu na politično deželno oblastvo, katerega delo je, precej ukazati, kar bode dalje potrebno.

Ali vsled tega vmesnega prigodka ne sme zvršitev kakih naredeb, ki bi jih po okolnostih bilo treba v obrano, trpeti nikakega odloga.

Kaj je narediti, kadar biva sum kake kuge.

§. 19. Kadar ovedovanje potrdi sum, da je kje kužna živinska bolezen, naj se naredi, kar bode v krajevno obrano za potrebno spoznano.

V osmih dnevih najpozneje mora živinski zdravnik živino vdrugič pregledati in preiskati.

Ako se vsled tega sum odpravi, naj prestanejo v obrano storjene naredbe.

Ako se po mnenji uradnega živinskega zdravnika ne more gotovost, je li kje kužna bolezen ali ne, doseči drugače nego samo s tem, da se katero sumno živinče razpara, tedaj se — kadar ni mrtvine v to — po pooblastitvi političnega okrajnega oblastva sme poboj sumnega živinčeta ukazati.

Naredbe v obrano in zator.

§. 20. Kadar je in dokler je nevarnost kužne ali prijemljive bolezni, smejo se — pod pridržkom

posebnih propisov, ki so v tem zakonu glede posebnih živinskih boleznih dani, — po kakovosti slučaja in po večji ali manji nevarnosti z ozirom na prizadete s tem koristi prometa ukazati naslednje naredbe, namreč:

1. Da se za kako kugo zbolevshe ali kugosumne živali odločijo od drugih ter pod pažnjo in policijskim nadzorom imajo.

Kot sumne se v tem štejejo vse one živali, katere so bile kako v dotiki z bolnimi živalmi ali s kužnino od njih izhajajočo ter je mogoče, da so bile okužene, tudi če se na njih nikaka bolezen ne prikazuje.

2. Da se utesni promet (trgovanje) z bolnimi in sumnimi in pa takimi živalmi, katere so tej bolezni podvržene ali katere utegnejo kužnino prenašati, in da se utesni način uporabljanja in ponovčevanja (prodajanja) bolnih in sumnih živali, ter surovin, ki izvirajo od njih, in stvari, katere so se pri teh živalih potrebovale, sosebno,

- a) da se živina ne sme dalje gnati in da se v zapor denejo med potjo zbolevshe in kugosumne živali.
- b) Da se hlev pod zapor dene. Posledica tega zapora je ta, da živali iz odkazanega jim prostora (hleva, stajališča, dvorišča, pristave, odločenega pašnika itd.) ne smejo oditi in sploh ne v dotiko priti z drugimi živalmi, za katere je tista bolezen nevarna.

Ako je treba, naj se z zaporom hleva vred ukaže odločiti vse stvari, katerih se je bolna ži-

vina kakor bodi dotaknila, hlevsko opravo, krmo in klajo, gnoj itd.

- c) Da se paša pod zapor dene. S to se prepo-veduje ali živino sploh na pašo goniti, ali če je gonjenje na pašo neogibno potrebno, vkup goniti na pašo živino iz različnih hlevov, kakor tudi goniti živino po eni in isti poti ali cesti držeči na pašnike.
- d) Da se prepove vkupna poraba vodnjakov, napajališč, kopališč itd.
- e) Da se prepove, dati psom in malim domačim živalim prosto okoli letati.
- f) Da se selišče ali okolica pod zapor dene.

Kadar se selišče (vas, trg itd.) pod zapor ali v prepoved dene, ne sme se brez posebnega dovoljenja političnega okrajnega oblastva nobena takih živali, katerih se tista bolezen prijemlje, iz selišča kam drugam odgnati in sploh ne sme biti nikaka dotika med domačo in vnanjo živino tiste vrste, za katero je bolezen nevarna.

Tudi se sme prepovedati izvoz takih stvari, ki utegnejo bolezen drugam zatrositi, kakor so: dlake in kocine, kože, parklji, krma in piča, gnoj itd.

Celo selišče v prepoved djati dopuščeno je samo tedaj, kadar je kužna bolezen takšna, da je z njo združena večja občna nevarnost ter je po več hlevih živina za-njo zbolela.

V večjih seliščih lahko se prepoved utesni na neke ulice in dele ali kose selišča.

Kadar okolnosti tako nanašajo, da ni moči bolnih in sumnih živali imeti v hlevih, sme se namesto seliščne prepovedi preložiti zapor na vse mejnike ali na neke mejnike (ukazati okolični zapor),

a promet mora pri tem ostati takisto utesnjen ali omejen, kakor to sicer biva pri zaporu selišča.

Samo z dovoljenjem političnega oblastva sme se katero selišče, ali katera okolica pod zapor ali v prepoved djati, ali kak izimek od tega narediti.

3. Da se prepovedo živinski in konjski semnji, živalske dražbe (licitacije) in razstave v kužnem selišči in v njegovi najbližji okolici ali pa ukaže, da se neke določene vrste živali ne smejo na semenj, dražbo ali razstavo priganjati.

4. Da se osepnice stavijo takim živalim, katerih se kuga prijemlje.

To se sme ukazati samo v slučajih, ki jih le-ta zakon imenuje, ter naj se zgodi pod nadzorom uradno služočega živinskega zdravnika.

5. Da se kužne in sumne živali ubijejo.

To se sme ukazati samo v tistih slučajih, ki so v tem zakonu izrekoma povedani, a ni uporabno na take živali, katere bivajo v hlevih bolni živini namenjenih kake c. in kr. živinozdravne učilnice ali kakega državnemu nadzoru podstoječega višjega učilišča, ter služijo njihovim svrham.

6. Da se mrtva trupla živali, ki so za kako kužno boleznijo poginile ali vsled nje ubite bile, in taki deli od njih, ki lahko kam zatrosijo kužnino, po tem gnoj, stelja, proizvodi ali izdelki in odpadki kužnih in sumnih živali s poti spravijo tako, da ne bode škode odtod.

Držeč se dotičnih zakonitih določil smejo se mrtve živali po termičnem (toplotnem) ali kemijskem potu ali pa tudi s tem odstranjati, da se dovolj globoko zakopljejo.

7. Da se oneškodijo (razkužijo, dezinficirajo) hlevi in staje, kjer je kužna in sumna živina bivala, orodje in priprava in druge stvari, ki so prišle kako v dotiko z njo ali s kužnino od nje izvirajočo, sosebno tudi oblačila takih ljudi, kateri so z bolnimi živalmi prišli v kako dotiko.

Hlevi in staje, in pa orodje, posode in stvari, katerih so se živali kako dotaknile, naj se pod nadzorom in voditeljstvom poslanega na mesto živalskega zdravnika razkužijo.

Ako bi treba bilo, sme ukazati se tudi, da se razkužijo ljudje, kateri so prišli v bližnjo dotiko s kužno živino.

Natanjčnejša določila, kako je pod 1 do 7 našete naredbe v obrano in zator kužnih bolezni uporabljati in izvajati, izdado se v izvršitvenem ukazu.

Odgovornost občinskega oblastva.

§. 21. Občinsko oblastvo kužnega selišča (načelstvo grajščinsko) daje odgovor za natanko izvrševanje ukazanih krajevnih naredeb in politično okrajno oblastvo naj ga nadzira v tem.

Razglaševanje prijemljive bolezni.

§. 22. Ako je dognano, da se je kje kužna bolezen vnela, naj politično okrajno oblastvo leto neutegoma priobči občinam meječim s kužnim seliščem in najbližjim političnim oblastvom, a v primorskih deželah tudi pomorsko-zdravstvenim oblastvom ter o tem poroči tudi političnemu deželnemu oblastvu.

Le-to oblastvo naj po meri večje ali manje nevarnosti sosednim upravnim okolišem, glede pri-

morskih dežel tudi pomorskemu oblastvu v Trstu priznani, da se je kuga vnela in kake zaporne naredbes so bile ukrenjene ter ministerstvu notranjih reči naznanilo o tem poda.

Obdobna hoja na ogled.

§. 23. Dokler kje traja kaka prijemljiva bolezen pri živini, naj politično okrajno oblastvo v primernih dobah pošilja uradnega živinskega zdravnika v kužno selišče pogledavat.

Ozdravljanje ali lečenje.

§. 24. Gospodarjeva reč je preudariti, hoče li bolno živinče dati ozdravljat, ako je sploh dopuščeno, da ga živinski zdravnik leči.

Kjer ta zakon določuje, da se morajo bolne živali dati lečiti živinskemu zdravniku, a gospodar to lečenje zanemari ali opusti, naj politično okrajno oblastvo bolne živali tedaj po živinskem zdravniku ob gospodarjevem trošku ozdravljati da, kadar se je vsled tega bati za živino drugih. Ozdravljanje naj nadzira uradno služeči živinski zdravnik.

Izrek, da je kuga potihnila ali ugasnila.

§. 25. Živinozdravno-policijske naredbes, ukrenjene v zator kužne živinske bolezni, izgube svojo moč tedaj, kadar se uradno izreče, da je bolezen ugasnila.

To se sme stoprv tedaj zgoditi, kadar v dotični pristavi ali hiši, oziroma v dotičnem selišči ni več nobene kužne živali, kadar je razkuževanje zvršeno ter potekel določeni čas od dobe, ko je poslednje živinče ozdravelo, ubito bilo ali poginilo.

Oddelek IV.

Posebni propisi za posamezne kužne bolezni pri živini.

- a) Bolezen na gobci in parkljih pri goveji živini, ovcah, kozah in svinjah.

§. 26. Kadar se bolezen na gobci in parkljih (tudi volčič, sajevce imenovana) širi po večjem kosu dežele, sme politično deželno oblastvo prepovedati, da se goveja živina, ovce, koze in svinje ali prasiči ne gonijo iz okuženega deželnega predela drugam niti od drugod va-nj, a dopustiti promet s temi živalmi znotraj omenjenega predela ali kosa.

Prepovedano je nekuhano mleko bolnih živali v korist obračati in prodajati.

Sme li dopustiti se poboj ali zakolj bolnih živali, da se použije meso, to je zavisno od mnenja živinskega zdravnika.

- b) Črnmica ali prisad na slezeni ali vranici (metljaji, *anthrax*) pri kmetijski domači živini.

§. 27. Živali, za katere na mesto poslani živinski zdravnik izreče, da so bolne za to kugo ali sumne, ne smejo se pobijati v to, da bi se meso použilo in drugi deli trupla kako v korist obrnili.

Prepovedano je posamezne dele, mleko ali druge proizvode (izdelke) od živali za črnmico obolelih ali te kuge sumnih v korist obračati in prodajati.

Samo potrjeni živinski zdravniki smejo se pri takih živalih lotiti kake krvave operacije, ali pa paranja mrtvega trupla.

Mrtvečina take živine, ki je poginila za črnmico ali za to ubita bila, ne sme se odirati (iz

kože devati) ter se mora kakor je koli hitro mogoče s poti spraviti tako, da ne bode škode odtod (§. 20, št. 6).

Nesumne živali okužene pristave ali hiše, ki se vidijo zdrave, smejo se samo s privoljenjem in pod nadzorom potrjenega živinskega zdravnika pobiti v ta namen, da bi se meso použilo, in samo v kužnem selišči ali kraji.

Razsodba kas. dvora: Vsako preziranje teh propisov kaznuje se po §. 45 ne glede na to, ali je bila kugopazna komisija v zmislu §. 18 že sestavljena, ali ne (z dne 11. jun. 1881 št. 2680).

c) Plučna kuga goveje živine.

§. 28. Politično okrajno oblastvo sme na podlogi mnenja uradno služječega živinskega zdravnika in pod primernimi opreznostmi ali pazili dopustiti, da se iz zaprtih hlevov in selišč še popolnem zdrava goveda kam zarad poboja ženo.

Meso pobitih bolnih živinčet sme se samo v kužnem selišči použiti, ako živinski zdravnik tako najde, vendar je treba pluča pobitih bolnih goved, za katero je najdeno da so užitna, in pa mrtva trupla goved, ki so za kužno plučnico poginila in pobitih bolnih neužitnih živinčet s poti spraviti tako, da ne bode škode odtod.

Meso takih goved, ki so vsled suma plučne kuge pobita in po poboju najdena, da so bila zdrava, sme se pod primernimi pazili prevažati v selišča večjega potroška, vendar samo po železnicah in na ladijah.

Kože takih goved, ki so za to boleznijo poginila ali bolna pobita bila, treba je razkužiti.

Kadar se živali, za katere je sum, da imajo plučno kugo, kje zateko, da se zoper prepoved ra-

bijo, ali zunaj prostorov, ki so jim bili odkazani, ali na mestih, na katera ne smejo stopiti, tedaj sme, — če se je bati, da bi najdena živina kugo dalje raztrosila, — politično okrajno oblastvo, a v posebno nevarnih okolnostih oblastvo tistega selišča ali kraja samo ukazati, da se precej ubije.

d) Smrkavost (črvivost) pri konjih, oslih in mezgih.

§. 29. Smrkave (črvice) živali je brez odloga ubiti.

Živali, katere so smrkavosti (črvivosti) samo sumne, naj se osebijo (odločijo), v hlevu zaprte imajo in po oblastvu nadzirajo; ozdravljati jih sme samo potrjen živinski zdravnik; ako žival čez šest tednov sumna ostane, tedaj naj gospodar nosi nadaljnje troške nadziranja po oblastvu; ako on tega ne more ali neče, naj se žival ubiti da.

Take živali, katere so v eni in isti prostoriji s smrkavimi (črvivimi) ali te boleznimi sumnimi živalmi bile ali z njimi sploh prišle tako v dotiko, da so se utegnile s tem okužiti, morajo se dva meseca v posebnih prostorijah pod opazovanjem živinskega zdravnika imeti ter se smejo stoprv po tem času pripuščati v prost promet, ako se tedaj pokaže, da so popolnem nesumne.

Politično okrajno oblastvo sme pod primernimi pazili dopustiti, da se taka živina, dokler je zdrava, med mejniki selišča uporablja.

Politično okrajno oblastvo sme tudi ubiti dati take živali, na katerih se kažejo znamenja, kakoršna so za sum smrkavosti veljavna:

a) ako uradno služeči živinski zdravnik na podlogi ovedenih okolnosti in očitnih znamenj izreče, da verjetno imajo to bolezen; ali

b) kadar so okolnosti take, da z drugimi, v tem zakonu ukazanimi naredbami ni moči izdatno ubraniti, da ne bi se bolezen dalje razširila.

Ako se zaporu podvržene smrkave (črvive) živali kje zateko, da se zoper prepoved rabijo, ali če se najdejo zunaj prostorov, ki so jim bili odkazani, ali na takih mestih, kamor ne smejo zahajati, sme oblastvo tistega selišča ali kraja ukazati, da se precej ubijejo.

Mrtva trupla smrkavih (črvivih) živali, bodi da so poginile ali ubite bile, treba je cela (v kosmati koži) s poti spraviti tako, da ne bode škode odtod (§. 20, št. 6).

e) Osepnice ovčje.

§. 30. Kadar je dognano, da so kje kužne osepnice a ni mogoče bolnih živali odločiti od zdravih in zaprte imeti, ali če se bolezen med kako čredo močnejše razširi, treba je ovcam, kar jih je še zdravih, za silo osepnice staviti.

Kadar preti nevarnost, da se kužnina utegne zatrositi v sosedne črede, tedaj sme politično okrajno oblastvo zapovedati, da se osepnice stavijo tistim čredam, za katere se je bati, da se jih utegne bolezen prijeti.

Gospodar ovčje črede sme jej v obrano tedaj samo osepnice staviti dati, ko je izprosil dovoljenje političnega okrajnega oblastva.

Z ovcami, katerim so se osepnice stavile, treba je — kar se tiče živinozdravno-policijskih naredeb, — tako delati kakor z osepničavimi.

Prepovedano je osepničave ovce s tega namena klati, da bi se meso použilo.

f) Sramna kuga (francozi, pojatnica, *chancre*); opahki mehurčkov po spolovilih plemenih kōnj in goved.

§. 31. Sramnokužni konji ne smejo se pripuščati k plemenitvi (oplodbi).

Kobile, ki imajo to kugo, ne smejo se nikoli več za pleme rabiti, tudi če se zdi, da so ozdravele; za to naj se v oznamenilo taki kobili na levi strani vratu vžgeta pismeni *B. K.*

Žrebca ali pastuha, o katerem je izkazano, da je okužil kako kobilo, ali pri katerem je določno moči dokazati, da ima to bolezen, ali ki je bil spuščten na kobilo, ki je tist čas uže sramnokužna bila, treba je rezati (skopiti).

Ako sramna kuga širje seza, to naj politično deželno oblastvo, kakor naneso okolnosti, ali vse plemenjenje kobil po deželnih ali zasebnih (privatnih) pastuhih ustavi ali pa ukaže, da mora uradno služeči živinski zdravnik vsakega pastuha ogledati, predno se sme spuščati.

Po okoliših ali okrajih, v katerih je sramna kuga bila, treba je, predno se začne v sledečem letu čas plemenitve, vse plemene konje po živinskem zdravniku pregledati dati, kakšnega so zdravja, ter se smejo k plemenitvi pripustiti samo tisti pastuhi, ki so bili popolnem zdravi najdeni.

§. 32. Konji in biki, katerim se po spolovilih izpahujejo mehurčki, ne smejo se spuščati, dokler imajo to bolezen.

g) Garje pri konjih in ovcah.

§. 33. Garjave konje naj živinski zdravnik leči ali ozdravlja.

Močno garjave konje, za katere izreče živinski zdravnik, da jih ni moči ozdraviti, treba je ubiti.

Take konje, ki so z garjavimi bili tako v dotiki, da se jih je vsled tega utegnila bolezen prijeti, treba je štiri tedne imeti pod opazovanjem živinskega zdravnika, ter veljajo zanje utesnila v §. 29, odstavku 3, propisana.

§. 34. Garjave ali krastave ovce, ako jih gospodar raji ne da ubiti, naj živinski zdravnik ozdravlja.

h) Vsteklina domačih živali.

§. 35. Vsakdo ima dolžnost, ako na svoji ali izročeni si živali zapazi znamenja, da je vstekla, ali zarad katerih bi se pri njej tudi samo bati bilo, da vsteče, precej ubiti jo ali tako odločiti, da ne bode nevarnosti za nikogar, in ob enem to potrjenemu živinskemu zdravniku ali oblastvu tistega selišča, a v takih mestih, katera imajo cesarsko policijsko oblastvo, le temu oblastvu naznaniti.

Živali s takimi znamenji, po katerih je misliti, da utegnejo vsteči, dati je tedaj pod opazovanje živinskega zdravnika, kadar je moči kam popolnem varno spraviti jih ter jih gospodar raji ne ubije.

Živali te vrste, ki prosto okoli letajo ali katerih ni nikamor moči popolnoma varno shraniti, naj se ubijejo.

Brezizimno je pobiti tudi take živali, pri katerih se je vsteklost uže prikazala, takisto tudi vse pse in mačke, ki so prišli v dotiko z vsteklimi živalmi.

Druge domače živali, ki jih je uklala vstekla žival, naj se, ako jih gospodar ne da raji ubiti, osebijo (odločijo), pod nadzorom imajo in brž pobijejo, kakor hitro se na njih prikaže kak sled vstekline.

Ugrizena goveda in konji morajo štiri mesece, ovce, koze in svinje tri mesece po ugrizu ostati odločene in pod nadzorom.

Ako oblastvo kakega selišča dozve, da se kaka vstekla ali vstekline sumna žival kje klati, naj jo precej da ubiti ali ujeti ter o njej oblastvom sosednih selišč in političnemu, odnosno policijskemu oblastvu priznanilo pošlje.

Po takih krajih, kodar se vlačijo vstekli ali vstekline sumni psi, ali po katerih je vsteklina razširjena, sme se ukazati, da vsak svojega psa priklene, ali z varnim nagobčnikom opravi ali na vrvici vodi in da se pobijejo psi, kar se jih klati, in glede katerih ta ukazila niso izpolnjena.

Da se pokončajo nekatere vrste živali (psi, lisice, volkovi in enakšne), med katerimi se vnema vsteklina, sme politično okrajno oblastvo zapovedati lovljo in pogon.

Prepovedano je vstekle živali klati, njih posamezne dele ali proizvode iz njih kakorkoli bodi rabiti, trošiti ali prodajati.

Mrtva trupla živali, ki so za to boleznijo poginile, ali pa vsteklih in stekline sumnih živali, katere so bile zarad te boleznii ubite, ne smejo se iz kože devati ter jih je treba cela (s kosmato kožo) odstraniti tako, da ne bode škode odtod.

Tako mrtvino parati smejo samo potrjeni živinski zdravniki ali, če takih ni, drugi zdravniki.

Oddelek V.

Posebni propisi za semnje klavne živine in javne klavnice.

§. 36. Zgornja določila tega zakona uporabljajo se tudi na semnje klavne živine in na javne

klavnice, in na klavno živino, kar je bode ondukaj.

Uradna dela, ki so odkazana oblastvu dotičnega selišča, odnosno kugopazni komisiji, opravljati je na takih semnjih klavne živine in javnih klavnicah, ki stoje pod uravnanim živinozdravno-poličijskim nadzorstvom, v prvi vrsti tistim organom, katerim je izročeno neposredstveno živinozdravno-poličijsko nadziranje semnja klavne živine ali klavnice.

Lastnika (gospodarja) bolne in sumne klavne živine ali zastopnika njegovega moči je primorati, da jo precej pod nadzorom uradnega živinskega zdravnika pobije, kadar bolezen ni takšna, da je ni smeti pobiti ali zaklati (§§. 27, 29, 30, 35).

Ako okolnosti tako nanašajo, sme se ukazati, da se pobije tudi vsa druga okužbi podvržena klavna živina, kar je biva v dotičnem razdelku.

Kadar je dognano, da se je kaka kužna bolezen vnela, lahko se dvorišča za klavno živino in klavnice ali pobijavnice za ta čas, dokler traja kužna nevarnost, denejo pod zapor ter prepove, za kugo vsprejemljive živali iz njih drugam goniti.

Ostrejšim na zapor merečim naredbam potrebno je odobrenje poličnega deželnega oblastva.

Oddelek VI.

Povračilo za živali, s poličijskega ozira ubite.

Slučaji povračila.

§. 37. Za take živali, ki se po ukazu oblastva ubijejo iz tega namena, da se v čisto dene, je li imela kužno bolezen — zunaj vstekline — (§. 19),

dalje za živali, ki so bile smrkavosti sumne ter za to ubite, a se je našlo, da niso bile smrkave, daje so povračilo iz državne blagajne s tem, da se plača njih občna vrednost.

Cenitvena komisija.

§. 38. To vrednost je po cenitvi ustanoviti, predno se žival ubije.

Cenitvena (ceniteljska) komisija naj sestoji iz treh ceniteljev, namreč iz dveh za to delo posebej zapriseženih mož (dovernikov) in moža, katerega določi politično oblastvo ali njega poslanec.

Ako so udje ceniteljske komisije v določilu vrednosti enih misli, naj se po tem odmeri povračilo.

Kadar se njih misli razhajajo, tedaj naj se za cenilno vrednost vzame srednje število iznosov, ki so jih cenitelji izrekli.

Vrednost tistih delov trupla, s katerimi sme gospodar po ukazilu oblastva sam narejati (razpolagati), odbija se od cenilne vrednosti.

Pri živali, ki je smrkavosti sumna.

§. 39. V slučajih §. 29, odstavka 5, ko je zarad suma smrkavosti ukazano, živinče ubiti, naj v podlogo prisodbi povračila služi to, kar uradni živinski zdravnik, razparavši truplo, najde ter izreče.

Vendar ima gospodar ubite živali pravico, zahtevati, da se potrjen živinski zdravnik, katerega si sam izbere, k paranju in k zapisovanju najdenja pripusti ter da se tega zdravnika vgovor, ako bi katerega izrekel, v zapisnik o paranju (sekciji) vzprejme.

Prisojanje povračila.

§. 40. Koliko je po zgornjih določitih komu v povračilo plačati, to izrekuje politično deželno oblastvo, pripuščajoč vzklic ali pritožbo na ministerstvo notranjih reči.

Povračilo iz deželnih sredstev ali po zavarovalnih edinstvih.

§. 41. Deželskemu zakonodavstvu pridržuje se, povračilo za živali, za katere državna blagajna ničesar ne povračuje, dodeljevati iz sredstev posameznih dežel, okrajev ali pa zavarovalnih edinstev ali zvez, ki se ustanove.

Oddelek VII.

Kdo zalaga troške, ki se nabero iz naredeb zoper živalske kuge.

Državna blagajna,

§. 42. Državno blagajno zadevajo, — kolikor se ne tičejo uradnih del, naloženih občinam (grajščinam), — naslednji troški, namreč:

- a) za pažnjo ali zapor meje proti sosednim državam in deželam ogerske krone, razen priboljšice v stanarini in pripreznini za vožnjo vojaščine, katera je po zdanjih naredbah dodeljena iz deželnih sredstev ali novcev,
- b) za poizvedovanje v to, da se dožene, biva li kje kužna živalska bolezen ali ne,
- c) za državno posredovanje (intervencijo) v času, dokler biva taka bolezen,
- d) za pregledovanje živine, koliko je je po mejnih okoliših, v slučajih, kadar se kuga nevarno širi,
- e) za povračilo, ki se komu da v zameno za ubito živinče.

občina,

Troške za delotvorno izvršitev branilnih in zapornih naredeb, storjenih v vsakem selišči ali kraji, in za izvažanje mrtvečine in odpadkov, za zagrebanje in zagrebališča nosijo občine (grajščine).

Ako občina (grajščina) nič primerne ne poskrbi glede zagrebališč, najti je — o trošku občine (grajščine), če jo treba s prisilno razvojitvijo — v to pripravno mesto ter ukazati, da se precej začne uporabljati.

Ako se na nekatere občine okoliši ne more najti primerno mesto v zakopavanje mrhovine, dopuščeno je — pod pazili, ki jih politično okrajno oblastvo zapove, — prevažati jo v najbližjo konjedirnico, ali, kjer bi se to ne moglo, na zagrebališče drugod najdeno.

Deželnemu zakonodavstvu se pridržava, dodeliti občinam iz deželnih ali okrajnih sredstev polajšila glede dolžnosti, katere jim zgornja določila nalagajo.

lastnik,

Ob gospodarjevem (lastnikovem) trošku vrši se nadzor bolnih živali, njih odločba ali osebitev, dotična strežba in lečba, njih ubijanje in razkuževanje.

Za nadzor živinskih semnjev itd.

§. 43. Troške, kar se jih nateče za nadzor živinskih in konjskih semnjev, živalskih dražeb ali licitacij in razstav, plačujejo semnjevalci, odnosno podjetniki.

Oddelek VIII.

Določila o kaznih in globah ter o vzklicih.

***Vsled zakona z dne 24. maja 1882
št. 51 drž. zak. glasita se §§. 44 in 45
nasleduje:***

Gledé kazni.

§. 44. Kdor naznanila, katero je po tem zakonu ali po zaukazilih izdanih na podlogi istega podati dolžan, ne poda, zakrivi se prestopka ter bodi kaznjen z zaporom do 2 mesecev ali v novcih (denarjih) do 300 gld.

Občinski župan (grajščinski načelnik) ali katerikoli namestnik njegov, če slučaja sumne bolezni, katerega je naznaniti dolžan, ne naznani, ali izdajoč živini potne liste ali potrdnice o izviru, — ako tudi samo iz nemarnosti, — kako neresnico posvedoči ali izpriča, zakrivi se prestopka ter bodi kaznjen v novcih do 300 gld.; v okolnostih stvar obtežujočih sme se mu prisoditi zapor do 2 mesecev.

§. 45. Kdor kaj stori zoper druga ukazila, obsežena v tem zakonu ali izdana na podlogi istega, kriv je prestopka, ter naj bode kaznjen z zaporom do 6 mesecev ali v novcih do 500 gld.

Dejanje zoper rečena ukazila naj se kaznuje kot pregrešek:

1. v slučajih, v katerih je po zakonu (§. 46) izreči propad živali ali živalskih surovin;
2. kadar se je kuga živine prijela;
3. če je bilo vzrok telesni poškodbi ali smrti kakega človeka.

Kazen je zapor do 2 let ali globa (denarna kazen) do 2000 gld.; à če je vsled tega kak človek smrt storil, hud zapor do treh let.

Razsodbe kas. dvora: Pregreška oziroma prestopka po §. 45 ne ustanovi okolnost, če oblastvo, katero izdaja živinske potne liste, ni uporabilo za to propisanega obrazca, ali če se po prodaji v kupcu izročnem potnem listu ni pripomnila sprememba lastnika (z dne 19. marcija 1881 št. 126).

Po §. 8, oziroma ukazu ministerstev notranjih zadev, pravosodja, poljedelstva in trgovine z dne 12. aprila 1880 št. 36 d. z. k temu §. mora se, ako je bilo živinče odprodano, to v potnem listu zaznamovati; preziranje te določbe kaznuje se po §. 45 (z dne 10. jun. 1881 št. 3748).

Propad živine in surovin.

§. 46. Za živali in živalske surovine (surove pridelke ali proizvode), s katerimi se je v §. 5 omenjena prepoved vvoza prelomila, naj kazensko oblastvo izreče, da so propadle.

Propad se po predlogu državnega pravdnštva sme izreči, tudi če ni nikake obsodbe ali če se nobena določena oseba ne goni s pravdo.

Ako razsodbe o propadu ni moči združiti z obsodbo obdolženca, naj o tem svetovalstvena zbornica sodnega dvora prve stopinje stori poseben sklep, in zoper nje razloko odprta je dotičnikom pritožba na višje deželno sodišče, za katero so določila §. 114 kazensko-pravdnega reda merodavna. Sklepanje o propadu pristoji sodnemu dvoru, v okoliših katerega so se stvari zatekle, ako ga ni uže kako drugo sodišče prehitelo.

Politično oblastvo naj stori, kar je potrebno, da se propadu podvržene stvari kam spravijo in vzdržé — ako jih ni v zmyslu danih propisov uničiti, — ter ima pravico, tudi če o propadu še ni nič razsojeno, s privolitvijo državnega pravdnštva na javni dražbi prodati jih, kadar tako javni

oziri zahtevajo ali bi njih vzdrževanje napravilo nerazmerno velike troške.

(Term. opomba: „Für verfallen erklärt“ — „izreče, da so propadle“; do sedaj smo vedno rabili „zapasti“ „zapadel“; „propasti“ pomenja bolj „durchfallen“.)

Razsodba kas. dvora: Da živali oziroma živalske surovine zapadejo izreči je tudi takrat, če tisti, ki je zoper vvozno prepoved ravnal, ni ali ni več posestnik ali lastnik živali; zaplemba, kakor jo ukazuje minist. ukaz z dne 12. aprila 1880 št. 36 d. z. namerava le izvršitev razsodbe zagotoviti, pogoj za razsodbo pa ni (z dne 24. sept. 1886 št. 8088).

§. 47. Globe s čistim izkupilom za propadle živali in predmete vred tekó v državno blagajno.

§. 48. Postopek in sklepanje sodbe pristoji glede dejanj, omenjenih v §. 44 političnemu okrajnemu oblastvu, odnosno pomorsko-zdravstvenemu oblastvu prve stopinje z ozirom na blago po morji dovažano, a glede kaznivih dejanj, imenovanih v §. 45, sodiščem.

§. 49. Poleg kazni je v razsodku nalagati obsojencu tudi povračilo škode, a kadar bi bilo neogibno potreba nadaljšnjega izvoda, napotiti je tega, ki zahteva povračilo, pred civilna sodišča.

Ako se v kazenski sodbi političnega ali pomorsko-zdravstvenega oblastva komu povračilo škode prireče ali odreče, na voljo je njemu, kdor se s tem izrekom ne zadovolji, z redno pravdo za svojo iskovine pognati se.

Gledé vzklicev ali pritožeb.

§. 50. Vzklici ali pritožbe zoper ukazila političnih oblastev, ki se izrekó na podlogi tega zakona ali propisov danih v njega izvršitev, nimajo odložne moči.

Izimek velja samo tedaj, kadar in kolikor gre za zvršbo kazenskih obsodeb, ali kjer je izpolnitev zaukaza, o katerem se vzklic suče, — kakor zvršujoče oblastvo o tem sodi, — moči brez vse nevarnosti odložiti.

Oddelek IX.

Končna določila.

§. 51. Občnega kazenskega zakona z dne 27. maja 1852 (drž. zak. št. 117) §§. 387, 400 do 402, dalje propisi o postopku pri živalskih kugah z dne 6. decembra 1859, število 32592 izgube svojo moč tist čas, ko le-ta zakon veljati začne.

§. 52. Ministrom notranjih zadev, pravosodja, trgovine in poljedelstva se naroča zvršitev tega zakona.

Ministerstva za notranje zadeve, pravosodje, poljedelstvo in trgovino izdala so k temu zakonu zvršitvena določila z ukazom z dne 12. aprila 1880 št. 36 drž. zak., kateri se tako glasi:

V zvršitev zakona z dne 29. februarja 1880 (drž. zak. št. 35) o odvratanji in zatiranji kužnih ali prijemljivih živalskih boleznih ukazuje se tako:

K §. 1.

Kadar se vname kaka kužna ali nalezljiva živalska bolezen, katera v zakonu ni po imenu navedena, naj politična okrajna oblastva, kar se tiče najprvih začasnih naredeb, po naliki ali pripodobnosti uporabljajo določila, v tem zakonu in v zvršitvenem ukazu obsežena, ter naj pošljejo deželnemu oblastvu naznanilo o stanju in bistvu bolezni in o storjenih naredbah. Deželno oblastvo pošlje, če je treba, deželnega živinskega zdravnika v kužno selišče ovedovat slučaj, ukaže po večji ali manji nujnosti precej, kar bode nadalje potrebno ter poroči o stvari ministerstvu notranjih zadev, ako bi morebiti bilo potreba kakih posebnih mer ali naredeb.

K §. 2.

(Poslednji odstavek.) Kadar se v seliščih, kjer bivajo vojaška krdele, imajoča državne službene konje, ali v njegovi okolici oglasi kužna bolezen med živali, kakoršna se prijema tudi konj, naj politično okrajno oblastvo le-to vedeti da dotičnim krdelnim poveljstvom ter priobči naredbe v oziru na živino-zdravstveno policijo storjene.

Enaka priobčila je poslati tudi dotičnim poveljstvom državnih žrebarnic in ravnateljstvom kobilarnic.

K §. 4.

Potni listi živini, namenjenej za vvoz v katero tistih dežel, ki za nje velja ta zakon, morajo biti uradno izdani, obsezati število živali, njihovo tanjo naznambo, in kaka posebna znamenja, ako bi jih živinčeta imela, po tem potrdilo, da so živinčeta ob odhodu bila zdrava, in da prihajajo iz kraja, v katerem ali v katerega okolici o času, ko je ta živina odhajala, ni bilo take bolezni, ki bi se te vrste živali prijemala.

Carinsko oblastvo naj zavrača take živali, katere nimajo v izkaz po propisu izdanih potnih listov, ali katerih število in svojstvo se ne sklada s potnim listom, če se ta nedostatek iz dna ne razjasni.

K §. 5.

Političnih oblastev dolžnost je, neprestano imevati posebno oko na to, kakega je zdravja živina v mejeji vnanji deželi.

Posledica kuge, ki se vname v sosedni deželi, je ta, da nastopijo v §. 5 našete utesnitve prometa po stopinji in razsežaji in po večji ali manji nevarnosti tistim živalim in stvarim nasproti, katere utegnejo, kakor je za trdno bati se, bolezen v deželo zanesti.

Ukazujoč te utesnitve ali omejitve treba je na vidu imeti, da se promet ali trgovina ne ovira v večji meri, nego je po svojstvu bolezni in po vladajočih razmerah sploh opravičeno.

Z ozirom na to je določiti tudi, bode li za surovine (surove izdelke in pridelke) in druge stvari potreba potrduic o izviri in pa, bode li za živali in stvari zahte-

vati posebnega izkaza, da niso hodile skozi take kraje, v katerih je med živino bila prijemljiva hولة, za katero ide.

Glede poslednjič omenjenega izkaza je v dotičnem slučaju primerno paziti na način odprave ali vožnje.

Politično deželno oblastvo in — kolikor gre za pomorski promet, — pomorsko oblastvo v dogovoru s političnim deželnim oblastvom naj razglasi ukazane utesnitve prometa s pristavkom, za katere mejne kose veljajo ter na znanje da dotičnim finančnim oblastvom in železnocestnim upravam, kakor tudi ministerstvu notranjih zadev in ministerstvu za trgovino.

Določujoč vstopališča za vvoz dotičnih živali in stvari ozirati se je sosebnost na železnice in poti po vodi.

Na določenem vstopališču naj se za ta čas, dokler ga bode potreba, postavi živinski zdravnik, katerega delo je, pretehtovati izkaze o izviru (potne liste, potrdnice o izviru, če so propisani), živali in surovin, v čisto devati, če so živali in surovine v nesumnem stanju ter domenjati se z dotičnim carinskim oblastvom in železnocestno upravo, da se ti poslovi kar je koli mogoče hitro rešijo.

Ako v vstopališča dojdejo živali ali surovine brez propisanih uradnih svedočeb, ali če so potrdnice nepopolne, ali če se število živali ne sklada s številom zapisanim v potnem listu ter se ne more z uradnim izkazom dovoljno dotrditi, zakaj jih je več ali manj, ali če se pri ogledovanju in preiskovanju živine obudi kak sum glede njenega zdravja, ali o njih istovetnosti, naj se vsa vožnja zavrne ter naj živinski zdravnik v takem slučaju dotičnim železnocestnim in carinskim organom na znanje da, da se živina ne sme dalje odpravljati, in ob enem naj to naznani političnemu okrajnemu oblastvu, pod katero spada vstopališče.

Ako ni nikakega pomišljaja glede pripuščenja, naj živinski zdravnik na svedočbi s pristavkom dne in svojega podpisa potrdi, da je vstop v domačo deželo z živinozdravno-policijskega ozira dopuščen.

Ta potrdba na inostranskem potnem listu ima za 10 dni, računeč od dne izdatka, veljavnost tozemskega potnega lista živini.

Živinski zdravnik naj tu omenjeno uradno delo v razpreglednosti drži s tem, da si po posebnem navodilu piše zapisnik o njem.

K §. 6.

V mejnem okolišju, katerega določi deželno oblastvo, mora županstvo (grajščinsko načelstvo) popisati število živine s kugo ogrožene ter s pomočjo katastra v razpreglednosti imeti. Politično okrajno oblastvo naj pravšno pisanje tega katastra prigleduje in v tem naj mu pripomagajo uradno postavljeni živinski zdravniki in orožništvo. Živinski zdravnik naj pazi, kakega zdravja je živina, katerej je tista bolezen nevarna. Gospodarjem živine j. naložiti dolžnost, da naznanijo vselej, kadar koli se popisana živina za kako glavo pomnoži ali umanjša. Naznanilo naj se daje županu (grajščinskemu načelniku), ali če se političnemu oblastvu vzvidi tako določiti, tistim organom, ki so v §. 15, odstavku 2 v misel vzeti. Za naznanila, da je katero živinče zbolelo, veljajo določila §§. 15 in 16.

V Galiciji in Bukovini naj od časa, ko začno svojo službo pregledovalci v §. 9 zakona o goveji kugi omenjeni, samo oni pišejo katastre o številu goveje kuge.

Dokler biva nevarnost, držati se je — kar se tiče živinskih semnjev po mejnih okolišjih, — §. 20, točke 3.

Kadar prestanejo uveti za utesnitve prometa, ki jih je ukazati po §§. 5 in 6, naj se ukrene in razglasi preklic ukazil, izrečenih za čas nevarnosti.

K §. 7.

Da se odvrtačajo nevarnosti, mogoče odtod, če prihaja živina k živini na eno stajališče, ukazuje se naslednje:

Pastirji ne smejo brez županovega dovoljenja vzprejemati v občinsko čredo nove živine, ki je v kako selišče prignana.

Mesarji so dolžni, klavno živino imeti odločeno od svoje gospodarstvene živine ter ne smejo klavne živine goniti na vkupni pašnik.

Gostilničarji naj imevajo tuje živali, ki se v njih hleve dado, odločene od svoje živine ter naj vselej poskrbe za to, da se očistijo hlevni prostori, na katerih

je bila tuja živina, in pa posodje in orodje, ki se je pri njej rabilo.

K §. 8.

Potne liste naj praviloma izdaje županstvo (grajščinsko načelstvo) tistega selišča, od koder živina prihaja.

Politično deželno oblastvo lahko določi, ali se sme in pod katerimi utesnili se sme v razsežnih občinah izdajanje živinskih potnih listov prepuščati organom, imenovanim v §. 15, odstavku 2.

V mejnem okoliši Galicije in Bukovine, o katerem govori §. 9 zakona o goveji kugi, naj pregledovalci izdajo potne liste goveji živini.

Predno se izda živini potni list, mora veščak ogledati jo.

Organi, kateri izdajo živini potne liste, dobivajo v to potrebne tiskalice od političnega deželnega oblastva. Deželno oblastvo naj te tiskalice tiskati daje v obliki sešitkov vzporednikov, po priloženem obrazci I. ter izroča županstvu (grajščinskim načelstvom) za povračilo troškov, kolikor jih je res za to bilo, a pregledovalcem zastoj.

Potne liste živini je beležiti s številkami zapored idočimi, obrazce, ki v knjigi vzporednici stoje vzporedno (eden poleg drugega), izpolniti je soglasno; obrazec na levo naj ostaja v sešitku, obrazec na desno treba je izrezati v črti vijugavici, ki se vleče prek osnutkasto prečrtanih (šrafiranih) besed „Potni list živini“, ter s priudarjenim pečatom občine, odnosno živinskega pregledovalca izročiti stranki.

Sešitke živinskih potnih listov naj tisti, katerih delo je izdajati jih, dobro hranijo ter bodo odgovorni za vsako zlorabo in vsako nemarnost v ravnanji s temi sešitki.

Izporabljene vzporednike je leto dni po poslednjem vpisu hraniti pri županstvu (grajščinskem načelstvu), oziroma pri živinskem pregledovalci.

Živinski potni listi veljajo za 10 dni, računeč od dne, ko so izdani. Za potrebno podaljšbo je prositi pri onih organih, kateri imajo pravico izdajati živinske potne liste v ozemlju, kjer bivajo živali.

Podaljšbe veljavnosti je na potnem listu samem počititi ter jih morajo organi, kateri mu smejo veljavnost

podaljšati, imevati v razpregledu s pomočjo posebnega zapisnika s številkami zapored tekočimi.

Podaljšati sme se potni list samo, če je zdravje živinčet zadovoljujoče, in samo na 10 dni.

Ako bi se med vožnjo in gonjo od živine kaj odprodalo ali sploh število živali premenilo, naj to županstvo, oziroma organi, županstvo v poslih krajevne policije nameščujoči tistega selišča, kjer se je ta premena zgodila, na potnem listu pripomnijo ter omenijo povod, s katerega se je zgodila.

Za posamezna odprodana živinčeta, ki se kam dalje ženo, treba je posebne potne liste izdati.

Kadar se kam vožena ali gnana čreda, kateri v izkaz služi en potni list, razdeli na več razdelov, odvzeti je stari potni list ter vsakemu razdelu izdati po en poseben potni list.

V obojem slučaju se je v novem potnem listu odnašati na stari list ter navesti mu številko, kraj in dan izdatbe.

Kadar se na potnem listu najde kak nedostatek, ali kaka neresnica, a sosebnno, kadar se ne sklada s številom glav in znamenji živine, ne smejo se taka živinčeta pripuščati na živinske semnje, razstave in v odpravo po železnicah in na ladijah parnicah. Kjer se zateko taka živinčeta, treba jih je ob lastnikovem trošku podvreči ogledu živinskega zdravnika, in samo tedaj, če se najde, da so zdrava in glede kraja, odkoder prihajajo, nesumna, naj se dovoli nadaljni neoviran promet ter izda jim nov potni list, na katerem naj se pripomni, kaj se je z njimi zgodilo. V nasprotnem slučaju storiti je, kar bode okolnostim primerno.

K §. 9.

Vešč nadzor naj se na vseh večjih živinskih semnjih, kjer je koli mogoče, po živinskih zdravnikih opravlja.

Politična oblastva naj imajo v razpregledu naredbe, kakoršne bivajo glede razpostavljanja živine po semnjiščih, in če kje zapazijo kako nedostatnost ali pomanjkljivost, naj ukažejo, kakor se jim vzvidi primerno.

K §. 10.

Točka 1. Nakladne in odkladne postaje za vožnjo prežvekovalk po železnicah naj določa politično deželno

oblastvo, doprašavši glavno nadzorstvo avstrijskih železnic. To oblastvo postavlja tudi organe, katerih delo bode živinčeta ogledovati.

Vzprejetje posameznih živinčet, katerim v izkaz služijo potni listi pravoredno izdani, da se dalje odpravijo, in odkladanje takih živinčet ni navezano na neke določene postaje.

Živina se sme od nakladnih in odkladnih postaj samo tedaj dalje odpravljati, kadar ni nikakeršnega pomišljaja glede potnega lista in glede zdravja živinčet.

Kadar je tako, naj postavljeni veščak zapiše zaradi nadaljne odprave na potni list opomnjo „najdena nesumna“ ter pristavi številko oglednega zapisnika, dan in podpis veščaka.

Ogledni zapisnik je pisati po navodilu za to izdanem.

Politično deželno oblastvo določa oglednine (ogledne pristojbine) tekoče v državno blagajno, a plačuje jih pred ogledom pošiljavec, odnosno spremljavec živine.

S pripravnimi naredbami je poskrbeti za to, da se vožena živina na nakladališčih in odkladališčih med ogledovanjem veščakovim in o prenakladanji, ako bi kje je potrebno bilo, ter na postajah ne sestane in ne pomeša z drugo živino istega rodu ali plemena.

Ako se primeri, da izmed prežvekovalk voženih po železnici katera zboli ali pogine ter ni brez dvoma gotovo, da se je to zgodilo vsled kakega vnanjega učinka na živinče, treba je to po telegrafu priznati tisti železnocestni postaji, ki lahko po najkrajšem potu doseže posredovanje katerega političnega okrajnega oblastva, da se ona za to posredovanje potegne.

Politično okrajno oblastvo naj precej napoti, kar je potreba, da veščak stvar preišče, ter bode zavisno od njegovega najdenja, je li nadaljno odpravo živine do namenišča (kraja namembe) po vsem ali po nekem delu ustaviti in kaj je sploh z živinozdravno-policijskih ozirov storiti.

Ako se najde, da je smeti vso voženo živino ali nekaj te živine dalje odpraviti, naj se oblastvu namenišča po telegrafu na znanje da ta prigodek in izrečeno najdenje ali umenje veščaka, da se more primernih živinozdravno-policijskih naredeb poprijeti.

Nalično je v takih slučajih delati, kadar se prežvekovalke vozijo na ladijah. Pristojbine v odstavku 6 omenjene določa pomorsko oblastvo za pomorski promet.

Nadaljna pazila z ozirom na govejo kugo obsežena so v zakonu o goveji kugi in izvršitvenem propisu k temu zakonu.

K §. 11.

Preiskujoči živinski zdravnik, če na čredi kam gnani ne najde prijemljive bolezni, naj zapiše na potni list opomnjo „najdena nesumna“ ter pristavi dan in svoj podpis

V nasprotnem slučaju naj po §. 16 zakona poda naznanilo, na podlogi katerega organi v to zvani narede, kar bode dalje treba, in kadar se spotika odpravi, pripomnijo to na potnem listu.

Politična oblastva, župani (grajščinski načelniki) in orožniki naj čujejo nad tem, da gonjači čred izpolnjujejo dolžnost, ki jo imajo po §. 11, odstavku 1, dajati namreč gnano čredo od 5 do 5 dni po živinskem zdravniku ogledat.

V takih seliščih, kodar prehaja gnana tuja živina, naj županstvo poskrbi primerno da se ubrani vsako mešanje domače živine s tujimi čredami.

K §. 12.

Določila tega paragrafa ne dotikajo se z ozirom na ogledovanje živine in mesa veljajočih, dalje idočih ukazil, ki so se z zdravstveno-policijskih ozirov izdala.

K §. 14.

Nabirači živalskih odpadkov ne smejo stopiti v noben hlev.

Konjedirci smejo se samo tedaj pripuščati v kak hlev, kadar je to vsled njihovega posla potrebno.

V časih, kadar se je kake kuge bati, naj politično-okrajno oblastvo tudi druge, katerih delo je tako, da imajo opraviti s tujo živino, kakor so: živinski trgovci, mesarji itd., podvrže primernim pazilom zastran tega, kar se tiče hoje v pohištva in hleve.

Nadaljšnja ukazila na to stran obsežena so v izvršitvenih določilih k oddelku IV. tega zakona.

K §. 15.

V tem paragrafu omenjeni pouk o znamenjih, katera vzbujajo sum kake izmed živalske bolezni, imenovanih v §. 1, obsežen je v prilogi III.

(Glej spodaj na koncu tega ukaza.)

K §. 18.

Vsled ukaza ministerstev za notranje zadeve, pravosodje, trgovino in poljedelstvo z dne 8. dec. 1886 št. 172 drž. zak., s katerim se določila zvršitvenega ukaza z dne 12. aprila 1880 št. 36 drž. zak. k §§. 18, 26 in 28 zakona o živalskih kužnih boleznih z dne 29. febr. 1880 št. 35 drž. zak. spreminjajo, se glasi ta paragraf sledeče:

Uradni živinozdravnik, poslan kugo ovedovat, naj ukrenene naredbe z odnosom na dotična zakonita določila pismeno na znanje da županu (grajščinskemu načelniku).

Kako je polagati pred politično oblastvo podatek uradnih del kugopazne komisije, odnosno uradnega živinozdravnika, uravnuje se s posebnim navodilom.

Političnih oblastev dolžnost je v rečéh, ki se tičejo kužnih boleznih, kar je koli mogoče hitro, in — na željo gospodarjev živine — o njihovem trošku po telegrafskem poti odloke dajati, in pri tem, kolikor je to združno s svrhu zatiranja kuge po zakonitih določilih, postopati tako, da se bode kmetovanje kar najmanj mogoče motilo, a sosebnost z dovoljenjem za zasilni poboj in z odlokom o ponovčenji pobitih kužnih živali ne muditi.

K §. 19.

V okolnostih, kjer je treba hitrega postopka ter bi ne bilo mogoče v primerno kratkem času porazumeti se s političnim okrajnim oblastvom, sme to oblastvo po izimku naprej pooblastiti kugopazno komisijo, da kako sumno živinče ubiti da.

K §. 20.

K točki 1. Ako bivajo v enem in istem prostoru (hlevu, stajališči, pašniku) bolne in zdrave okužne živali, naj se, če razmeri dopuščajo, tako odločijo ene od drugih,

da se bodi bolne bodi zdrave živali odpravijo iz tega prostora, ter naj se ene in druge drže odločene od drugih tej bolezni podvrženih živali in oboje imajo posebno strežbo.

K točki 2, b). Z zaporom hleva združena je, dokler traja prijemljiva ali kužna bolezen, tudi prepoved, v zaprt prostor dajati kaj nove okužbi podvržene živine.

Pristave ali pohišta, katerih hlevi so pod zaporom, treba je poočititi s postavljenimi tablami, na katerih stoji zapisana bolezen, ali s kakim drugim primernim oznamenilom.

K točki 2, c). Ako je hoja na pašo neogibna za čredo, med katero se je oglasila kaka kužna bolezen, naj kugopazna komisija taki živini določi in omeji posebne pripravne pašnike, ter najde in ustanovi poti, po katerih se živina sme na pašo goniti. Ti pašniki naj se kot taki poočitijo in pod nadzor denejo.

K točki 2, f). Selišča (vasi, trgi itd.), ki se denejo pod zapor, naj se poočitijo ali oznamenijo z svarilnicami, postavljenimi na vhajališčih in izhajališčih, na katerih je zapisano ime živinske bolezni. Kadar se zapre samo neki del selišča ali kadar se zapre samo katere ulice, naj se tudi le na teh delih zapor poočiti.

Kadar se ukrene okolični zapor, treba je na pripravnih mestih ob občinskih mejah postaviti table svarilnice s primernim napisom.

Prepovedati je, da tuje okužbi podvržene živali ne vstopajo prek okoličnih mej. Poti naj se kolikor je moči proti vnujnemu prometu zapre; kjer je treba, naj se postavijo straže, da nanje pazijo.

K točki 4. Kadar se stavijo osepnice kakoršne koli, poprijemati se je v obrano istih naredeb, kakor pri bolezni, ki se sama o sebi porodi, in politično okrajno oblastvo naj jih prigleduje.

K točki 5. Ubijanje kužnih in sumnih živali naj se vrši pod nadzorom.

K točki 6. Mrtva trupla živinčet, ki so imela kužno bolezen naj se po termičnem ali kemijskem potu ali pa s tem neškodljivo odstranijo, da se dovolj globoko zagrebejo.

Mrtva trupla, katera je zarad nekvarljive odprave treba kam dalje voziti, naj se popred polijejo z gosto

vapnenico ali s karbolno raztopino ter med vožnjo pokrita imajo. Vozove ali kola, na katerih so bila vožena, treba je razkužiti.

Termično sme se mrtvečina odstranjati ali v to napravljenih, po oblastvu odobrenih obrtovalnicah ali pa tako, da se na kose razdeljena in obilno s kamenenim oljem ali katranom polita mrhovina na ognji od drv zogljeni. Termična odprava priporoča se posebnost pri mrtvečini živine, ki je imela prisad na slezeni, ter naj se ukazuje tam, kjer ni pripravnih zagrebališč. Paziti se je pri tem dobro ognja ali požara.

Po kemijsko sme se mrtvečina od živali, ki so imele kužno ali prijemljivo bolezen, podelavati samo v narejenih za to, po oblastvu odobrenih obrtovališčih, ki podstojajo stalnemu večjemu nadzoru in prigledu.

Pri kemijskem podelovanju takih mrtvih trupel in delov trupla mora se tako postopati, da se za gotovo kužnina ter živalske in rastlinske zajedavke uničijo in zatarejo ali pokončajo, in pa, da se pri tem postopku onemogoči vsaka poraba delov živalskega trupla in izdelkov ali proizvodov odtod dobljenih za hrano ali živež.

Zagrebališča (§. 42) določati je, na tanko držeč se zdravstveno-policijskih ozirov.

Jame za zagrebanje mrhovine naj se izkopljejo tako globoko, da bode mrhovino vanje vrženo še 2 metra visoka plast prsti ali zemlja pokrivala.

Kosti se iz takih jam smejo izgrebati samo, če politično okrajno oblastvo dovoli. To dovoljenje ne sme se dati predno izteče 8 let od časa, ko je bila mrhovina zakopana, in daje naj se sploh samo tedaj, kadar so mehko (mehki deli) popolnem iztrohnele, ter je zagotovljeno, da se kosti na ravnost podelajo.

Takisto naj tudi politično okrajno oblastvo samo po izteku take dobe, v kateri je mrhovina popolnem iztrohnela, dopušča take jame vnovič rabiti za zakopavanje mrhovin.

V drugem napotuje se — z ozirom na uporabo naredeb, naštetih v §. 20, pri posameznih živinskih boleznih — na oddelek IV tega zakona in na izvršitvena določila k njemu.

K točki 7. V tistih slučajih, za katere se po določilih tega zakona ukazuje razkužba, treba je uporabljati naslednja sredstva

1. Alkalijski lugi. Narejajo naj se iz pepelike ali sode, raztapljaje te tvarine v 12—15-kratni množini kropa in primešujoč jima onoliko teže svežega žganega vapna, razpadlega vsled polivanja z vodo, kolikoršno imata sami.

Po svojstvu stvari, katere je razkužiti, uporablja se ta zmes takšna, kakeršna je, ali pa potem ko se ubistri, odlivši čisto raztopino od usedline ali mota na dnu in sicer tako, da se dolije primerna množina vode ali pa ne dolije.

S primesjo vode ne sme se izdatna moč pepelike ali sode znižati pod 2 odstotka.

Predmeti, kateri brez skaze ne prenašajo takega luga, obdelujejo se bolje z raztopino pepela od drv.

Z močnejšimi alkalijskimi lugi razkužujejo se najprimerneje leseni predmeti, kameniti tlaki, zidovje.

Slabiji lugi rabijo se lahko v razkužbo lanenih in bombaževih tkanin.

Usnje in živinska dlaka ali volna prenaša samo prav slabe luge.

2. Jedko vapno da se, večkrat polivano z vodo, premeniti v sipko suh prašek, ki je posebno dober za posipanje mrhovine. Če se, prilivaje mu več vode, zmesi v močnik, služi za prebeljevanje sten, za razmakanje in trebljenje podov, za polivanje gnoja, gnojnic itd.

Kože in živalski odpadki razkužujejo se s tem, da se vložijo v vapnen močnik, ki se nareja iz 1 dela jedkega vapna in 60—100 delov vode.

3. Solitar in kuhinjska sol služita vsako za se ali skupaj za ohrano ali vzdržbo svežih živalskih surovin a v vodeni raztopini za razkuževanje kož, črev, parkljev, rôg itd.

4. Klorovo (belilno) vapno služi v razvijanje klorovih parov (soparov) bodi samo ali pa — če ima klor hitreje in jače razvijati se — s primesjo kislin, najbolje, solne kisline.

Z desetkratno množino vode zmešeno v močnik prilega se klorovo vapno kot dobro razkužilo podom, lesenim in zidanim stenam, ki se z njim prebelijo. V dvajsetkratnim izredčenji lahko se rabi za namazovanje usnja, za razkuževanje živalskih surovin. Ako klorovo vapno dalj časa deluje na usnje in živalske tvarine sploh,

postajajo one vsled tega neporabne. Treba je torej kmalu z vodo dobro izplakniti jih ter usnje posušiti in z zmesjo iz karbolnega olja (surove karbolne kisline) in masti ali tolsče namazati in vmeti.

Klorovo vapno izpreminja, ko se dalj časa hrani, svojo sestavo, gubi klor ter postaja polagama neizdatno, ob enem vleče na se vlago, s katero mu se razkroj še pospešuje. Kot razkužilo rabiti je torej samo suho klororo vapno, ki močno po kloru diši.

5. Manganovoprekisli kali ali natron (mineralni kameleon) v raztopini od kakih 5 odstotkov služi za razkuževanje orodja (instrumentov), rok in nagih telesnih delov.

6. Železni vitriolj, ostaline galunovih raztopin, ostaline od narejanja klora morejo se rabiti za polivanje in razkuževanje gnoja.

Iz železnega vitriolja delajo se 2—5 odstotne raztopine.

7. Karbolna kislina (surovo krejzotovo olje, karbolno olje) dobra je v 5—10 odstotni raztopini za razkuževanje od največ stvari ter se je bode samo za to, ker se od nje prijemlje stvari dolgo trpeč duh, ogibati ondi, kjer biva klavna živina, ker se tudi meso od te živine navzame duha karbolne kisline. Za namazovanje stvari rabi se bodi sama za se bodi s primesjo vapna ali olja.

Ker raztopine karbolne kisline stvarjem ne delajo kvare ali izkaze, marveč se dado malo ne vse s karbolno kislino naravnost ohraniti gnjilobe, plesnobe in žužkov, prilega se ona kot najsplošnejše razkužilo.

V mnogih slučajih lahko se namesto nje rabi katran iz kamenega ogljija ali iz ogljija od drv.

8. Plini in pari rudninskih ali mineralnih kislin dobri so zlasti za razkuževanje prostorov, v katerih je zrak ali vzduh, in pa kužnino prijemajočih stvari, oblačil, las in dlak, volne itd. Rabijo se:

- a) Klorov plin. Razvija se bodi iz klorovega vapna, ki se zmeša s kako kislino, bodi iz zmesi kuhinjske soli (3 delov), v prah sephanega manganovca (1 dela) in vitrioljevega ali hudega olja (2 delov), katero se je poprej z enoliko množino vode izredčilo. Namesto te zmesi lahko se v isto svrhu uporabi

zmes iz debelo sephanega manganovca in solne kisline.

V enem in drugem slučaju mora se posoda, v kateri je ta zmes, ogreti s tem, da se postavi v toplo vodo, ali še bolje z rahlo žarjavico, ker se o navadni toplini iz manganovca le malo klorovega plina nareja.

- b) Žeplena sokislina razvija se s tem, da se zažge žeplo ali prtena krpa vtaknena v raztopljeno žeplo ali žeplenke. Razkužilna moč te kisline kaže se bolje na mokrotnih tvarinah nego na prav suhih.
- c) Solitarni pari (Smithovo kadilo) narejajo se s tem, da se segreje zmes iz enakih delov solitarja in vitrioljevega olja.

Prostori, v katerih se taka kadila rabijo v razkuževanje, morajo biti popolnem zaprta ta čas, ko se prekažajo.

Razviti plinovi morajo najmanj 12 ur delovati na rečene prostore. Med kajenjem morajo ljudje in živali iz takega prostora oditi; ko se kajenje konča, treba je odpreti okna in duri ter prostor najmanj 12 ur prezračevati, predno sme v ta prostor kak človek ali kaka žival stopiti.

Kajenje s klorom potrebuje posebnega pazila.

Vse tako prekajevanje sme se samo pod nadzorom večšega človeka napraviti in dovršiti.

9. Večja ali višja toplina. Z vročino samo pod 100° razdeva ali pokončuje se za trdno le malo katera kužnina, ako ob enem ne pripomaga voda ali katero drugo razkužilo. Nasproti jemlje vodeni sopar, če ima 100° vročine, sam za se v najkrajšem času, ako se ob enem uporablja karbolna kislina, moč vsem kužninam.

Žarjavični ali železo beleči peklini ne ubrani se nobena kužnina, zaradi česar se take reči, ki ognjeni plamen ali žarjavično pekline znašajo, s tem najhitreje razkužujejo.

10. Atmosferni zrak ali vzduh kot razkužilo ima moč toliko samo, kolikor kužnine razdeljuje tako, da v majhni množini, kakor so razširjene po ozračji, organizmu več ne morejo biti nevarne.

Kaj takega se doseže v okuženih prostorih z jakim propihom in hitrim obnavljanjem zraka in s tem še razkužba z drugimi sredstvi začeta bitno podpira.

11. Trajna razkužba da se doseči samo tedaj, kadar se združi z najtanjo in najpopolnejšo osnažbo. Osnažiti ali očistiti je stvar praviloma treba poprej, nego se začne pravo razkuževanje, ako se to ne doseže s takimi sredstvi, katera jo ob enem razkužujejo, kakor — lugi, milo z uporabo karbolne raztopine namesto vode, vapneno mleko itd.

Izbiraje razkužila, s katerimi se hoče kužnina zamoriti, ozirati se je na svojstvo in odpornost kužnine in pa na kakovost stvari, katere potrebujejo razkužbe, in držati tega načela, da je treba kužnino za vselej onemočiti ali uničiti, a stvari, katere se drži, ne kvariti več nego je v dosego tega namena potrebno.

Pri kužninah jako odpornih bode po svojstvu stvari in po stopinji njihove okuženosti po več razkužil sostavno uporabljati in to v koncentrirani podobi.

Glede razkuževanja okuženih hlevov in stvari, kar jih je v njih, držati se je naslednjega.

V takih kužnih hlevih, v katerih je še kaj bolne živine, skrbeti je, da se dovoljno prevetrujejo, da se večkrat poizkida gnoj in tla ali pod in pa gnojnični žlebovi očiščajo, namreč da se z vodo izplakujejo in da se vliwa izredčena surova karbolna kislina ali raztopina železnega vitriolja (točka 6) itd. Koristno je razvijati kaj malega klorovih plinov v takih slučajih, kadar se v zraku po hlevu začutijo smrdljive izpare od bolnih živinčet.

Izpraznjeni kužni hlevi naj se razkužujejo tako-le.

Najpred je gnoj in steljo iz njih izpraviti, na njive izvoziti in podorati ali pa sežgati. Za izvažanje in podoravanje ne smejo se vpregati taka živinčeta, katera so podvržena tisti bolezni; če z voza kaj gnoja na tla pade, treba ga z po njem onesnaženo najvišjo lego ali plastjo zemlje vred zopet pobrati.

Ko je gnoj odpravljen, naj se hlevu tla čisto pometo, in stene očedijo in ometo.

Prava razkužba naj se začne s podom ali tlom. Trden tlak poda, ki vode ne propušča (cementni tlak, v cement vložene žgane kepe itd.) izprati je za tega delj z vročim lugom in po tem namazati z vapnenim mlekom. Takisto je delati tudi z navadnim dobrim, gostim kamenitim tlakom. Slab tlak in lesen uže poškodovan

pod, ki torej mokroto propušča, treba je izpometati in odstranivši, kar je premočene zemlje, nov narediti. Kamenje, kar bi ga bilo še za rabo, in pa zdravo lesovje podov sme se zopet porabiti, ali popred se mora očistiti in izpirati z vapnenim mlekom ali namazovati s surovo karbolno kislino. Kjer ni tlaka, morajo se tla najmanj 20 centimetrov globoko odkopati in z novo zemljo nadomestiti.

Zidane stene v hlevih treba je ostrgati in po tem z vapnenim mlekom pobeliti.

Kjer so stene iz ilovice, naj se, ako je treba, ena plast odreže, z novo nadomesti in po tem pobeli.

Lesene stene in zaboji iz desak naj se omijejo z vročim lugom in na to pobelijo s klorovovapnenim mlekom ali zmesjó iz karbolnega olja in vapna.

Stene z oljem namazane treba je dobro z gorško vodo omiti, kar je poškodovanih, če se raje ne nadomestijo z novimi, omiti in z karbolno raztopino namazati.

Štropi, bruni, stebri, pregradami, durmi, okvirji od oken, drogi itd. po hlevih postopati je z ozirom na njih tvarino kakor s stenami. Lesene priprave, kakor jasli, gare ali lojtre, vedra itd. treba je, če so brez cene ali uže poškodovane, sežgati, sicer pa z vročim lugom očistiti in otreti, po tem izmiti in naposled še s kakim tekočim razkužilom namazati.

Železno orodje treba je izžariti ali razbeliti, ali — če je pritrjeno (kakor gare, jasli), očistiti s kropom ter namazati z zmesjo 1 dela surove karbolne kisline na 4 ali 6 delov lanenega olja.

Usnjevine (povodce ali oglavnike, vrvice, opravo itd.) je odrgniti ali otreti s slabim mrzlim lugom ali pa z vročo milnico, po tem omiti z vodo in predno se popolnem posuši, dobro namazati s kako nastjo.

Poškodovane blaznice konjske oprave in sedel je odpraviti in sežgati.

Vozovi, porabljeni za izvažanje gnoja, zemlje iz hleva, mrhovine, naj se razkužijo tako, kakor hlevno orodje in posodje.

Piča ali klaja in slama, ki se je hranila nad negotim stropom hlevnim, če ni moči dovoljno prezračiti je, sme se poklasti samo med neokužno živino.

Končuje se razkuževanje hleva, če je potrebno, s prekajanjem, po katerem se mora hlev še izdatno prezračevati.

Kodar so stene hleva spletene iz protja ali šib in ne ometane z ilovico ali malto, naj se podro ali sežgo.

Zgornja določila za razkuževanje hlevov in stvari, katere so v njih, naj se uporabljajo tudi na podobne zaprte prostore, v katere se dado kužne živali.

Pašniki, na katere je hodila kužna živina, smejo se za drugo živino stoprv po tem vnovič rabiti, ko je z njih poizpravljeno vse blato, — s katerim je delati kakor z gnojem iz kužnih hlevov, — in ko so bili najmanj 4 tedne po odpravi bolnih živinčet izpostavljeni atmosferskim vplivom.

V koliko se je pri nekaterih kužnih živalskih boleznih držati posebnih ukazil glede razkuževanja, določeno je v zvršitvenem propisu k oddelku IV.

K §. 25.

Da je kužna bolezen nehala, to naj politično okrajno oblastvo naznani vsem tistim občinam in oblastvom, katerim je bila nje začetek priobčila (§. 22 zakona).

K §. 26.

a) Bolezen na gobci in parkljih pri goveji živini, ovcah, kozah in svinjah.

1. Kadar je v kakem selišči uradno poistinjena bolezen na gobci in parkljih, naj občinsko oblastvo na prejeto naznanilo, da se je bolezen kje vnovič oglasila v hlevu, kjer je doslej ni bilo, ukaže propisane zaporne naredbe ter ni k temu potreba posebnega ovedovanja po uradnem živinskem zdravniku.

2. Kužne in sumne živali je treba odločiti in v zaprtem hlevu imeti z olajšili, katera so navedena v naslednjem:

a) Politično okrajno oblastvo naj dopušča, da se sumni t. j. taki na videz še zdravi prežvekovalci in prašiči, ki so stali v istem hlevu z živalmi bolnimi na gobci in parkljih, ali kje drugod s takimi v dotiko prišli, kam odženo, kjer bodo precej zaklani, ako se te živali odpravijo v klavnico na vozeh ali go-

nijo po takih potih, po katerih zdravi prežvekovalci in prašiči drugih pahištov in selišč ne hodijo.

Kadar se da dovoljenje take živali odpraviti v kak drug političen okraj, naj se to precej na znanje da dotičnemu političnemu okrajnemu oblastvu.

- b) Dopusčeno je, sumna à na videz zdrava goveda porabljeni za kmetijska dela.
- c) Politično okrajno oblastvo sme tedaj dopustiti, da se bolna živinčeta rabijo za kmetijska dela, kadar rečene živali pri tem ne prihajajo na taka pota in mesta, po katerih hodijo zdravi prežvekovalci in prašiči drugih hiš, in kadar bi nastala neprimerno velika škoda za kmetijstvo, ako bi se taka živina ne rabila.
- d) Izimno sme politično okrajno oblastvo dopustiti, da se pod zaporom stoječe živali odženo na kako drugo kmetijo, držeč se uvetov izrečenih pod c), kadar ni nevarnosti, da bi se s tem razširila kužna bolezen.

3. Prepove naj se, živino, ki je pod zaporom, goniti na pašo, če pašnik tako leži, da se ne more porabiti brez nevarnosti zanesenja kužnine.

4. Ako se bolezen prikaže pri živini, ki biva stanovitno na paši, treba je kos pašnika opredeliti in zapreti, da se ne more z njega odgnati nobeno paseno živinče, niti nanj prignati noben prežvekovalec ali prašič in da tudi ljudem, ki nimajo tam nikakega posla, ne bode moči nanj iti. Zaprti kos pašnika je poočititi s tablami, ki nosijo napis: „Bolezen na gobci in parkljih“.

Če se okuženja sumne živali imajo precej zaklati, naj se dopusti gnati jih s pašnika kam, ali držati se je primernih opreznosti. Razen tega slučaja sme se samo tedaj dopustiti, da se živina z zaprtega pašnika odganja, kadar je zarad nje prehrane ali zarad neugodnega vremena neogibno potrebno jih gnati na drug pašnik ali v hlev spraviti. Bolne živali je treba prevažati, ali pa goniti po takih potih, po katerih ne hodijo zdravi prežvekovalci in prašiči iz drugih hiš.

5. Dokler traja ta bolezen, bodi prepovedano gnoj iz kužnega pahištva voziti po takih potih, kodar hodijo prežvekovalci in prašiči drugih hiš, ako ni moči z drugimi naredbami odstraniti nevarnost zanesenja kuge.

6. Piča, ki se hrani v kužnem hlevu, ne sme se iz kužnega pohištva drugam odnašati.

7. Tujim ljudem, seosebno živinskim trgovcem in mesarjem ne sme se dopuščati, da bi stopili v kužen hlev. Taki ljudje, ki so imeli kako delo v kužnem hlevu ali pri bolnih živalih, ne smejo od kužnega pohištva nikamor oditi, dokler si ne očistijo nagih telesnih delov, obutala in oblačila.

8 Kugopazna komisija naj opozoruje ljudi na to, da je surovo nekuhano mleko kužnih živali zdravju škodljivo, ter opominja, ne zaužiti ga. Prepovedano je tako nekuhano mleko v korist obračati in prodajati (§. 26 zakona).

9. Pobjoj ali zakolj bolnih živali zaradi tega, da bi se meso použilo (§. 26 zakona), naj se prepove, kadar koli gre za kak težak bolezenski slučaj, v katerem se vže po najdenji na živeči živali pokaže, da se užitje njenega mesa ne more dopustiti. Od bolnih živali, katere so zaklane z dovoljenjem, da se njih meso použije, treba je vsekakor odstraniti in pokončati tiste dele, ki so se po bolezni spremenili.

10. Ako se ta bolezen v katerem selišči občno razširi, naj se prepovedo živinski semnji — zunaj konjskih — v kužnem selišči in, če je potrebno, tudi v sosednih seliščih. V tem slučaju naj se ob mejah in na glavnih cestah okuženih selišč postavijo svarilnice z napisom: „Bolezen na gobci in parkljih“ ter se sme kužno selišče in okolica med njegovimi mejniki zapreti, da je prepovedano skozi goniti prežvekovalce in prašiče in tudi zdravo živino iz kugočistih hlevov odpravljati v druge kraje. Vendar to poslednje naj se ne brani, kadar se izkaže, da je živina namenjena, biti precej zaklana.

V večjih seliščih sme se zapor omejiti na posamezne dele ali ulice selišča (§. 20 f).

11. Kadar se uporablja §. 26, odstavek 1, treba je dotični kos dežele na tanko oznaniti in občno razglasiti.

Politična deželna oblastva naj poskrbe za to, da se izdatno ubrani, da dopuščeni promet po okuženem kosu ali predelu ne da povoda zatrosu bolezni v selišča ali pohištva, kjer je poprej ni bilo.

12. Ako se za gotovo najde ta bolezen med živino, katera se kam žene, naj občinsko oblastvo prepove, dalje

goniti jo, ter zapove, djati jo pod zapor. Politično okrajno oblastvo sme dopustiti, da se živina dalje žene, kadar ji je mogoče v 24 urah doseči takšen kraj, kjer utegne bolezen prestati ali zaklana biti. Kar je bolnih živali, morajo se prevažati, a sumne, na videz še zdrave ne smejo, dokler jih ženo, stopiti v nobeno tuje pahištvo.

13. Kože, ki izvirajo od bolnih živali, treba je razkužiti. Hlevi in druge prostore, v katerih so bile take živali, in orodje ter posodje, ki so ga rabile, morajo se temeljito očistiti.

14. V posameznih kužnih seliščih naj se proglašča, da je bolezen minila, kadar ni več bolnih živali in v štirnajstih dneh od časa, ko je poslednja žival ozdravela ali poginila, ni več nobena zbolela ter je propisano čiščenje okuženih hlevov, staj in priprav izvršeno.

15. V slučajih §. 26, odstavka 1 naj se razglašeni kužni kos dežele stesnuje po meri, kakor bolezen ponehava. Selišča znotraj tega kosa deželnega, za katera se izreče, da so kuge čista, sme politično deželno oblastvo, dokler bode potreba, podvreči primernim pazilom,

Kadar prestanejo okolnosti, na katere se opira v §. 26. odstavku 1, omenjena naredba, preklicati je naredbo samo.

(Tako se glasi ta paragraf vsled ukaza navedenega zgoraj pri §. 18.)

K §. 27.

b) Črnmica ali prisad na vranici (metljaji) pri kmetijskih domačih živini.

1. Ko je bolezen uradno poistinjena, naj občinsko oblastvo, kakor se kje vnovič oglasi, po selišči napravi propisane živinozdravno-policijske naredbe ter k temu ni potreba posebnega ovedovanja po uradnem živinskem zdravniku.

2. Živali, ki imajo vrančni prisad, treba je od zdravih odločiti, ter okužene hleve in staje zapreti. Pristop v take hleve in staje je zabraniti katere koli vrste živalim in ljudem, kateri tam nimajo posla.

3. Ako se vrančni prisad prikaže med živino, katera biva stalno na paši, treba je bolne živali odločiti in pasišče pod zapor djati.

4. Ako se vranični prisad v kakem selišči kužno širi, sme se ukazati zapor selišča ali nekih njegovih delov.

5. Za bolna živinčeta je postaviti posebne strežnike, ki ne smejo priti v dotiko z zdravo živino, ter porabljati posebne posode za krmo in napoj in posebno opravilo. Tako orodje in posodje ne sme se več drugod rabiti, dokler se ne razkuži, in razkuževanje je opraviti v samem hlevu ali pa prav blizu njega zunaj.

6. Lastnika živinčet, ki so zbolela za vraničnim prisadom, in tiste ljudi, ki imajo delo z bolno živino ali nje mrtvimi trupli, treba je primerno podučiti o tem, kako lahko se ta bolezen prime človeka, o veliki nevarnosti, ki nastane odtod, in o previdnostih ali pazilih, katerih se je držati.

7. Taki ljudje, ki imajo kako ramo na rokah ali na drugem nagem, z obleko ne zakritem delu života, ne smejo se porabiti pri strežbi bolnim živinčetom ali pri parANJI mrtvečine.

V hlevih, kjer biva tako bolna živina, naj bodo v zalogi čistilna in razkužilna sredstva (3-odstotna vodena raztopina čiste karbolne kisline ali 6-odstotna vodena zmes s karbolnim oljem).

8. Hlevi za bolno živino naj bodo kar je moči temni, da ne bode muh vanje, in vsak dan jih je prekaJati malo s klorovim plinom.

9. Prepovedano je živino za črnnico bolno ali te boleznI sumno pobijati, posamezne dele od nje ali dotične izdelke v korist obračati in prodajati (§. 27 zakona).

Za sumna naj se štejejo tista živinčeta, ki so v poslednjih štirih dnevih prišla kako v neposredstveno dotiko z živinčeti bolnimi za vraničnim prisadom.

10. Mrtva trupla takih živinčet, ki so parnila za vraničnim prisadom ali zaradi te boleznI ubita bila, ne smejo se iz kože devati ter se morajo kakor je koli hitro mogoče odstraniti (§. 27 zakona).

Dokler se ne odstranijo tako, da ne bode odtod nikake škode, treba jih je tako zavarovati (pokriti s prstjo, slamo, storjami itd.), da se jih lahko druge živali — tudi muhe — ne dotaknejo.

11. Ako se mrtva trupla ne odstranjajo po termičnem ali kemijskem potu, marveč z zakopavanjem, mora jim se koža popred križema na male kose razprerezati. Jame

naj se napravijo globoke in mrhovino vanje vrženo je z jedkim vapnom in če takega ni pri roki, s pepelom posuti in s katranom ali gnojnico politi.

Jame za mrhovino naj se primerno zavarujejo; mesta, na katerih bivajo, ne smejo se najmanj tri leta porabiti za travnik ali njivo.

Takisto je ravnati z najdeno mrhovino od divjačine, katera je crknila za to boleznijo

12. Vsakovrstni odpadki, ki izvirajo od živali obolenih za vraničnim prisadom, in pa gnoj iz hleva in stelja morajo se sežgati ali — posuti poprej z jedkim vapnom ali pepelom — globoko zakopati.

13. Okužene hleve, staje in priprave (posodje in orodje) treba je kaj dobro in razsežno razkužiti, ker se kužnina od črnnice ali vraničnega prisada težko razdene in pokonča.

14. Kadar se vranični prisad pokaže kakor šireča se kuga, reči je uradnemu živinskemu zdravniku, kadar ni izpostavljen v kužnem selišči, da hodi od štirih do štirih dni ogledavat živino.

Ako slučaj ostane posamezen, bode dovolj, poslati ga, da v čisto dene, kaka je bolezen, in pa da vodi konečno razkuževanje.

15. Sprožene živinozdravno policijske naredbe naj pri posameznih slučajih te bolezni tedaj prestanejo, kadar ni več nobenega bolnega živinčeta; a če se vranični prisad kužno širi, tedaj, kadar v štirinajstih dnevih, od kar je poslednje živinče ozdravelo ali poginilo, ni več nobeno živinče za vraničnim prisadom vnovič zbolelo ter je v obojem slučajih propisana razkužba hlevov ali staj, orodja in posodja opravljena.

K §. 28.

c) Plučna kuga goveje živine.

1. Ako se pri ovedovanji bolezni ne da po najdenji na živeči bolni živini brez vse dvojbe zagotoviti, je li tu plučna kuga ali ni, a preiskovanje živine pokaže znamenja, po katerih je sumna te bolezni, tedaj naj politično okrajno oblastvo — če ni mrtvečine v to. — ukaže eno, ali kjer bi brezuvetna potreba bila, več v oziru na

plučno kugo sumnih živinčet — precenivši jim poprej vrednost -- ubiti (§. 19 zakona).

Ako se tudi s tem ne dene v čisto, kako stoji stvar, ter sum vendar dalje biva, da je tukaj ta bolezen, naj politično okrajno oblastvo zaukaže, sumno živino pod stražo in policijsko pažnjo dati.

Brez dovoljenja prejetega od oblastva ne sme se nobeno živinče iz take črede v kak drug hlev, odnosno v drugo pahištvo spraviti ali zaklati.

Policijski pažnji podvržena živina, dokler ne kaže na sebi nikakih sumnih znamenj boleznj, sme se porabljeti za kako delo v kmetijstvu; dopušča naj se, goniti jo na pašo pod uvetom, da se vsaka dotika med sumno živino in med živino iz drugih hiš s primernimi poskrbami ubrani.

Kadar se pri kakem živinčetu iz takšne črede pokažejo sumna bolezenska znamenja, naj se to precej naznani političnemu okrajnemu oblastvu, katero brez odloga ukaže uradnemu živinozdravniku stvar preiskati.

Ako se sum zaradi plučne kuge po nadaljnjih ovedbah uradnega živinozdravnika popolnem odstrani, tedaj je čuvanju in policijskemu nadziranju teh živali brž konec storiti.

2. Ako je v katerem pahištvu poistinjena plučna bolezen, treba je poizvedeti, ni li bolna živina bila kje nakupljena, in kadar je tako, odkod je kupljena, in ni li prišla v dotiko z živino iz drugih hiš, po tem, ni li bilo kaj živine iz okuženega pahištva drugam in kam odprodane in zaklane. Na podlogi teh poizvedeb naj politično okrajno oblastvo ukaže nadaljšnje dopise in naredbe, kadar bi katerih treba bilo.

3. Uradni živinozdravnik ima dolžnost popisati, kar koli je živine v kužnem pahištvu, ter ovedeti, katere živali imajo plučno kugo ali so sumne, da jo utegnejo imeti. Vso ostalo govejo živino, kolikor je je v okuženem pahištvu, smatrati je za sumno, da je našla kugo.

4. Okuženi hlev je djati pod zaporo. Okuženo pahištvo je na glavnih vratih ali drugem primernem mestu obeležiti z napisom „Plučna kuga“.

Prepovedano je izvažati klajo in steljo (stelivo) iz okuženega hleva in iz prostorov, kateri so s hlevom v neposrednji zvezi.

Za živino, ki biva stalno na paši, napraviti je zaporo pašnika, kadar se med njo prikaže plučna kuga. Tako pasišče je poočititi se svarilnico, ki ima napis „Plučna kuga“.

Kadar se ukaže pašnik zapreti, naj se poskrbi za to, da zaprta živina ne more priti v dotiko z govedi drugih pašnikov.

5. Bolno živino je ločiti od zdrave in dati ji posebne strežnike.

Ti strežniki ne smejo priti v dotiko z zdravo govejo živino, dokler se po životu dobro ne očistijo in preoblečejo.

6. Pri večem razširjenji te kuge po katerem kraji treba je zapreti kužno selišče in kar je njegovega zemljišča znotraj mejnikov, ali posamične dele kužnega selišča, da se goveja živina ne sme ni iz selišča drugam ni skozi selišče dalje goniti.

V tako zaprtih krajih prepovedani so goveježivinski semnji.

7. Izimki od propisov glede zapore dopuščajo se pod naslednjimi razmerami:

- a) Porabo goved kakega zaprtega hleva, ki so videti zdrava, a so vendar sumna v oziru na kugo, za kako delo v kmetijstvu ima politično okrajno oblastvo moč dopustiti, kadar je slučaj tak, da se odtod zanesenja kuge ni bati. A dovoljenje naj se ukraji, kadar ni mogoče ubraniti, da bi kugosumne živali ne prišle v dotiko z govedi neokuženih hiš.

Sumne živali morajo se držati oddaljene od tujih hlevov in pahištev, tako tudi od vkupnih klajišč in napajališč. Porabo za kako delo je takoj ustaviti, ko se na živini pokaže tudi samo najmanjše znamenje bolezn. (Priloga III, št. 3).

Sumna goveda, odgnana v odločene hleve, podvržena so ondukaj zapori.

- b) Delovno živino iz kugočistih hlevov kakega zaprtega selišča sme se med krajevnimi mejniki porabljeti. Zunaj teh mejnikov sme politično okrajno oblastvo njeno porabo dopustiti tedaj, kadar je slučaj takšen, da se odtod ni bati zanesenja kuge.

- c) Goveda okužbe sumna, katera pa še niso zbolela, na pašo goniti naj se tedaj dopušča, kadar se po teh pašnikih goveja živina neokuženih pohištev ne pase ter je poskrbljeno za to, da bode tudi ta čas, ko se živina na pašo in s paše goni, in pa na samem pašniku vsaka dotika z zdravimi govedi iz drugih hiš nemogoča.
- d) Politično okrajno oblastvo naj na podlogi imenja uradnega živinozdravnika dopušča, da se zapori podvržena, glede okuženja sumna goveja živina okuženih hlevov, katera pa še ni zbolela, in pa zdrava goveja živina iz zaprtih selišč s tem namenom, da bode precej zaklana (zakon od 14. avgusta 1886, št. 171), odžene v sosedna selišča, in na bližnje železnocestne postaje, od kodar se ima dalje odpraviti v javne, pod pravilnim veterinaro-poličijskim nadzorom stoječe klavnice.

Po zanesljivem spremstvu je skrbeti za to, da ne bode mogoče, da bi tako gnana ali vožena živina med tem prišla v dotiko z drugo govejo živino ali da bi se kako živinče odstranilo. Krajevnemu oblastvu tistega kraja, kjer se ima živina zaklati, treba je za časa dati na znanje nje dovoz iz kužnega kraja.

Poboj take živine v kraji, kamer je namenjena, bodi nadziran po živinozdravniku.

- e) Zdrava živina se brez posebnega dovoljenja političnega okrajnega oblastva ne sme v okuženo pohištvo dovajati. Takšno dovoljenje sme se samo tedaj podeliti, kadar se taka nova živina spravi v poseben (osamljen), po potrebi razkužen hlev ter je moči za gotovo ubraniti vsako posrednjo ali neposrednjo dotiko med to in med sumno živino.

8. Da kuga prej potihne in da se odvrne težka izguba živinskim gospodarjem, naj si kugopazna komisija prizadeva napraviti, da se bolne in sumne živali kar najhitreje pobijejo. Pobijajo naj se pod pažnjo uradnega živinozdravnika v klavnici kužnega selišča, ali kadar bi se bilo bati okužbe in bi se torej pobijanje ondukaj nemoglo dopustiti, na lastnikovem pohištvu. Razloka, sme li se meso zaklanih živali užiti ali ne, pristoji uradnemu

živinozdravniku na podlogi njegovega ogleda. (Zakon od 14. avgusta 1886, drž. zak. št. 171.)

Pluća zaklanih bolnih živali, katerih meso se je našlo užitno, treba je odstraniti tako, da ne bode škode odtod.

Za ljudi užitno meso zaklanih goved, ki so imela plučno kugo, ne sme se iz dotičnega pohištva ali klavnice nikamer izvažati, dokler ni popolnem ohlajeno; o takem mesu izdaje uradni živinozdravnik propisane ogledne potrdnice.

Kadar se pošiljajo znatnejše množine mesa od pobitih goved z plučno kugo ali glede te bolezni sumnih goved v selišča večega trošenja, naj kugopazna komisija zanje izdaje potrdnico po priloženem obrazci.

Prihod take vožnje treba je za časa priznati krajevnemu oblastvu trošilišča.

9. Ohlapju bolnih živinčet izpostavljena klaja in slama sme se po zaukazu kugopazne komisije porabljati samo za okuženo živino, in za take živali, katere ne spadajo med govedino.

Kak izimek od tega določila sme po meri slučaja dopustiti politično okrajno oblastvo.

10. Ako se ta bolezen poistini pri gnani (popotni) čredi, naj župan ustavi nadaljšnjo gonjo ter ukaže, bolna in sumna živinčeta pod zaporo dati. Politično okrajno oblastvo naj deluje na to, da se taka živinčeta kar najhitreje zakoljejo. (Točka 8.)

Kadar se take živali prevažajo po železnicah ali na ladijah, sme politično okrajno oblastvo dopustiti, da se dalje odpravijo do takega kraja, kjer utegnejo živali kugo prestati ali kjer jih zakoljejo. Ali pri tem je skrbeti za to, da se nikakor ne dotaknejo druge goveje živine.

11. Mrtva trupla živinčet, ki so poginila za plučno kugo, in pobitih bolnih živinčet, katerih meso ni za živež, in pa za užitje nepripravni deli bolnih živali, po tem gnoj iz hlevov naj se ne izvažajo na vozeh, ki jih vleče goveja živina. Kar je prvih, naj se odstranijo na neškodljiv način, a gnoj naj se odpravi na oddaljena zemljišča ter — dokler se ne podorje — dovolj s prstjo pokrije.

Kože bolnih živinčet, ki so parnila ali pobita bila, treba je razkužiti. (Zvršitveni propis k §. 20, točka 7.)

12. Hlevi in prostori, v katerih so bivala živinčeta obolevša za plučno kugo, in kar je oprave in orodja po hlevu, morajo se predobro razkužiti

13. Stavi naj se plučna kuga samo v takih hlevih, v katerih je uže plučna kuga (zasilno stavljenje), in v pohištvih okuženih selišč, katerim preti ta kuga (pre odvrtačno stavljenje) na zahtevo in nevarnost gospodarja pod nadzorom uradnega živinozdravnika. Zaporne naredbes se s tem ne smejo nikakor kratiti.

14. Dokler kje biva plučna kuga, treba je po nje večjem ali manjem razširjenji živinozdravnika ali vsakih 8 ali vsakih 14 dni pošiljati v kužno selišče živino pregledavat.

15. Od dne počenši, katerega je bilo poslednje za plučno kugo obolevše govedo odpravljeno iz kužnega hleva, podvržena je vsa goveja živina, ki je nameščena v tem hlevu, še nadaljnji šestmesečni zapori. Kadar poteko prvi trije meseci, naj uradni živinozdravnik to živino prav dobro preišče in pregleda. Kar se najde zdrave živine, sme se porabiti za kako delo v kmetijstvu in odgnati na zakolj, a poprej je treba to naznati političnemu okrajnemu oblastvu.

Živalim, katere so prestale plučno kugo (kugo prebolevšim govedom), vžgati je beleg, kateri kaže, da je žival bolezen prestala, in katerega je po občnem razglasu na znanje dati. Nameščajo naj se take živali v posebnem hlevu ter se ne smejo v promet dati, dokler ne poteče nadaljnjih šest mesecev po izteku prve šestmesečne zapore, razven ako bi se imele zaklati.

16. Ako je v kakem večjem pohištvu več hlevov, kateri so po prostoru popolnem ločeni eden od drugega, in če se plučna kuga vname samo v enem izmed njih, podvržena je goveja živina, kar je biva v kugočistih hlevih, samo trimesečni zapori računeč od dne, katerega je iz okuženega hleva bilo poslednje obolevše živinče odstranjeno, vendar pod tem uvetom, da je imela ves čas svoje posebne strežnike.

Dokler traja ta zapora, dopušča se, po vpodanem naznanilu na politično okrajno oblastvo živino, kar je biva v kugočistih hlevih, porabljati za kako kmetijsko delo in pa odganjati jo živo kam, kjer bi se precej zaklala.

A kadar se kuga prikaže v več hlevih takega po-
hištva in ne v enem samem, podvržena je vsa goveja
živina, kar se je nahaja pri hiši, šestmesečni zapori ter
je nanjo uporabljati določila točke 15.

Hlevi, kar jih je pod eno in isto stricho, štejejo se
za en sam hlev.

17. Štirinajst dni po izteku opazovalne dobe, usta-
novljene v točkah 15 in 16, ali po popolnem izpraznjenji
hleva in opravljenem razkuževanju okuženih hlevov naj
politično okrajno oblastvo proglasi, da je kuga minila,
ter naj gospodarju vrne svobodno in neovirano pravico,
razpolagati se živino, kolikor je še ima.

O zvršenem razkuževanju naj uradni živinozdravnik
političnemu okrajnemu oblastvu poroča.

*(Tako se glasi ta paragraf vsled ukaza navedenega
zgoraj pri §. 18.)*

K §. 29.

d) Smrkavost (črvivost), pri konjih, oslih in
mezgih.

1. Da so smrkava (črviva), naj živinski zdravnik
šteje ne samo tista živinčeta, pri katerih se vidijo na
nosni sluznici ali v koži vozgrivi vozli ali uže celo vo-
zgriva (črviva) ulesa, nego tudi taka, ki kažejo znamenja,
po katerih večak more spoznati, da se razvija smrka-
vost (črvivost), ali da se stoprv začinja. Take konje
treba je brez odloga ubiti (§. 29 zakona).

2. Ako uradni živinski zdravnik na podlogi bole-
zinskih znamenj, kar jih vidi, ne more za gotovo spo-
znati, da je smrkavost (črvivost), a se mu živinče zdi
sumno smrkavosti (črvivosti), treba je odločiti ga, djati
pod hlevni zapor in oblastveni nadzor, dokler se stanje
za gotovo ne razloči, ter dati mu posebnega strežnika.

Za to živinče naj se rabi posebna hlevna oprava.
Ako se taka bolna živinčeta najdejo, da se kakó zoper
prepoved uporabljajo, delati je z njimi po določilu §. 29.
odstavka 6.

3. Kadar se znamenja smrkavosti (črvivosti) razloč-
eje razvijo, treba je precej ukreniti, da se živinče ubije.

4. Ubije naj se živinče tudi, če ostane čez 6 tednov
sumno ter lastnik neče plačevati nadaljnih troškov ob-
lastvenega nadziranja (§. 29, odstavek 2. zakona).

5 Občasni ogled smrkavosti (črvivosti) sumnih, opazovanju podvrženih živinčet naj uradni živinski zdravnik najmanj v vsakih 14 dnevih opravi. Dokler teče čas opazovanja, ne smejo ti konji brez dovolitve političnega okrajnega oblastva devati se v druge, nego v odkazane jim hleve in pristaže ali suhote.

6. Politično okrajno oblastvo sme dopustiti, da se pod opazovanjem bivajoča živinčeta, ki so zdrava videti, znotraj mejnikov dotičnega selišča v kaj porabijo vendar samo pod tem uvetom, da se živinčeta na dajo v tuje hleve, niti za malo časa ne, in da jih bode moči imeti oddaljene od drugih konj.

Ako gospodar ukrenjenih ukazil natančno ne izpolni, naj mu se živinčeta denejo pod hlevni zapor.

7. Tiste, ki imajo delo s strežbo živini, sumljivi da je smrkava (črviva), treba je podučiti, kako se ta bolezen prijemlje človeka in kaka nevarnost lahko odtod nastane.

Kdor ima posebno na rokah in na obrazu kožo opraskano ali obraženo, kako rano, kak ules ali tvor, kako razpoko, ne sme se jemati, da bi takim živinčetom stregel.

Strežniki naj gledajo, da si telesnih golin ne onečedijo s tvarinami, ki jih bolna živinčeta izločajo iz sebe, ter pazijo se, na ravnost vdahnuti v se soparico, ki jo izdihajo ta živinčeta, dalj časa ostajati v takem hlevu ali celo v njem spati, ali z odejami takih živinčet sami ogrinjati se.

Vselej, kadar imajo kak opravke pri sumnem živinčetu, naj se skrbno osnažijo in oblačila očistijo in po tem si roke z raztopino karbolne kisline izmijejo.

Takšna raztopina bodi torej vsegdar pri roki v dotičnih hlevih.

Strežniki živinčet, za katera se je našlo da so smrkava (črviva), morajo si oblačila razkužiti dati.

8. Ako se smrkava (črviva) živinčeta ali živinčeta z znamenji, na katera se opira sum smrkavosti, zateko kje zunaj mesta, kjer navadno bivajo, treba je po propisu sročiti uradovanje glede njih na mestu, kjer so tako najdena.

Ako njih navadno stajališče biva v drugem političnem okraji, priznani je to dotičnemu političnemu okrajnemu oblastvu, da ono stori, česar bode nadalje potreba.

9. Kadar se je v kakem selišči na več živinčetih prikazala smrkavost (črvivost), ali če okolnosti tako nanašajo ter se je bati, da je kužnina dalje zatrošena, naj politično okrajno oblastvo ukaže uradnemu živinskemu zdravniku pregledati vse konje, kar jih je v dotičnem selišči ali posameznih njega delih.

10. Mrtva trupla smrkavih (črvivih) živinčet treba je — ne odvzevši nobenega dela in s križema razprezано kožo — po termičnem ali kemijskem potu neškodljivo odstraniti, ali pa kakor trupla živine za vraničnim prisadom zbolele zagrebsti.

11. Okužene hleve, priprave in posode, orodje itd. treba je kaj dobro in natanko razkuževati, ker ta kužnina ima veliko odpornost in se težko pokonča; poškodovane ali brezcene lesene priprave in posode, oglavnike ali povodce, konopce in vrvice, podproge, odeje, opravo konjsko bode najboljše sežgati.

Ako je v hlevu, namenjenem za večje število živinčet, bilo samo eno smrkavo (črvivo) živinče, in če le to ni premenilo svojega stajališča, dovolj bode, če se to stajališče in pa bližnji stajališči z obeh strani razkužijo. Kadar ni tako, treba je velike hleve kakor tudi sploh manjše hleve v vseh delih razkuževati.

Razkužbo je raztegniti tudi na ojesa, h katerim so smrkavi (črvivi) konji bili pripreženi, na vrvi in lance ali verige, po tem na voze, na katerih se izvaža mrtvečina, in pa na ljudi, ki so pri tem delo imeli.

12. Da je bolezen nehala izreči je tedaj, kadar so vsa smrkavosti sumna živinčeta ali ubita ali pa ozdravela, kadar se med živino opazovanju podvrženo, dokler trpi to opazovanje, ne prikaže nobeno sumno bolezensko znamenje ter so razkužbene naredbe izvedene in zvršene.

K §. 30.

e) Osepnice ovčje.

1. Ako se poistini, da so v kateri čredi ovac osepnice, napraviti je, da se bolne živali odločijo od zdravih in če je moči le-te porazdele, u za oba razdela ukazati hlevni zapor.

2. Dopustiti se sme v okolnostih, pri katerih zanos kužnine ni mogoč, da se na pašo gonijo, kar je še videti zdravih ovac.

3. Iz zaprtih hlevov sme se ovčji gnoj spravljati samo po takih potih in na taka zemljišča, na katere ovce iz zdravih pohištev ne prihajajo, ter se je pri tem držati vseh zapovedanih pazil in previdnosti.

4. Klaja ali piča in steljivo, ki je v kužnem hlevu in na podu njegovem, ne sme se odnašati iz tistega pohištv, dokler traja bolezen.

5. Volna (ovčja), kar se je hrani v okuženem pohištvu, sme samo razkužena in v vreče spravljena iz pohištv kam odnesti se, ako dovoli kugopazna komisija ali pa politično okrajno oblastvo. Taki, ki strežejo osepničavim ovcam, ali ki prihajajo z njimi v kako dotiko, ne smejo hoditi v druge ovčje hleve. Predno odidejo iz okuženega pohištv, naj si očistijo oblačila in umijejo obutala.

6. Tujcem, nepozvanim ljudem naj se ne dopušča pristop v kužne hleve.

7. Ovce v zapor djane ne smejo uporabljati vkupnih vodnjakov, napajališč, ovčjih izpirališč.

8. Kadar ni mogoče bolnih ovac odločiti od zdravih, ali kjer je kuga močno razširjena, treba je zdravim ovcam za silo osepnice staviti (§. 30, odstavek 1 zakona) in to se mora vselej pod nadzorom uradnega živinskega zdravnika zgoditi.

9. Isto naj se zgodi, kadar politično okrajno oblastvo ukaže osepnice staviti nevarnosti okužbe izpostavljenim, doslej še zdravim čredam, da se preubrani okužba (§. 30, odstavek 2 zakona).

10. Čepivo za zasilno in preubranilno stavljenje osepnic jemlje se najbolje od lahkotno osepničavih (zmeren izpah osepnic in zmerno vročico kazočih) ovac, ki jim osepnice dozorevajo. Čepijo jim se lahko na enem ušesi ali na dolnji ploskvi repa.

11. Kadar so osepnice ovčje v katerem selišči močno razširjene, ali če so se osepnice stavile vsem ovcam, kar jih je ondukaj, tedaj naj se ukrene zapor selišča, oziroma okolice. Selišče naj se oznameni, da je zaprto.

V tem slučaju je prepovedan :

- a) izvoz ovac, klaje in stelje, kar je je bilo shranjene v kužnih hlevih, in pa ovčjega gnoja iz kužnega selišča, in takó tudi
- b) vvoz ovac v selišče in njih provoz skozi selišče.

Kak izimek od določila k b) sme politično okrajno oblastvo samo tedaj dopustiti, kadar je moči z dovolj zavarovalnimi naredbami nevarnost okužbe odvrniti.

- c) Hoja ovac na pašo med mejniki okoličnimi sme se pod uvetom dopustiti, ako se stori, česar je potreba, da se kužnina ne zatrosi med zdrave ovce sosednih selišč.

12. Ako se ta bolezen za gotovo najde med drobnico, ki se kam žene ali vozi, ustaviti je nadaljšnjo gonjo ali vožnjo ter ovce pod zapor djati.

13. Take ovce, ki so z osepničavimi prišle kako v posrednjo ali neposrednjo dotiko, naj se 14 dni imajo pod policijskim opazovanjem.

14. Da se katerim ovcam v obrano stavijo osepnice (§. 30, odstavek 3 zakona), sme politično okrajno oblastvo, ker se je odtod bati zatrosenja kužnine, dovoliti samo izimno pri osamljenih pahištvih. V pahištvih, kjer se ovcam osepnice v obrano stavijo, — kar se sme zgoditi samo pod nadzorom uradnega živinskega zdravnika, — treba je zaporne naredbe kaj strogo zvrševati.

15. Ovce od črede pod zapor djane, ki se jih osepnice niso prijele, smejo se pod nadzorom živinskega zdravnika zaklati s tega namena, da bode meso použito.

16. Trupla osepničavih ovac, ki so poginile ali ubite bile, treba je po termičnem ali kemijskem potu ali pa s tem odstraniti, da se globoko zakopljejo.

Kože se morajo razkužiti ter se smejo stoprv popolnem suhe in po tem izvažati, kadar je bolezen potihnila.

17. Okužene bleve in staje in pa vse orodje in posodje, ki se je rabilo pri osepničavih ovcah, treba je razkužiti.

18. Dokler trajajo osepnice, mora se uradni živinski zdravnik pošiljati od 8 do 8 dni v kužno selišče, ovce ogledovat.

19. Da so osepnice potihnile ali minile, naj se tedaj izreče, če so ovce, katerih so se osepnice prijele, ali ka-

terim so bile stavljene, bolezen prestale ali poginile, osepnice na njih popolnem poozdravile se ter je razkužba hlevov, stajališč in vsega orodja in posodja zvršena. Prosti promet z ovcami od okuženih čred sme se vendar dopustiti stoprv 6 tednov po tem, ko je ta kuga potihnila.

K §. 31.

f) Sramna kuga (*chancere*), opahki mehurčkov po spolovilih plemenih konj in goved.

K odstavku 4. Po okuženih okoliših mora se stan zdravja vseh plemenskih konj po uradnem zdravniku preiskati.

Kobile, ki imajo to bolezen, naj se odločijo, ter brez privoljenja političnega okrajnega oblastva, svojega stajališča ne smejo premeniti.

Hlevi, v katerih so bili konji s sramno kugo, in predmeti, ki so se rabili njim v strežbo, morajo se očistiti, kože od živinčet, ki so za to boleznijo poginila ali zarad nje bila ubita, smejo se razkužene in posušene porabljeni.

Uradni živinski zdravnik naj praviloma hodi tako živino od 14 do 14 dni ogledovat.

Ako je bolezen bila malo razširjena, naj se izreče, da je minila, kadar ni več bolnih kobil, in če so bolni ali sumni žrebci plemeni izkopljeni ter stajališča in orodja očiščena; a če je močnejše razširjena, stoprv tedaj, kadar živinski zdravnik, predno se začne spuščanje žrebcev v sledečem letu, vse plemenske konje ogleda in preišče ter najde, da so vsi popolnoma zdravi.

K §. 32.

Ako je izpahovanje mehurčkov po spolnih udih plemenskih konj močnejše razširjeno, sme politično oblastvo ukazati, da se vsi plemenski konji okuženega okoliša ali predela po živinskem zdravniku ogledajo in preiščejo.

K §. 33.

g) Garje pri konjih in ovcah.

1. Garjave konje je odločiti ter naj se zanje uporablja posebna hlevna in čistilna oprava ali priprava.

V večjih mestih naj se jim ukrene zapor hleva.

V manjih seliščih, kjer ni velik promet s konji, smejo se garjavi konji med mejniki v delo porabljeni, vendar ne smejo priti v neposredno dotiko z zdravimi konji, niti dajati se v tuje hleve niti puščati na take pašnike, po katerih se pasejo zdravi konji ali pa ovce.

2. Brž kakor je bolezen poistinjena, napraviti je, da bode živinski zdravnik garjave konje ozdravljaj in uradni živinski zdravnik naj pazi na to ozdravljanje.

3. Ob enem, kakor se poskrbi ozdravljanje po živinskem zdravniku, napraviti je tudi razkužbo okuženega hleva ali stajališča, hlevne in snažilne oprave in priprave, odej in zapreg, ki so služile pri bolnih konjih.

4. Za neozdravne konje, ki jih je treba torej ubiti (§. 33, odstavek 2 zakona), naj se štejejo tudi garjavi konji, pri katerih se vidijo močne trdine ali odebeline po koži in splošna sušica.

5. Dovoljenje, zaklati garjave konje s tega namena, da se použije njih meso zavisno je od mnenja, katero izreče uradni živinski zdravnik.

Ako so se pri takih konjih poiskusila kaka zdravila, ki utegnejo mesu pridati zdravju škodljivo svojstvo, treba je prepovedati, da se ne zakoljejo.

6. Ko se garjavi konji zakoljejo ali ubijejo, treba je razkužiti okužene hleve in tiste priprave in reči, s katerimi so prišli v kako dotiko.

7. Kože garjavih konj, ki so poginili, ubiti ali zaklani bili, treba je, če jih ni moči oddati na ravnost v strojarnice, razkužiti ter se smejo samo do dobrega posušene drugam izvažati.

Odrta trupla živinčet, ki so crknila, ubita ali zaklana bila, in katerih meso se ni pripustilo k užitju, morajo se s poti spraviti tako, da ne bode nikake škode odtod.

8. Konji po §. 33, odstavku 3 podvrženi opazovanju smejo se, dokler so zdravi, znotraj seliščnih mejnikov v kako delo porabljeni.

9. Politično okrajno oblastvo naj uradnega živinskega zdravnika v primernih razdobjih pošilja po okuženih pohoštvih ogledovat, kako se ozdravljanje vrši in če so hlevi očiščeni.

10. Da je bolezen nehala, naj se izreče tedaj, kadar se v 6 tednih po tem, ko so bolni konji ozdraveli, ne pokažejo nikaka sumna bolezenska znamenja ter je razkužba zvršena.

11. Propisi za konje veljajoči uporabljajo se po enakem na osle, mezge in mule.

K §. 34.

1. Ako se ugotovi, da so kje ovce garjave, ukazati je zapor hleva, oziroma pašnika.

2. Ako se ta bolezen za gotovo najde med gnano (popotno) čredo, treba je ovce v zapor djati, dokler ne ozdravijo, ako jih gospodar raji ne da zaklati.

3. Brž kakor se ugotovi bolezen, napraviti je ozdravljanje (kopanje) garjavih ovac po zdravniku (§. 34 zakona) in uradni živinski zdravnik naj pazi na to ozdravljanje.

4. S čredami ovac, ki so bile mazane, da bi ozdravele od garjev, postopati je glede zapornih naredeb tako, kakor da niso bile nikakor ozdravljane.

5. Garjave ovce smejo se prek mejnikov kužnega selišča kam drugam goniti ali izvažati samo, če politično okrajno oblastvo dovoli, držeč se primernih pazil in samo s tega namena, da se zakoljejo.

6. Striči se garjave ovce smejo; volno izvažati ni dopuščeno drugače nego samo v trdnih vrečah.

Tisti, ki so garjave ovce strigli, morajo sebe in svoja oblačila razkužiti, predno se lote strižbe zdravih ovac.

7. Točke 3, 4, 5, 6, 7 in 9 tega ukaza k §. 33 naj se na ovčje garje nalično uporabljajo.

8. Zaporne naredbe naj se prekličejo, kadar uradni živinski zdravnik izreče po poslednji kopeli, da so ovce kopanju podvržene čiste ter je propisana razkužba hlevov in oprav opravljena.

9. Ako se garje prikažejo med kozami, naj se zgornja določila nalično uporabljajo nanje.

K §. 35.

b) Vsteklina ali vsteklost domačih živali.

K odstavku 2. Ako je vstekline sumna žival kakega človeka ali kako žival uklala, ali z njim prišla v tako

dotiko, da je odtod okužba mogoča, naj se sumna žival, če se more zgoditi brez nevarnosti, vjame, kam varno spravi, a ne ubije precej, da bode mogoče veščaku ugotoviti, je li vstekla ali ni.

Varnostno oblastvo naj brez odloga ukaže tako žival v varno shrambo odpraviti in po živinskem zdravniku ogledati dati ter dalje opazovati.

Ako je taka žival bila ubita ali v shrambi in pod opazovanjem živinskega zdravnika crknila, bodi vsekakor parana ali sekcirana (§. 35, poslednji odstavek).

K odstavku 6. Dokler se živali po živinskem zdravniku preiskovane najdejo zdrave, ter ne kažejo v svojem vedenju nikake premene, ki bi vzbujala sum vstekline, smejo se med mejniki dotičnega selišča v kaj porabljati.

Ako nastopijo take premene, naj se to precej naznani, ter živali imajo odločene in zaprte, ako jih lastnik ne da precej ubiti. Če je ugotovljeno, da so vstekle, treba jih je ubiti.

Stajališče takim živalim izpreminjati, dokler bivajo pod opazovanjem, je prepovedano.

K odstavku 8. V obrano ukazaue naredbe, — dokler sum vstekline pri pohajajočem psu ni za trdno odstranjen, — naj se raztegnejo na vsa selišča, po katerih se je vstekli ali vstekline sumni pes klatil, in na tista selišča, ki so do 4 kilometrov od onih oddaljena. Veljajo naj te naredbe najmanj tri mesece. Izimek od tega sme politično okrajno oblastvo dopustiti samo glede pastirskih in lovskih psov, vendar samo za ta čas, dokler se po svojem namenu primerno uporabljajo, in za tisti kraj, v katerem se uporabljajo.

Prostori, v katere je bila kaka vstekla žival djana, morajo se kaj na tanko razkužiti. Lesene stvari, ki so se rabile pri vsteklih psih in mačkah o njih bolezni, in pa slama njih ležišča treba je sežgati, a železno orodje in posodje izžariti.

S trupli vsteklih živali je ravnati kakor z mrhovino živali z vraničnim prisadom.

K §. 36.

Ako se med razstavljenjo klavno živino najde sum kužne bolezni ali za trdno ustanovi, da se je taka bo-

lezen v njej vnela, treba je najpred bolne in sumne živali od drugih okužbi podvrženih odločiti.

Prostore, v katerih so bivale živali s kužno boleznijo, treba je po propisu podvreči čiščenju in razkuževanju.

K §. 38.

O posledku (podatku) cenitve naj se naredi zapisnik v katerem je poočititi cenitelje in vrednosti, katere so oni izrekli, in pa da so cenitelji bili v prisego vzeti.

Zapisnik in na temelji zapisnika po prilogi V sestavljeno cenilnico naj podpišejo udje kugopazne in ceniteljske komisije ter pošljejo političnemu okrajnemu oblastvu.

K §. 39.

Paranje trupla naj se vrši z vso paznostjo in natančnostjo. Preiskovanje naj se ne stesnuje samo na nos in njega postranske votline, na žleze kožne in mezgovnice, temuč mora raztegniti se na vse telesne votline in na organe, kar jih je v njih.

O najdenji je sestaviti zapisnik, v katerem bodi kratkoma in določno in sicer pod posebnimi številkami povedano, kako se je vsak del našel izpuščaje splošno naznambo patologijskih procesov.

Po dokončanem paranju naj uradni živinski zdravnik na zapisnik da svoje mnenje o slučaji.

Ako se v presoji slučaja pokaže raznomislije med uradnim in tistim potrjenim živinskim zdravnikom, katerega je gospodar ubite živali dal privzeti, tedaj je merodavno mnenje dovprašanege deželnege živinskega zdravnika.

K oddelku VIII.

Kazensko uradovanje je z vso povspešbo upotiti in dognati.

Politična in pomorsko-zdravstvena oblastva naj glede takih kaznivih dejanj, ki spadajo v pristojnost sodišč, v očeh imajo določila kazensko-pravdnega reda z dne 23. maja 1873 (drž. zak. št. 119) in izvršitvenega propisa z dne 19. novembra 1873 (drž. zak. št. 152).

K §. 46.

K odstavku 4. Živino, s katero se je v §. 5 omejena prepoved vvoza prelomila, treba je najpred na posebnem mestu odloženo hraniti ter preiskovanju po živalskem zdravniku podvreči.

Ako se najde, da je živina kužne bolezni sumna ali zares kužna, ravnati je z njo v živinozdravno-policijskem oziru po propisu, danem za dotično živalsko bolezen po deželah, za katere velja ta zakon.

Meso, o katerem se verovno izkaže, da je popolnem nesumnega izvira, in ki se najde užitno, treba je s privolitvijo stranke precej prodati.

V vseh drugih okolnostih mora se uničiti.

Druge živalske surovine treba je v zapor djati in razkužiti, dokler se ne rzsodi o njih propadu.

Ako se vendar poizve, da surovina ta izvira od živali, ki so imele tako prijemljivo bolezen, glede katere so v deželah, koder velja ta zakon, dana posebna ukazila, kako ravnati s surovino od bolnih živinčet izvira-jočo in v kaj se sme taka surovina porabljeti, tedaj je z začasno surovino postopati, kakor velevalo le ta ukazila.

K §. 49.

V oziru na povračilo škode naj politična in pomorsko-zdravstvena oblastva pazijo sosebnost tudi na škodo državni blagajni s kaznjivim dejanjem storjeno, in to ne samo v kazenskih rzsodkih, kateri pristojne njim, nego tudi v takih kazenskih slučajih, v katerih so sodišča pristojna, ter v poslednjem slučajih napotiti to, kar je v obveljavo pravice do povračila pred kazenskim sodiščem, ali pa v civilni pravdi potrebno.

P o u k

o znamenjih, katera kažejo kužne bolezni imenovane v §. 1. zakona z dne 29. februarja 1880 (drž zak. št. 35) z govejo kugo vred.

1 Bolezen na gobci in parkljih pri goveji živini, ovcah, kozah in svinjah.

Ta bolezen nastopa samo po okužbi in se razodeva s tem, da se na sluznici gobca izpahnejo mehurčki in ulesa (tvorovi) in na koži in svitku ali venci od parkljev in med parklji.

Pri ovcah, kozah in svinjah oglašča se ta bolezen poglavitno kot bolezen na parkljih, a pri goveji živini kot bolezen na gobci in na parkljih.

Sluznica od gobca je otekla in pokrita s sluzjo ali glenom, ki se vleče kakor nit; hrana se živali največ upira in prežvekovanje ustavi, mleka se pri kravah manj izloča. Na brezzobem kraji gornje čeljusti, na konci jezika, na sluznici od usten in ostalih delov gobca pri preživačih, na rivci pri svinjah izpahnejo se mehurčki in mehurji, napolnjeni od početka z bistro, pozneje bolj motno močo ali tekočino, potlej popokajo, da ostajajo za njimi rudeče rane; žival težko uživa in zveči klajo.

Pri kravah se enaki spuščaji ali opahki, kakor na gobci, prikažejo tudi na vimenu.

Parklje dobi žival bolj vroče, občutljivost na svitku in med parklji je večja, na močnejše rudeči koži teh delov pokažejo se, kakor na gobci, mehurji, ki hitro popokajo, puščaje za sabo rane. Žival kaže napeto hojo, rada polega ter se le s trudom premika z mesta. Pri svinjah se vnetica včasih razširi od parkljev do bicla; zlasti pri gnanih svinjah se parklji radi olupijo in izzujejo.

2. Črtnica ali prisad na slezeni ali vranici, tudi metljaji pri kmetijski domači živini.

Črtnica ali prisad na vranici je kužna ali prijemljiva bolezen, ki se najraje prikaže pri goveji živini in

ovcah, redkeje pri konjih, kozah in svinjah, prav hitro teče in najraje s smrtjo konča; sosebno o poletnih mesecih se oglašča ter je v nekaterih krajih udomačena.

Prikazi (znamenja) so različni po vrsti živine, katere se loti, in po delih telesa, kateri so poglavitno zadeti. Vкупno pri vseh oblikah črhnice je to, da bolezen hitro teče. Kadar živinčeta med eno in isto živino nagloma poginejo v krajih, kjer se prisad na vranici rad oglašča, mora to uže samo obuditi sum te bolezni.

V slučajih, kjer bolezen najhitreje izteče (krvna mrtvoudnost) ter se zlasti primerja pri govedih in ovcah, zgrudijo se živali, ki so bile poprej videti zdrave, kakor zadete od mrtvoudnosti ter poginejo največ uže v nekaj malo minutah

Kadar bolezen nima tako naglega teka, kakor to biva sosebno pri govedih in konjih (vročica vraničnega prisada), začne se poprej zdravi živali mahoma hrana upirati, kravam pojemlje ali se posuši mleko, začno se tresti, celo stresa jih mraz, vročina je po životu neenako razdeljena in se izpreminja, udje se zmikajo (utripljejo), žila hitro bije; vidi se velika omama ali nasproti razburjenost, vidne kože sluznice so temno - rudeče, včasih krvava driska; konji imajo najraje vjed ali koliko, ovce krvomok.

Bolezen konča najraje s smrtjo ter traja nekaj ur do več dni.

Ne redkokrat vidijo se pri bolnih živalih poleg znamenj prisadne vročice razsežna ulesa na koži po različnih delih telesa (prisadni šen) ali opisane bulaste otekline (črmi) v koži in v sluznicah, ki se včasih ognoje ali prisadno razpadejo, a včasih zopet nagloma zginejo, kar splošno trpljenje še poviša. Zavisno od mesta teh otokov kažejo se raznovrstni narušaji ali uoteži; težko sopenje, žival ne more scati ali iztrebiti se itd.

Pri tej vrsti črhnice ali vraničnega prisada pogine sicer — samo na sebi še prav obilo živine, vendar manj nego pri črhnici mrtvoudu in vročici.

3. Plučna kuga goveje živine.

Plučna bolezen je svojina goveje živine, počasi gnijoča, kužna vnetica pluč (plučnica), ki se po navadi kot

kuga vname, ter v hlevih, kamor se pritepe, dokaj živine pokonča.

Začetek bolezni je neznaten; stoprv po nekem času prikaže se kratek suh kašelj, ki postaja pozneje bolj pogosten, zamolkel, hripav in boleč. Temu se pridruži hitreje in trudno sopenje, živinče manj je in mleka manj izloča.

Ti prikazi skup so sami za se dovoljni, obuditi sum plučne bolezni, sosebno če se opazijo pri novi goveji živini, kar se je pridobi k domači živini, ali pa nekaj časa potem, ko se je kaj nove živine prignalo, med govedi, kar jih je poprej bilo.

Za nekaj časa (prej ali pozneje) pridruži se vročica; žila hitreje bije, je napeta, bitje srca ni čutno ali pa tolčeče, smrček je suh; živali se jed upira, neha prežvekovati; sope če dalje težje; prsna stena postaja občutna, če se pritisne; živali stoje z naprej molečo glavo, odprtimi nosnicami, široko razstavljenimi prednjimi nogami, ter se kar ne ulegajo ali samo za malo časa s podloženimi ali pred se stegenimi nogami; stokajo in ječe pri sopenji in bruhajo kašljaje včasih dokaj vlečjivega glena. Krava breja blizupородna rada povrže. Kadar je bolezen huda, ali taka, da žival pogine, shujša se močno in oslabi; večkrat se prikaže proti koncu močna driska.

Bolezen traja do časa, ko žival popolnem ali nepopolnem ozdravi ali pa pogine, neenako med 5 in 12 tedni.

4. Smrkavost (črvivost) pri konjih, oslih in mezigih.

Ta bolezen je svojina konjska ter se začne samo vsled okužbe. Ako se premembe, kakoršne nastajajo po ti bolezni, prikažejo na sluznici dihal, posebno nosne otlina, imenuje se smrkavost, a če se vidijo v koži, imenuje se črvivost (podkožna črvivost, kožni smrkelj). Obe obliki te bolezni nahajata se ne redko pri eni in isti živali. Ta bolezen po navadi počasno teče, redko kdaj hitro.

a) Smrkavost. Najčešče biva smrkavost na nosni sluznici ter se tedaj imenuje nosna smrkavost.

Znamenja so ta le:

1. od začetka cedi se praviloma na eni strani iz nosa tenka, sluzovita, zelenkasto-rumena ali siva, pozneje lepljiva, gosta, grudasta, grda tekočina;

2. pokažejo se vozlasti bunkasti otoki v goltanci, za lešnik pa celo tudi kurje jajce debeli in debelejši, ki so trdi, neboleči in malo gibki ter tiče na tistem mestu, od koder se cedi iz nosa;

3. vidijo se mali trdi vozli na sluznici nosne otlina, sosebnost na hripelji, iz katerih se razvijajo okrogli, s početka ploski tvorovi. Ti tvorovi se kmalu vglobijo ter kažejo vzvišen, rekel bi ogrizen rob ali kraj in grdo sivo-rumeno dno, stekajo se pri gostejšem robu ter imajo podobo večjih, nepravilno zanožinastih ules ali tvorov. Te premembe, če so blizu vhoda nosne otlina, zapazijo se že z očesom, a če tiče višje, opipajo se lahko s prstom.

Uže samo eno teh znamenj, če se najde na živinčetu, dela ga to smrkavosti sumno; a če se zapazi ob enem več takih znamenj, ni več dvoma, da je smrkavo.

Smrkelj ali vozger razvije se včasih najprej v plučah, v sapniku in v jabolku ter se imenuje plučni smrkelj. Tako živinče diha polagoma če dalje težje, ima suh, otel kašelj ter se hujša. Meseci lahko preteko, predno se tem znamenjem pridružijo znamenja smrkavosti ali črvivosti. Tako na videz nadušljivo živinče mora se šteti za sumno smrkavosti, če je poprej bilo prišlo v dotiko s smrkavo (črvivo) živino.

b) Črvivost (kožna smrkavost). Tu se prikazujejo na različnih mestih života male, okrogle, neboleče, za lešnik ali oreh debele rastoče gnojavice ali bule, ki kmalu predro kožo ter vlečljivo, rumenkasto ali gnojasto tekočino cede in delajo tvorove z debelejim, vzvišenim krajem in nečistim (špehastim) dnom, ki so če dalje večji ter izločajo vlečljivo, grdo, lepljivo tekočino. Med bulami in tvorovi narejajo se včasih vrvoviti otoki, pogostoma tudi bunkaste otekline žlez na prsih in dimljah.

Včasih se pokaže na eni ali drugi nogi, sosebnost na zadnjih udih razširjena, močna oteklina, na kateri se potlej narede bulasti ali vozloviti otoki in iz teh se razvijejo črvni tvorovi.

Kadar črvivost uže dalje trpi, živinče začne hujšati, kratko sopsti, ima kratek, mlohav kašelj; videti je slabo,

dlaka mrtva in brez svetlobe; po udih, na grodih in po trebuhu delajo se testovite otekline in živinče naposled pogine od same medlosti in onemoglosti.

Včasih se znamenjem črvivosti pridruži huda vročica in v takem slučaju utegne živinče uže po 8 do 14 dneh boleznii poginiti.

5. Osepnice ovčje.

Osepnice pri ovcah so prav nevarna bolezen z vročico in opahki, ki se začenja samo po okužbi ter se kugovito oglašja.

Nekaj dni po okužbi prikaže se pri ovcah neka mlohavost in otožnost, jed se jim upira, prežvekovati nečejo, solze teko iz oči, a neka sluz jim gre iz nosnic, sopejo hitreje in srce hitreje tolče, telesna toplota se jim poviša. Dan po tem, dva dni prikažejo se po mestih kože, kodar je manj volne, sosebnop glavi, okoli oči in gobca, na notranji ploskvi prednjih in zadnjih stegen, na prsih ali grodih in po trebuhu male, rudeče maroge kakor od boljšjega pika, ki postajajo v prvih 2 ali 3 dneh po tem za grah ali bob debeli vozli, ter se napolnijo nekaj dni po tem z vlečljivo tekočino ter mehurčke narejajo. Čez nekaj dni se ognoje ter naposled pošuše v rumenkaste, po tem črno-rujave hraste, katere se čez 8 do 14 dni odtrgajo, da za njimi nekoliko uglobljena brazgotina ostaja.

Bolezen do časa, ko hraste odpadejo, traja 3 do 4 tedne.

Pri nekaterih ovcah se razvije kaj obilo osepnice s silno vročico in močno vnetico kože; osepnice se tedaj tikoma drže ena druge, narejajo naposled večje ploskve, kakor bi en sam tvor bil ter posezajo včasih tudi na sluznico žrela in sapnika.

6. a) Sramna kuga (*chancre*) plemenih konj.

Sramna kuga je kužna ali prijemljiva bolezen, ki biva samo pri plemenskih konjih ter se samo po spoji ali plemenjenji dalje razširja.

Najprve premene vidijo se na spolovilih. Pri kobilah se opazi, da se dalj časa, hudo pojajo in da jim se iz poručene sramnice cedi nek sluzast in sluzasto-

gnojast iztok; kmalu po tem se pokaže po sramu mehka, testovita otekline; na vходу sramnice narede se mehurčki, iz katerih postanejo pozneje tvorci, ali pa male, bele maroge; kobile se večkrat poščivajo živo gibaje s sramom.

Žrebci kažejo živeje spolno gnanje, večkrat se poščivajo, izpuščaje vendar le malo mokrice; ustje poscala je močnejše rudeče in oteklo; iz njega se včasih cedi vlečljiva sluz ali glen. Na želodu, rasteh in mošnji narede se včasih mehurčki ali tvorovi.

Po različno dolgem času pokažejo se tako pri kobilah kakor pri žrebcih na raznih mestih kože ploske, trde, neboleče, primeroma kakor tolar velike otekline, ki se polagoma ali naglo zopet izgube. Po daljšem teku boleznii zapazi se neka slabost na zadku živinčeta; če počiva, izpreminja pogostoma zadnji nogi, opoteka se gredoč v križu, težko po konci vstane, če se je bilo uleglo ali je hromo na eni ali drugi nogi.

Ne redkokrat se omrtvoudijo drugi deli telesa, eno ali drugo uho, prednja ali zadnja ustnica, zgornja trepannica ali rep.

Živinče rado je, vendar znatno shujša, dlaka postane razmršena, brez svetlobe; naposled se pokažejo otoki na dolnjem trebuhu in po udih kakor od vodenice, pri žrebcih na mošnji in vampu; naposled tak konj po dolgi boleznii pogine.

b) Opahki mehurčkov po spolovilih plemenih konj in goved.

Ta bolezen kaže okužljiv oprh ali spuščaj po spolovilih konj in goved, kateri se po spoji (plemenjenji) dalje širi

Pri ženskih živinčetih pokažejo se na sramu mali mehurčki, ki počijo ter se izpremene v površna mala ulesca ali čire, ki se naposled zakrijejo s tenkimi hrastami, da se pod njimi zaceli. Iz sramnice se cedi bolj ali manj obilen, sluzast ali gnojast iztok, osramje in presredek je včasih otekel.

Pri moških živinčetih izpahne se na različnih mestih rasti (člena); ta spuščaj izteče kakor pri kobilah in kravah; ponavadno je na zalupi (prednji kožici) videti testovit otok

Splošnega občuta to ne moti ni pri ženskih ni pri možkih živinčutih; bolezen hitro teče ter se končava v 3 do 4 tednih z ozdravo.

7. Garje pri konjih in ovcah.

Garje so prijemljiva bolezen na koži, ki se pri konjih in ovcah (tudi pri kozah) oglašča kot kuga.

a) Konjske garje. Na raznih mestih kože, sosebno na glavi, vratu, plečih, pa tudi po drugih delih života naredo se s početka mali vozlički, nad katerimi in okoli katerih dlaka poizpada ter postajajo odtod plešine, pokrite z luskami. Vsled silnega srbenja se konji neprestano drgnejo ali čehlajo, grizejo in ščipljejo; odtod postane koža gubava ali nabrana, ranjava ter se malo po malo pokrije z debelimi hrastami. Z mest izvirno zadetih širi se bolezen dalje, tako da se naposled utegnejo opahki prijeti vse kože celega života.

Kadar koli se na konji vidi, da mu se je po telesu izpahnilo in da ga hudo srbi, sumiti je, da je garjav.

b) Ovčje garje. Garjave ovce se drgnejo, čehlajo in ščipajo ter s tem razodevajo, da jih močno srbi, sosebno tedaj, kadar so se ugrele. Kadar se zapazi silna srbečica pri več ovcah ene črede, sumiti je uže zaradi tega samega na garje ter nastopi dolžnost, stvar naznati. Na tistih mestih po kozah, na katerih se je izpahnilo, bivajo mali vozlički, mehurčki in mozolji, pokriti z luskami in hrastami, s katerimi se razrahljana volna lahko privzdigne. Runo postane kodravo ali kuštravo, volna je sem tertje zalepljena, poizpada mestoma ter pušča lise in plešine, na katerih je koža debelejša in pergamenasta.

Kadar bolezen dalj časa traja, postane koža debelo-hrastava in vsled drgnjenja in praskanja krvaveča, in plešivost sega dalje in dalje. Ako se bolezen pusti brez ozdravljanja, ovca omršavi in shudi ter pogine naposled od onemoglosti.

8. Vsteklina pri domačih živalih.

Vsteklina je prijemljiva, hitro tekoča bolezen, najraje pri psih, ki se po vgrizu vsteklih živali, sosebno vsteklih psov dalje razširja.

Prikazi vstekline so v poglavitnem pri vseh živalih enaki. Najbitnejša znamenja v največ slučajih so: razburjeno, togotno vedenje, velika razdražnost, nagnjenje k grizenju ali ujedanju ali pa k bodenju, trkanju itd. (prava vsteklost ali besnost), v drugih slučajih se kaže vendar omahlost, slabost, omrtvoudba različnih delov telesa, sosebno zadka; takrat žival ni tako močno grizljiva (tiha vsteklost).

a) Pasja vsteklina. Kar se najpred opazi, je to, da se pes drugače vede; postaja čmeren in neprijazen, nepokojen in plašljiv ali len in zlovoljen; pogostoma se kam skrrije ali zaleze, posluša svojega gospodarja le nerad in kakor bi hotel uteči mu; manj je ali celo ne je, nasproti bi rad kaj ne užitnega ali neprebavnega, kakor les, slamo, perje, usnje itd. pogoltnil ter mrzle stvari, kamenje, kako kovino itd., vodo, tudi svojo scanico lizal.

Ta znamenja, ki uže sama delajo psa sumnega vstekline, trpe en dan dva dni, na to psa še boljše žene, da bi ušel iz doma in okoli klatil se; začne hučo grizti in klati, sosebno pse, mačke in večje domače živali; glas mu je zdrt, hripav; kadar laja, kratko zalaja ter po tem v višjem glasu zateguje in tuli. Ti prikazi opazujejo se popadkoma; v takem popadu postane popolnem brez zavesti; v presledkih med popadki pes mirno leži in ždi, a moči je s hrupom, če ga zadeneš s palico, s preživo svetlobo itd. storiti, da vzdijva. Da bi se vstekel pes prav res vode bal, to ne biva; za hrano ali jed celo nič ne mara, nasproti bi če dalje raje neprebavne, celo gnjusne stvari požiral.

Pes hitro hujša; videti je čuden, oči so mu kalne, vdrte, dlaka brez svita in kuštrava.

Naposled mu se zadek in spodnja čeljust omrtvoudi in oslabi, popadki ne trajajo tako dolgo in niso tako silni in pes pogine največ med 5. in 7. dnem bolezni.

Ta znamenja se opazujejo najrazločneje pri pravi vsteklosti ali besnosti.

Pri tihi vsteklosti ne kažejo se tako razločno znamenja grizljivosti, potepanja, vzburjenosti in nemirnosti; bolna žival je bolj tiha in otožna ter se rano prikaže slabost in mrtvoudnost.

Znamenja, ki vzbujajo sum vstekline, so ob kratkem povzeta ta le, s početka: izpremenjeno vedenje psa, iz-

premenjena požrljivost, pozneje: sklonost, kam uiti in potepati se okoli, očitna grizljivost, izpremenjen glas in da se ta znamenja popadkoma povišujejo.

b) Mačja vsteklina je podobna pasji; očitna je sosebno velika nepokojnost teh živali in njih silna grizljivost.

c) Konjska vsteklina. Navadno si konj o začetku bolezni gloda tisto mesto života, kjer ga je vstekla žival uklala; konj postaja nemiren, razburjen in plašljiv; včasih mu se razdraži spolni pogon; jed se mu začne upirati, požira težje, glas mu je zdrt in hripav; prikaže se božjastna zvišavica, tudi krč. O pravih popadkih vsteklosti konj rita in udarja, grize opravo, vjeda celo v svoj život, da si po kak kos kože odtrga, ali se vsaj do krvi vščipa, ter popada tako tudi druge živali. Sope hitreje, iz gobca se cede pene in slino, glas postaja zdrt in hripav. V nadaljnjem teku bolezni postanejo popadki krajši in slabiji, žival hitro propada; oslabi mu, naposled omrtvoudi mu se zadek. Od te dobe konj največ leži ter pogine 4. do 6. dne bolezni.

d) Goveja vsteklina vjema se glede prikazov v poglavitem s prikazi. kakoršni se vidijo pri konjih; grizljivost se pri govedih sicer ne razodeva, a nasproti bodejo in trkajo z rogmi, o katero si bodi reč ali žival.

e) Ovčja in kozja vsteklina. Te živali o začetku vsteklosti kažejo nemir, razdražen spolni pogon, srbečico po koži ter jim se neče več žreti in prežvekovati (preživati). O popadkih živali nenavadno poskakujejo, teptajo z nogami, škripljejo z zobmi, cede slino iz gobca, trkajo z rogmi; koze včasih tudi opravo grizejo. Naposled poginejo z znamenji mrtvoudnosti.

f) Svinjska vsteklina. Vstekte svinje (prašiči) so kaj hude in plašljive, čohajo se in praskajo na mestih, kjer so bile ugrizene. O popadkih vsteklosti močno se jim peni iz rivca ali gobca, sopejo hitreje, vid ali pogled jim je preteč, ter grizljivost presilna. Predno poginejo, omrtvoudi jim se zadek.

9. Goveja kuga.

Goveja kuga je vročična, jako prijemljiva, kužno šireča se bolezen goveje živine, ki prehaja tudi na ovce

in kože ter se odlikuje z lastovitim vnetjem vseh sluznih kož ali sluznic, sosebno sluznic od prebavil. Doma je v ruskih stepah ter se samo od ondot po prometu v druge dežele razširja.

Ako je živinče po bolnem živinčeti okuženo, preteče od te dobe do dobe, ko se prikažejo prva znamenja bolezni, 5 do 7, redko kdaj več dni.

Prva opazna znamenja obolenja so znamenja vročice: namreč živinče neče jesti in prežvekovati, koža mu se trese po različnih delih telesa, kožna toplina je neenako razdeljena ter se pogostoma izpreminja, sosebno po nogah, ušesih in na korénu rógov, smrček je vroč, mleko pojemlje. Živinče je otožno, mlohavo ter se ne zmeni za nič; nekatero kaže neki nemir, prestopa se, rjove in tolče z nogami.

Sluznica sramnice in osramja pri kravah je otekla, marogasto in progasto porudečena, včasi izpremešana tudi s krvavimi pikami. Po bolj rudeči sluznici raznih delov gobca, zlasti usten in na brezzobem kraji gornje čeljusti vidijo se temno rudeče, pozneje sive ali sivorumene maroge, ki se premene v površne, plitke tvore ali čire (erozije); iz gobca se cedi vlečljiv glen.

Očesna veznica je porudečena, solze se obilneje izločajo, nosna sluznica je jako rudeča, iz nosa se cedi s početka tenak, pozneje sluzasto-gnojast iztok. Sopenje je s početka le malo hitreje, in včasih živinče kratko zakašlja.

Te premene se v sledečih dnevih povišajo; živinče postane mlohavo ali slabotno ter je včasi bolj občutljivo, če ga pritisneš kje po hrbtu in bedru; sopsti začne prav hitro, da se brž zapazi, ter ječi ali stoka; kratkoma, zamolklo in boleče pokašljava. Drugi ali tretji dan po obolenji se razločno prikažejo znamenja bolezni v črevih; živinče celo nič več ne je in preživa; blato, ki se iz črev izpraznuje, postaja kakor tenak močnik, po tem tekoče, včasih s krvjo premešano ter se z nekim siljenjem, včasih uehotno iztreblja.

Bolno živinče hitro premeni svojo prejšno podobo; shujša se silno naglo; koža postane suha, dlaka zmršena, brez svita ali leska; oko upada, veznica mu postane bleđa, pogled je mlohav, otožen. Živinče če dalje

bolj slabi. leži največ s podprto glavo ter pogine navadno med 4. in 7. dnevom po zbolenju.

Močno breje krave na višji stopinji te bolezni navadno povržejo. Pri nekaterem kužnem govedu opazijo se luskasti, vozličasti ali hrastoviti opahki po različnih mestih kože; večkrat pa tudi takega spuščaja ni.

Bitni in oznamenilni prikazi goveje kuge o nje začetku so torej: vročica, mleka se manj ali celo nič ne izloča, živinče manj ali celo nič več ne je in ne prežvekuje, in pa lastovite premene na sluznici srama, gobca in nosa, kratek, pretrgan kašelj.

Kadar se ta znamenja ob enem prikažejo pri živinčetu, mora se sumiti na govejo kugo, ter je dotični človek vsekakor dolžan, stvar dalje naznaniti.

V nadaljšnjem teku bolezni je znamenito, da se navedene premembe povišujejo, da se prikaže obila, slabeča driska, da živinče težje in težje diha ter mu moči naglo propadajo.

Pri ovcah in kozah kuga takisto teče kakor pri goveji živini, pod enakimi znamenji; a pri ovcah se vsled vnetice plučne pridruži navadno še prav težavno dihanje ali sopenje.

Ako po §. 14 zakona o goveji kugi nastopi dolžnost, naznaniti vsak slučaj, v katerem se na govejem živinčetu opazi sploh kako znamenje notranje bolezni, to velja ta dolžnost uže tedaj, kadar se zgoraj navedeni prikazi vročice, pojemanje mleka brez mestne bolezni na vimenu, ali da živinče neče jesti in prežvekovati, in pa lastovite premene na vidni sluznici, ali pa driska tudi le posamič zapazijo.

2.

Zakon z dne 29. februarja 1880 št. 37 drž. zak.

kako odvrčati in zatirati govejo kugo.

S privolitvijo obeh zbornic državnega zbora ukazujem glede odvrčanja in zatiranja goveje kuge tako - le:

Oddelek I.

Kaj je narejati, da se goveja kuga ne zatrosi v dežele, po katerih velja ta zakon.

Vvoz iz okuženih krajev.

§. 1. Kadar se goveja kuga oglasi v deželi z deželami, za katere velja pričujoči zakon, meječi ali po neposrednjem prometu zvezani, tedaj se iz njenih okuženih krajev ne smejo vvažati:

- a) goveda in druge prežvekovalke (preživalke) ni žive ni mrtve;
- b) nobeni od prežvekovalk izvirajoči živalski deli, odpadki, surove tvarine, naj bodo te stvari brž po klanji (sveže, frišne) ali uže posušene.

Izimpljejo se samo siratkarski pridelki, raztopljeni loj, po tem volna (ovčja), ki je bila prana ali povapnjena (kalcinirana) ter v vreče ali cule (bale) spravljena in zavita;

- c) klaja, slama in drugo steljivo, po tem gnoj;
- d) hlevna oprava, ki je bila uže v porabi, in taka zaprega ali vprežna oprava, v trgovanje namenjena ponošena oblačila, takšno obutalo in cunje.

Seno in slamo in drugo steljivo, v katero je bilo kaj zavito, treba je precej uničiti, kakor pride zavito blago v tist kraj, kamor je namenjeno.

Za okužen kraj naj se šteje vsak tist kraj, kateri leži znotraj kroga ali kolobarja, kakoršen se načrta s polumerom 20 kilometrov dolgim iz okuženega kraja.

Vvoz iz neokuženih krajev.

§. 2. Iz brezkužnih krajev takih dežel, v katerih je kuga, sme politično deželno oblastvo me-

ječega tostranskega upravnega okoliša dopustiti, da se v §. 1 za vvoz prepovedane živali in stvari vvažajo in provažajo, vendar pod naslednjimi uveti ali pogoji:

- a) Vnašati se smejo te živali in stvari samo na takih mestih, katera se v to posebej določijo, vrh tega mora se:
- b) na vstopališči z uradno svedočbo izkazati, da dotične živali izvirajo iz neokuženih krajev, in pa da so hodile ali vozile se skozi brezkužne kraje;
- c) ta živina po uradnem živinozdravniku ogledati ter s tem zagotoviti, da je zdrava, in
- d) pri vožnji takih predmetov, katerih vvoz po §. 1, b, c, d, ni dopuščen, uradno izkazati, da ne izvirajo iz okuženih krajev in da niso shranjeni ležali v okuženih seliščih

Prepoved vvoza; mejna zaprtija.

§. 3. Ako se vendar goveja kuga prikaže v krajih, ki niso čez 40 kilometrov od meje daleč, ali če se sploh nevarno širi, naj politično deželno oblastvo meječega tostranskega upravnega okoliša sploh prepove vvoz in provoz v §. 1 imenovanih živali in stvari čez ogroženo mejo, ter ukaže mejo zapreti (mejni zapor) — če je treba tudi — z vojaškim kordonom.

Polakšice prometa.

§. 4. A deželno oblastvo meječega upravnega okoliša sme tudi v slučajih §. 3 pod uveti v §. 2 postavljenimi dopustiti prevožnjo naslednjih stvari

iz brezkužnih krajev v dežele, za katere velja ta zakon, namreč:

- a) Prevožnjo klavne živine v taka selišča, v katerih bivajo javne klavnice;
- b) prevožnjo popolnem suhih kož, kosti, rog, roženih konic ali špic in parkljev, soljenih in posušenih govejih čev, ovčjih čev za strune, neraztopljenega loja v sodih in trebušinah (vampih), kravjih dlak, svinjskih ščetin, ovčje volne in kozjih kocin, če so poslednjič naštete stvari v vrečah ali culah (balah).

Voziti smejo se pod a) in b) imenovane živali in stvari samo po železnicah ali po vodi in tako, da se pazi na posebna utesnila in na zapovedi zarad opreznosti (previdnosti) dane. V oziru na vožnjo pod a) v misel vzeto mora klavnica biti v neposrednji zvezi z železnico ali s pristajališčem ladije.

Ukazoma se dado tanje naredbe opreznosti.

V slučaju provoza sme se vstop v te dežele dopustiti samo s tem uvetom, če je izkazano, da vlada one dežele, v katero je vožnja namenjena, ne brani jej prestopiti meje.

Razkuževanje oseb.

§. 5. Kadar se je ukazal mejni zapor, morajo se take osebe, za katere je znano ali se da misliti, da so bile v okuženih seliščih, ali da so se kako dotaknile v §. 1 pod a, b, c, d imenovanih živali ali stvari, podvreči razkužbi (dezinfekciji), predno smejo stopiti v kako izmed dežel, za katere velja ta zakon.

Razkužiti je tudi robo ali prtljago takih ljudi, in voze, na katerih so se vozili.

Kužno-mejni okoliš.

§. 6. Kadar se približa kuga do manj nego 20 kilometrov daljave od meje, naj po seliščih mejnih okolišev, katerim preti nevarnost, obveljajo propisi za kužni okoliš (§. 27) dani.

Politična okrajna oblastva naj v takem slučaju ukažejo, po udeleženi mejnih okoliših pregledati, koliko je prežvekovalk, ter v razvidu ali razpregledu imeti stanje njihovega zdravja in za koliko se število teh živali poviša ali zmanjša. Za tegadel treba je napraviti živinske vpisnike ter večkrat pregledovati jih.

Naredbe proti deželam, ki so stanovitno ali pogostoma okužene.

§. 7. Prepovedan je vvoz in provoz goveje živine iz takih dežel, katere imajo pogostoma govejo kugo ter se je posebno bati, da bi se iz njih zanesla. Te dežele se ukazoma na znanje dajo.

Vvoz in provoz ovac in koz sme pod uveti §. 2 politično deželno oblastvo dotle dopuščati, dokler kuga razgraja 80 kilometrov od meje ali še dalje, ali dokler v dotični vnanji deželi ni tako razširjena, da bi se sploh ne vidilo varno vvoza dopustiti.

Pod istimi uveti sme se tudi vvoz in provoz v §. 4 pod *b*) imenovanih živalskih delov dopustiti in vrhu tega propisati za-nje, da se o prestopu meje primerno razkužijo.

Prej imenovane živali in živalske dele treba je, kjer je koli mogoče, po železnici ali po vodi dovažati v selišče ali kraj, kamor so namenjeni. Ukazoma se določi, katerih posebnih pazil se je držati pri tem. Živalski deli po zaklanji ali sveži (frišni)

ne smejo se ni v deželo vvažati niti skozi njo provažati.

Prana ali povapnjena (kalcinirana) volna, sirat-karski pridelki in raztopljeni loj niso, kar se tiče vvoza in provoza, podvrženi nikakoršnemu utesnilu.

Za vvoz v §. 1 pod c) in d) imenovanih stvari potrebno je posebno dovoljenje političnega dežel-nega oblastva.

Naredbe proti krijumčarstvu ali kontrabantu.

§. 8. Da se ubrani krijumčarjenje (kontrabant) z govejo živino, bodi deželam v §. 7 omenjenim nasproti vsigdar poostrena pažnja na mejo.

Ukazoma se določi, kako urediti to čuvanje mej.

Ako je treba, naj se vojaštvo v pomoč pokliče.

Živinski kataster.

§. 9. V okoliši meječem s temi deželami naj cesarski živinski zdravniki (živinolečniki, živino-zdravci) po pasu 30 kilometrov širokem s pripo-močjo plačanih in prisežnih pregledovalcev osnu-jejo kataster o številu goveje živine občinam in grajščinam.

Ta kataster naj pregledovalci imevajo v razvidu ali razpregledu, orožništvo naj ga prigleduje in okrajna oblastva naj pazijo na to, da se prav piše.

Vsakemu govejemu živinčetu, kar jih je v tem mejnem okoliši, mora se vžgati znamenje, in če se kam odžene iz mesta svojega, mora v izkaz imeti svoj popotni list.

Občine in grajščine imajo dolžnost, pri zvrše-vanji teh naredeb sodelovati.

Razsodbe kas. dvora: V §. 9 odst. 3 se ne zahteva potni list tudi za tako živinče, katero preide iz posesti enega lastnika v posest drugega, pa na tistem mestu ali kraju bivajočega (z dne 6. marc. 1882 št. 13457 ex 1881).

Kdor opusti ponoviti vžgano znamenje, katero se je tako izbrisalo, da ga ni poznati, se ne zakrivi zoper propis §. 9 (z dne 1. sept. 1882 št. 4980).

Kdor pa opusti, živinče naznaniti, da se mu vžge znamenje, je kaznjiv (z dne 9. okt. 1882 št. 7518).

Vožnja živine po železnicah.

§. 10. Železnocestne uprave smejo znotraj mejnega okoliša, o katerem se govori v §. 9, prežvekovalke v nadaljšnjo vožnjo samo na nekih določenih postajah in na podlogi živinskih potnih listov, izdanih po propisu, vzprejemati.

Blago po morji dovažano.

§. 11. Za vvoz prežvekovalk in živalskih delov izvirajočih od njih, ki prihajajo po morji, veljajo propisi za vožnjo po suhem dani.

Ukazoma določijo se za tako blago posebna pazila ali opreznosti, katerih se bode treba držati.

Oddelek II.

Kaj je narejati, da se po deželah, za katere velja ta zakon, goveja kuga dalje ne razširja, in da se zatara.

Splošne naredbe.

§. 12. Da se ubrani dalji razšir goveje kuge, poskrbljeno je v zakonu z dne 29. februarja 1880 (drž. zak. št. 35) z določili §§. 4, 8 do 14 na to stran,

- a) da je donašati živinske potne liste za prežvekovalke, ki se hočejo v promet dati;
- b) da morajo veščaki (zvedenci) nadzirati živinske semnje, dražbe in javne živinske razstave;
- c) da se dajo propisi, kako je prežvekovalke po železnicah ali na ladijah voziti;
- d) da se preiskujejo gnane ali popotne črede;

- e) da se zvršuje ogledovanje živine in mesa;
- f) da se pazi na konjedirnice;
- g) da taki ljudje, ki imajo delo s tujo živino, z živinsko mrtvečino ali s svežimi (frišnimi) živalskimi odpadki, izpolnjujejo neke posebne dolžnosti.

Glede dolžnosti, naznanjati, da je kako živinče zbolelo ali poginilo, uporabljati je določila §§. 15 in 16 v misel vzetega zakona.

Vrhu teh naj veljajo še določila naslednja.

Previdnosti v oziru na prignana odkod goveda in na pristop
v hleve.

§. 13. V časih, ko se je bati goveja kuge, ima politično deželno oblastvo pravico zaukazati:

- a) Da se iz tujih selišč ali krajev nakupljena goveda, v nekih okolnostih tudi druge domače živali, smejo stoprv po tem dati med domačo živino, bodi v hlevu ali na paši, ko so bile poprej na odločenem mestu opazovane neki primerni čas, kakor se ukazoma določi, ter je brez vsega dvoma gotovo, da so nesumna kar se tiče zdravja.

V takšnem slučaju treba je, kjer gre za večje število živine, poskrbeti, da, kar je nove živine, dobode posebno (odločeno) strežbo.

- b) Da se mesarji in živinski kupci ne puščajo v tuje hleve.

Dolžnost naznaniti bolezen.

§. 14. Kadar je v kateri deželi uradoma razglašeno, da se je vnela goveja kuga, tedaj se v okuženih in tem sosednih političnih okrajih mora vselej, kadar koli se pri govedu znamenja notranje bolezní sploh zapazijo, to brez odloga naznaniti

občinskemu županu (grajščinskemu načelniku), oziroma političnemu okrajnemu oblastvu.

Župan (grajščinski načelnik) ima dolžnost, kakor hitro na kateri koli način zve, da je kje kako živinče zbolelo ali poginilo ter ide sum, da utegne biti goveja kuga, vsekakor brez odloga, naznaniti to političnemu okrajnemu oblastvu.

Tist okoliš, za katerega nastopi le-ta dolžnost naznanjevanja, treba je po vseh dotičnih občinah (grajščinah) razglasiti ter navesti določila to dolžnost uravnujoča in opomniti, kaj čaka tega, kdor ne bi naznanila dal.

Dolžnost naznanjevanja, po zgornjih določenih raztegnena, velja vsigdar ali neprestano v mejnih okoliših, o katerih se govori v §. 9, a vsako drugo deželno oblastvo sme po enakem tudi o sami nevarnosti, da bi se goveja kuga utegnila zatrositi, bodi za ves upravni okoliš ali za neke dele istega ukazati, da ta dolžnost nastopi.

Nagrade ali plačila za naznanila in ovade.

§. 15. Politično deželno oblastvo sme takim, kateri imajo pravico naznanjevanja a nimajo dolžnosti, postaviti za najprvo naznanilo, da je kje v seliščih, katerih se do takrat še ni bila goveja kuga lotila, ta kuga prikazala se, nagrade do dve sto goldinarjev in za ovade, da je kdo propise o goveji kugi prestopil, prignavši kam goved zoper prepoved, — če tako dejanje ima za posledico propad blaga, — do polnega iznosa čistega izkupila za propadla goveda, naposled za ovade, da je kdo te propise v čem drugem prekršil, do sto goldinarjev.

Kaj je narediti, kadar se goveja kuga vname.

Najprve naredbe.

§. 16. Župan (grajščinski načelnik) dolžan je, brž kakor zve, da je živinče za boleznijo, ki gre sum, da je goveja kuga, kje zbolelo ali poginilo, ali da se je kje očitno goveja kuga prikazala, začasno in predno dojde kugopazna ali kugosledna komisija:

- a) ta prigodek po občini razglasiti;
- b) dati ga na znanje sosednim občinam in grajščinam;
- c) napraviti, da se tist hlev ali tiste staje v zapor denejo;
- d) prepovedati, da iz tistega kraja nobeno govedo, nobena ovca in koza drugam ne prejde;
- e) ustaviti gonjo živine na pašo.

Kugopazna komisija.

§. 17. Kadar se političnemu okrajnemu oblastvu naznani, da je kje živinče zbolelo ali poginilo za boleznijo, ki utegne biti goveja kuga, ali da se je v resnici kje goveja kuga prikazala, naj ono pošlje na samo mesto političnega uradnika in uradno služočega živinskega zdravnika.

Odposlani politični uradnik, živinski zdravnik in župan (grajščinski načelnik) so vsi skup kugopazna komisija.

Ta komisija naj oveda, gre li res za govejo kugo ali ne, in če je tako, odkod se je utegnila zanesti, in kako ter kod se širi.

Odposlani politični uradnik kot voditelj kugopazne komisije naj ukaže tiste naredbe, ki jih je izvesti na podlogi tega zakona in izvršitvenega propisa, ter naj skrbi za to, da se res zvršujejo.

§. 18. Kugopazna komisija ima oblast, če ni mrtvine, bolno, goveje kuge sumno živinče dati pobiti, da se razpara ter s tem na čisto dene, če je imelo govejo kugo.

Živinče, katero se ima za tega del pobiti, treba prej, kakor je v redu, preceniti, koliko da je vredno.

§. 19. Pri goveji kugi je prepovedano, kakih preubranil ali zdravil priporočati, prodajati ali uporabljati. Razkužila se ne prištevajo preubranilom in zdravilom.

Naredbe: *a)* Kadar biva sum da je goveja kuga.

§. 20. Ako ovedbe ne pokažejo za trdno, da je kje goveja kuga, a niti ne odstranijo po vsem suma, da utegne vendar le biti, naj kugopazna komisija, dokler se drugače ne zaukaže, naredbe v §. 16 zapovedane v veljavnosti obdrži in poleg tistih še naslednje zvršiti da, namreč:

- a)* Vse koliko število goved, ovac in koz, kar jih ima tisto selišče (vas, trg itd.), naj se s primerno opreznostjo popiše ter živali ogledajo, kakšnega so zdravja.
- b)* Pohišтва ali stajališča, v katerih so sumne živali ali take, ki so bile v dotiki s sumnimi, naj se denejo v zapor, držeč se določil §. 21, pod *g)*, ter naj se jim dajo svoji strežniki.
- c)* Kadar koli katera izmed živali omenjenih vrst zboli ali pogine, treba je to brez odloga naznaniti (§§. 12, 14).

Dokler kugopazna komisija biva v tistem kraju ali selišči, naj se naznanila njej dajo.

- d)* Živali, ki cepnejo, ne smejo se zagrebsti, ne kako drugače odstraniti, dokler ni v čisto djana bit-

nost bolezni. Dotle je zabraniti ljudem in živalim dostop k njim.

Vsaka žival, ki je poginila, sme se razparati, ako se kugopazni komisiji tako izvidi.

Mrtva trupla živali, ki so cepnile ali ubite bile, treba je s poti spraviti tako, da ne bode škode odtod.

e) Goveja živina iz nesumnih hlevov ali stajališč sme se samo, če kugopazna komisija privoli, ter pod nadzorom živinskega zdravnika pobijati.

Ako se živinče zakolje ter živinski zdravnik najde, da je bilo zdravo, tedaj veljajo glede tega, kako je meso in kožo ponovčiti (v denar spraviti), določila §. 21 pod c) in d).

Ako se na zaklani živali najdejo tudi najmanji prikazki goveje kuge, dela naj se z njo, kakor veleva §. 21 pod b).

Kadar nastane sum goveje kuge na semnjih goveje živine ali v klavnicah, treba sumno živino odločiti, kakor piše zakon z dne 29. februarja 1880 (drž. zak. št. 35, §. 9).

b) Kadar je goveja kuga poistinjena.

§. 21. Kadar ovedbe v čisto denejo, da je kje res goveja kuga, naj se glede okužene hiše ali pristave (posestva, hleva, stajališča) ravna po naslednjih ukazilih:

a) Vsa kužna goveda in tako tudi vsa goveda, katera so bila s kužnimi živinčeti v enem hlevu ali stajališči ali so sicer bila z njimi v neposrednji ali posrednji dotiki, — imajoč iste strežnike, ali rabeč iste posode in priprave, ista napajališča itd. — treba je pod nadzorom kugopazne komisije neutegoma pobiti.

Tudi pristoji kugopazni komisiji, ukazati, da se pobije goveja živina, kar je biva na kakem drugem stajališči iste pristave ali tudi v drugih pristavah najbližje okolice njene, kadar se z vzrokom more misliti, da je okužba mogoča.

b) Goveda, ki so za kugo poginila, in kužna goveda, ki so bila ubita, treba je precej, ne odvezvši nobenega dela z njih trupla, po termičnem (toplotnem) ali kemijskem potu storiti neškodljiva ali — prerezavši križema kožo — zadosti globoko zakopati.

Zagrebališča, glede katerih je ravnanje po §. 42 zakona z dne 29. februvarja 1880 (drž. zak. št. 35), naj se primerno zatrdijo, da ne bode moči do njih, ter pod stražo imajo.

c) Meso takih goved, ki so bila kot kuge sumna ubita ter je živinski zdravnik po tem našel, da so bila zdrava, sme se s primerno opreznostjo, katera se ukazoma zapove, bodi v kužnem selišči samem potrošiti (použiti) ali v večja trošilišča odpraviti in ponovčiti (v denar obrniti).

d) Kože pod c) omenjenih goved, če se neutegoma vložé v vapneni lug ter razkužijo, smejo se pod nadzorom prevažati, da se precej v strojarnicah podelajo.

e) Kadar v okuženih govejih hlevih, iz katerih so bila, da se kuga zatara, pobita vsa goveda, biva nekaj malo ovac in koz, treba jih je ubiti; nadaljnji postopek z ubitimi živalmi zavisen je, kakor pri goveji živini, od tega, kako jih najde živinski zdravnik, predno so bila zaklana in po tem.

Velike črede ovac v posebnih, vendar takih hlevih, ki so v zvezi z okuženimi govejimi hlevi, smejo se razpredeliti ter se morajo na to 21 dni v zaporu imeti in opazovati.

Psi, mačke, perutnina ali kuretina in druge male domače živali naj se zunaj govejih hlevov zaprte imajo.

Te vrste živali, ki so bile v okuženih govejih hlevih, ali se dobe pod milim nebom, treba je ubiti in uničiti.

- f) Pristava ali kmetija, v katerih je še ali je bilo kaj kužnih ali s kužnimi v dotiki bivših goved, ovac ali koz, mora se s postavljenimi stražami, ako je treba, z vojaščino zapreti in poočititi z napisom „Goveja kuga“.
- g) Brez posebnega dovoljenja kugopazne komisije smejo se v okuženo pristavo ali hišo sami organi varnosti in sodne osebe, duhovni, zdravniki in babice, — zvršujoč dolžnosti svojega poklica — pripuščati.

Nasproti brez tega dovoljenja ne sme:

- aa) nobena stvar iz okužene pristave odnesti se;
- bb) noben prebivalec pristave z ostalimi prebivalci tistega selišča občiti ali iz pristave kam oditi.
- h) Vsak človek, ki odide iz okužene pristave, mora pri odhodu skrbno osnažiti se, pred vsem drugim obutalo.
- i) Tista mesta, na katerih so bivala živinčeta govejekuzna, takisto tudi stvari, ki so prišle v dotiko s takšnimi živinčeti in odpadki od njih izvirajoči morajo se brez odloga po propisu očistiti in razkužiti.

Ako se take stvari ne dado razkužiti, ali če so brez vrednosti, treba jih je uničiti.

- k) Takisto je oblačila takih ljudi, ki so imeli delo z bolnimi ali mrtvimi živinčeti ali pa pri razkuževanju, razkužiti ali, če nimajo nobene vrednosti, pokončati.

Ti ljudje morajo si telo do dobrega očistiti.

- l) Razkuževanje naj se zvrši pod nadzorom večšega (zvedenega) človeka.

Razglaševanje, da se je kuga vnela.

§. 22. V deželnih jezikih je razglasiti, da se je kje goveja kuga vnela.

Politično okrajno oblastvo naj tak dogodek po svojem okraji razglasi in sosednim političnim okrajem, v primorskih deželah tudi pomorsko-zdravstvenim oblastvom, v isto svrhu priznani.

Tako priznanilo naj se pošlje tudi občinam, za katere je mogoče, da se je kužnina utegnila vanje zatrositi; ako okuženo selišče ne leži čez 75 kilometrov daleč od državne meje, treba je tudi pristojnemu oblastvu sosedne države na znanje dati, da se je kuga vnela.

Politično deželno oblastvo naj ukaže po svojem upravnem okoliši razglasiti, da se je kuga oglasila, in ta prigodek priznani tudi sosednim političnim deželnim oblastvom, glede primorskih dežel tudi pomorskemu oblastvu v Trstu in pa takim upravnim okolišem, s katerimi biva znamenit in neposredstven promet iz okuženih krajev.

V slučajih goveje kuge, o kakoršnih govori §. 33, naj se priznanilo pošlje na vse strani, kamor je moči misliti, da bi se utegnila zanesti.

Vsa oznanila in razglasila o goveji kugi, da se je kje vnela, treba je precej opraviti in po političnem deželnem oblastvu neutegoma ministerstvu notranjih zadev na znanje dati.

Kaj je narediti v kužnem selišči ali kraji.

§. 23. Vsako okuženo selišče treba je tako poočiti ali oznameniti, da to vsakdo lahko spozna. Poleg poprejšnjih določil morajo v takem selišči veljati še naslednje naredbe:

- a) Dokler je kuga, naj se ovce in koze iz govejih hlevov izpravijo;
- b) vse domače živali, razen konj, treba je zunaj govejih hlevov v zaporu imeti; psi in mačke, ki se potepajo okoli, naj se ubijejo;
- c) osebe, katere kam iz kužnega selišča gredo, morajo se podvreči določilom §. 21, pod g) in h);
- d) iz vseh brezkužnih hlevov mora se dan na dan pokidati gnoj;
- e) prepovedani so živinski in drugi semnji in druge prilike, o katerih se po več ljudi in živali shaja in nabira; takisto se sme tudi stanovalcem okuženega selišča prepovedati, da se ne udeležijo takih zbirališč, ki bivajo zunaj kužnega selišča;
- f) goveda, ovce in koze smejo se puščati v kužno selišče samo, kadar in kolikor je take živine za živež potreba;
- g) goveda, ovce, koze in živalske surovine smejo se skozi kužno selišče po železnicah ali na ladjah samo tako voziti, da se izpolnjuje vse ono, kar je storjeno v obrano, da se kuga ne zatrosi;

h) prepovedan je izvoz in provoz sena, slame in drugih stvari, s katerimi se kužnina lahko zanaša.

Za ovijanje proizvodov ali pridelkov obrtnosti sme se mrva in slama rabiti, samo, če je bila razkužena. Kakor hitro se blago iz ovoja spravi, treba je tisto seno ali slamo precej sežgati;

i) kadar je po katerem selišči kuga močnejše razširjena, sme se okoli njega ali posameznih delov njegovih potegniti kordon, ako je treba, z vojaščino, in selišče podvreči še ostrejšim omejitvam prometa:

k) ako se kuga prikaže o takem času, ko teče poljsko delo, sme se ukazani zapor preložiti na mejnike (okolični zapor) ter stanovnikom, katerih hiše so še brezkužne, pod potrebnimi pazili oprava poljskih del s svojo vprežno živino dopustiti.

Izvod teh naredeb.

§. 24. Politično okrajno oblastvo, odnosno organi, katere ono odpošlje, naj naredbe v §. 24 našete ukažejo in za to skrbe, da se zvršijo.

Občinsko oblastvo (grajščinsko načelstvo) kužnega selišča odgovorno je za natanko izvršitev ukazanih naredeb in politično okrajno oblastvo je dolžno, v tem nadzirati ga.

Posebne naredbe za večja selišča;

§. 25. Kadar se goveja kuga po večjih mestih ali razsežnih seliščih prikaže samo tu in tam, tedaj sme kugopazna komisija, kakor naneso razmere kraja, popis živine, zapor in zavarovalne naredbe stesniti na posamezne dele mesta ali dotičnega se-

lišča ali na okuženo pohištvo ali celo tudi na okuženi hlev.

za samotne pristave ali hiše.

§. 26. Okužene pristave, ki so osamljene ali na samoti, to je najmanj 500 metrov oddaljene od vseh drugih stanovališč in pristav, smejo se, ako razmere kraja dopuščajo, šteti za posebna kužna selišča. V tem slučaju naj se zapor, kateremu se one podvržejo, ne razteza na dotične občine, če v njih ni kuge.

Kužni okoliš.

§. 27. Ako v katerem selišči — razen večjih mest, v katerih veljajo izimna, v §. 25 omenjena določila, — gospodarji goveja kuga, naj politično okrajno oblastvo, — dovprašavši če je treba sosedna okrajna oblastva, — po krajevnih razmerih določi okrog (kužni okoliš), ki praviloma seza po 20 kilometrov in ne manj od kužnega selišča. V tem okrogu naj veljajo naslednja ukazila:

a) Število goveje živine, ovac in koz naj župani (grajščinski načelniki) popišejo, živali ogledajo in v razpregledu imevajo; ako bi potrebno bilo, naj se tem živalim kako znamenje vžge.

Vsako premeno v številu živine je naznaniti županu (grajščinskemu načelniku).

b) Kadar koli katero izmed te vrste živali zboli ali crkne, treba je to neutegoma naznaniti (§. 14) županu (grajščinskemu načelniku) in po le-tem političnemu okrajnemu oblastvu, odnosno kugopazni komisiji; ako biva v okuženem okoliši.

c) Živali, ki poginejo, naj se ondukaj, kjer je katera crknila, skrbno pokrijejo in, dokler se dalje

ne ukaže, puste ležati tako, da se odvrča vsaka dotika od njih.

Kugopazna komisija sme pri vsakej prežvekovalki, ki je poginila, ukazati paranje (sekcijo), da se bolezen v čisto dene.

- d) Posebne dovolitve političnega okrajnega oblastva je potreba, da bode smeti goveda, ovce in koze v kužni okoliš ali skozi ta okoliš dalje voziti ali goniti, in pa pičo in slamo skozi okoliš prevažati.
- e) Provoz takih živali po železnicah in na ladijah dopušča se samo pod opreznostmi, ki so povedane v §. 23 pod g).
- f) Živinski semnji smejo v večjih mestih kužnega okoliša biti samo s posebnim dovoljenjem političnega deželnega oblastva in pod tem uvetom ali pogojem, da se nobena na semenj prignana prežvekovalka ne more s semnjišča nikamor drugam nego na ravnost v klavnico tistega selišča gnati.
- g) Prepovedano je govejo živino, ovce in koze iz kužnega okoliša drugam izvažati ali goniti, tako tudi izvažati surovo volno (ovčjo), neraztopljeni loj, roge, parklje, klajo, slamo, steljivo in gnoj.
- h) Samo izimkoma in v okolnostih posebnega ozira vrednih sme politično okrajno oblastvo izvoz klavne živine, klaje ali piče in slame dopustiti, ali pod primernim prigledom in s privoljenjem političnega okrajnega oblastva tistega selišča, kamor je izvoz namenjen, a če je namenjen v katero drugo, vendar tako deželo, da v njej ta zakon velja, s privoljenjem dotičnega deželnega oblastva.

- i) Na meso, na kože od goved, ovac in koz, ki so v kužnem okoliši bile zdrave pobite ali ki so zaradi suma goveje kuge pobite ter je po poboji živinski zdravnik našel, da so bile zdrave, uporabljajo se določila §. 21 pod c) in d).
- k) Seliščem, katera mejé z okuženimi kraji, naj politično oblastvo, če se je bati okuženja, prepove živino na pašo goniti.

Razsodba kas. dvora: Tudi z začasno rabo živine zunaj kužnega okoliša se prestopi določba §. 27 lit. g (z dne 26. febr. 1883 št. 10128).

Vkupni kužni okoliši.

§. 28. Ako je okuženih po več selišč, ki leže eno blizu drugega, naj se ustanovi in javno na znanje da en vkupen kužni okoliš.

Razdelitev kužnega ozemlja na kužne okoliše.

§. 29. Kadar je goveja kuga razširjena čez večji kos dežele, naj se okužena okrajina razdeli na več manjih kužnih okolišev in v vsakem izmed njih postavi po ena kugopazna komisija.

Višje vodstvo dela merečega v zator kuge po okuženi okrajini izročiti je v takem slučaju enemu komisarju, katerega naj določi politično deželno oblastvo.

Kordon.

§. 30. Ako je treba, postaviti je vojaški kordon, da se zagotovi trdno izpolnjevanje vsega, kar je ob oklicu kužnih okolišev zapovedano glede zapora v prometu.

Promet po neokuženih delih kake dežele.

§. 31. Kadar v kaki deželi samo v enem predelu biva nekaj malo posameznih kužnih selišč, tedaj promet onih delov dežele, kateri ne spadajo

v nikak kužni okoliš, med sabo in z drugimi deželami ni podvržen nobenemu nadaljnjemu utesnilu ali zaporu.

Ako je goveja kuga po kateri deželi močneje razširjena ali če gospodari po več raztresenih kužnih seliščih, naj se tej deželi nasproti — po meri večje ali manje nevarnosti zanosa — pripodobno uporabljajo določila §§. 1 do 5 z ozirom na določila §. 21 *c*) in *d*), ki se tičejo ponovčevanja mesa in kož.

Ali splošna prepoved vvoza in mejni zapor (§. 3) sme se vendar proti okuženi deželi izreči samo, če ministerstvo notranjih zadev v to privoli. Kadar je vvažanje iz okužene dežele bilo stesnjeno na v §. 4 imenovano vožnjo klavne živine in nekih določenih živalskih surovin, tedaj se v gospodarstvo namenjena živina (za plemo, za delo, za mlekarstvo ali pa junad) iz ne okuženih krajev okužene dežele sme v kako drugo deželo vvažati ali priganjati samo, če se izkaže silna potreba, izprosi dovoljenje dotičnih deželnih oblastev ter izpolnijo uveti, ki jih ta oblastva postavijo, ter se mora — dospevši v kraj, kamer je namenjena, — vsekakor deset dni zarad opazovanja v poseben zapor (kontumacijo) djati in ob gospodarjevem trošku po ži-vinskem zdravniku opazovati.

Če goveja kuga v kakem selišči ali v kaki hiši prestane.

§. 32. Izreče naj se, da je v kaki pristavi ali v kakem selišči kuga goveja minila, kadar skozi 20 dni od onega časa, ko je zadnje živinče za govejo kugo poginilo ali — zbolevisi za govejo kugo ali pa zarad te bolezni suma pobito bilo, ni več nobeno živinče tako zbolelo ter se je v vseh slu-

čajih opravila razkužba (desinfekcija), kakor vele-
vajo določila zvršitvenega ukaza.

Političnemu okrajnemu oblastvu pridržava se,
tudi po popolni razkužbi pristave ali selišča in po
preklicu zaprtije še neko primerno dobo prepove-
dati, da se v hleve, v katerih je bila kuga, ži-
vina vnovič ne dene.

Na pašnike, po katerih se je kužna ali kugo-
sumna živina pasla, sme se živina goniti stoprv
po nekem nadaljnjem roku, katerega naj oblastvo
postavi.

Naredbe za slučaj, ko se goveja kuga prikaže na vožnji, na živinskih
semnjih, v klavnica.

§. 33. Kadar oblastvo poistini govejo kugo v
čredi voženi na ladiji ali po železnici, ali pa v
gonjeni (popotni) čredi, treba je kakor hitro mo-
goče ubiti vsa živinčeta te črede, bolna in zdrava.
Glede pobitih živinčet in glede ljudi, ki so imeli
delo z bolno in sumno živino, uporabljati je, kar
določuje §. 21.

Ako se na semnji klavne živine ali v javni
klavnici v čisto dene, da je goveja kuga, to je,
— ako ondukaj niso stalno vvedene dovoljne na-
redbe zoper zatrosenje kužnin in zoper njih prenos
na drugo živino, — prepovedati odgon prežveko-
valk, kar jih tam biva, in ukazati, da se vse pobijejo.

V drugem je ravnati, kakor določa §. 21.

Oddelek III.

Ovčja in kozja kuga.

§. 34. Na kugo pri ovcah ali kozah uporab-
ljajo se zmisloma iste naredbe, katere so propi-
sane za govejo kugo.

Oddelek IV.

Povračilo s policijskega ozira ubite živine in pokončanih stvari.

Kako se določi vrednost.

§. 35. Kadar se po uporabi pričujočih propisov kako živinče, kaka ovca ali koza ubije, ker je kugopazna komisija uradno ukazala to, dobode lastnik ali gospodar za tako pobite živali v povračilo občno cenilno vrednost.

Vrednost naj se v pričo političnega komisarja ustanavlja po določilih §. 38 zakona z dne 29. februvarja 1880 (drž. zak. št. 35) brez ozira na to, da se je kuga vnela.

Za stvari, ki so se po naročilu kugopazne komisije pokončale zarad razkužbe, pristoji lastniku cenilna vrednost v povračilo; cenijo naj se ti predmeti takisto, kakor živali.

Vendar to ne velja glede gnoja, za katerega se nič ne povrača.

Pravica do povračila se gubi:

- a) Ako je lastnik tistih živali kako kriv temu, da se je kuga zanesla;
- b) če ni — kakor je bil dolžan storiti — neutegoma naznanil, da mu je živinče zbolelo;
- c) ako se med živino, ki se je prignala iz dežel, ne podvrženih veljavnosti le tega zakona, ali iz kakega kužnega okoliša ali med živino take pristave, v katero je prišlo kaj takšne živine, goveja kuga vname v 10 dnevih po tem, ko je živina bila tjekaj prignana.

Tudi za goveda, prignana v kužni okoliš, da si z odobrenjem dotičnega oblastva (§. 27 d), ne

daje se nikako povračilo, če se po uradnem ukazilu kugopazne komisije pobiti morajo, predno je kužni okoliš kakor takšen bil preklican.

Izkupilo za surovine.

Izkupilo za dobljene živalske surovine, kolikor to dopušča §. 21 *c*) in *d*), pripada državi, kadar lastniku pristoji povračilo za ubite živali; v vseh drugih slučajih obračajo se take surovine v denar, kolikor je to dopuščeno, na nevarnost in račun lastnika ter se za to ne more od države nobeno povračilo iskati.

§. 36. Razsod o povračilu naj se izrekuje po §. 40 zakona z dne 29. februarja 1880 (drž. zak. št. 35).

Oddelek V.

Kdo zalaga troške, ki se nabero iz naredeb zoper govejo kugo.

Državna blagajna (državni zaklad),

§. 37. Državno blagajno zadevajo ali težé troški:

- a*) za pažnjo ali zapor meje proti sosednim državam in proti deželam ogerske krone, razen priboljšice v stanarini in priprežnini za vožnjo vojaščine, ki je po zdanjih naredbah dodeljena iz deželnih novcev;
- b*) za postavljanje živino-oglednih komisij na tej meji in na mejah med deželami, ki so zastopane v državnem zboru;
- c*) za nagrade tistim, ki naznanijo, da se je kje kuga vnela ali da je kdo prestopil propise o goveji kugi;
- d*) za povračilo lastnikom pod §. 35 pristoječe in za pobijanje sploh;

- e) za komisijska uradna dejanja organov, ki jih politična oblastva pošiljajo, seosebno za popisovanje živine po mejnih okoliših in za pripaz ali prigled, kako se ta živina drži v razvidu ali razpreglednosti;
- f) za pregledovalce (§. 9).

dežela,

Troškove za kordon postavljen na mejah med deželami, ki so zastopane v državnem zboru, in troškove za zapor po notranjstvu dežele, nosi dežela, in to v prvem slučaju ona dežela, v obrano katere se kordon postavi.

občine,

Troškove za krajevne zavarovalne naredbe, za izvažanje in nekvarljivo odpravljanje mrtvečine, po tem za zagrebališča in za zagrebanje samo (§. 21 b) plačujejo občine, oziroma grajščine od občin odločene.

lastnik ali gospodar,

Troškovi za razkužbo pristav ali kmetij in hlevov teže lastnika.

Za živinozdravstveni ogled na postajah železnocestnih in ladjiplovstvenih, kjer se živina vzprejmlje v voze ali na ladjo in kjer se oddaje, smejo se z odobrenjem deželnega oblastva pobirati primerne odredbine ali takse od teh, ki so dolžni voznino plačati.

Oddelek VI.

Določila glede kazni.

*Vsled zakona z dne 24. maja 1882 št. 51 d. z. glasita se
§§. 38 in 39 naslednje:*

§. 38. Določila §. 44 zakona v odvracanje in zatiranje kužnih živalskih bolezni naj veljajo tudi zastran tega zakona.

Kdor pa ne poda naznanila v takem slučaju, da sme posledica tega opuščanja biti propad živine; dalje kdor kaj stori zoper ukazila v oziru na živinske potne liste v mejnem okoliši, ki ga določa §. 9, ali kdor kaj stori zoper druga v odvracanje in zatiranje goveje kuge v tem zakonu obsežena posebna določila ali zoper ukazila na podlogi istih izdana, kriv je pregreška, kateri bodi pokaznjen s kaznijo v §. 45 zakona o odvracanju in zatiranju nalezljivih živalskih bolezni izrečeno, oziraje se na večjo nevarnost ali opasnost, ki je združena s prelomom propisov o goveji kugi.

Za živali in živalske surovine, s katerimi kdo prepoved vvoza ali prevoza čez državno ali katero deželno mejo prelomi, postajam za vvoz ali vhod določenim umakne se ali postavljen kordon predere, naj kazensko oblastvo izreče, da so propadle.

Sme se izreči, da je propadla ona goveja živina, katera se najde na mejnem v §. 9 rečenem okoliši, ako nima v svoj izkaz popotnega lista narejenega po propisih, ali če ni bila, kakor je zapovedano, naznanjena zarad vpisa v živinski kataster ter jej ni vžgano znamenje, kakoršno se ukazoma določi. A propad se mora tedaj izreči, kadar ni nemogoče misliti si, da je bila po krijumčarstvu (skrivaj) v deželo prignana.

Določila poprejšnjega odstavka naj veljajo tudi tedaj, kadar takošna živina pride z mejnega okoliša ter se zunaj mejnega okoliša najde.

§. 39. Postopek in storitev razsodbe v oziru na kaznjiva dejanja, o katerih se govori v prvem odstavku §. 38, pristoji političnemu okrajnemu oblastvu, odnosno, kjer gre za živino po morji dovažano, pomorsko-zdravstvenemu oblastvu prve stopinje, a v oziru na druga kaznjiva dejanja pristoji sodiščem.

V ostalem naj veljajo določila §§. 46, 47, 49 in 50 zakona o odvratanji in zatiranji nalezljivih ali kužnih bolezni pri živalih.

Oddelek VII.

Prehodna določila.

§. 40. Brezuvetna prepoved vvoza goveje živine, izrečena v §. 7 tega zakona, pride deželam v prvem odstavku tega paragrafa izrečenim nasproti po vsi svoji vsebini stoprv 1. dne januarja 1882 v moč ter naj ta čas prestanejo zavodi zdravstvene zaprtije ali kontumacije, kateri so ustanovljeni proti Rusiji in Rumaniji.

V času do tiste dobe dopušča se govejo živino vvažati ali priganjati v Galicijo in Bukovino, kolikor se je potrebuje za ti deželi.

Takisto se sme v tem času klavna živina vvažati ali priganjati v velika trošilišča avstrijskih dežel (v mesta, kjer se dokaj mesa potroši).

Glede tega naj veljajo naslednja določila:

1. Prežvekovalke smejo se samo skozi zdravstveno-zaporne (kontumacijske) zavode vvažati.

2. V zdravstveno-zaporne zavode naj se prežvekovalke vpuščajo samo, če se izkaže, da dotična živina izvira iz neokuženih krajev in da je bila skozi kugočiste kraje vožena ali gnana.

3. Kadar je dotična vnanja dežela huje okužena, ali če kuga gospodari bližje nego 80 kilometrov od meje, treba je zdravstveno-zaporne zavode, katerim nevarnost najpreje preti, a če kuga po širokem razgraja, vse take zavode brez obzira na daljavo zapreti prežvekovalkam na dotle, dokler traja nevarnost.

4. Zdravstveno-zaporni zavod naj se prežvekovalkam zapre tudi vselej, kadar se vname goveja kuga med živinčeti, ki so vanj dana.

5. Zarad gospodarstva vvažana goveda je 15 dni, a klavno živino 10 dni v kontumaciji imeti.

6. Ako se goveja kuga vname, treba je ubiti vso okuženo čredo, ki je v kontumacijski zavod dana.

Iz državne blagajne ne daje se povračilo za ubita živinčeta.

Na meso in kože takih živinčet, ki se po po boji najdejo da so bila zdrava, uporabljajo se določila §. 25, c) in d).

7. Živini izpuščeni iz kontumacijskega zavoda, ko je iztekel čas opazovanja, naj se vžge posebno znamenje in izda potni list (kontumacijski list).

8. Klavna živina sme se vpuščati samo v kontumacijske zavode, stoječe blizu kake železnice, da jo je moči po njej brez prenakladanja odpraviti v taka trošilišča (mesta), ki imajo javne klavnice, kamor naj se iz kontumacije dovažana živina spravi ter zakolje. Se stajališča, katero mora biti v ne-

posrednji zvezi s klavnico, ne sme se ona nikamor odganjati.

Ministerstvo notranjih zadev, dovprašavši ministerstvo za poljedelstvo, naj določi kontumacijske zavode, skozi katere se sme klavna živina vvažati, in pa trošilišča (mesta), za katera se sme vvažati.

9. Ukazoma se zapovedo posebne previdnosti ali pazila, s katerimi bode smeti iz kontumacijskih zavodov izpuščeno govejo živino vganjati v gospodarstvene pristave in hleve pitovnjake po Galiciji in Bukovini.

10. Takšna živina se sme stoprv po iztečaju 60 dni od časa, ko se je izpustila iz kontumacijskega zavoda, iz dežele ven ali na živinske semnje po deželi gnati.

Iz Galicije in Bukovine sme se goveja živina samo po železnici v plombiranih vozovih v kako ostalih dežel prevažati, ter bode najostreje paziti na mejo med Galicijo in Sleško, da se ta naredba res izvršuje.

11. Ovce in koze, ki jih vvozna prepoved §. 7 ne obseza, naj se 12 ur opazujejo in po tem, če se najde da so brezkužne, iz kontumacije izpuste, a v nasprotnem slučaju naj se dela z njimi kakor z okuženo govejo živino (točka 6).

12. Za živalske delove, izvirajoče od prežvekovalk, in pa za stvari, naštete v §. 1 pod c) in d), veljajo določila §. 7 tudi dokler prehodna doba teče.

Živalski deli, ki jih je treba razkužiti, smejo se samo skozi kontumacijske zavode vvažati.

13. Ministerstvo notranjih zadev, dovprašavši ministerstvo za poljedelstvo, določa stajališča tistih

kontumacijskih zavodov, skozi katera se dopušča vvoz prežvekovalk.

Troške, ki jih ti zavodi prizadevajo, nosi državna blagajna.

14. Živali, s katerimi se prestopi ukazilo točke 10, in pa tiste živali in stvari, s katerimi se kdo izogne kontumacijskim zavodom ali prepovedi vvoza, naj se — z uporabo določila v §. 39 stoječega — izreko za propadle.

Oddelek VIII.

Končna določila.

§. 41. S početkom veljavnosti tega zakona izgubita svojo moč zakona z dne 29. junija 1868 (drž. zak. št. 118), in 2. maja 1873 (drž. zak. št. 90) in dotični v njiju izvršitev in izvod dani ukazi.

§. 42. Zvršitev tega zakona naroča se ministrom za notranje zadeve, pravosodje, trgovino in poljedelstvo.

Ministerstva za notranje zadeve, pravosodje, poljedelstvo in trgovino izdala so k temu zakonu izvršitvena določila z ukazom z dne 12. aprila 1880 št. 38 drž. zak., kateri se tako glasi:

K §. 1.

Politična deželna oblastva imaja dolžnost tedaj, kadar zvedo, da se je goveja kuga vnela v kaki deželi, za katero ne velja ta zakon, a ki meji z deželami, za katere rečeni zakon velja, ali od kodar se je bati, da bi se z ozirom na obstoječe razmere prometa utegnila kužnina zatrositi v tozemstvo, naredbe potrebne v odvrat zanesenja te kuge na podlogi tega zakona in tega izvršitvenega ukaza samostojno in brez odloga ukazati, ter zaradi izvoda zapovedanih utesnitev prometa dotičnim

finančnim oblastvom in železnocestnim upravam potrebna priobčila poslati.

Kolikor gre za promet po morji, naj potrebne utesnitve prometa ukaže pomorsko oblastvo po dogovoru s političnim deželnim oblastvom.

Ukazane utesnitve prometa treba je neutegoma naznaniti ministerstvu notranjih zadev in trgovinskemu ministerstvu.

Politična okrajna oblastva poleg mej tistega ozemlja, za katero velja ta zakon, naj imevajo oko na to, da kar naj brže zanesljiv glas dobodo, če se kje v dotični sosedni deželi goveja kuga prikaže; prejeta priobčila naj ona brez odloga na znanje dajo deželnemu oblastvu.

V slučajih § 6 zakona naj potrebna ukazila v svojem področji precej izvedo.

K odstavku 1. Sirotkarskim pridelkom je prištevati mleko.

K odstavku 2. Seno, slamo in drugačno steljivo, v katero je bilo kaj zavito, treba je na končnem mestu, kamor je blago namenjeno, t. j. v obrtovališči, fabriki, hranišči itd. pod krajevno-poličijskim nadzorom uničiti.

Dotična colnija (carinski urad), ki blago na vvozu odpravlja, naj na carinski listini (vpovednici, carinski pobotnici, izkaznici) poočiti, da je blago v kaj takega zavito ter to priznani oblastvu tistega selišča, kamor gre poslatev, da bode pazilo na uničbo zavijala.

K §. 2.

K pis. a) Vhajališča določa politično deželno oblastvo, glede morske meje pa pomorsko oblastvo dogovorno s političnim deželnim oblastvom. Pri tem se je v prvi vrsti ozirati na železne ceste in na poti po vodi ter ogibati, kolikor je moči, cest po suhem.

K pis. b). V §. 2 pis. b) zahtevani izkaz, da dotične živali izvirajo iz neokuženih krajev, naj se opravi z živinskim potnim listom ali s posebno uradno svedočbo, v katerej se potrjuje, da živina izvira iz takega selišča, ki nima ni samo goveje kuge niti v okrogu polmera 20 kilometrov dolgega.

V oziru na večjo ali manjo nevarnost sme se ukazati tudi uraden izkaz, da je za vvoz namenjena živina

stala nekaj dni v brezkužnem selišči, a število teh dni določiti po okolnostih.

K pis. *d*). V tem odstavku imenovani predmeti morajo imeti uradne potrdnice izvira, s katerimi se, — kar se tiče izkaza, da ne izvirajo iz okuženih krajev, dokazuje okolnost, omenjena k § 2 pis. *b*).

Gledé odpošiljanja uradnih živinskih zdravnikov v določena vstopališča in glede njihovih dolžnosti naj se uporabljajo določila zvršitvenega propisa k §. 5 splošnega zakona o živalskih prijemljivih ali kužnih boleznih.

K §. 3.

Kos meje, na katerega se odnašajo prepoved vvoza in prevoza in mejni zapor, treba je razglasiti.

Kadar se ukrene mejni zapor, določiti je po potrebi vstopališča za dopuščeni promet.

Mejni zapor je ukreniti tem brže, čim živeji promet biva z okuženo deželo ali čim manj dovoljno obrano zoper zanos goveje kuge dajo naredbe ondukaj storjene.

Nadzornike, pazeče na mejo in na vstopališča, treba je poučiti o službi, katero so dolžni opravljati.

K §. 4.

K pis. *a*). Razen pazil, ukazanih v §. 10 splošnega zakona o živalskih kužnih boleznih in v zvršitvenem propisu k njemu, treba je v oziru na vožnje imenovane v §. 4 tega zakona izpolnjevati naslednje:

1. Za vstopališče postavljeni živinski zdravnik naj vsako vožnjo klavne živine, kdaj je odšla, po telegrafu priznani krajevnemu oblastvu tistega selišča, kamer je namenjena.

2. Krajevno oblastvo selišča, kamer je živina namenjena, naj čuje nad tem, da se bode od prihoda živine do nje poboja in pri pobijanji varovalo vsega, s čimer bi se dala zatrositi bolezen, ako bi med živino bila. Taka živina se mora pod nadzorom živinskega zdravnika pobiti ali zaklati.

3. Tisti ljudje, ki takšno voženo živino spremljajo in kateri imajo delo pri spravljanji živine na železnice in ladije ali z njih, morajo se podvreči razkužbi.

Kadar bi se poistnilo, da je med tako privoženno klavno živino goveja kuga, ravnati je po §. 33, odstavku 1 tega zakona.

K pis. b). 1. Na vstopališčih mora postavljeni živalski zdravnik prigledovati, so li surovine v takem stanju, kakor hoče zakon, in ako ne bi bile ali ako bi se tudi pri nekaterih kosih našlo, da so v nedostatnem stanju, zavrniti se mora ves naklad ali tovor.

Tega propisa se je pri živalskih surovinah naštetih vrst, ki dohajajo v provoz, držati tudi tedaj, kadar je predloženo privoljenje za vvoz od vlade tiste dežele, v katero je vožnja namenjena.

2. V potrebno prenakladanje in za odpravo surovin z razkladališč ne sme se vpregati goveja živina ter je držati se vseh drugih naredeb, ki jih oblastvo zaradi varnosti ukrene.

K §. 5.

V razkužbo ljudi vrste v §. 5 imenovane, ki po suhem prestopajo, in njih prtljage ter voz, dobaviti je v vsakem razglašeni vstopališč po ena primerna razkuževalnica

Za to razkuževalnico, ki jo bode opraviti s potrebnimi razkužili ali orodji, naj se postavi poseben strežnik, kateri bodi poučen o tem, kako se razkužilna tvarina rabi.

Glede razkuževanja samega naj veljajo določila §. 21, pis. h), i) in k).

K §. 6.

K odstavku 2. Glede osnove živalskega vpisnika držati se je izvršitvenega propisa k §. 6 splošnega zakona o živalskih kužnih boleznih.

Glede naznanil, da je kako živinče zbolelo ali parnilo, veljajo določila §§. 12, 14 in 27 b) zakona o goveji kugi.

K §. 7.

V §. 7 izrečena prepoved velja za zdaj s prehodnimi določili, ki jih našteva §. 40, Rusiji in Rumaniji nasproti.

K §. 9.

V §. 9 omenjeni mejni okoliš naj najde in določi politično deželno oblastvo. Pri tem se je ozirati — kolikor bode koli mogoče — na prirodne meje, kakor so gore, reke itd.

Občine (grajščine), katere samo po nekem delu padajo v mejni okoliš od 30 kilometrov, privzeti je cele vanj.

Znotraj po mejnem okoliši naj se pregledni okrajji tako določijo, da se praviloma enem preglednemu okraju odkaže po več občin, in da vsak pregledni okraj samo v en politični okraj pada.

Za pregledovalce postaviti je zaupanja vredne, v preglednem okraju stanujoče in za to službo pripravne osebe.

Živinske pregledovalce naj politično deželno oblastvo postavlja preklicno in politično okrajno oblastvo naj jih zapriseza na to, da hočejo svoje dolžnosti vestno izpolnjevati.

To določilo, koliko pregledovalcev kje bodi in koliko plače bode kdo prejemal, potrjeno je odobrenju ministerstva notranjih zadev.

Take pregledovalce, ki ne ustrezajo službenim zahtevam, naj politično deželno oblastvo službe odveže.

Znotraj po mejnem okoliši naj pregledovalci izdajo potne liste goveji živini.

Ti potni listi (vsporedniki) naj se od potnih listov, kakeršni se živini zunaj mejnega okoliša izdajo, razlikujejo po posebni barvi papirja.

S posebnim navodilom se vravnjuje uredba in pisanje katastra in poslovanje pregledovalcev sploh.

Imetnikom živine je s posebnimi razglasi naložiti dolžnost, da pregledovalcu naznanijo vsak slučaj, kadar se število glav goveje živine pri njih poviša ali pomanjša ali jih je misel, stajališče goveji živini za stanovitno premeniti.

Politično deželno oblastvo naj določi, ima li se to naznanilo dajati neposrednje ali po občinskem županstvu (grajščinskem načelstvu).

Znamenje naj se vžiga v podobi loma ali drobca in to zgoraj z rimskim, zdolaj z arabskim številom.

Rimsko število naznanja politični okraj, ter je za tega delj politične okraje, kakor leže poleg meje, označiti z zapored tekočimi številkami.

A arabsko število naznanja pregledni okraj, torej je pregledne okraje vsakega političnega okraja označevati z zapored tekočimi številkami.

Vžig naj se stori na levi ritnici ter na tem delu živalskega telesa ne sme biti drugih vžigov in znamenj, služečih kaki zasebni svrhi.

K §. 10.

Deželno oblastvo naj dogovorno z glavnim nadzorstvom avstrijskih železnic določi železnocestne postaje, na katerih se smejo prežvekovalke nakladati.

K §. 11.

S tem zakonom se v ničemer ne izpreminja postopanje, kateremu so po pomorsko-zdravstvenih propisih v morskih kvarantenh (zdravstvenih zaprtijah) podvržene živalske surovine in živali, da se ne zanese vzhodna ljudska kuga in rumena vročica.

K §. 13 a).

Čas, doklej je novonakupljeno živino odločeno imeti in opazovati, da se njeno zdravje zagotovi, postavlja se sploh na 10 dni; ali politično deželno oblastvo ga sme z ozirom na okolnosti, kakor kje nanašajo, tudi čez ta rok raztegniti.

K §. 16.

Pouk o prikazih ali znamenjih, ki vzbujajo sum goveje kuge, obsežen je v prilogi III zvršitvenega propisa k splošnemu zakonu o kužnih živalskih boleznih.

Dobro je paziti, da se naredbe pod c), d), e) omejene izpolnjujejo.

Kadar koli se gonja živine na pašo ustavi, ne sme se več živina niti vkupaj napajati.

K §. 17.

V oziru na odpošiljanje živinskega zdravnika ravnati se je po §. 2, odstavek 2 splošnega zakona o kužnih živalskih boleznih.

Kugopazna komisija na pomorskih ladjah naj sestoji iz enega pomorsko - zdravstvenega uradnika, enega živinskega zdravnika in župana.

S posebnim navodilom se uravnjuje, kako predlagati podatek ali posledek uradnega dela kugopazne komisije. (Zvršitveni propis k §. 18 splošnega zakona o kužnih živalskih boleznih).

K §. 20.

K pis. a). Pri popisu živine in pri ogledu, kakšnega je zdravja, mora se z največjo opreznostjo in natančnostjo delati. Ako je v tistem selišči, v katerem uraduje kugopazna komisija, kak živinski zdravnik ali zdravnik za ljudi, tedaj se sme temu izročiti, da popiše, koliko je živine v pohištvih, katera so se doslej štela da so kuge čista, v tem ko bode delo živinskega zdravnika, kateri je ud kugopazne komisije, ogledati in preiskati živino po hlevih, ki so naznanjeni kot kužni.

Kadar je pa samo ta živinski zdravnik pri roki, naj se, ako je uže bil v dotiki z bolno živino, poprej skrbno razkuži in, ako je moči, preobleče, predno se loti popisovanja živine po tem selišči. On naj tedaj stopi najpred v tiste hiše, ki se doslej še niso naznanjale kot okužene, ter naj natanko zapiše, koliko je ondukaj goved, ovac in koz. Za tega delj naj zdravnik ali gre sam v hleve ter ondukaj živinčeta, ne dotaknivši se jih, opazuje, ali pa naj reče, da mu jih v ta namen priganjajo na dvorišče.

Ako se pri tem katero goveje živinče najde sumno, naj ga zdravnik za zdaj tanje ne preiskuje, temveč samo zapiše si dotično hišo ter naj stoprv po t-m, ko je vso ostalo živino popisal, natanko preizsledi ondukajšnja živinčeta.

Na to se začne popisovati živina, kar je je v hlevih, za katere je naznanjeno, da so okuženi.

K popisovanju živine je vselej privzeti po enega občinskega zastopnika, kateri se mora tudi gori omenjenim pazilom podvreči.

Istih pazil ali opreznosti mora se držati tudi vsaka uradna oseba, ki ima opraviti pri kužnem poslu, kadar stopi v kako neokuženo pohištvo.

K pis. *c*). Kugopazna komisija naj v čisto dene bistvo bolezní ter naj na podlogi najdenja v zmyslu zakonitih določil ukaže, kar bode na dalje potrebno.

K pis. *d*). Živinčeta, ki so poginila, pustiti je ondukaj, kjer so parnila, ter skrbno pokriti, dokler o njih kugopazna komisija ne ukrene.

Naredbe pod *b*), *c*), *d*), *e*) omenjene naj veljajo dalje, dokler se ali sum goveje kuge popolnem ne odstrani ali bistvo vladajoče bolezní v čisto dene; v slučajih poslednjič omenjenem poprijeti se je tistih naredeb, ki so propisane zanj.

Ali preklic pod *c*) naštetih naredeb ne more v ničemer izpremeniti dolžnosti naznanjevanja, izrečene v splošnem zakonu o kužnih živalskih boleznih in v §§ 12 in 14 zakona o goveji kugi.

Okrajno oblastvo je dolžno tudi samo sumne slučaje neutegoma naznaniti političnemu deželnemu oblastvu.

K §. 21.

K pis. *a*). Predno se kako kužno ali s kužnimi v kaki dotiki bivše (kakor se pravi, sumno) živinče ubije, napraviti je, da mu se ustanovi vrednost po §. 35 tega, oziroma po §. 38 splošnega zakona o kužnih živalskih boleznih.

K pis. *b*). Goveda, ki so za kugo poginila, in kužna goveda, ki so bila ubita, smejo se s podelovanjem po termičnem (toplotnem) ali kemijskem potu samo tedaj odstraniti in neškodljiva storiti, kadar v to svrho narejeni in pod večšim nadzorom stoječi fabriški zavodi bivajo v okuženem selišči ali prav blizu njega, kadar je moči mrtva trupla v popolnem zaprtih vozeh tjekaj prevažati ter precej podelati jih.

Kadar teh pogojev ni, treba je mrhovino sežgati ali zakopati.

Taki ljudje, ki so imeli delo pri nakladanji, prevažanji in podelovanji mrtvečine, morajo se dobro očistiti in svoja oblačila razkužiti dati [pis. *h*) in *k*)].

Za zagrebanje mrhovine naj se izbero taka redko ali nič ne obdelovana mesta, ki od poti in povištev kolikor je mogoče daleč leže in kamer v navadnih razmerih goveja živina ne zahaja. Jame morajo se tako

globoko izkopati, da bode najmanj 2 metra visoka prst mrtvečino pokrivala.

Živinčeta za kugo bolna morajo se, če jih ni moči živih odpraviti na zagrebališče ali mrhovišče brez nevarnosti, da se kužnina na druga pahištva ne zatrosi, v dotičnem pahištvu ubiti in tako kakor mrtva trupla tistih goved, ki so poginila za kugo, na vozeh, vlačah, saneh itd., dovažati na zagrebališče in sicer tako, da se deli ali kosi od njih ne dotikajo zemlje.

Med to vožnjo kužne živine ali mrhovine naj se ljudem, ki nimajo pri tem posla, in pa goveji živini ne da hoditi na dotične ceste in poti.

Vsi deli, kar bi jih med vožnjo od teh živali ali mrhovin odpadlo, naj se z najvišjo lego ali plastjo onesnažene zemlje privzdignejo in v mrhovišče zneso.

Mrtva trupla naj nakladajo in prevažajo na mrhovišče ter ondi zagrebajo itd., ako je mogoče, ljudje iz okuženega pahištva samega, a na vsak način iz kužnega selišča taki ljudje, kateri nimajo živine.

Za odpravo mrhovine naj se nikdar ne rabijo goveda, temuč konji ali druga vozna živina ali pa ljudje, in če se da, iz kužnega pahištva.

Mrtva trupla naj se devajo v jamo cela, da se ne odvzame nikak del, in s kožo večkrat križem prerezano, da ni več za rabo, in na to se pokrijejo z eno vrsto ali plastjo živega vapna, a če ni vapna, posujejo se s pepelom ali polijejo z katranom ali gnojnico. Po tem je jamo, kamor je pometati tudi vse odpadke, kri, onesnaženo prst itd. napolniti s prstjo, kar se je je dobilo z izkopavanjem, površje je trdno steptati in s trnjem ali večjim kamenjem založiti ali pa zasaditi take rastline, ki hitro rasto in globoke korenine ženo in ograditi z jarki ali ploti iz desk ali drogov, oznameniti s tablo, da je tu mrhovišče, in dokler se ne izreče, da je kuga minila, mora poseben čuvaj na jamo paziti.

K pis. c). Goveda sumna, da se jih je utegnila kuga prijati, ki so pa videti še zdrava, smejo se, kadar kaže da bi se meso v kužnem selišči ali pa v večjih trošiliščih (mestih večje prodaje) prodalo, in sicer v prvem slučaju z dovoljenjem kugopazne komisije, v drugem slučaju pa, če kugopazna komisija ni prejela dotične po-

oblastitve od političnega okrajnega oblastva, z dovoljenjem tega oblastva po obrtniško pobiti ali zaklati.

Ali s tem, da se dovoli tako sumno živino pobiti, ne sme se nikakor zakesniti nje hitra odprava.

Delo kugopazne komisije, oziroma političnega okrajnega oblastva bode, preudariti, je li dopustiti poboj sumne živine z ozirom na to, koliko mesa potrebuje kužno selišče in bode li moči meso ondukaj v denar spraviti, ali če se meso pošlje v večja trošilišča zaradi ponovčenja, more li se konci vsega pričakovati imena vreden gotov prebitek iz denarjev, ki je misliti da se izkupijo od prodaje, čez troške pobijanja in podelovanja živinčet, nakladanja in voženja mesa do kraja namembe, po tem čez troške razkuževanja klavničnih prostorov, voženja in spravljanja v posode ali zavijala.

Tudi bode pomisliti pri tem, da bode — verjetno — med pobitimi živinčeti tudi kaj takih, za katera se najde po uboju, da so uže bila bolna in da jih je torej odstraniti.

Ako se na eno ali drugo stran pokaže, da ponovčenje mesa takih sumnih živinčet ni dopustno ali da je nekoristno, treba je ubiti jih ter storiti jih neškodljiva po pis. b) tega paragrafa ne odrta in cela, neodvzevši nikakega dela

A v nasprotnem slučaju, ko bi se ukazalo meso in kože goved, po poboji najdenih da so bila zdrava, v denar spraviti, držati se je naslednjih propisov:

1. V kužnih seliščih, v katerih bivajo javne klavnice, smejo se goveda, ki so okužbe sumna, vendar še popolnem zdrava videti, pod potrebnimi pazili odgnati v takšno klavnico in ondukaj pod nadzorom živinskega zdravnika pobiti.

2. V kužnih seliščih, v katerih ni tega pogoja, najti je pred vsem drugim pripravna prostorija, ki se da lahko nadzirati, v kateri bode moči taka goveda po obrtniško pobijati.

Ta prostorija bodi v stran od prometa ali prehoda in ne predaleč od zagrebališča.

Za pobijanje in izdelovanje živinčet najeti je po potrebi mesarskih pomagačev.

Obrtniški poboj naj se vrši pod nadzorom živinskega zdravnika, uda kugopazne komisije, kateri mora

po poboji najtanje vse notranje organe pobitih živinčet preiskati.

3. Samo meso takih živinčet, pri katerih se po poboji ne najdejo niti najmanja znamenja goveje kuge, sme se v klavnici ponovčiti ali v večja trošilišča zaradi ponovčenja odpraviti; v nasprotnem slučaju delati je z dotičnimi živinčeti po pis. *b*).

Razen mesa in razkuženih kož (pis *d*) ne smejo se nobeni deli goved, najdenih po poboji, da so bila zdrava, ponovčiti ter jih je torej s poti spraviti tako, da ne bode nikake škode odtod.

4. Predno se k ponovčenju v kužnem selišči ali k odpravi drugim pripušča, moralo se je meso popolnem ohladiti.

5. Za pošiljanje mesa pobitih goved, katera se je našlo da so bila zdrava, v večja potroška mesta, da se v njih ponovči, veljajo se posebno še naslednja določila:

- a*) Pošiljanje mesa naj se samo tedaj dovoli, kadar ni mogoče mesa v kužnem selišči prodati ter bivajo pogoji, naštetih v naslednjih točkah *b*), *c*), *d*);
- b*) da se sme kam meso poslati, treba je po najkrajšem potu zadobiti dovoljenje krajevnega oblasti iz namenjenega trošilišča;
- c*) kraj, kjer se živina zakolje, ne sme, kadar se meso po suhem tjakaj vozi, čez 30 kilometrov oddaljen biti od kraja, kjer se bode potrošilo ali použilo;
- d*) na večje daljave sme se meso samo po železnicah ali po vodi prevažati.

Ako železnocestna postaja ni blizu kužnega selišča, sme se meso na vozeh prevažati do postaje, ki je 15 kilometrov največ oddaljena;

- e*) pošiljano meso mora med vožnjo na vozilih zagrnjeno ali zavito biti ter se sme samo po vpreženih konjih na ravnost in nikjer ne ustavlja se voziti in tako, da se vožnja kolikor bode moči, ogiblje selišč in živinskih pašnikov;
- f*) za vožnjo mesa služeči železnocestni vozovi, če niso v to posebej narejeni, morajo se plombirati, vožnja po vodi mora iti na ravnost in brez postajanja;
- g*) pošiljatelj mesa pridodajati je policijsko spremstvo tje do mesta, kamor so namenjene;

h) kugopazna komisija naj brez odloga in ako je moči po telegrafu na znanje da krajevnemu oblastvu ti-stega selišča, kamor se meso vvaža, da je vožnja mesa iz kužnega selišča odšla, od koliko živinčet se je meso poslalo, in kdaj utegne po verjetnosti tjekaj priti, ter naj ga zaprosi, da bode ono pripo-magalo kar je koli moči, da se meso dobro ponovči in skupilo pristojnemu okrajnemu oblastvu prepošlje.

Krajevno oblastvo vvoznega selišča naj skrbi za to, da se v to porabljeno vozilo in ovijala in za-grinjala razkužijo;

i) spremniku (sprevodniku) vožnje naj kugopazna ko-misija izroči potrdnico (certifikat) po obrazci priloge I v dveh primerkih (*in duplo*); en primerek ali istopis potrdnice naj spremnik odda vožnjemu podjetju, z drugim naj se o prihodu oglasi pri krajevnem oblastvu trošilišča;

k) krajevno oblastvo trošilišča naj naredi vse to, kar se mu vzvidi potrebno glede prodajanja poslanega mesa v oziru na zdravstveno in živinozdravno po-licijo.

V slučajih uradno ukazanega poboja dolžno je po-litično okrajno oblastvo meso od takih goved, ki se po poboju najdejo da so bila zdrava, kolikor zakon in ve-ljavni ukazi dopuščajo kolikor je koli mogoče koristno ponovčiti (v denar spraviti). Gledati je kolikor je moči, da se meso, namenjeno za preposlatev v mesta večjega potroška v samem selišči, kjer se živina zakolje, proda podjetnikom, katerim se nadaljno narejanje prepušča, po tem ko se jim podeli dovoljenje oblastva in z dolž-nostjo, natanko izpolnjevati določila zgoraj dana glede pošiljanja takega mesa.

Izkupilo iz tega mesa pripada tedaj, kadar se za ubita tako imenovana sumna živinčeta daje povračilo iz državne blagajne, le tej blagajni a v drugih slučajih go-spodarju zaklane živine.

Ako hoče gospodar meso od takih svojih prežve-kovalk, ki so bile po §. 20, pis e) in po §. 27, pis. i) zaklane, poslati v mesta večjega potroška, potrebno mu je dovoljenje političnega okrajnega oblastva ter naj se za take vožnje izda potrdnica po zgornjem obrazci. Po-

litično okrajno oblastvo nima nikakega vpliva na ponovčenje takšnega mesa.

K pis. *d*. Okužbe sumna goveda smejo se samo tedaj odreti in kože razkužiti, kadar se dopusti živinčeta zaklati, da se meso v denar spravi, sicer je treba mrhovino od sumnih živinčet s kožo vred s poti spraviti tako, da ne bode nikake škode odtod. Kože ubitih goved in po poboji najdenih, da so bila zdrava, naj se razkužijo s tem, da se vložijo v jedki vapneni lug (1 del jedkega vapna na 60 — 80 delov vode), v katerem naj ostanejo 24 ur. Na to naj se posuše, shranijo ter se smejo kam iz selišča stoprv po tem odpraviti, ko je izrečeno, da je kuga nehala.

Če je v kužnem selišči kak strojar, smejo mu se izročiti kože, da jih precej vložijo v čreslo. Živinski zdravnik naj pazi na to, da se to ukazilo zvrši.

Po vložbi v vapneni lug razkužene, iz kužnega selišča izvirajoče kože smejo se v strojarnice, kjer jih je precej podelati, samo na vozeh z vpreženimi konji in pod policijskim spremstvom prevažati. Vozovi, na katerih se vozijo, morajo biti popolnem zaprti ali pa morajo kože popolnem zavite biti v odejo z vapnenim lugom ali raztopino karbolne kisline napito.

Policijski spremnik naj vožnjo izroči imenovani strojarnici. Gospodar ali poslovodja strojarnice naj na spremnici potrdi, da mu se je prav izročila ter napravi, da se kože brez odloga podelajo.

Da takšna vožnja kje dospe, treba je za časa priznati krajnemu oblastvu vvoznega selišča in ono naj čuje nad tem, da se kože hitro podelajo.

Glede prepuščanja takih voženj podjetnikom v samem kužnem selišči in glede tega, komu pripada izkupilo iz njih, veljajo ista določila, kakor glede mesa.

K pis. *e*) (Odstavek 2). Velike črede ovac, ki so sumne, da so utegnile okužiti se, naj se tako razpredele, da se razdado na manjše razdelke. Vsak tak razdelek naj se kje odloči ali posebej postavi ter naj dobode posebnega strežnika. Ako se kuga vname tudi samo pri eni ovci enega razdelka, treba je ubiti vse ovce tega razdelka.

Nadaljšnji postopek z ubitimi ovcami zavisi, kakor pri goveji živini, od tega, kar živinski zdravnik najde, predno se zakoljejo in po tem.

Posebno oko je imeti na to, da se pokončajo podgane v okuženem pohištvu in v njegovem obližji.

K pis. f). Napis: „Goveja kuga“, namestiti je na tabli, ki se pritrudi na hišo.

Straže, ki se uporabljajo v zapor okuženega pohištva, treba je obširno poučiti o dolžnostih, katere imajo.

K pis. h). V vsakem kužnem selišči naj se napravi vsaj po ena razkuževalnica, ki služi edino v to svrho, in zanjo naj se določi poseben strežnik, ki bodi izučen v razkuževanju. Ondukaj naj bodo shranjena potrebna razkužila.

Razkužba ljudi bodi v tem, da si umijejo obraz in roke z milnico, da si osnažijo obutalo, in če je treba, da jim se povrhnja oblačila prekajajo s klorovimi pari ali s pari žeplovite kisline.

K pis. i). Očiščevanje in razkuževanje naj se sploh godi po določilih zvršitvenega propisa k §. 20 točki 7 splošnega zakona o kužnih živalskih boleznih. Vrh tega je izpolnjevati naslednja ukazila.

Razkuževati se morajo:

1. Okuženi hlevi in vsa njihova notranja oprava. Hlevi naj se, če je moči, začnó razkuževati neutegoma po tem, ko je živina iz njih spravljena. Ako bi se to ne dalo, naj se za prvo gnoj, kar ga je v hlevu, polije z razkužilno tekočino (vapnenim mlekom, klorovo-vapnenim mlekom, raztopino železnega vitrijola ali karbolne kisline). V hlevu mora ostati vse orodje in vse, kar se je sploh rabilo pri živini ali se mora vnovič va-nj spraviti, po tem mu se zapró vse odprtine ter se ves hlev s klorom močno prekadi in na to se vrata zapró in uradno zapečatijo do časa, ko se prava razkužba hleva zvrši.

Čiščenje in razkuževanje hleva naj se začne s tem, da se iz njega pokida ves gnoj, ves ostanek piče in stelje. Te tvarine je sežgati ali pa globoko zakopati na takih mestih, kamor živina v prvih 3 mesecih priti ne sme.

Kakor hleve, tako je razkuževati tudi prehode, ki držé va-nje.

Pripodobno je čistiti in razkuževati tudi prostorije, kjer so bila sumna živinčeta zaklana, in sicer tedaj toliko boljše in tanje, če se za trdno najde, da je med pobito živino bila goveja kuga.

2. Gnoj na gnojiščih. S takim gnojem, kadar ga je malo, delati je kakor z gnojem po hlevu.

A če ga je večja množina, mora se tist del, kar se ga je na gnojišče spravilo v 3 tednih pred časom, ko se je kuga v tistem pohištvu poistinila, zakopati ali sežgati.

Isto nej se zgodí z gnojem, kateri je bil po tem, ko se je goveja kuga oglasila, pomešan z gnojnico iz hleva.

Ostali gnoj sme se razkužiti, po tem naj se brž ko je moči izvozi s konji in kar najhitreje podorje. Ako to ni mogoče, treba je izvoženi gnoj na polji dotle v kupih skup imeti, dokler bode moči podorati ga.

Dokler se le-to ni zgodilo, in 4 tedne po tem ne sme goveja živina na tako polje stopiti.

Ako se gnoj, kar se ga je na gnojišče preneslo v poslednjih 3 tednih pred začetkom kuge, ne dá ločiti od ostalega gnoja, treba je ves gnoj zakopati.

Pri voženji gnoja ravnati je kakor pri izvažanju mrtvečine (pis. b) tega paragrafa). Mesta, kamor se zakopava gnoj, zatrditi je in pod stražo imeti kakor mrhovišča.

Gnojnico, kar se je nateče v jamah, treba je z vapnom ali klorovim vapnom ali žepeno kislino razkužiti in odpraviti v dovolj globoke jame

Tla ali pod in stene jam za gnoj in gnojnico razkužiti je tako kakor pod okuženih hlevov.

3. Piča ali klaja in steljivo, ki ležé takó sumno, da so se lahko navzele se kužnine. Ako je takih tvarin le malo, naj se sežgó ali kakor gnoj zakopljejo. Od večjih zalog treba je tiste sklade ali plasti, za ktere biva sum, da je kužnina vanje zašla, odločiti od ostalih razdelkov, ter sežgati ali zakopati. Ostanek se mora dalj časa prevetrovati in stoprv po tem živini poklasti.

4. Orodje, priprave in reči, ki so se rabile pri oskrbi, poboji in zakolji bolnih in okužbe sumnih goved, in vozila, s katerimi so se odpravila crknena in pobita živinčeta, njih meso in kože, po tem gnoj, stelja, piča itd.

Te stvari je treba s kropom ali lugom skrbno omiti, po tem z razkužilno tekočino premazati in dalj časa presapovati. Močno obrabljene ali sicer brezcene lesene posode in priprave naj se sežgo, a železne razbelijo ali izžaré.

5. Vprežna živina, ki je izvažala mrtva trupla, gnoj, in druge kužljive tvarine.

Tako živino je treba po opravljenem delu skrbno izmiti in oščetati, in kopita jim je karkoli natanko je moč — ocedeti.

6. Pašniki, kamer je govejekužna živina hodila. Pašnike je skrbno očistiti gnoja, s katerim je delati kakor z gnojem iz okuženih hlevov, in na-nje se sme živina stoprv po tem v novič spuščati, ko je izrečeno, da je kuga nehala in ko je politično okrajno oblastvo dovolilo to.

Pri zvrševanju razkužbenih del, ki se morajo brž ko bode moči začeti in kolikor je mogoče hitro opraviti, smejo se uporabljati samo ljudje iz okuženih pohištev ali pa taki, kateri nimajo živine. Ne sme se jim dopustiti občenje z ostalimi stanovniki tistega selišča, dokler imajo to delo.

K pis. k). Oblačila naštetih ljudi, med katere se vsekakor štejejo mesarji, ki pobijajo sumna goveda, treba je, ako se peró, v vročem lugu 12—24 ur pustiti, po tem z milom izdatno oprati in na zraku posušiti, a če se ne peró, podvreči 24 ur delovanju (učinku) suhe vročine ali parov klorovih ali žeplevito-kislih in po tem primerno prezračevati.

Obutalo in usnje mora se skrbno očistiti, izprati, potem namazati s tolščo in dobro prezračiti.

K §. 22.

Kadar se na morskih ladijah prikaže goveja kuga, naj pomorsko-zdravstveno oblastvo I. stopinje to precej priznani političnemu okrajnemu oblastvu in sosednim pomorsko-zdravstvenim oblastvom ter stvar naznani pomorskemu oblastvu.

Le-to oblastvo naj ta prigodek na znanje dá ostalim podstoječim pomorsko-zdravstvenim uradom in političnima deželnima oblastvoma Tržaškemu in Zadarskemu.

Politično deželno oblastvo naj vsak teden po deželnem časniku na znánje dáje, kako vsak čas goveja kuga v njegovem upravnem okoliši stoji, ter naj to priobčuje tudi vsem svojim podstojnim političnim okrajnim oblastvom.

K §. 23.

Ako je ugotovljeno, da biva goveja kuga če tudi samo v enem pohoštju katerega selišča, mora se pod pridržkom §§. 25 in 26 izreči, da je to selišče okuženo ter je na-nj uporabljati poleg naredeb, o katerih govore §§ 16, 20 in 21, še tudi naredbe §. 23

Na izhodiščih in vhodiščih okuženega selišča naj se namestijo table z nadpisom: „Goveja kuga“.

Zaporne naredbe nad selišče ukrenjene (zapor selišča) treba je po zanesljivih stražnikih, izbranih izmed takih prebivalcev tistega selišča, kateri nimajo živine, ali ako bi potrebno bilo, po vojaštvu prigledovati in izvrševati.

Straže je obširno poučiti o tem, katere dolžnosti imajo, ter prigledovati v tem, kako opravljajo svojo službo.

K pis. *f*). Živino, ki se v kužno selišče za živež prižene, treba je kakor hitro mogoče zaklati in da se to zgodi, dolžno je paziti okrajno oblastvo.

K pis. *g*). Kadar bi železnično postajališče bilo samo kužno selišče, naj stanovalci na-nj stopijo, samo kjer je komu neogibno potrebno, ter je — razen slučajja pod *f*) omenjenega — brezuvetno prepovedano za čas, dokler traja kuga, prežvekovalke nakladati in odkladati.

Enakšno je postopati pri takšnih voznjah na ladiji.

K pis. *h*). Propisana razkužba sena in steljiva, v katero se imajo kaki izdelki obrtniški zavijati bodi v tem, da se tako zavijalo prezrači in na to poškropi z raztopino karbolno. Krajevno oblastvo naj pazi na to, da se zgodi takó.

Krajevnemu oblastvu namenišča mora se priznati, kdaj je odšla poslatev, da se zavijalo (seno ali slama) pod njegovim nadzorom sežgê.

K pis. *h*). Kadar se zapor preloži na poljske mejnike (okolični zapor), držati se je ukazil, ki so dana v

zvršitvenem propisu k §. 20 točki 2 *f*) splošnega zakona o kužnih živalskih boleznih.

Kadar se goveja kuga vname na pomorski ladiji, razgraiti je na njej zaprtijsko (kontumacijsko) zastavo.

K §. 24.

Dokler v katerem selišči biva goveja kuga, naj uradni živinski zdravnik od 8 do 8 dni pride ogledavat, če niso razmere takšne, da mora v kužnem selišči ves čas ostati ali po večkrat pogledavati.

V tej dobi je tudi od časa do časa preštovati živino.

K §. 25.

Da se zapor in zavarovalne naredbe stesnijo ali omeje na okuženo pohištvo, oziroma na okuženi hlev, to se sme dopustiti samo v takih večjih mestih ali seliščih, v katerih se za prav živinstvo ne goji ali redi ter se drži v poglavitnem samo užitek dajoča živina. Ali v takih slučajih treba si je prizadevati, da se kuga kar je mogoče hitro zatara, treba je toraj brž ubiti vso živino, kar je biva na okuženem pohištvu, okužene prostore, kar je moči natanko zapreti in precej razkužiti.

K §. 27.

Selišča, kar jih pada v kužni okoliš, treba je privzeti va-nj s celim njihovim zemljiščem ali svetom.

Da je kateri kužni okoliš ustanovljen in kolik mu je razsežaj, to naj se razglasi in deželnemu oblastvu naznani.

K pis. *a*). Aho se ukaže prežvekovalkam po kužnem okoliši vžigati posebno znamenje, naj se razglasi v to izbrano znamenje, in pa protivžig, ki se udari na živinčeta po tem, ko bode kužni okoliš preklican.

K pis. *f*). Brezuvetno je prepovedano imeti živinske semnje v drugih seliščih kužnega okoliša, nego so v točki *f*) omenjena.

Krajevno oblastvo sejmišča naj pazi to, da se na semenj prignane prežvekovalke odpravijo na ravnost v mesnico in da se ondi res zakoljejo.

K pis. *h*). Ako oblastvo dovoli izvoz klavne živine, piče in slame iz kužnega okoliša v drug upravni okoliš

ter mora vožnja iti skozi vmes ležečo, veljavnosti tega zakona podvrženo deželo, treba je zadobiti tudi privoljenje političnega deželnega oblastva le-te dežele.

K §. 31.

K odstavku 3. Da se komu dopusti vvoz za gospodarstvo namenjene živine iz neokuženih krajev okužene dežele v drugo deželo, izprositi je tudi privolitev tistih deželnih oblastev, skozi katerih okoliš bi bilo morebiti živino voziti. Taka živina sme se samo po železnici ali po vodi voziti. Kdaj dojde takšna živina, treba je za časa priznati političnemu okrajnemu oblastvu tistega selišča, kjer se ima vhljeviti, da vzmore propisana pazila ukazati.

K §. 32.

Kadar so v okuženem pobištvu kužnega selišča poginile ali ubite bile vse prežvekovalke ter se je razkuževanje popolnem zvršilo, sme se zapor takega pobištva (§. 21) preklicati.

Predno se izreče, da je goveja kuga v osamljenem pobištvu (§. 26) ali v selišči nehala, mora se popred vselej končno pregledati število goved, ovac in koz. Ako se tu najdejo vse te živali da so nesumne, ter so izpolnjeni uveti, ki jih postavlja §. 32, naj politično okrajno oblastvo izreče, da je kuga minila, za kužno selišče, ali tudi za kužni okoliš ukazane zaporne naredbe ali vse ali po okolnostih samo nekaj njih prekličie, prestanek kuge na znanje dá in o tem naznanilo pošlje deželnemu oblastvu.

K §. 33.

Kadar se ukaže ubiti prežvekovalke, kar jih je na semnji klavne živine ali v javni klavnici, naj se to v dotični prostoriji pod nadzorom živinskega zdravnika in to v času kar je mogoče najkrajšem zvrši.

Ako se med živino voženo na pomorski ladiji primeri slučaj suma o goveji kugi, to naj pomorsko-zdravstveno oblastvo ladijo osami, stvar uradno poistini in če je na ponudo pomorski lazaret, ladjo va-nj odpravi, kjer se bode dalje po propisih delalo z njo.

Ako nastane potreba, živino na kakem drugem mestu spraviti na suho, naj se to priobči političnemu okrajnemu oblastvu zaradi nadaljnega uradovanja.

K §. 35.

Gledé cenitve živine in drugih stvari in gledé ustanavljanja cenil (cenitvenih podatkov) napotuje se na §. 38 splošnega zakona o kužnih živalskih boleznih in na dotični zvršitveni propis.

Cenilnice je narejati po prilogah II. in III.

K §. 39.

Kadar gre za prestop prepovedi vvoza prek državne ali deželne meje ali izogib določenih vstopališč ali za druge v §. 39 na misel vzete slučaje, pri katerih ni brez dvoma gotovo, da je stanje dotičnih živinčet popolnem nesumno, tedaj naj politično oblastvo uporablja zvršitveni propis k §. 46 splošnega zakona o kužnih živalskih boleznih.

Tudi gledé suhih živalskih surovin ravnati je po le-tem zvršitvenem propisu. Sveže (frišne) živalske surovine, ki prihajajo iz kužnih selišč ali okolišev, morajo se uničiti.

V ostalem je po kakovosti slučaja primerno storiti po načelnih določilih danih v poslednjem odstavku §. 46 gori navedenega zakona.

K §. 40.

Točka 1. Zdravstveno-zaporni (kontumacijski) zavodi naj se v oziru na pripuščanje živine in živalskih surovin in na postopanje z istimi držé propisov za-nje veljavnih, v kolikor se ti propisi s pričujočim govejekužnim zakonom in s tem zvršitvenim propisom ne izpreminjajo.

Goveja živina sme se iz zdravstveno-zapornih zavodov izpuščati samo v tak namen, kakeršnega zakon dovoljuje, torej se sme klavna živina napotiti samo v določena večja trošilišča in druga goveja živina samo v taka selišča, ki leže v Galiciji ali v Bukovini.

K točki 3 in 4. Razen slučajev točke 4 naj politično deželno oblastvo ukazuje zdravstveno-zaporne zavode

zapreti. Kadar koli se zdravstveno-zaporni ali kontumacijski zavod zapre, treba je vselej to razglasiti po uradnem časniku, in po listu nabitem pri dotičnem mejnem carinskem uradu in pri dotičnem kontumacijskem zavodu ter naznaniti ministerstvu notranjih zadev.

Kadar se v zdravstveno zapornem zavodu goveja kuga vname, naj ga zavoda ravnateljstvo neutegoma zaprè ter le-to po okrajnem oblastvu naznani političnemu deželnemu oblastvu.

K točki 6 Bolna živinčeta je ubiti s kijem in z njih mrtvimi trupli po §. 21. pis b) ravnati.

Živinčeta, kar jih je videti da so zdrava, naj se v primerni prostoriji zapornega zavoda po obrtniško pobijejo, z mesom in kožami je delati po 3. odstavku točke 6.

K točki 7. Kontumacijski listi preživačem naj se izdajo kakor doslej.

Gledé oznamenila z vžigom naj se dela kakor do zdaj.

K točki 8. Klavna živina, izpuščena iz zapornih ali kontumacijskih zavodov, kateri ne ležé neposredstveno na železnici, naj se do prve železno-cestne postaje, kjer se spravi na voze, pod nadzorom goni po posebnih za to določenih cestah ter je paziti, da se nikdar ne pomeša z domačo živino.

V takih mestih ali seliščih, katerim je dopuščeno zaradi poboja prejemati kontumacijsko živino, naj se poskrbé takšne naredbe, da se v zadnjem stavku ali reku 1. odstavka točke 8 izrečena prepoved ne more prelomiti.

Trošilišča mesta, za katera se sme klavna živina vvažati, dajó se zapornim zavodom na znanje.

K točki 9. Živine, namenjene v gospodarstvo za Galicijo ali Bukovino naj se, kolikor se koli dá, na železnicah ali po vodi odpravi v kraj, kamor je namenjena.

Kolikor to ni mogoče, naj se takó goni, kakor je zapovedano k točki 8.

Takšna živina ne sme se dati med domačo živino, predno izteče 10 dni od časa, ko je došla v namenišče (§. 13 zakona o goveji kugi).

K točki 10. odstavku 1. Gospodarji živine imajo dolžnost, donesti kontumacijske liste, da dobe drug tozemsk potni list za dotična živinčeta.

Na novem potnem listu tej živini pripomniti je z odnosom na kontumacijski list, kateri dan je živina stopila iz zdravstveno-zapornega zavoda.

Kadar je treba novi potni list izdati samo za neki del tiste živine, katerej kontumacijski list v izkaz služi, je na kontumacijskem listu, kateri se živine gospodarju nazaj dá, zabeležiti ta odhodek.

Kadar so za vsa živinčeta, katerim kontumacijski list v izkaz služi, izdani novi potni listi, odvzeti je kontumacijski list in priložiti vsopredniku živinskih potnih listov.

V ta namen, da bi se takšna živina kam iz dežele ali na živinske semnje po deželi gnala, ne smejo se dajati novi potni listi predno izteče 60 dni od časa, ko je bila iz kontumacijskega zavoda izpuščena.

K točki 11. Ovce in koze morajo se v tečaji opazovanja njihovega, ki traja 12 ur, po enkrat nakrmiti.

K točki 12. Kože, kosti, rogovi, konice ali špice rožene in parklji, če je to blago popolnem suho, dalje osoljena in posušena goveja čreva, čreva za strune, ne topljeni loj v sodih, naposled v vreče ali cule (bale) vdjane kravje dlake ali kocine, svinjske ščetine, ovčja volna in kozje kocine niso navezane na vvoz čez zdravstveno-zaporne zavode, dokler se ne izreče z ukazom ministerstva notranjih zadev, da se take stvari v katero tistih dežel, ki za nje ta zakon velja, pripuščajo samo pod uvetom, če se poprej razkužijo.

Neraztopljeni loj v trebušinah sme se samo prek kontumacijskih zavodov pripuščati ter naj se ondukaj ovijala (trebušine) razkužijo s tem, da se izpirajo s 10 odstotnim klorovovapnenim mlekom ali 6 odstotno raztopino karbolno.

Omenjene vrste blago, ki gledé na kakovost ali način zavoja ne ustreza zahtevam zakona, treba je na meji zavrnuti.

To naj se zlasti zgodi tedaj, kadar se sveži deli živalskega trupla najdejo da so pomešani s suhimi.

Brezuvetno je prepovedano sveže živalske dele vvažati in prevažati.

3.

Zakon z dne 14. avgusta 1886 št. 171 drž. zak.,

s katerim se izpreminja §. 28 zakona z dne 29. februarja 1880 (drž. zak. št. 35) o odvracanju in zatiranju kužnih bolezní pri živalih.

S privolitvijo obeh zbornic državnega zbora ukazujem tako :

Člen I. Paragraf 28 zakona z dne 29 febr. 1880 (drž. zak. št. 35) v svojem sedanjem besedilu se razveljavi ter naj v bodoče slove takó :

§. 28. Politično okrajno oblastvo naj na podlogi mnenja uradnega živinozdravnika in pod opreznostmi, ki se ukazoma ustanove, dopušča, da se popolnem zdrava goveda iz zaprtih hlevov in selišč kam zarad poboja ženo.

Meso pobitih bolnih, kakor tudi takih goved, ki so zarad suma plučne kuge pobita in po poboju najdena, da so bila zdrava, sme se na podlogi živinozdravniškega najdenja, po tem, ko bode po polnem ohlajeno, — prosto ponovčiti in izvažati; vendar je treba pluča pobitih bolnih živali, za katere se je našlo, da so užitne, in pa mrtva trupla goved, ki so za kužno plučnico poginila, in takih bolnih goved, ki so bila pobita ter niso užitna, spraviti s poti tako, da ne bode škode odtod.

Kože takih bolnih goved, ki so poginila ali pobita bila, treba je razkužiti.

Kadar se živali, za katere je sum, da imajo plučno kugo, kje zateko, da se zoper prepoved rabijo ali kadar se zateko zunaj prostorov, ki so jim bili odkazani, ali na takih mestih, na katera

ne smejo stopiti, tedaj sme, — če se je bati, da bi tako najdena živina kugo dalje zatrosila, — politično okrajno oblastvo a v posebno nevarnih okolnostih krajevno oblastvo samo ukazati, da se precej ubije.

XIV.

Zakon z dne 15. novembra 1867 št. 134 drž. zakonika o društvenem pravu.

S privolitvijo obeh zbornic Mojega državnega zbora ukazujem tako :

Prvi oddelek.

O društvih sploh.

§. 1. Društva so dopuščena po določbah tega zakona.

§. 2. Društva in družbe, ki merijo na dobiček, potem vsa društva za bankine- kreditne- in zavarovalne posle, istotako rentni zavodi, hranilnice in zastavnice izvzemajo se veljavi tega zakona ter stoje pod posebnimi nanje se nanašajočimi zakoni.

§. 3. Pričujoči zakon dalje nima veljave:

- a) za duhovne redove, kongregacije, potem verske družbe sploh, s katerimi je postopati po za iste obstoječih zakonih in propisih;
- b) za zadruge in podporne blagajnice obrtnikov, ustanovljene po obrtnih zakonih;
- c) za rudniške družbe in rudarske skladnice osnovane po rudniških zakonih.

Za katoliška društva in bratovščine veljajo določbe tega zakona (min. ukaz z dne 13. aprila 1868 št. 1307).

§. 4. Nameravano ustanovitev društva, spada-jočega pod propise tega zakona, imajo ustanovitelji s priloženimi pravili pismeno naznaniti političnemu deželnemu oblastvu, predno prične njegovo delovanje.

Iz pravil mora se razvideti:

- a) namen društva, sredstva zato in način, kako se ona pridobivajo;
- b) način ustanovitve in obnovitve društva;
- c) sedež društva;
- d) pravice in dolžnosti društvenikov;
- e) organi društvenega ravnateljstva;
- f) pogoji veljavnih sklepov, odpravkov in naznanil;
- g) način, kako se poravnavajo prepiri, nastali iz društvenega razmerja;
- h) zastop društva na zunaj;
- i) določbe o njegovem prenehanju.

§ 5. Pravila so predložiti v petero izvodih. O storjenem naznanilu dati je na zahtev takoj potrdilo. V pravila, pridržana pri deželnem oblastvu, dovoljen je vsakomur vpogled in prepis taistih.

§. 6. Ako je društvo po njegovem namenu, ali po njegovi ustanovi protizakonito, ali protipravno ali za državo nevarno, sme deželno oblastvo prepovedati njegovo ustanovitev.

Ta prepoved se mora zgoditi pismeno in z navedbo vzrokov v štirih tednih po podanem naznanilu (§§. 4. in 5.).

§. 7. Ako v tem roku ni prepovedi, ali če deželno oblastvo že prej izjavi, da ne prepoveduje društva, sme društvo pričeti svoje delovanje.

§. 8. Proti prepovedi deželnega oblastva se more v 60 dnevih prijaviti vzklic na ministerstvo notranjih zadev.

§. 9. Deželno oblastvo ima na zahtev društva taistemu, ako se ni zgodila prepoved, ali če se je ona vzklicnim potom razveljavila, poveriti njegov obstanek po vsebini predloženih pravil in to poverilo dokazuje pravni obstoj društva za javno in zasebno (meščansko) občevanje.

§ 10. Določbe §§. 4. do 9. tega zakona veljajo z izjemo, navedeno v §. 11., tudi za storjene premembe pravil, kakor tudi za ustanovitev podružnic (filial) in za osnovo združeb več društev med saboj, če so take sploh zakonito pripuščene (§. 33.).

§. 11. Glede takih društev, katerih delovanje se po podružnicah razširja na več deželà, kakor tudi glede združeb društev, ki so v večih deželah, je za uradne posle, katere jemljejo §§. 4. do 10. v misel, pristojno ministerstvo nostrarjih zadev, kateremu so podajati tudi dotična naznanila.

§. 12. Društveno predstojništvo ima svoje člane z navedbo njihovega bivališča in napovedbo onih, kateri zastopajo društvo na zunaj, naznaniti oblastvu v treh dnevih po njihovi izvolitvi.

To naznanilo podati je v krajih, kjer je kako samostojno deželno-knežje varnostno oblastvo, letemu, drugod pa političnemu okrajnemu oblastvu.

Pri društvih, katera se delijo v podružnice (filiale), podati je to naznanilo od vsake podružnice posebej.

Razsodba kas. dvora: „Društveno predstojništvo“ v zmislu §. 12 ne pomenja samo društvenega predstoj-

nika ali načelnika, kateri je poklican društvo zastopati, temveč društven odbor kot skupni organ, ki posluje v imenu društva (z dne 23. novembra 1875 št. 6575).

§. 13. Če kako društvo o svojem delovanju svojim članom razdaja odgovorna ali poslovna poročila ali druge takošne izkaze, so taisti v §. 12. zaznamovanemu oblastvu v treh izvodih podati; oblastvo lahko prisili k temu društvo z redovnimi globami do desetih goldinarjev.

§. 14. Vsako društvo sme imeti svoja zborovanja javno. Vender pa se razprave ne smejo vdeležiti osebe, ki niso društveniki ali povabljeni gostje.

Niti društveniki, niti poslušalci ne smejo priti oboroženi k društvenim zborom, in predsednik zborovanja naj o tem čuva.

§. 15. O vsakem društvenem zborovanju mora predstojništvo podati najmanj 24 ur poprej v §. 12. zaznamovanemu oblastvu naznanilo, v katerem je navesti kraj in čas zborovanja in ako ima biti to javno, navesti je tudi to.

§. 16. Te, kakor tudi v §§. 12. in 13. omenjene naznanitve in predloge so kolekov proste.

§. 17. Za to, da se zakon varuje in red vzdržuje pri kakem društvenem zborovanju, skrbeti je najprej predsedniku.

On naj protizakonitim izjavam ali dejanjem takoj nasproti stopi in zaključi zborovanje, ako se njegove naredbe ne slušajo.

§. 18. Oblastvu je prosto poslati k vsakemu društvenemu zboru kakega odposlanca. Le-temu je odkazati primeren prostor v zboru, kakor si ga

sam izbere, in na zahtev dati mu je pojasnilo o osebi onih, ki stavijo kak predlog in ki govorijo.

Taisti ima tudi pravico zahtevati, da se piše zapisnik o predmetih razprave in o storjenih sklepih.

Odposlanca pošilja redoma v §. 12. omenjeno oblastvo, pridržuje pa si lahko deželno oblastvo samo to pravico.

Vlada sme vsaki čas pregledati zapisnike o društvenih zborovanjih.

§. 19. Te določbe o naznanitvi društvenih zborov (§. 15.) in o odpošiljatvi vladinega odposlanca (§. 18.) niso uporabljati na seje predstojništva in pregledovalnih (kontrolnih) organov, če so taki postavljeni.

§. 20. Nikako društvo ne sme storiti sklepov ali izdajati ukazov, kateri so kazenskemu zakonu protivni, ali s katerimi si društvo po vsebini in obliki svojí veljavo v kakem oddelku zakonodajstva ali eksekutivne oblasti.

§. 21. Ako se napravi kako društveno zborovanje proti propisom tega zakona, naj oblastvo taisto prepove in po razmerah zaključí.

Istotako naj zaključí vladni odposlanec ali, če ni bil zato nikdo poslan, oblastvo, kak četudi zakonito sklican zbor, ako se pri zborovanju pripe-tijo protizakoniti postopki, ako se razpravljajo predmeti, kateri presegajo statutarični delokrog društva, ali če zbor dobi značaj, ki preti javnemu redu.

§. 22. Kakor hitro se izreče, da je društveno zborovanje zaključeno, dolžni so navzoči kraj zborovanja takoj zapustiti in se raziti.

Ako se zaukaz ne posluša, sme se odstranitev zvršiti z uporabo prisilnih sredstev.

§. 23. Peticije ali prošnje (adrese), ki izvirajo od društev, se ne smejo prinašati po več, kakor desetih osebah.

§. 24. Vsako društvo se sme razpustiti, ako taisto stori sklepe ali izdaja zaukaze, kateri so določbam §. 20. tega zakona protivni, ako prekorači svoj statutarični delokrog, ali če sploh ne zadostuje več pogojem svojega pravnega obstanka.

§. 25. O razpuščenju razsoja praviloma deželno oblastvo, v slučajih §. 11. pa ministerstvo notranjih zadev, na katero se more tudi v 60 dnevih vzklicevati proti razpustnem razsodilu deželnega oblastva.

Nižja oblastva (§. 28.) so pa upravičena, delovanje društva, pri katerem nastopijo v §. 24. omenjeni razpustni vzroki, ustaviti do končne odločbe o razpuščenju.

§. 26. Prostovoljno razdruženje (prenehanje) kakega društva naznaniti je takoj po odstopajočem društvenem predstojništvu deželnemu oblastvu in le-to naj to objavi v uradnem listu.

§. 27. Vsako oblastveno razpuščenje kakega društva se objavi v uradnem listu. V tem slučaju ukreniti so tudi glede društvenega imetja po oblastvih potrebne zakonite naredbe.

§. 28. Kot v tem zakonu imenovano oblastvo je tam, kjer ni nobene izrecne določbe, umeti praviloma politično okrajno oblastvo; v krajih, kjer

se nahajà kako posebno deželno-knežje varnostno oblastvo, pa le-to.

O silni nevarnosti za javni red in varnost sme pa tudi vsako drugo oblastvo, katero ima za njuno vzdržanje skrbeti, prepovedati ali zaključiti društveno zborovanje, katero je bilo sklicano ali držano proti propisom tega zakona, ali pa ustaviti delovanje društva, katero se je ustanovilo ne da bi se bili spolnili zakoniti pogoji, ali pri katerem nastopijo v §. 24. označeni razpustni vzroki. To je naznaniti vselej takoj pristojnemu oblastvu.

Drugi oddelek.

O političnih društvih.

§. 29. Za politična društva veljajo razun splošnih določb prvega oddelka sledeče posebne določbe.

§. 30. Inostranci (tujci), ženske maloletniki se ne smejo sprejemati za člane političnih društev.

§. 31. Predstojništvo sestaviti je iz najmanj petih in največ desetih članov.

§. 32. Politična društva so dolžna, v §. 12. imenovanemu oblastvu naznaniti svoje društvenike v treh dnevih po pričetem društvenem delovanju in oziroma po vsakem sprejetju kakega novega društvenika, ter vsako leto predložiti izkaz o številu svojih društvenikov.

Te predloge so kolekov proste.

§. 33. Političnim društvom je prepovedano, ustanavljati podružnice (filiale), snovati med saboj zveze ali sicer se družiti z drugimi društvi, bodisi s pismenim občevanjem, bodisi z odposlanci.

Istotako ne sme noben član predstojništva biti v predstojništvu kakega drugega političnega društva.

§. 34. Društvena znamenja nositi je prepovedano.

§. 35. Ako hoče kako nepolitično društvo svoje delovanje razširiti na politične zadeve, podvreči se mora določbam tega zakona, ki veljajo za ustanovitvev političnega društva.

Je-li kako društvo smatrati za politično, presoja deželno oblastvo in v slučajih §. 11., kakor tudi v slučajih rekurza, pa ministerstvo notranjih zadev.

Tretji oddelek.

Kazenske- in konečne določbe.

§. 36. Prelomitve tega zakona kaznujejo, ako se ne uporablja občni kazenski zakon, sodišča za prestopke z zaporom do šest tednov ali z globami do 200 goldinarjev.

§. 37. V slučaju vojske ali notranjih nemirov sme vlada določbe tega zakona začasno in krajevno, celo ali delovito dejati ob moč.

Glej zakon z dne 5. maja 1869 št. 66 drž. zakonika.

38. Glede društev, na katera je uporabljati ta zakon, zgube društveni zakon z dne 26. novembra 1852, št. 253 drž. zak. in vsi drugi z pričujočim zakonom v protislovju stoječi zakoni in ukazi svojo moč.

XV.

Zakon z dne 15. novembra 1867 št. 135 drž. zak.
o shodnem (zbornem) pravu.

S privolitvijo obeh zbornic Mojega državnega zbora ukazujem tako :

§. 1. Shodi (zbori) so dopuščeni po določbah tega zakona.

§. 2. Kdor hoče sklicati kak ljudski shod, ali sploh kak obče pristopni zbor brez omejitve na povabljene goste, mora to naznaniti najmanj tri dni poprej pismeno oblastvu (§. 16.) ter navesti namen, kraj in čas shoda.

Oblastvo naj na naznanilo dá takoj potrdilo.

§. 3. Za shode (zborovanja) pod milim nebom je potrebna poprejšnja dovolitev oblastva (§. 16.)

Za to dovolitev imajo prositi oni, kateri shod sklicujejo in povedati je v tej prošnji, kakor tudi v dovolitvi namen, kraj in čas shoda.

Taisto velja za javne obhode, kjer je naznaniti tudi nameravana pot.

Ako se dovolitev odreče, zgoditi se mora to pismeno z navedbo vzrokov.

§. 4. Shodi volilcev k volitvenim razgovorom potem k razgovorom z izvoljenimi poslanci izvzemajo se določbam tega zakona, ako se godijo o času razpisanih volitev in ne pod milim nebom.

§. 5. Dalje izvzemajo se določbam tega zakona javne veselice, ženitovanja, ljudske slovesnosti ali obhodi, pogrebi, procesije, hoja na božja pota in

drugi shodi ali obhodi v izvrševanje kake zakonito dopuščene vere, ako se vršijo po dosedanem običaju.

§. 6. Shode, katerih namen kazenskim zakonom nasprotuje, ali kateri so nevarni za javno varnost, ali za javni blagor, naj oblastvo prepove.

§. 7. Med zborovanjem državnega zbora ali kakega deželnega zbora, ne sme se dopuščati na kraju njihovega sedeža in v okrožju petih milj noben shod pod milim nebom.

Mesto 5 milj velja sedaj okrožje 38 kilometrov (min. ukaz z dne 7. julija 1876 št. 101 drž. zak).

§. 8. Inostranci (tujci) ne smejo nastopiti niti kot podvzetniki, niti kot reditelji ali voditelji kakega shoda za razpravo javnih zadev.

§. 9. Shodov v §§. 2. in 3. omenjenih, se ne smejo udeležiti oboroženi.

§. 10. Adrese ali peticije, katere izvirajo od shodov, se ne smejo prinašati po več, kakor desetih osebah.

§. 11. Za to, da se pri kakem shodu zakon varuje in red vzdržuje, skrbeti je najprej voditelju in rediteljem taistega.

Oni naj protizakonitim izjavam ali dejanjem takoj nasproti stopijo in ako se njihove naredbe ne slušajo, naj voditelj shod razpusti.

§. 12. Oblastvu je prosto, k vsakemu shodu v §§. 2. in 3. omenjene vrste enega, po okolnostih tudi več odposlancev poslati, katerim se mora v shodu odkazati primeren prostor, kakor si ga sami

izbero, in katerim se mora za zahtev dati pojasnilo o osebi onih, ki stavijo kak predlog in ki govorijo.

§. 13. Ako se skliče kak shod proti propisom tega zakona, naj ga oblastvo (§§. 16. in 17.) prepove in po okolnostih razpusti.

Istotako naj razpusti vladni odposlanec, ali, če ni bil nikdo poslan, oblastvo kak, če tudi zakonito sklican shod, ako se na taistem pripetijo protizakoniti postopki, ali če taisti dobi značaj, ki preti javnemu redu.

§. 14. Kakor hitro se izreče, da je kak shod razpuščen, dolžni so vsi navzoči kraj shoda takoj zapustiti in se raziti.

Ako se ne uboga, sme se razpuščenje zvršiti z uporabo prisilnih sredstev.

§. 15. Ukazi §§. 13. in 14. veljajo tudi za javne obhode.

§. 16. Kot v tem zakonu imenovano oblastvo je praviloma umeti:

- a) v krajih, kjer se nahaja kako deželno-knežje varnostno oblastvo, le-to oblastvo;
- b) na sedežu političnega deželnega oblastva, če tamo ni nobenega deželno-knežjega varnostnega oblastva, deželno oblastvo;
- c) v vseh drugih krajih politično okrajno oblastvo.

§. 17. O silni nevarnosti za javni red in varnost je pa tudi vsako drugo oblastvo, katero ima za njuno vzdržavanje skrbeti, upravičeno prepovedati ali razpustiti shod, kateri je bil sklican ali

držan proti propisom tega zakona, o čemur je pa vselej takoj obvestiti po §. 16. pristojno oblastvo.

§. 18. Zoper vse ukrenitve nižjih oblastev more se v osmih dnevih vzklicevati na deželno oblastvo in zoper vsako ukrenitev le-tega pa na ministerstvo notranjih zadev.

§. 19. Prelomitve tega zakona kaznujejo, ako se ne uporablja občni kazenski zakon, sodišča za prestopke z zaporom do šest tednov ali z globami do 200 goldinarjev.

§. 20. V slučaju vojske ali notranjih nemirov sme vlada določbe tega zakona začasno in krajevno dejati ob moč.

XVI.

Kazenske določbe iz zakona z dne 11. aprila 1889 št. 41 drž. zak.,
s katerim se vvaja nov vojni zakon.

Novi vojni zakon z dne 11. aprila 1889 št. 41 drž. zak., kateri je bil dne 13. aprila 1889 razgласen in je s tem dnevom stopil tudi v moč in veljavo, določa v §§. 45, 47, 48 in 49 kaznjiva dejanja, gledé katerih pristoji kazenski postopek rednim sodiščem (§. 68 drugi odstavek). Ker so ta kaznjiva dejanja označena za pregreske, pristojni so toraj po §. 13 kaz. pravd. reda sodni dvori prve stopinje. Omenjeni in drugi semo spadajoči §§. se glase:

§. 45. Kdor v nameri, da bi se odtegnil dolžnosti naborne stave, zapusti ozemlje avstro-ogerske monarhije, ali med naborno stavo biva kje zunaj mej monarhije, zakrivi se pregreška ter kaznuje z ostrim zaporom od enega meseca do enega leta in v novcih od 100 do 1000 goldinarjev. Razun te kazni dene se takošen begun zunaj letnega razreda in žrebovne vrste ter se v oziru na odslužbo in

podaljšanje služne dolžnosti postopa z njim po §. 44.

Kdor se odteguje dolžnosti naborne stave, ne da bi zapustil ozemlje avstro-ogerske monarhije, zakrivi se po §. 44 samo prestopka in take prestopke kaznujejo politična oblastva.

Po Najvišjem lastnoročnem pismu z dne 14. novembra 1868 obsega avstro-ogerska monarhija skupnost pod žezlom Nj. Veličanstva cesarja ustavno združenih dežel. Bosna in Hercegovina se toraj ne moreta prištevati k ozemlju monarhije.

§. 47. Kdor se poprime kakih zvičajč, da bi zakoniti vojni dolžnosti odtegnil sebe ali koga drugega, zakrivi se pregreška ter se kaznuje z ostrim zaporom od enega meseca do enega leta in v novcih od 150 do 2000 goldinarjev — kadar se ne uporabljajo ostrejša določila občnega kazenskega zakona.

Razun te kazni deva se krivec, komur na korist je bilo kaznjivo dejanje storjeno, za dotično naborno stavo zunaj letnega razreda in žrebovne vrste ter se v oziru na odslužbo in podaljšanje služne dolžnosti postopa z njim po §. 44.

§. 48. Kdor se poprime kakih zvičajč, da bi za sebe ali za koga drugega dosegel katero v §§. 25. do vštévši 34. tega zakona določeno ugodnost, ki mu ne pristoji, zakrivi se pregreška ter se kaznuje z ostrim zaporom od enega do šestih mesecev in v novcih od 100 do 1000 goldinarjev, ako se ne uporabljajo ostrejša določila občnega kazenskega zakona.

Razun te kazni deva se krivec, komur na korist je kaznjivo dejanje storjeno, za dotično naborno stavo zunaj letnega razreda in vrste po žrebu določene.

Ugodnosti §§. 25 do 34 zadevajo: enoletno prezentno službo (§§. 25—30); potem kandidatom duhovskega stanu od vsake zakonito priznane cerkve in verske družbe (§. 31), podučiteljem in učí-

teljem na občnih ljudskih šolah, meščanskih šolah in učiteljskih izobraževališčih, kakor tudi na javnih zavodih za gluhoneme in slepe (§. 32), posestnikom podedovanih kmetij (§. 33) pristoječe ugodnosti; slednjič ugodnosti z ozirom na rodbinske razmere (§. 34).

§. 49. Kdor sam sebe pokazi ali kako drugače pripravi sebe v tako stanje, zaradi katerega bi imel biti celo ali deloma nesposoben za izpolnjevanje zakonite vojne dolžnosti, ali kdor sebe dá po kom drugem pripraviti v takošno stanje, dalje kdor koga drugega pripravi v tako stanje, zakrivi se pregreška, ter se kaznuje z ostrim zaporom od šestih mesecev do treh let in v novcih od 300 do 2000 goldinarjev.

Na takega, ki je koga drugega težko poškodoval, uporabljajo se določila občnega kazenskega zakona o hudodelstvu težke telesne poškodbe, ki utegnejo biti ostrejša.

Razun te kazni deva se poškodovanec v vseh naborni stavi podvrženih letnih razredih zunaj letnega razreda in vrste po žrebu določene ter je dolžan — ako je še pripraven za kako če tudi nižjo službo v vojništvu (vojnem pomorstvu) ali v deželni brambi — dve leti čez zakonito dolžnost službe v liniji, odnosno čez čas prezentne službe v deželni brambi prezentno služiti, vsled česar mu se tudi skupna dolžnost službe primerno podaljšuje.

Vojaški novinci in nadomestni rezervisti, ki se tako sami sebe pokaze, predno jih vvrstijo, izgube ugodnost, da bi se z njimi postopalo po letnem razredu in žrebovni vrsti, ter zapadejo vsem prej navedenim kazenskim določilom.

Iz točke 8 prehodnih določil novega vojnega zakona, katera se glasi: „Kazenska določila obsežena v tem zakonu uporabljajo se na kaznjiva dejanja, ki so bila pred začetkom veljavnosti tega zakona storjena, a še ne sojena, samo v toliko, kolikor po pričujočem zakonu niso podvržena strogejemu postopku, nego po

„prejšnjem zakonu“ — sledi, da sta §§. 409 in 410 kaz. zakona z dne 27. maja 1852 št. 117 d. z. razveljavljena.

§ 66. Kazenski novci (globe) pobrani na podlogi tega zakona gredó v zalog za uboge domovinske občine naborni stavi ali vojni dolžnosti podvrženega, a v vojarinski zalog (Militärtaxfond) tedaj, kadar komu ni moči najti domovinske občine.

Poslednjič omenjeni kazenski novci naj se vračunjajo v zakoniti delež prispevka v vojarinski zalog.

Vse po tem zakonu prisojene globe naj se, kadar jih ni moči izterjati, premene v kazni zapora, odmerjaje po en dan zapora za vsakih 5 goldinarjev. Pri kumulativnih kaznih se vendar kazen na svobodi, ki jo preti zakon, vsled premene ne sme prestopiti za več nego polovico.

§. 67. Čas, v katerem zastarevajo prestopki obseženi v §§. 35., 44., 50. in 61. drugi odstavek, točka b) ustanavlja se na tri mesece, a čas za zastarevanje pregreškov, obseženih v §§. 45., 47., 48. in 49. na leto dni.

Zastarevanje kaznivih dejanj začenja se:

1. V slučajih §§. 44. drugi in tretji odstavek, 45. in 49. s koncem tistega leta, v katerem je pod vojno dolžnostjo stoječi dovršil 36. leto svoje starosti, ali ta čas, ko pod vojno dolžnostjo stoječi dotičnik pride pred naborno (pregledno) komisijo, a za ostale krivce tudi o smrti pod vojno dolžnostjo stoječega, ako bi ta poprej umrl;
2. v slučajih §. 50. z iztekom časa, v katerem je prepovedano oženiti se, ali če se ženitbena vez poprej razreši.

Glede kaznjivih dejanj, o katerih se govori v §§. 35., 44., prvi odstavek, 47., 48. in 61., drugi odstavek, točka b), o začetku zastare veljajo določila občnega kazenskega zakona.

§. 68. Kazenski postopek zarad prestopkov omenjenih v §§. 35., 44., 50. in 61., tega zakona, kjer ne gre vojaškim oblastvom, pristoji političnim oblastvom in to v slučajih §. 35. političnim oblastvom prebivališča, a v ostalih slučajih političnim oblastvom domovinske občine.

Zarad pregreškov obseženih v §§. 45., 47., 48. in 49. pristoji kazenski prestopki rednim sodiščem.

XVII.

Zakon z dne 30. marcija 1888 št. 41 drž. zak.

s katerim se ukrepajo kazensko-pravna določila v obrambo podmorskih kablov.

S privolitvijo obeh zbornic državnega zbora ukazujem tako:

Člen I.

Zvršujoč člen 12. mednarodnega dogovora z dne 14. marcija 1884 (drž. zak. št. 40), v ohrano s podmorskimi kabli (vrvmi) napravljenih telegrafskih zvez, dajo se naslednja določila v oziru na podmorske kable, ki prihajajo na suho v državnih ozemljih, naselbinah (kolonijah) ali posestvih ene ali več držav, katere je smatrati za k omenjenemu dogovoru pristopivše, namreč:

§. 1. Prestopka se zakrivi:

1. ladijar take ladije, ki ima opraviti s polaganjem ali popravljanjem podmorskega kabla, če se ne

drži onih pravil o dajanji znamenj, katera so sprejeta za ubranitev, da ne trči ladija ob ladijo.

2. ladijar ali plovila voditelj, kateri zapazi znamenja v prvem odstavku omenjena, ali kateremu je moči jih zapaziti, ter se ali ne umakne nazaj, ali vsaj ne ostane eno morsko miljo oddaljen od ladije, ki polaga ali popravlja podmorski kabel;
3. ladijar ali plovila voditelj, ki zapazi ali je v stanu zapaziti poplavke (boje), ki so namenjeni v to, da kažejo ležo podmorskih kablov, ter se od proge teh poplavlkov ne drži oddaljen najmanj en četrto morske milje.

Ta prestopek je kaznovati v novcih do 150 gld.

§. 2. Prestopka se zakrivi:

1. ladijar ali plovila voditelj, kateri se je zunaj slučaja sile vsidril bliže nego en četrto morske milje od podmorskega kabla, katerega ležo je mogel iz proge poplavlkov ali kako drugače spoznati, ali ki je svoje plovilo pritrdil na poplavek, namenjen da kaže, kod leži podmorski kabel;
2. voditelj ribarskega plovila, kateri svojega orodja ali svojih mrež ne drži najmanj eno morsko miljo oddaljenih od ladije, podmorski kabel polagajoče ali popravljajoče.

Vendar se to določilo uporablja samo s to omejitvijo, da je ribarskim plovilom, ki telegrafsko ladijo, imajočo sprejeta znamenja, zapazijo ali zapaziti morejo, dopuščen potreben — vendar 24 ur ne presegajoč — rok, da svoje delo dovršijo ter se ravnajo po danem naznanilu.

3. Voditelj ribarskega plovila, ki svojega orodja in svojih mrež ne drži najmanj četrť morske milje oddaljenih od proge poplavkov, namenjenih v to, da kažejo ležo podmorskih kablov. Prestopek je kazniti z zaporom do enega meseca ali v novcih do 200 gld.

§. 3. Kdor iz malomarnosti, dalje kdor v slučajih §§. 1. in 2. podmorski kabel raztrga ali tako pokvari, da vsled tega utegne nastati popolna ali delovita pretrgatev ali motitev telegrafske zveze, zakrivi se prestopka ter kaznuje z zaporom do dveh mesecev ali v novcih do 300 gld.

§. 4. Kdor podmorski kabel nalašč pretrga ali poškoduje tako, da vsled tega utegne nastati popolna ali delovita pretrgatev ali motitev telegrafske zveze, zakrivi se hudodelstva ter kaznuje z ječo od treh mesecev do petih let.

§. 5. Določilo §§. 3. in 4. se ne uporablja tedaj, kadar je storilce morala huda sila, podmorski kabel pretrgati ali pokvariti, da si otmejo življenje ali svoje plovilo varno ohranijo, dalje, če se je kabel razdjal ali pokvaril slučajno ali po neogibni potrebnosti ob popravljanji kakega kabla, če tudi so se uporabile potrebne opreznosti, da bi se ne pretrgal ali pokvaril.

§. 6. Prestopka se zakrivi, kdor se brani pokazati narodnost plovila izkazujoče uradne listine v svrhu narejanja zapisnikov, o čemur se govori v členu 10. dogovora navedenega v členu I. tega zakona.

Prestopek je kazniti z zaporom do 14 dni ali v novcih do 100 gld.

§. 7. Določila §§. 68. do 72., 81., 82., 312., 313. občn. kaz. zakona z dne 27. maja 1852, (št. 117 drž. zak.) uporabljajo se, kadar se v njih omenjena dejanja proti osobam v členu 10. dogovora navedenega v členu I. tega zakona imenovanim in imajočim oblast, poprijeti se dela, storé ta čas, ko oni vrše v členu 10. na misel vzeti uradni posel.

Člen 10. mednarodnega dogovora z dne 14. marca 1884 št. 40 drž. zak. za leto 1888 se glasi:

Prestopke pričujočega dogovora moči je poistinjati z vsemi dokazili, katera dopušča zakonodavstvo one dežele, kjer stoluje pozvano sodišče.

Kadar oficirji, poveljniki vojnih ladij ali pa plovil, katerim je ena izmed visokih strank pogodnic posebej to naročila, imajo vzrok misliti, da je kaka druga in ne vojna ladija storila prestopok zoper naredbe s pričujočim dogovorom postavljene, smejo oni od kapetana ali patrona ladije zahtevati, da jim se pokažejo uradne listine, katere izkazujejo narodnost dotičnega plovila. Na predloženih listinah samih je zabeležiti, da so bile pokazane.

V ostalem smejo se s strani omenjenih oficirjev, brez ozira na narodnost okrivljenega plovila, narejati zapisniki. Te zapisnike je sestavljati po onih oblikah in v onem jeziku, kakor so navadni v deželi, kateri pripade sestavljajoči jih oficir; isti utegnejo v deželi, kjer se kdo na nje oslanja in po meri zakonodavstva te dežele služiti za dokazilo. Okrivljeniki in svedoki imajo pravico, v svojem jeziku pristaviti ali pristaviti dati vsa ona pojasnila, ki se jim zdé namenu primerna; le-ta izrecila morajo biti pravilno podpisana.

§. 8. Postopek in sklepanje sodbe gledé kaznjivih dejanj, ki so imenovana v tem zakonu, pristoji sodiščem.

§. 9. V oziru na osebe stoječe pod vojno sodno oblastjo gre postopek in kazenska razsodba pristojnim vojaškim oblastvom po vojno-kazenskih prispisih.

§. 10. Kaznovanje na podlogi tega zakona vrši se brez ozira na storilčevo državljanstvo in na kraj, kjer se je kaj kaznjivega storilo, ako se storilec ne izroči.

A če je storilec morebiti v inozemstvu prestal kako kazen, treba je ozirati se na-njo.

§. II. Sodna oblast o kaznjivih dejanjih, storjenih na odprtem morji ali v kakem tujem teritorijalnem vodovji pristoji sodišču domovinskega pristanišča avstrijskega plovila, na katerem se je dejanje storilo, ali sodišču avstrijskega pristanišča, v katero plovilo najprej zaplove, ali pa sodišču, pod katerim so storilca zasačili.

Sodna oblast o kaznjivih dejanjih, storjenih v kakem avstrijskem teritorijalnem vodovji pristoji poleg sodišča, ki se imenuje v prvem odstavku, tudi sodišču kraja, kjer je bilo dejanje storjeno.

Člen II.

Vlada naj ukazoma imenuje one države, katere je smatrati, da so pristopile k dogovoru z dne 14. marcija 1884. (Člen I.)

Člen III.

Ministru za pravosodje se naroča, določiti čas, kedaj stopi v moč ta zakon, in zvršiti ga.

Po ukazu pravosodnega ministerstva z dne 24. aprila 1888 št. 43 d. z. stopil je ta zakon dne 1. maja 1888 v veljavo.

Ukaz skupnega ministerstva z dne 24. aprila 1888 št. 42 d. z. imenuje sledeče države, ki so pristopile mednarodnemu dogovoru z dne 14. marcija 1884: Argentinska republika, Belgija, Brazilija, Kosta-Rika, Danska, Nemčija, Domingo, Francija, Grška, Velika Britanija, Gvatemala, Italija, Nizozemska, Avstro-Ogerska, Portugalska, Rumunija, Rusija, Salvador, Švedska in Norveška, Srbska, Španija, Turčija, Zedinjene države ameriške, Urugvaj.

XVIII.

Kazenske določbe iz zakona z dne 21. maja 1887 št. 51 drž. zak.
o podaljšbi privilegije avstro-ogerske banke.

*Ta iz petero členov obstoječ zakon določa v členu 4.
sledече:*

Kdor brezoblastno izda bankovce ali druge na prinesitelja glaseče se zadolžnice, ki bi se v prometu utegnile uporabljati za novčna znamenja, zakrivi se pregreška, kadar v tem ne biva tako dejanje, na katero občni kazenski zakon odmerja ostrejšo kazen, ter mu se v globo naklada desetkrat toliko, za kolikor je on izdal vrednostnih znamenj, a ta globa ne bodi nikdar manja od dveh tisoči goldinarjev.

Postopek vršiti in razsodilo ukrepati o tem pregrešku zvano je po kraljevinah in deželah zastopanih v državnem zboru samo in edino Dunajsko deželno sodišče za kazenske reči.

Pregon ima mesto samo tedaj, kadar avstro-ogerska banka poprosi zanj.

Zgoraj omenjeno globo v zapor izpreminjati ni dopuščeno.

XIX.

Kazenske določbe iz zakona z dne 17. jun. 1883 št. 117 drž. zak.,
zadevajočega nastavo obrtnih nadzornikov
(inspektorjev).

Omenjeni zakon določa v §. 16 sledeče :

Obrtne nadzornike je z njihovo uradno prisego zavezati, da opazujejo tajnost o vseh poslovnih- in obratnih razmerah, ki jim pridejo na znanje; posebno morajo oni najstrogeje tajnost varovati o tehničnih napravah, načinih postopanja in morebitnih svojstvih obrata, katere so jim obrtni podjetniki zaznamovali za tajne.

Kdor take za tajne zaznamovane naprave, načine postopanja in druge svojstvenosti, v času dokler je nastavljen za obrtnega nadzornika ali po izstopu iz tega službenega razmerja, brezoblastno komu drugemu izda ali objavi, ali tiste sebi v prid porabi, zakrivi se, ako niso uporabljati strogeje določbe občnega kazenskega zakona, pregreška ter kaznuje z zaporem od treh mesecev do dveh let.

Uporaba disciplinarnih propisov pa po tej določbi ni izključena.

XX.

Kazenske določbe iz zakona z dne 9. aprila 1873 št. 70 drž. zak.,
o pridobitnih in gospodarstvenih zadrugah.

V področje kazenskih sodišč spadajo sledeče določbe omenjenega zakona:

§. 88. Ako kaka zadruga svoje delovanje ali svoja razpravljanja razširi na druge, kakor v §. 1 tega zakona zaznamovane predmete, zakrivé se udeleženi zadružani, ako po občnem kazenskem zakonu ne zapadejo strogejemu postopanju, pregreška in so kaznovati v novcih do 300 goldinarjev.

§. 89. Članovi predstojništva in nadzornega svetovalstva, dalje likvidatorji in drugi naročenci zadruga, kateri v zapisnikih občnih zborov, v računskih sklepih, bilancah in poslovnih poročilih, v registru članov (§. 14), kakor tudi v po §. 35 zaukazanih objavah vedoma napačne napovedi storijo ali potrdijo, zakrivé se, ako po občnem kazenskem zakonu ne zapadejo strogejemu postopanju, pregreška in so kaznovati z zaporom do treh mesecev.

Po §. 1 veljajo določbe zakona z dne 9. aprila 1873 št. 70 d. z. za društva z neomejenim številom članov, katera nameravajo pospeševati pridobitek ali gospodarstvo svojih članov z vkupnim poslovanjem ali z dajanjem kredita; taka društva so: posojilna in kreditna društva, društva za surovo blago, magacinska društva, produktivne zadruga, konsumna društva in zadruga za stanovanja ter druga enaka društva.

XXI.

Zakon z dne 5. maja 1869 št. 66 drž. zak.

s katerim se na podlogi člena 20. državnega temeljnega zakona z dne 21. decembra 1867 št. 142 drž. zak. določajo upravičenja odgovorne vladne oblasti, ukreniti začasne in krajevne izjeme obstoječih zakonov.

S privolitvijo obeh zbornic državnega zbora ukazujem, kakor sledi:

§. 1. Za slučaj vojske, kakor tudi, če je neposrednje pričakovati pričetka vojskinih podjetij, potem za slučaj notranjih nemirov, kakor tudi, če se kažejo na obširen način veleizdajska ali sicer za ustavo nevarna, ali osebni varnosti nevarna početja, smejo se začasno in krajevno po pričujočem zakonu na podlogi člena 20. državnega temeljnega zakona z dne 21. decembra 1867, drž. zak. št. 142, o splošnih pravicah državljanov, določbe členov 8, 9, 10, 12 in 13 tega državnega temeljnega zakona celoma ali delovito ustaviti, dalje v zmislu §§. 8 in 9 pričujočega zakona dati z veljavno močjo izjemne naredbe v izvrševanje policijske in kazenske oblasti.

Te izjemne naredbe pa so, ako se v pričujočem zakonu drugače ne določa, pripuščene le na podlogi sklepa skupnega ministerstva po dobljenem odobrenju cesarjevem.

Taiste se morajo razglašati po propisih tega zakona.

V razglasilu zaznamovati je natanko obseg ozemlja, za katero imajo veljati izjemne naredbe.

§. 2. Če se v zmislu §. 1 pričujočega zakona členi 8, 9, 10, 12 in 13 državnega temeljnega zakona z dne 21. dec. 1867 drž. zak. št. 142, ali pa posamezni tistih ustavijo, nastopijo vsled tega v naslednjih §§. 3 — 7 označeni učinki, če niso ti učinki v naredbi izrečno omejeni na manjši mero.

Naredba mora navesti člene državnega temeljnega zakona, kateri se ustavijo, ter se sklicevati na one določbe pričujočega zakona, katere uravnavajo učinke ustavitve (suspenzije).

Naredba mora se razglasiti v državnem zakoniku in uvrstiti v uradni list dežele, v kateri leži ozemlje, za katero ima veljavo ta naredba.

§. 3. Ustavitev (suspenzija) člena 8 državnega temeljnega zakona z dne 21. dec. 1867, drž. zak. št. 142 ima učinek, da

- a) se v §. 4 zakona z dne 27. oktobra 1862 (št. 87 drž. zak.) določen 48 urni rok za slučaj, ako organi javne oblasti brez sodnikovega povelja zapro kako osebo zaradi suma kakega kaznjivega dejanja, razširja na 8 dni;
- b) se osebe, ki so zaradi kakega v dodatku tega zakona označenega kaznjivega dejanja zaprte, ne izpuščajo proti varščini ali poroštvu (§§. 7—10 zakona z dne 27. okt. 1862 št. 87 drž. zak.);
- c) se osebe, katere so javnemu redu nevarne, po varnostnem oblastvu smejo izgnati iz ustavnega (suspenzijskega) okraja, ali iz kakega kraja tega okraja, ako niso v ravno tem kraju ali v ravno tem okraju pristojne; dalje da sme varnostno oblastvo osebam, katere so v kakem kraju tega okraja pristojne, ukazati, da ne

smejo brez oblastvenega dovoljenja tega kraja zapustiti.

§. 4. Ustavitev člena 9 državnega temeljnega zakona z dne 21. dec. 1867 drž. zak. št. 142 učini, da smejo varnostna oblastva v svrhu kazenskega pravosodja zaradi v dodatku tega zakona zaznamovanih kaznivih dejanj ukreniti vsaki čas brez sodnikovega povelja hišne raziskave.

§. 5. Ako se člen 10 državnega temeljnega zakona z dne 21. dec. 1867 drž. zak. št. 142 ustavi, smejo se pisma zaseči in odpečatiti tudi razen slučajev hišne raziskave ali zaprtja ali brez sodnikovega povelja.

§. 6. Z ustavitvijo člena 12 državnega temeljnega zakona z dne 21. dec. 1867 drž. zak. št. 142 združen je učinek:

- a) da se društva ali podružnice, ki spadajo pod določbe zakona z dne 15. novembra 1867 drž. zak. št. 134, brez dovolitve oblastva ne smejo snovati in da smejo politična oblastva delovanje takih že obstoječih društev, posebno držanje zborovanj tistih, ustaviti, ali pa od posebnih pogojev odvisno storiti nadaljevanje tega delovanja in držanja zborovanj.

Delovanja društev druge vrste se to ne dotika. Politično oblastvo pa sme k sejam in zborovanjam tistih poslati komisarja, kateri je upravičen, sejo ali zborovanje zaključiti, ako se razpravljajo predmeti, kateri ne spadajo v statutarični delokrog društva. Tudi sme politično oblastvo ustaviti izvršitev sklepov, s katerimi prekorači društvo svoj statutarični delokrog.

- b) Da se zborovanja v zmislu §. 2 zakona z dne 15. novembra 1867 drž. zak. št. 135, sploh ne smejo vršiti, zborovanja in obhodi v zmislu §§. 4 in 5 omenjenega zakona pa le s privolitvijo političnega oblastva.

§. 7. Ustavitev člena 13 državnega temeljnega zakona z dne 21. dec. 1867 drž. zak. št. 142 upravičuje upravno oblastvo:

- a) ustaviti izhajanje ali razširjanje tiskovin, zoper tiste izreči poštno prepoved in začasno ustaviti opravljanje obrtij, katere po razmnoževanju slovstvenih ali umetnostnih izdelkov ali po trgovanju s tistimi stavijo v nevarnost javni red;
- b) za položitev dolžnih izvodov v zmislu §. 17 tiskovnega zakona določiti rok, kateri se pri perijodičnih tiskovinah sme podaljšati do treh ur, pri drugih tiskovinah pa do osem dni pred izdajanjem.

§. 8. Z ustavitvijo členov 8, 9, 10, 11 in 13 državnega temeljnega zakona v dne 21. dec. 1867 drž. zak. št. 142, ali posameznih tistih smejo se izdati omejitvene policijske naredbe z veljavno močjo

- a) glede izdelovanja, prodajanja, posesti in nositve orožja ter streliva (strelivnih stvari),
- b) glede potnih listov in oglaševanja,
- c) glede vedenja na javnih krajih in zbiranja ljudi,
- d) glede naprave demonstracij in rabe znamenj.

Take naredbe smejo se tudi pozneje izdati in v nujnih slučajih celo po deželnem predsedniku.

Le-ta pa mora o tem z navedbo vzrokov nemudoma dati naznanilo ministerstvu notranjih za-

dev; o nadaljni veljavi izdanih naredeb mora skupno ministerstvo takoj ukrep storiti.

Pozneje izdane naredbe razglasiti je v deželnem zakoniku.

§. 9. Prestopki zapovedi in prepovedi, v §§. 3—7 obseženih, kakor tudi za izvršitev teh določeb po oblastvu storjenih ukrenitev in naročil, in prestopki policijskih naredeb, izdanih na podlogi §. 8, zapadejo, ako po obstoječih zakonih ne pridejo pod ostrejšo kazen, globi ali zaporni kazni, katera se more po okolišnih slučaja od zakonito v to poklicanega oblastva izmeriti do 1000 gold. ali pa do 6 mesecev.

§. 10. Na podlogi tega zakona storjene izjemne naredbe je razveljaviti, ako in kolikor odpadejo vzroki, ki so storili potrebno njihovo izdanje.

Popolno ali delovito razveljavljenje zgodi se z ukrepom skupnega ministerstva po dobljenem odobrenju cesarjevem.

Po ministerstvu storjeno razveljavljenje razglasiti je v državnem zakoniku.

Z izjemno naredbo po tem zakonu združeni učinki nehajo po meri storjenega razveljavljenja izjemne naredbe.

V ravno tej meri pridejo ob veljavno moč tudi ukrenitve, storjene med veljavo izjemne naredbe na podlogi tega zakona v izvrševanje policijske in kazenske oblasti.

§. 11. Ministerstvo mora, ako je na podlogi tega zakona storilo izjemne naredbe ali pa ukrenilo nadaljno trajanje tistih, državnemu zboru, ako je zbran, takoj, sicer pa precej, ko se v drugič

snide, in sicer v obeh slučajih najprej zbornici poslancev v prvi njeni seji navedši vzroke izjemne naredbe opravičiti ter sprožiti, da o tem sklepa državni zbor.

§. 12. Ta zakon stopi v veljavo z dnem njegovega razglašenja; istega dne pride ob moč cesarski ukaz z dne 7. okt. 1868 drž. zak. št. 136.

Zvršitev tega zakona se naroča skupnemu ministertvu.

Dodatek.

Kaznjiva dejanja, na katera sta uporabljati §. 3 lit. *b*) in §. 4, so sledeča:

Velika izdaja (§§. 58—62 k. z.), razžalitve Veličanstva in udov cesarskega roda (§§. 63 in 64), motenje javnega pokoja (§. 65), vstaja in punt (§§. 68—75), javno nasilstvo v slučajih §§. 76—94, 98 in 99 k. z., umor (§§. 134—138), uboj v slučaju §. 143 k. z., težka telesna poškodba v slučaju §. 157 k. z., zažig (§§. 166—169), rop (§§. 190—196), podpomoč k hudodelstvom (§§. 212—221), potem pregreški in prestopki zoper javni pokoj in red (§§. 278—310), prestopki zoper javne naprave in naredbe, ki spadajo k javni varnosti (§§. 312—330), in prestopki §§. 478—484 k. z.; dalje dejanja, ki so kaznjiva po zakonu z dne 17. dec. 1862 (drž. zak. št. 8 za leto 1863), zadevajočem nekatera dopolnila občnega in vojnega kazenskega zakona, po orožnem patentu z dne 24. okt. 1852 (drž. zak. št. 223), kakor tudi po tem zakonu kaznjiva dejanja.

Zaznamek

v tem zvezku natisnenih oziroma navedenih zakonov
in ukazov.

1805.

21. maja šte. 731 zbirke just.
zak., ces. patent, str. 147.

1846.

19. oktobra šte. 992 zbirke just.
zak., ces. patent, str. 169.

1852.

20. februarja šte. 47 drž. zakoni-
ka, min. ukaz, str. 163.
27. maja šte. 117 drž. zakonika,
ces. patent, str. 1.
24. oktobra šte. 223 drž. zakoni-
ka, ces. patent, str. 140.
26. novembra šte. 253 drž. zakoni-
ka, zakon, str. 397.

1853.

12. dec. šte. 18772, odločba
pravosodn. min., str. 31.

1854.

10. jun. šte. 5887, odločba pra-
vosodn. min., str. 31.

1855.

24. januarja šte. 25523, ukaz
pravosodn. min., str. 20.

1855.

18. junija šte. 12420, odločba
pravosodn. min., str. 31.
16. avgusta šte. 16537, ukaz
pravosodn. min., str. 20.

1857.

31. maja šte. 104 drž. zakonika,
ukaz min., str. 125.

1862.

27. oktobra šte. 87 drž. zakoni-
ka, zakon, str. 220.
27. oktobra šte. 88 drž. zakoni-
ka, zakon, str. 223.
17. decembra šte. 6 drž. zakoni-
ka za 1863, zakon, šte. 191.
17. decembra šte. 8 drž. zakoni-
ka za 1863, zakon, str. 210.

1863.

4. februarja šte. 114 Praes., in-
strukcija k tisk. zak., str. 210.
16. julija šte. 67 drž. zakonika,
ukaz min., str. 199, 200.

1866.

23. avgusta šte. 103 drž. zakoni-
ka, mirovna pogodba, str. 21.

1867.

15. novembra šte. 131 drž. zakonika, zakon, str. 214.
 15. novembra šte. 134 drž. zakonika, zakon, str. 390.
 15. novembra šte. 135 drž. zakonika, zakon, str. 398.

1868.

13. aprila šte. 1307 ukaz. min., str. 390.
 25. maja šte. 49 drž. zakonika, zakon, str. 55.
 29. jun. šte. 118 drž. zakonika, zakon, str. 367.
 15. oktobra šte. 142 drž. zakonika, zakon, str. 198, 202, 203, 206.
 14. novembra. Najvišje lastno-ročno pismo, str. 402.

1869.

5. maja šte. 66 drž. zakonika, zakon, str. 413.

1870.

6. aprila šte. 42 drž. zakonika, zakon, str. 225
 7. aprila šte. 43 drž. zakonika, zakon, str. 227.
 30. julija šte. 9140 ukaz min., str. 197.
 7. decembra šte. 14158, ukaz pravosodn. min., str. 21.

1871.

27. julija šte. 88 drž. zakonika, zakon, str. 125.

1872.

1. aprila šte. 43 drž. zakonika, zakon, str. 255.

1873.

9. aprila šte. 70 drž. zakonika, zakon, str. 412.
 2. maja šte. 90 drž. zakonika, zakon, str. 367.
 10. maja šte. 108 drž. zakonika, zakon, str. 228.

1873.

21. septbr. šte. 10312, ukaz pravosodn. min., str. 212.

1876.

21. aprila šte. 60 drž. zakonika, ukaz min., str. 137.
 7. julija šte. 101 drž. zakonika, ukaz min., str. 399.

1877.

2. julija šte. 68 drž. zakonika, ukaz min., str. 130, 253.

1880.

29. februarja šte. 35 drž. zakonika, zakon, šte. 259.
 29. februarja šte. 37 drž. zakonika, zakon, 338.
 12. aprila šte. 36 drž. zakonika, ukaz min., str. 290.
 12. aprila šte. 38 drž. zakonika, ukaz min., str. 367.
 21. junija šte. 120 drž. zakonika, zakon, str. 149.
 1. julija šte. 79 drž. zakonika, ukaz min., str. 130, 253.

1881.

28. maja šte. 47 drž. zakonika, zakon, str. 242.
 15. septbr. šte. 14 deželni zakonik za Kranjsko, zakon, str. 160.
 15. septbr. šte. 100 drž. zakonika, ukaz min., str. 130, 253.
 16. novembra šte. 18526, ukaz pravosodn. min., str. 203.

1882.

29. marcija šte. 4831, ukaz min., str. 197.
 24. maja šte. 51 drž. zakonika, zakon, str. 287, 363.
 15. junija šte. 70 drž. zakonika, ukaz min., str. 253.

1883.

25. maja šte. 78 drž. zakonika, zakon, str. 247.

1883.

17. junija šte. 117 drž. zakonika, zakon, str. 411.
22. septbr. šte. 156 drž. zakonika, ukaz min., str. 130, 253.

1884.

1. februarja šte. 20 drž. zakonika, ukaz min., str. 253.
14. marcija šte. 40 drž. zakonika za leto 1888, mednarodni dogovor, str. 405.

1885.

24. maja šte. 89 drž. zakonika, zakon, str. 232.
24. maja šte. 90 drž. zakonika, zakon, str. 235.
27. maja šte. 134 drž. zakonika, zakon, str. 249.
26. julija šte. 106 drž. zakonika, naredba min., str. 238.
4. avgusta šte. 135 drž. zakonika, ukaz min., str. 253.

1886.

14. avgusta šte. 171 drž. zakonika, zakon, str. 389.
8. decembra šte. 172 drž. zakonika, ukaz min., str. 298.

1887.

21. maja šte. 51 drž. zakonika, zakon, str. 410.

1888.

30. marcija šte. 41 drž. zakonika, zakon, str. 405.
24. aprila šte. 42 drž. zakonika, ukaz min., str. 409.
24. aprila šte. 43 drž. zakonika, ukaz min., str. 409.

1889.

11. aprila šte. 41 drž. zakonika, zakon, str. 401.
-

Zaznamek

razsodb kasacijskega dvora, v tem zvezku navedenih.

1856.

3. decembra šte. 11440, str. 64.

1863.

8. aprila šte. 2265, str. 32.

1864.

18. maja šte. 3591, str. 208.

1867.

14. maja šte. 3891, str. 104.

1874.

15. maja šte. 3613, str. 55.
 11. junija šte. 4668, str. 176.
 10. septbr. šte. 10904, str. 85.
 18. „ šte. 8141, str. 10.
 26. „ šte. 8162, str. 12.
 21. novembra šte. 8897, str. 124.
 4. decembra šte. 10269, str. 64.

1875.

12. marcija šte. 983, str. 57.
 18. „ šte. 2634, str. 39.
 24. aprila šte. 677, str. 81.
 26. „ šte. 1819, str. 77.
 16. julija šte. 5511, str. 57.
 9. septbr. šte. 7364, str. 60.
 9. novembra šte. 7513, str. 49.
 16. „ šte. 12014, str. 55.
 23. „ šte. 6575, str. 393.

1875.

23. novembra šte. 10857, str. 92.
 3. decembra šte. 5181, str. 83.

1876.

20. januarja šte. 10429 ex 1875,
 str. 39.
 3. februarja šte. 9844 ex 1875,
 str. 67.
 12. februarja šte. 10969 ex 1875,
 str. 67.
 11. marcija šte. 13392 ex 1875,
 str. 40.
 16. jun. šte. 2788, str. 76.
 23. „ šte. 3005, str. 76.
 14. septbr. šte. 8593, str. 204.
 21. „ šte. 9283, str. 76.
 13. oktobra šte. 5526, str. 10.
 4. novembra šte. 5257, str. 10.
 7. „ šte. 5929, str. 73.
 20. „ šte. 7152, str. 146.
 27. „ šte. 5442, str. 10.

1877.

22. feb. šte. 12899 ex 1876,
 str. 35.
 2. marcija šte. 11786 ex 1876,
 str. 46.
 10. marcija šte. 11950 ex 1876,
 str. 57.
 11. maja šte. 2063, str. 71.
 18. okt. šte. 6154, str. 9 in 86.
 23. nov. šte. 7562, str. 176.

1877.

12. decembra šte. 11499, str. 80.
14. „ šte. 10548, str. 163.

1878.

18. januarja šte. 12551 ex 1877, str. 66.
6. aprila šte. 13554 ex 1877, str. 59.
26. aprila šte. 3753, str. 212.
4. maja šte. 864, str. 82.
8. „ šte. 12902 ex 1877, str. 66.
16. „ šte. 3293, str. 176.
12. julija šte. 5574, str. 212.
16. avgusta šte. 6048, str. 14.
26. oktobra šte. 8698, str. 41.
27. „ šte. 11906, str. 204.
16. novembra šte. 7561, str. 218.
16. decembra šte. 10341, str. 61.
16. „ šte. 11429, str. 84.

1879.

27. januarja šte. 12782 ex 1878, str. 83.
14. februarja šte. 12755 ex 1878, str. 9.
14. februarja šte. 13150 ex 1878, str. 39.
28. februarja šte. 14512 ex 1878, str. 188.
21. marcija šte. 13705 ex 1878, str. 74.
4. aprila šte. 1341, str. 115.
7. „ šte. 437, str. 76.
8. maja šte. 3054, str. 204.
9. „ šte. 3713, str. 34.
20. „ šte. 2815, str. 46.
23. junija šte. 4260, str. 77.
23. avgusta šte. 6348, str. 81.
10. oktobra šte. 6393, str. 83.
24. „ šte. 7766, str. 78.
27. „ šte. 6489, str. 195.
10. novembra šte. 6557, str. 7, 8 in 61.
10. novembra šte. 8621, str. 31.
22. „ šte. 9009, str. 57.
24. „ šte. 6619, str. 83.
6. decembra šte. 9381, str. 74.

1880.

3. feb. šte. 13459 ex 1879, str. 39.
3. „ šte. 13612 ex 1879, str. 10.
13. „ šte. 12892 ex 1879, str. 41.

1880.

16. feb. šte. 12609 ex 1879, str. 39.
21. „ šte. 11559 ex 1879, str. 39.
21. „ šte. 12767 ex 1879, str. 35.
23. „ šte. 14317 ex 1879, str. 88.
19. marcija šte. 694, str. 61.
20. „ šte. 13261 ex 1879, str. 44.
5. aprila šte. 888, str. 31.
5. „ šte. 1257, str. 38.
19. junija šte. 5754, str. 55.
21. „ šte. 4033, str. 115.
21. „ šte. 4367, str. 46.
3. septbr. šte. 6030, str. 79.
23. oktobra šte. 8675, str. 81.
25. „ šte. 8340, str. 46.
25. „ šte. 8008, str. 142.
6. novembra šte. 8536, str. 117.
16. „ šte. 8752, str. 76.
29. „ šte. 8838, str. 204.
4. decembra šte. 8527, str. 83.
11. „ šte. 10953, str. 86.
11. „ šte. 11178, str. 65.
11. „ šte. 11899, str. 31.

1881.

22. januarja šte. 13739 ex 1880, str. 76.
5. februarja šte. 11737 ex 1880, str. 40.
4. marcija šte. 13995 ex 1880, str. 71.
4. marcija šte. 14098 ex 1880, str. 264.
5. marcija šte. 13125 ex 1880, str. 79.
19. marcija šte. 126, str. 288.
21. „ šte. 15152 ex 1880, str. 40.
28. marcija šte. 15, str. 83.
25. aprila šte. 2119, str. 264.
25. „ šte. 2451, str. 83.
14. maja šte. 2074, str. 85.
19. „ šte. 3665, str. 64.
21. „ šte. 1428, str. 264.
10. junija šte. 3748, str. 288.
10. „ šte. 3231, str. 74.
11. „ šte. 2680, str. 277.
1. julija šte. 4110, str. 153.
1. „ šte. 4838, str. 71.
4. „ šte. 3765, str. 72.
4. „ šte. 4881, str. 71.
16. septbr. šte. 5124, str. 83.
10. oktobra šte. 4243, str. 34.

1881.

14. oktobra šte. 9103, str. 87.
 31. „ šte. 5716, str. 83.
 26. novembra šte. 7213, str. 129.
 1. decembra šte. 9134, str. 264.
 16. „ šte. 8801, str. 265.
 23. „ šte. 11612, str. 116.

1882.

3. februarja šte. 10518 ex 1881, str. 11.
 3. februarja šte. 13185 ex 1881, str. 71.
 10. februarja šte. 12124 ex 1881, str. 59.
 17. februarja šte. 8016 ex 1881, str. 86.
 18. februarja šte. 13066 ex 1881, str. 83.
 6. marcija šte. 13457 ex 1881, str. 343.
 10. marcija šte. 14792 ex 1881, str. 83.
 13. marcija šte. 13146 ex 1881, str. 265.
 3. aprila šte. 132, str. 265.
 15. „ šte. 11574 ex 1881, str. 149.
 29. aprila šte. 819, str. 39, 40.
 5. maja šte. 14271 ex 1881, str. 71.
 5. „ šte. 1794, str. 149, 267.
 26. „ šte. 2968, str. 264.
 27. „ šte. 4267, str. 59.
 5. junija šte. 2593, str. 185.
 14. julija šte. 4557, str. 76.
 1. septbr. šte. 4980, str. 344.
 1. „ šte. 6058, str. 149, 267.
 29. „ šte. 3103, str. 12.
 9. oktobra šte. 7518, str. 344.
 11. „ šte. 6032, str. 31.
 13. „ šte. 6792, str. 149.
 14. „ šte. 5180, str. 176.
 21. „ šte. 4079, str. 265.
 25. „ šte. 5892 in 8333, str. 62.
 6. novembra šte. 7559, str. 12.
 6. „ šte. 9046, str. 93.
 6. „ šte. 9105, str. 66.
 11. „ šte. 8012, str. 129.
 20. „ šte. 16146, str. 129.
 13. decembra šte. 11725, str. 73.
 15. „ šte. 11439, str. 85.
 16. „ šte. 9134, str. 41.

1883.

13. januarja šte. 11376 ex 1882, str. 38.
 15. januarja šte. 10715 ex 1882, str. 65.
 29. januarja šte. 10152 ex 1882, str. 67.
 13. februarja šte. 1080, str. 24.
 26. „ šte. 10128 ex 1882, str. 357.
 5. marcija šte. 14678 ex 1882, str. 49.
 9. marcija šte. 15498 ex 1882, str. 117.
 12. marcija šte. 13331 ex 1882, str. 186.
 17. marcija šte. 816, str. 71.
 29. „ šte. 12120 ex 1882, str. 180.
 6. aprila šte. 86, str. 82.
 7. „ šte. 15401 ex 1882, str. 129.
 21. aprila šte. 2389, str. 57.
 4. maja šte. 1933, str. 204.
 15. „ šte. 3272, str. 115.
 1. junija šte. 3958, str. 48.
 4. „ šte. 3467, str. 9.
 8. „ šte. 3385, str. 9.
 18. „ šte. 5261, str. 265.
 12. julija šte. 4859, str. 83.
 3. oktobra šte. 7909, str. 67.
 6. „ šte. 7526, str. 176.
 6. „ šte. 8382, str. 73.

1884.

19. decembra šte. 11437, str. 47.

1885.

27. februarja šte. 13622 ex 1884, str. 90.
 16. marcija šte. 12748 ex 1884, str. 244.
 25. septbr. šte. 7859, str. 87 in 176.
 27. novembra šte. 11032, str. 72.
 11. decembra šte. 9065, str. 169.
 14. „ šte. 10041, str. 39.

1886.

30. januarja šte. 12651 ex 1885, str. 73 in 76.
 4. februarja šte. 12864 ex 1885, str. 96.

1886.

20. februarja šte. 13723 ex 1885, str. 205.
 1. marcija šte. 15049 ex 1885, str. 71.
 12. marcija šte. 17, str. 70.
 27. „ šte. 64, str. 248.
 29. „ šte. 12557 ex 1885, str. 116.
 29. marcija šte. 594, str. 83.
 16. aprila šte. 1987, str. 58.
 30. „ šte. 14513 ex 1885, str. 67.
 21. maja šte. 14845 ex 1885, str. 41, 42.
 24. maja šte. 2099, str. 10.
 24. „ šte. 3668, str. 185.
 11. junija šte. 3929, str. 248.
 19. „ šte. 4467, str. 212.
 2. julija šte. 5748, str. 129.
 10. „ šte. 3975, str. 248.
 16. „ šte. 4568, str. 116.
 6. septbr. šte. 13821 ex 1885, str. 83.
 6. septbr. šte. 5407, str. 83.
 18. „ šte. 6906, str. 12.
 24. „ šte. 8088, str. 289.
 27. „ šte. 3861, str. 213.
 1. oktobra šte. 7878, str. 7, 61.
 21. „ šte. 6305, str. 186.
 25. „ šte. 9952, str. 243.
 13. novembra šte. 10410, str. 71.
 18. „ šte. 10786, str. 153.
 20. „ šte. 11394, str. 46.
 25. „ šte. 13099, str. 234.
 29. „ šte. 5622, str. 78.
 11. decembra šte. 11561, str. 34.
 11. „ šte. 11814, str. 185.
 17. „ šte. 12352, str. 50.
 17. „ šte. 12457, str. 61.
 18. „ šte. 9888, str. 9.

1887.

7. januarja šte. 12707 ex 1886, str. 158.
 8. januarja šte. 12241 ex 1886, str. 79.
 14. januarja šte. 12752 ex 1886, str. 243.
 28. januarja šte. 14159 ex 1886, str. 58.

1887.

26. februarja šte. 15356 ex 1886, str. 9.
 1. marcija šte. 1757, str. 248.
 3. marcija šte. 14497 ex 1886, str. 189.
 5. marcija šte. 14443 ex 1886, str. 213.
 5. marcija šte. 14648 ex 1886, str. 73.
 9. marcija šte. 13871 ex 1886, str. 177.
 1. aprila šte. 685, str. 12 in 83.
 21. „ šte. 1699, str. 204.
 30. „ šte. 3232, str. 9.
 13. maja šte. 2171, str. 73.
 26. „ šte. 3792, str. 79.
 3. junija šte. 3444, str. 152.
 3. „ šte. 4094, str. 16.
 7. „ šte. 6171, str. 78.
 17. „ šte. 2829, str. 243.
 17. „ šte. 4274, str. 167 in 187.
 18. „ šte. 3200, str. 169.
 11. julija šte. 3654, str. 39.
 16. avgusta šte. 5712, str. 190.
 26. „ šte. 6375, str. 70.
 28. septbr. šte. 10995, str. 212.
 21. oktobra šte. 8490, str. 119.
 4. novembra šte. 6857, str. 136.
 18. „ šte. 11306, str. 218.
 3. decembra šte. 8420, str. 88.
 3. „ šte. 8955, str. 88.
 15. „ šte. 11932, str. 152.

1888.

12. januarja šte. 13871 ex 1887, str. 119.
 13. januarja šte. 12866 ex 1887, str. 12.
 23. februarja šte. 14092 ex 1887, str. 79.
 24. februarja šte. 163, str. 24.
 24. marcija šte. 792, str. 48.
 7. aprila šte. 13525 ex 1887, str. 78.
 19. aprila šte. 355, str. 243.
 26. „ šte. 2944, str. 147 in
 3. maja šte. 2919, str. 248.
 18. junija šte. 3992, str. 131.
 22. „ šte. 3461, str. 147.
 27. „ šte. 6687, str. 40.

1888.

16. julija šte. 4143, str. 248.
 6. oktobra šte. 6390, str. 244.
 11. „ šte. 7000, str. 60.
 20. „ šte. 6165, str. 243.
 25. „ šte. 9020, str. 93.
 9. novembra šte. 10089, str. 119.
 17. „ šte. 10576, str. 248.
 23. „ šte. 9125, str. 74.

1888.

3. decembra šte. 8420, str. 83.
 14. „ šte. 10571, str. 143.

1889.

26. januarja šte. 13147 ex 1888,
 str. 76.

Tiskovni pogreški.

- Na strani 2. vrsta 21. naj stoji: 1803, mesto: 1833.
 „ „ 4. „ 1. „ „ pregreške, mesto:
 pogreške.
 „ „ 191. „ 9. od spodaj naj stoji: spremenili
 mesto: spremenile.
 „ „ 201. „ zadna naj stoji: po stavljenem,
 mesto: postavljenem.
 „ „ 213. „ 6. naj stoji: njega izide, mesto:
 njene izide.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIZNICA

COBISS ■

00000373842

